

GENESIS

NEB

STVOŘENÍ VŠEHOMÍRA.

Zázraky a proroctví dle spiritismu

od

ALLANA KARDEKA,

spisovatele Knihy duchů, Knihy medií, Nebe a peklo a mnoha jiných.

Spiritismus jest výsledek společného
a souhlasného učení duchů.

Věda jest povolána vyložiti stvoření všehomíra
dle přirozených zákonů.

Bůh dokazuje svou velikost a svou moc
nezměnitelnosti svých zákonů
a nikoliv jejich zrušením.

Bohu jest minulost i budoucnost přítomností.

Dle pátého francouzského vydání přeložil

František Pavlíček,

c. k. finanční komisař na odpočinku, čestný člen vědecké společnosti pro psychologická
studia v Paříži.

V PRAZE.

K tisku upravil a vlastním nákladem vydává Karel Sezemský, Praha II.,
Soukenická ul. č. 25 n.

Tiskem Fr. Vonky na Smíchově.

Čtete, zkoumejte a pak suďte.

Odebírejte a doporučujte každému.

SPIRITISTICKÁ KNIHOVNA.

Serie II.

Svazek I. **Spiritistická legenda starého baronského zámku.** Celý svazek 104 stran. Cena 20, poštou 23 hal.

Svazek II. **Genesis** neb **Stvoření Všemíra.** (Zázraky a proroctví dle spiritismu.) Celé dílo v 17 sešitech obdržeti lze buď v předplacení za kor. 3·40, neb v jednotlivých sešitech po 20, poštou 23 hal.

Svazek III. **Co jest spiritismus?** se stručným návodem: **Jak zřizovati spiritistické kroužky a vyvinovati media.** Celý svazek 1·40 kor.

Svazek IV. **Výklady evangelia v duchu a pravdě dle spiritismu.** Dosud vydány 4 sešity. Sešit 20, poštou 23 hal.

Svazek V. **Naše zpěvy.** *Sbírka písní původu medijního.* Cena 20, poštou 23 hal.

Dále lze obdržeti:

Kříž nad ledovcem. *Hypnoticko-spiritický román.* Cena 6 kor.

Otázka socialní a duchověda. Celý svazek 30 hal. i s poštou.

Kniha duchů. Spiritická filosofie. 2 kor.

Nebe a peklo neb **Spravedlnost Boží dle spiritismu.** Cena 1 kor.

Hvězda záhrobní. Dříve 7 kor., nyní 2·70 kor.

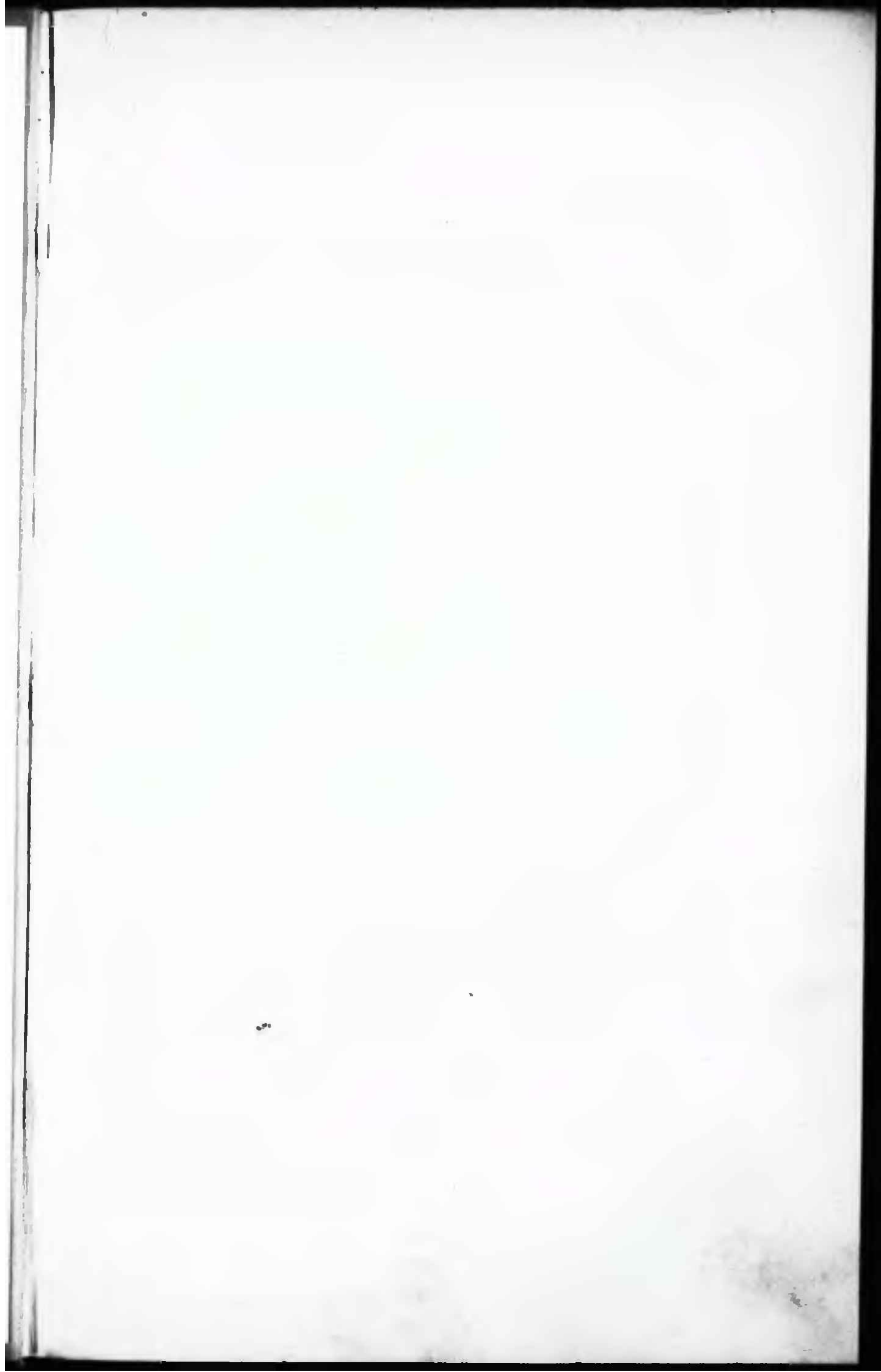
K dostání u nakladatele a vydavatele:

KARLA SEZEMSKÉHO, PRAHA, Soukenická ul. 1188 25.

Klam zkoumejte, pravdu naleznete.

Dříve zkoumejte a pak teprv věřte.

Věda a víra — je Spiritismus.

FRANTIŠEK PAVLÍČEK.

GENESIS

NEB

STVOŘENÍ VŠEHOMÍRA.

Zázraky a proroctví dle spiritismu

od

ALLANA KARDEKA,

spisovatele Knihy duchův, Knihy medií, Nebe a peklo a mnoha jiných.

Spiritismus jest výsledek společného
a souhlasného učení duchů.

Věda jest povolána vyložiti stvoření všehomíra
dle přirozených zákonů.

Bůh dokazuje svou velikost a svou moc
nezměnitelností svých zákonů
a nikoliv jejich zrušením.

Bohu jest minulost i budoucnost přítomností.

Dle pátého francouzského vydání přeložil

František Pavlíček,

c. k. finanční komisař na odpočinku, čestný člen vědecké společnosti pro psychologická
studia v Paříži.

V PRAZE

Vydavatel a nakladatel Karel Sezemský, Praha II., Soukenická ulice 25 n.

Tiskem Fr. Vonky na Smíchově.

J76685

NÁRODNÍ KNIHOVNA

1000360864

Veškerá práva se vyhrazují.

J4 J 744 / Ser. II
Ser. I.

ÚVOD

k prvnímu vydání z ledna 1868.

Toto nové dílo znamená jeden krok dále ku předu v pokroku za použití spiritismu. Jak jeho nápis ukazuje, má za předmět studia tři až do dnešního dne rozličně vykládané a vysvětlované věci: stvoření vesmíru, zázraky a proroctví, v jejich poměrech s novými zákony, jež plynou z pozorování spiritických zjevů.

Dva živly, nebo chcete-li dvoje síly řídí vesmír: spirituelní živel a hmotný živel. Rovnočasnou činností těchto dvou živlů nastanou obzvláštní zjevy, jež jsou přirozeně nevyzpytatelné, když se neběře ohled na jeden z obou, z kterých sestává, totiž: na kyslík nebo vodík.

Poněvadž spiritismus dokazuje bytnost spirituelního světa a jeho poměry k hmotnému světu, podává klíč k množství nepochopených zjevů, jež vlastně proto považuje jistá třída myslitelů za nemožné. Takových zjevů nalézá se v písmě nadbytek, a děje se to pro neznalost zákona, který je řídí, že vykladatelové dvojího, sobě protivného pole, kroutíce se neustále v tom samém kruhu idey, nemohli přijíti k rozumovému rozluštění, poněvač jedni nebrali ohled na skutečné zásady vědy, druzí na spirituelní princip.

Toto rozluštění se nalezne v obapolné činnosti ducha i hmoty. Odejímá sice, jest pravda, těmto skutkům větším dílem jejich povahu nadpřirozenou, ale co jest lépe: přijmouti je jako pocházející z přirozeného zákona, nebo je docela zavrhnouti. Jejich svrchované

zavržení vede k zavržení samého základu budovy, kdežto jejich uznání v tomto významu vylučuje jen přídavky a ponechá základ neporušený. Hle, to jest příčina, že spiritismus přivádí tolik lidí opět k víře v pravdy, které prvé považovali za bludy.

Toto dílo jest tedy, jak jsme pravili, doplněk výkonu spiritismu z obzvláštního pohledu. Jeho látky byly připraveny, neb od dlouhého času vypracovány, ale doba ještě nebyla přišla, jej uveřejniti. Bylo předně třeba, aby dozrály myšlenky, které měly působiti jeho základ, a krom toho bráti ohled na příhodnost okolností. Spiritismus nemá ani tajemství, ani tajných teorií, všecko se tu musí říci zřetelně, aby mohl každý souditi s vědomostí příčiny, ale každá věc musí přijíti v svůj čas, aby přišla jistě. Lehkovážně dané rozluštění, před úplným vysvětlení otázky, bylo by více příčinou opozdění než pokroku. Důležitost předmětu té otázky, o které se zde jedná, uložila nám povinnost, vyhnouti se každému přenáhlení.

Prvé než počneme pojednání, zdálo se nám býti nutností, zřetelně rozložiti dotýčnou úlohu duchův i lidí při díle nové nauky. Tyto předběžné úvahy, které vylučují veškerou mysl na tajemnost (mysticismus), činí předmět první hlavy, nadepsané: »Povaha spiritistického zjevení«. Odporúčujeme věnovati této části vážnou pozornost, nebo zde jest, jistým způsobem, uzal otázky.

Krom podílu, jenž připadá při vypracování této nové nauky na lidskou činnost, patří předce její počátek duchům, ale nebyla sestavena dle osobního mínění žádného z nich, ona není a nemůže býti leč výsledek jejich společného a souhlasného ponaučení. Jedině pod touto výminkou může se nazvati naukou duchův, sice by byla jen naukou jednoho ducha, a měla by jen cenu osobního mínění.

Všeobecnost a souhlas v ponaučení, toť jest hlavní povahou nauky i též podmínkou její bytnosti; z toho následuje, že žádná zásada, jež neobdržela stvrzení dohlídky všeobecnosti, nemůže se považovati za doplňující část téže nauky, nýbrž za pouhé osamělé mínění, za které spiritismus nemůže převzít zodpovědnost.

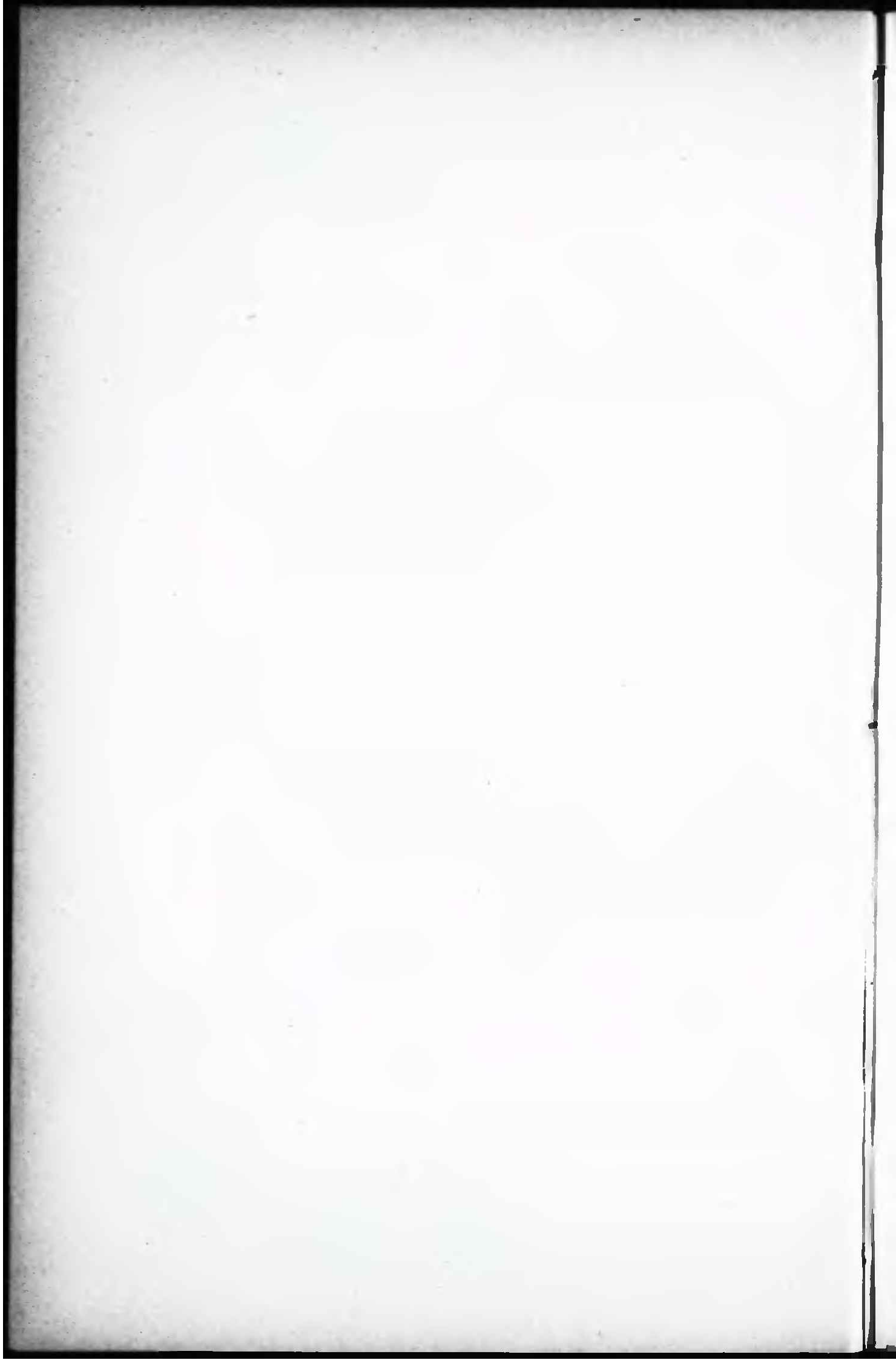
Tento společný soulad mínění duchův, které mimo to obstálo kritiku důslednosti (logiky), působí moc spiritické nauky a zabezpečuje její trvání věčné. Aby se změnila, museli by všichni duchové

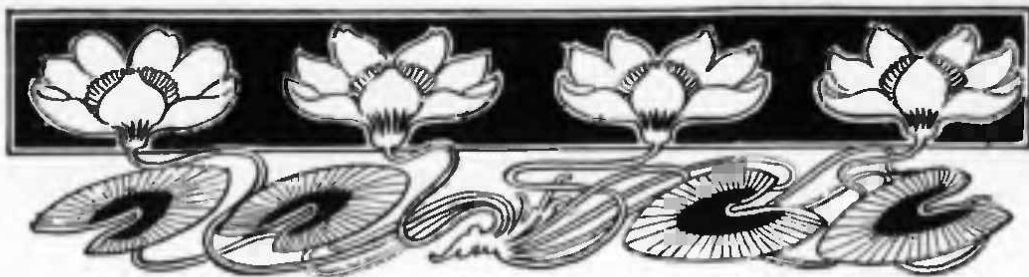
změnití svá mínění a museli by přijít jednoho dne vyřknouti opak toho, co pravili; poněvač má svůj pramen v ponaučení duchův, museli by duchové zahynouti, aby klesla. Proto bude mítí vždy převahu nad osobními soustavami, které nemají svých kořenů všudy, jako ona.

Kniha duchův upevnila svůj úvěr jen tím, že jest výraz společné, všeobecné myšlenky; v měsíci dubnu 1867 viděla, že se vyplnila její první desetiletá obdoba; v tomto mezidobí doplnila a rozvinula se poznenáhla základní pravidla, ku kterým položila základ následkem postupného vyučování duchův, ale žádné nebylo od zkušenosti za lež uznáno; všechna bez výminky zůstala státi, více pevná než prvé, kdežto žádná ze všech opačných myšlének, které se naproti nim stavěti usilovaly, neměla převahy, vlastně proto, že se všudy opačně vyučovalo. To jest znamenitý výsledek, který můžeme bez marnivosti prohlásiti, proto že jsme si nikdy nepřipisovali toho zásluhu.

Poněvač panovala při sestavení našich jiných děl tatáž důkladnost, mohli jsme zcela pravdivě je nazvati »dle« spiritismu, poněvač jsme byli o jejich souhlasu s obecným učením duchův přesvědčeni. Tak tomu jest i při tomto díle, které můžeme z podobných příčin vydati jako doplněk předešlých, jedině s výminkou některých teorií, ještě hypotetičnických (podmínečných), jež jsme co takové pečlivě naznačili, a které se mají považovati jen za osobní mínění, pokud nebudou stvrzeny nebo vyvráceny, aby netížila odpovědnost na nauce.

Ostatně budou tam pilní čitatelé Revue moci pozorovati mnoho myšlének o stavu nákresu, které jsou rozvinuty v tomto posledním díle, jak jsme to učinili z ohledu na předcházející. Revue jest nám často půdou výzkumu učiněného, abychom zkoumali mínění lidí i duchův o jistých zásadách, prvé než je připouštíme jako části soustavné nauky.

Stvoření všehomíru dle spiritismu.

Hlava I.

Povaha spiritického zjevení.

1. Dá-li se považovati spiritismus za zjevení? Jaká jest v tomto pádu jeho povaha? Na čem se zakládá jeho hodnověrnost? Komu a jakým způsobem bylo učiněno? Jest spiritická nauka zjevení v bohosloveckém (theologickém) smyslu slova, totiž: plod tajného, s výsosti příšlého ponaučení? Jest svrchované nebo schopné změn? Nemělo by zjevení, přinašejíc lidem celou učiněnou pravdu, toho účinku překážeti lidem, aby použili svých schopností, poněvač by jim uspořilo práci výzkumů? Jaká může býti vážnost naučení duchův, když nejsou neomylni a vyšší nad lidstvo? Jaký jest prospěch mravouky, kterou přednášejí, když tato mravouka není jiná než morálka Kristova, kterou známe? Jaké jsou ty nové pravdy, které nám přinašejí? Potřebuje-li člověk zjevení a nemůže-li najít v sobě samém a ve svém svědomí všecko, co potřebuje k svému chování? To jsou otázky, na které máme řídit svou pozornost.

2. Rozložme především smysl slova: »zjevení«.

Révélér (zjeviti) od latinského revelare, jehož kořen jest velum, závoj, znamená doslovně: vyjítí ze závoje, a obrazně: odkrytí, dáti nějakou tajnou neobmezenou věc poznati. V prostém a všeobecném smyslu říká se to o každé neznámé věci, která na světlo vyjde, o každé nové myšlénce, která to přivádí na bílý den, co se neznalo.

Z toho ohledu jsou všechny vědy, které nás učí znáti přirozená tajemství, zjevení, a může se říci, že jest pro nás zjevení neustálé; astronomie (hvězdářství) nám zjevila světy nebeské, které jsme neznali; geologie (zemězpyt) utvoření země; chemie (lučba) zákon přibuznosti; physiologie (životověda) úkony organismu atd. Koperník, Galilée, Newton, Laplace, Lavoisier jsou tedy zjevovateli.

3. Hlavní povaha každého zjevení musí býti pravdivost. Zjevíti nějaké tajemství, jest dáti poznati nějaký skutek; když ta věc jest lživá, není to skutkem a následkem toho není tu zjevení. Každé zjevení, skutky vyvráceno, není zjevením; když se připisuje Bohu, nemůže přicházeti od Něho, poněvač Bůh nemůže lháti, ani se mýliti, musí se považovati za plod lidského původu.

4. Jaká jest úloha učitele k svým žákům, ne-li ta zjevovatele? On je poučuje o tom, co nevědí a k vynalezení čeho by neměli sami ani času ani možnosti; nebo věda jest společné dílo staletí a množství lidí, z kterých každý přinesl svůj podíl zkušeností, kterých použijí ti, již přicházejí za nimi. Vyučování jest tedy skutečně zjevení jistých pravd vědeckých nebo morálních, fysických nebo metafysických, uděleno od lidí, kteří je znají, jiným, kteří jich neznají, a kteří by je bez toho nikdy nepoznali.

5. Ale učitel vyučuje jen tomu, čemu se přiučil; on jest zjevovatel druhé třídy. Ostrovtipný člověk (génie) vyučuje tomu, co sám vynalezl; on jest zjevovatel první třídy, on přináší světlo, které se poznenáhla rozšiřuje. Kde by bylo člověčenstvo bez zjevení ostrovtipných lidí (veleduchů), kteří čas od času přicházejí!

Ale co jsou veleduchové? Proč jsou ostrovtipnými lidmi? Odkud přicházejí? Co se s nimi stane? Pozorujeme, že větším dílem přinášejí od narození překvapující schopnosti a vrozené vědomosti, k jichž rozvinutí dostačí málo práce. Oni přináležejí skutečně k člověčenstvu, poněvač se zrozují, žijí a umírají jako my. Kde tedy čerpali tyto vědomosti, které si nemohli získati za svého živobytí. Řekne se snad s materialisty, že jim dala náhoda mozkovou hmotu ve větším množství a lepší jakosti? V tomto pádu neměli by více zásluhy než více mastný a více chutný pokrm.

Řekne se snad s jistými spiritualisty, že jim Bůh dal více obdařenou duši než obyčejným lidem? To jest domněnka též zcela nedůsledná, poněvač by Boha poskvrnila strannictvím. Jediné roz-

umné rozluštění této otázky jest v předžití duše a v množství existencí. Ostrovtipný člověk jest duch, který žil delší čas, byl vícekrát zjeven, jenž se následovně více naučil a dále pokročil, než ti, kteří jsou méně pokročilými. Při svém vtělení přináší to, co ví, a poněvač ví mnoho více než druzí, aniž se musil tomu přiučiti, jest tím, co se nazývá ostrovtipný člověk (veleduch). Ale to, co ví, není nic méně přece plodem předešlé práce, a ne následkem výsady. Prvé, než se znovuzrodil, byl tedy již pokročilým duchem, on se znovu vtělí, buď aby prospěl jiným tím, co ví, nebo aby se ještě více naučil. Lidé pokračují bez odporu sami od sebe namáháním svého rozumu, avšak když jsou obmezeni na své vlastní síly, jest pokrok velmi zdlouhavý, když nejsou podporováni od pokročilejších lidí, jako žák od svých učitelův. Všichni národové měli své veleduchy, již přišli v rozličných dobách, aby je nadchli k rychlejšímu pokroku a vyvedli z nečinnosti.

6. Když se přijímá pečlivost Boží pro své tvory, proč by se nepřipustilo, že se vtělují duchové svou rázností a vznešeností schopní, působiti u člověčenstva pokrok dle vůle Boží z toho ohledu, aby pomáhali k jeho vzdělání v určitém smyslu, že obdrží seslání, jak ho dostane poslanec od svého mocnáře. Taková jest úloha veleduchův. Co přicházejí činit, ne-li zvěstovat lidem pravdy, kterých by neznali ještě dlouhá léta, aby jim podali podnožku, pomocí které budou moci se povýšiti? Tito veleduchové již se objevují v běhu staletí jako třpytící se hvězdy, zanechávají za sebou světlý pruh, a jsou missionáři, nebo chcete-li: mesiáši. Nové věci, které zvěstují lidem buď v pořádku fysickém nebo filosofickém, jsou zjevení.

Vzbuzuje-li Bůh-zjevovatele pro vědecké pravdy, může tím více je vzbuditi pro morální pravdy, jež jsou jeden z působících hlavních živelů pokroku. Těmi jsou mudrci (filosofové), jejich myšlenky přetrvaly staletí.

7. V obzvláštním smyslu náboženské víry nazývají se obyčejněji zjevením spirituální věci, jež člověk sám od sebe nemůže znáti, které nemůže svými smysly odkryti a jejichž znalost se jim dává od Boha buď skrze Jeho vyslance, nebo pomocí přímého slova, nebo skrze vnuknutí. V tomto pádu uděluje se zjevení vždy od vyvolených lidí, již se naznačují jménem proroci, nebo mesiáši, to jest vyslanci, missionáři, poněvač mají to seslání, je lidem při

něsti. Když se zjevení z tohoto ohledu považuje, obsahuje svrchovanou trpnost, přijímá se bez dohlídky, bez zpytování, bez rozmluvy.

8. Každá víra měla své zjevovatele, ale ačkoliv jsou všichni toho daleko vzdálení, aby byli poznali všechny pravdy, měli svou příčinu dle prozřetelnosti bytí; nebo byli přiměřeni času i středu, v kterém žili, vzlaštnímu duchu národů, ku kterým mluvili, a ku kterým byli poměrně vznešenější. Přes všechny chyby jejich nauk přece rozjařili duchy, a tím samým kladli zárodky k pokroku, který by se měl později rozvinouti, neboť se svého času na slunci křesťanstva rozvinou. Jest to tedy křivda, když se zavrhuji ve jménu orthodoxie (pravovíry), neboť přijde den, kdy všechny tyto dle formy tak rozličné víry, které ale ve skutečnosti spočívají na tomtéž hlavním základě: na Bohu a na nesmrtelnosti duše, spojí se v jeden veliký a rozšířený celek, když rozum přemůže předsudky.

K neštěstí byla náboženství za všech časů nástrojem panování, úloha proroka ponoukala vedlejší ctižádost, a vidělo se, jak povstalo množství domnělých zjevovatelů nebo messiášů, kteříž vyzýskávali pod kouzlem toho jména lehkověrnost k prospěchu své pýchy, své hrabivosti nebo své lenosti, a již to nalezali více pohodlné, žítí na útraty svých hlubců. Křesťanská víra nebyla chráněna proti těmto cizopasným lidem. Z toho ohledu doporučujeme vážnou pozornost na XXI. hlavu evangelia dle Spiritismu: »Povstanou nepraví Kristové a nepraví proroci.«*

9. Mají-li lidé přímá zjevení Boží? To jest otázka, kterou bychom se neodvážili ani potakující, ani popírající rozluštit. Tato věc není sice svrchovaně nemožnou, ale nic nám nemůže o tom dáti jistý důvod. O čem se nedá pochybovati jest, že duchové, kteří se svou dokonalostí nejvíce přibližují k Bohu, jsou proniknutí Jeho myšlenkou a že ji mohou přenést. Co se vtělených zjevovatelů, dle hierarchického pořádku, ku kterému přináleží, a dle stupně vědy, týče, mohou čerpati svá ponaučení ve svých vlastních vědomostech, nebo je obdržeti od vznešenějších duchův, to jest: od přímých vyslanců Božích. Poněvadž tito mluvili ve jménu Boha, mohli někdy považováni býti za Boha samého.

Taková sdělení nemají nic cizího v sobě pro toho, kdo zná spiritické zjevy a způsob, jak nastávají poměry mezi vtělenými a

* Právě vyjde tiskem. (Pozn. vyd.)

nevtělenými. Ponaučení mohou na rozličný způsob přinešena býti: pouhým jednoduchým vdechnutím, slyšením slova, uzřením vyučujících duchů ve vidění a ve zjevení, buď ve snu nebo v bdícím stavu, jak se vidí množství příkladů v bibli, v evanجليu a ve svatých knihách všech národů. Jest to tedy přísně pravdivo říci, že větší část zjevovatelů jsou prostředníci nadšení, slyšící nebo vidící; z čeho ale nenásleduje, že by byli všichni prostředníci zjevovatelé, tím méně přímými prostředníky Boha nebo Jeho vyslancův.

10. Jen pouzí duchové obdržují slovo Boží se sesláním, aby je dále přenášeli; ale nyní víme, že nejsou všichni duchové dokonalí, a že jich mnoho jest, kteří přibírají na sebe nepravý pohled. To přimělo sv. Jana říci: »Nevěřte každému duchu, ale prve hleďte, jsou-li to duchové od Boha.« (Epišt. I. hl. IV. v. 4.)

Mohou tedy býti vážná a pravdivá zjevení, jako jsou podezřelá i lživá. Hlavní povaha božského zjevení jest ta: věčné pravdy. Žádné zjevení, jež jest poskvřeno bludem nebo podrobena změně, nemůže přicházeti od Boha. Tak má zákon desatera přikázání všechny vlastnosti svého původu, kdežto druhé mozaické zákony, jsouce obyčejně přechodní, často v odporu se zákonem na hoře Sinai, jsou osobní a politický skutek zákonodárce hebrejského. Když se zjemnily mravy zákonů, upadly tyto zákony samy od sebe do zapomenutí, kdežto desatero přikázání zůstalo státi jako světlárna člověčenstva. Kristus učinil z něho základ své budoucnosti, kdežto ty druhé zákony vyvrátil. Kdyby byly bývaly skutkem Božím, byl by se byl chránil, jich se dotknouti. Kristus a Mojžiš jsou dva velcí zjevovatelé, kteří změnili tvářnost světa, a to jest důkaz jejich Božského seslání. Skutek pouze lidský neměl by takové moci.

11. Vážné zjevení se splňuje v nynější době, jest to ono, jež nám ukazuje možnost, obcovati s bytostmi spirituelního světa. Tato znalost není sice nová bez pochyby, ale zůstala až do našich dnů na jistý způsob v stavu mrtvé písmeny, to jest: bez prospěchu pro člověčenstvo. Neznalost zákonů, které řídí tyto poměry, ji udusila pod pověrou; člověk byl neschopen z ní čerpati prospěšné následky. Naši době bylo pozůstaveno zbaviti ji od její směšných přídavků, pochopiti její obsah a čerpati z ní světlo, které by mělo osvítiti cestu budoucnosti.

12. Poněvadž nás spiritismus naučil znáti neviditelný svět, jenž nás obstupuje, a uprostřed kterého žijeme, aniž bychom toho tušili, znáti zákony, které ho řídí, jeho poměry se světem viditelným, přirozenost a stav bytostí, které ho obývají, a následovně povolání člověka po smrti, tedy jest to pravé zjevení ve vědeckém smyslu slova.

13. Dle své přirozenosti má spiritické zjevení dvojí povahu: ono obsahuje zároveň Božské zjevení i vědecké zjevení. Obsahuje první z tohoto ohledu, že jeho příchod jest prozřetelný a ne následek podniku a přemyšlené vůle některého člověka, poněvač hlavní základy nauky jsou dány od duchův, od Boha povolanych, aby osvětili lidi ve věcech, jichž neznali, které nemohli poznati sami od sebe, a na kterých jim záleží, nyní je poznati, poněvadž jsou zralými je pochopiti. Ono obsahuje druhé, poněvadž toto ponaučení není výsadou žádného jednotlivce, nýbrž je dáno každému po té samé cestě, poněvadž ti, kteří ho přinášejí, a ti, kteří ho obdržují, nejsou trpné bytosti, osvobozené od práce pozorování a výzkumu, poněvadž se nezřeknou svého rozsudku a své svobodné vůle; poněvadž se jim nezakazuje dohlídka, ale naopak, že se jim odporučuje; konečně, že *nauka nebyla diktována ve všech svých částech* a že se neukládá jako slepá víra, že jest sestavena lidskou prací, pozorováním skutků, které duchové přivádějí pod jejich oči a dle ponaučení, které mu udělují — ponaučení, jež zpytuje, vykládá, porovnává a z kterých čerpá sám následky a výkony. Zkrátka: co naznačuje spiritické zjevení, jest, že jeho pramen jest Božský, že jeho počátek náleží duchům a že jeho sestavení jest skutek lidské práce.

14. Ohledně na prostředek vypracování pokračuje spiritismus zrovna takovým způsobem jako kladné vědy, to jest, že užívá výzkumného návodu. Představují se skutky nového pořádku, které se nedají vysvětliti dle známých zákonů. On je pozoruje, přirovnává, rozkládá je, a od skutků pokračuje k příčinám, nalezne zákon, který je řídí; pak odvozuje z toho následky a vyhledává prospěšné výkony. Netvoří žádných předpojatých teorií; nepřijal tedy ani bytnosti ani zakročování duchův, ani perisprita ani znovuzrození, ani nějaké zásady nauky jako hypotesi (podmínku), on přijal bytnost duchův, když tato bytnost se ukázala s patrností při pozorování skutkův, a na ten způsob i druhé zásady. Skutkové

nepřišli později potvrditi theorii, ale theorie přišla později vysvětliti a rozložiti skutky. Jest to tedy přísná pravda říci, že jest spiritismus věda, přišlá z pozorování, a ne plod obraznosti. Vědy učinily vážný pokrok jen od té doby, když se jejich studium založilo na výzkumný návod; ale až dosud se mínilo, že tohoto návodu se dá jen použiti při hmotě, kdežto se ho může upotřebiti i při věcech metafysických.

15. Uvedme jeden příklad. Stane se v říši duchův velmi podivný skutek, který by zajisté nikdo netušil, totiž: že jsou duchové, kteří se nepovažují za mrtvé. Nu tedy! vyšší duchové, kteří to dokonale znají, nepřišli to napřed oznámit: »Jsou duchové, již miní, že žijí ještě vezdejší život, kteří zachovali své choutky, své zvyky a své pudy,« nýbrž povolali zjevení duchův této třídy, abychom je pozorovali. Když se tedy viděli duchové, neznající svého stavu, nebo kteří tvrdili, že by byli ještě z tohoto světa, a mínící, že se obírají svými obyčejnými pracemi, soudilo se z příkladů na pravidlo. Množství podobných skutků dokázalo, že to není výminka, ale jedna ze změn spiritického života; to umožnilo studovati všechny rozdíly a příčiny toho podivného mámení, poznati, že toto položení jest zvláštním podílem mravně málo pokročilých duchův a že náleží zvláště jistým druhům smrti, že není než počasná, ale že může trvati dny, měsíce i leta. A tak povstala theorie z pozorování. Tak tomu jest při všech jiných zásadách nauky.

16. Jako má věda, v pravém smyslu, studium zákonů hmotného principu za předmět, tak jest znalost zákonů spirituelního principu zvláštní předmět spiritismu. Nuže, poněvadž spirituelní princip jest jedna z přirozených mocí, který neustále účinkuje na hmotný princip a opačně, následuje z toho, že znalost jednoho nemůže býti úplna bez znalosti druhého. *Spiritismus a věda se doplňují obaplně*; věda bez spiritismu jest neschopna vysvětliti jisté zjevy pouhými zákony hmoty. Spiritismus bez vědy postrádal by podpory a dohlídky. Studium zákonů hmoty muselo předcházeti spiritualitu, poněvadž jest to hmota, která účinkuje nejdříve na smysly. Kdyby byl spiritismus přišel před vědeckými vynálezy, bylo by jeho dílo předčasným, jako všechno, co přichází před svým časem.

17 Všechny vědy se spojují a přicházejí po sobě v rozumném pořádku, zrozují se jedna z druhé v tom poměru, jak nalézají podporu v ideách a v předešlých znalostech. Astronomie (hvězdářství), jedna z nejprvnějších věd, které byly pěstovány, zůstala v bludech dětinství až do toho okamžení, když přišel silozpyt zjevit zákon moci přirozených činitelů; lučba, nemohouc nic činiti bez silozpytu, musila jí přímo následovati, aby pak pokračovaly oboje svorně, podporující jedna druhou Anatomie (pytva), fyziologie (životověda), zoologie (zvěrozpyt), botanika (bylinářství), mineralogie (nerostopis) staly se vážnými vědami, teprv když přinesly světlo fysika a chemie. Geologie (zemězpyt), jež nedávno nastala, postrádala by bez astronomie, bez fysiky, chemie i bez všech jiných — pravého života, své bytnosti, nemohla přijíti až později.

18. Nová věda správně posoudila čtyry prvotní živly starověku, a od pozorování k pozorování přišla k nálezu jediného živlu, ploditele všech proměn hmoty. Ale hmota jest sama v sobě nečinna, nemá ani života, ani myšlenky, ani citu; potřebuje svého spojení se spirituelním principem. Spiritismus neodkryl ani nevyalezl tento princip, ale on jej první dokázal nezvratnými důkazy: on ho zpytoval, rozložil a učinil jeho činnost patrnou. On přišel k hmotnému živlu přidati živlu spirituelní. Hle, to jsou dva principy do živé moci přírody: živlu hmotný a živlu spirituelní. Nerozluštitelným spojením těchto dvou živlů rozlušťuje se bez obtíže množství skutkův až posud nepochopitelných.*

Poněvadž má spiritismus za předmět studia jeden ze dvou živlů, z kterých sestává vesmír, dotýká se nutně skoro všech věd; on nemohl přijíti dříve než po rozkvětu těchto, on se zrodil z moci věcí, z nemožnosti, všecko vykládati jedinou pomocí zákonů hmoty.

19. Spiritismus se obviňuje z příbuzenství s kouzelnictvím i s čarodějstvím; ale zapomíná se, že má astronomie za starší sestru soudní astrologii, která není tak daleko od nás vzdálena; že chemie jest dcera alchymie, s kterou by se nyní žádný rozumný

* Slovo živlu nebere se zde ve smyslu jednoduchého elementárního tělesa prvotních molekulů, nýbrž jako sestávající část jedné celosti. V tomto smyslu může se říci, že spirituelní živlu má činný podíl v hospodářství všehomíru, jak se říká, že civilní a vojenský živlu panují v počtu obyvatelstva; že náboženský živlu vkročí do vychování; že v Alžiru se nalézá živlu arabský i živlu evropský.

člověk neodvážil obírat. Ale nikdo neodpírá, že jest v astrologii a v alchimii zárodek ku pravdám, z kterých vyšly nynější vědy. Přes své směšné formule přivedla alchimie jednoduchá tělesa a zákon příbuzenství k poznání; astrologie se zakládala na postavení a pohybu hvězd, jež studovala; ale při neznalosti pravých zákonů, jež řídí mechanismus (strojnost) všehomíra, byly hvězdy pro lid tajnými bytostmi, kterým připisovala pověra morální vliv a zjevující smysl. Ale když Galilei, Newton a Kepler odkryli tyto zákony, když dalekohled roztrhl závoj a řídil pohled do hlubokosti prostoru, co někteří lidé považovali za neslušnost, ukázaly se nám hvězdy jako pouhé světy, podobné našemu světu, a celá budova zázračná se sesula.

Tak tomu jest i u spiritismu ohledně na kouzelnictví a čarodějství. Tato se zakládala též na zjevení se duchův, jako astrologie na pohybu hvězd; ale pro neznalost zákonů, jež řídí svět spirituelní, přimíchali k těmto poměrům směšné výkony a náhledy, které moderní spiritismus, jsa plod zkušeností a pozorování, postavil do pravého světla. Zajisté, dálka, která dělí spiritismus od kouzelnictví a čarodějství, jest větší než ta, jež jest mezi astronomií a astrologií, mezi chemií a alchimií; chtíti je pomíchati, jest důkazem, že se o tom nezná ani jediné slovo.

20. Pouhý skutek možnosti obování s bytostmi spirituelního světa má nescísné následky nejvyšší vážnosti; jest to celý nový svět, jenž se nám zjevuje, a který má tím více vážnosti, poněvadž očekává všechny lidi bez rozdílu. Když se tato věda rozšíří, musí přivésti hlubokou změnu mravů, povahy, zvyků i náboženských náhledů, jež mají tak veliký vliv na společenské poměry. Jest to celý převrat, který se uskuteční v ideách, převrat tím větší, tím mocnější, že není obmezen na jeden národ, na jednu třídu; ale že se dotýká zároveň srdce všech tříd, všech národů, všech náboženství.

Spiritismus se tedy pravdivě považuje za třetí veliké zjevení. Hledme, v čem se různí tato zjevení a kterým pásmem se spojuje jedno s druhým.

21. Mojžiš zjevil lidem jako prorok znalost jediného Boha, svrchovaného Pána a Stvořitele všech věcí; on prohlásil zákon s hory Sinaiské a položil základ pravé víry; jako člověk byl zá-

konodárcem národa, od kterého měla se tato původní víra rozšířiti, očistujíc se po celé zemi.

22. Kristus přijímaje ze starého zákona, co jest věčného a božského, a zavrhuje, co bylo jen přechodního, co se týkalo kázně a co bylo lidského původu; přidal zjevení budoucího života, o čem Mojžíš nemluvil; pak zjevení o trestech a o odměnách, které člověka očekávají po smrti. (Viz Revue spirite 1861, strana 90. a 280.)

23. Nejvážnější část zjevení Kristova v tom smyslu, že jest první pramen, úhelní kámen celé nauky, jest zcela nový způsob pohledu, pod kterým dává poznati Božství. Není to více strašný, žárlivý, mstivý Bůh Mojžíše, ukrutný a neuprositelný Bůh, jenž napájí zemi krví lidskou, který velí vraždění a vyhlazení národův bez výminky žen, dětí i starců; který trestá ty, již zachovají oběti; není to více nespravedlivý Bůh, jenž trestá celý národ za vinu jeho vůdce, který trestá viného v osobě neviného, který stíhá děti pro hříchy otce; ale jest to laskavý Bůh, nejvyšš spravedlivý a dobrotivý, pln smilování a shovívavosti, který odpouští kajícímu hříšníkovi a jenž *odměňuje každému dle jeho skutkův*; není to více Bůh jediného vyvoleného národa, Bůh armád, řídící bitvy, aby chránil svou vlastní záležitost proti Bohu jiných národů, nýbrž společný Otec pokolení lidského, jenž rozprostírá svou ochranu na všechny své dítky a jenž je všechny volá k sobě. Není to více Bůh, který odměňuje a trestá pouze vezdejšími statky, který dává sestávat slávu a blaženost v otroctví nepřátelských národů a v množství potomstva, nýbrž jenž praví lidem: »Vaše pravá otčina není na tomto světě, nýbrž v nebeském království; tam budou povýšeni lidé pokorného srdce a pyšní budou poníženi.« Není to více Bůh, jenž činí ze msty cnost a velí dáti oko za oko, zub za zub; ale Bůh milosrdenství, jenž praví: »Odpusťte urážky, když chcete, aby vám bylo odpuštěno; odplaťte zlé dobrým; nečinite jiným, co nechcete, aby se vám činilo.« Není to více maloduchý a úzkostlivý Bůh, jenž ukládá pod nejpřísnějšími tresty způsob, jak se má velebiti, jenž se uráží nevykonáním nějakého obřadu; nýbrž Bůh veliký, který hledí na mysl, a nectí se formulí. Není to konečně Bůh, jenž chce strachu nahnati, nýbrž jenž chce milován býti.

24. Poněvadž jest Bůh hlavní věci všech náboženských vyznání, cíl všech kultů, *srovnává se povaha všech náboženství s ideou, již dávají o Bohu*. Církve, které činí z něho Boha mstivého a ukrutného, míní Jej ctíti skutky ukrutnosti, hranicemi a mukami, která z Něho činí Boha strannického a žárlivého, jsou nesnášenlivé, jsou více nebo méně úzkostlivé ve formách svých, podle toho, jak míní, že jest podroben více nebo méně slabostem a křehkostem lidským.

25. Celá nauka Kristova založena jest na povaze, již připisuje Bohu. Při bytnosti Boha nestranného, nejvyšš spravedlivého, dobrotivého a milosrdného, mohl Kristus učiniti z lásky k Bohu a z lásky k bližnímu výraznou výminku blaženosti a říci: *Milujte Boha nade všecko a svého bližního, jako sebe samého; to jest celý zákon i proroctví a není druhého*. Při této jediné víře mohl založiti zásadu o rovnosti lidí před Bohem a všeobecném bratrství. Avšak mohl-li milován býti Bůh Mojžíše? Nikoliv, bylo nutno se Ho jen obávatí.

Toto zjevení pravých vlastností Božích, spojeno jsouc s tím o nesmrtnosti duše a o budoucím životě, muselo změnit vzájemný poměr lidí, uložiti jim nové povinnosti a dalo jim viděti přítomný život z jiného stanoviska; muselo tedy míti vliv na mravy a na společenské poměry. Jest to bez odporu nejhlavnější část zjevení Kristova, jehož důležitost se dosti nepochopila a jest to k politování, když se musí říci, že jest to bod, od kterého se lidé nejvíce odchýlili a který se při výkladu jeho učení nejvíce zneužíval a pomíjí.

26. Ale Kristus přidal: »Mnoho z těch věcí, které vám pravím, nemůžete ještě pochopiti, a měl bych ještě mnoho mluvití vám, avšak nemůžete to snéstí nyní; proto k vám mluvím v podobenstvích; ale později vám sešlu utěšitele ducha pravdy, jenž všecko obnoví, a vám všecko vysvětlí. (Jan XIV. a XVI. kap. Mat. XVII. kap.)

Že Kristus neřekl všecko, co by byl mohl říci, stalo se, poněvadž byl toho náhledu, že musí ponechatí jisté pravdy v temnosti, až by lidé byli schopni je pochopiti. Dle jeho vlastního vyznání bylo tedy jeho ponaučení neúplné, poněvadž oznamuje příští toho, který je má doplniti; on tedy předvídal, že se lidé budou klamatí při luštění jeho slov, že se odvrátí od jeho učení, zkrátka, že to zničí, co on učinil, poněvadž se musí všecko obnoviti, neboť *obnovuje se jen to, co bylo zničeno a zkaženo*.

27. Proč nazývá nového poslanca utěšitelem? Toto znamenité slovo a bez dvojsmyslu jest celé zjevení. On tedy předvídal, že lidé budou potřebovati útěchy, což dokazuje nedostatečnost té, kterou by našli ve víře, již by si učinili. Snad nebyl Kristus nikdy zřetelnějším a jasnějším, jak v těchto posledních slovech, na které brán byl malý zřetel snad proto, že si s nimi nevěděli vykladači rady, jak postaviti je do pravého světla a vyzkoumati jejich prorocký význam.

28. Že Kristus nemohl rozvinouti své učení na úplný stupeň, stalo se, protože lidem scházely vědomosti, které si mohli získati jen delším časem a bez kterých nemohli jej pochopiti. Jsouť věci, které by se zdály při tehdejšímu stavu vědy býti nesmyslem, tak jako ještě dnes mnohé vážné pravdy za nesmysly považovány jsou. Doplňniti jeho učení musí se vyrozumívati v tom smyslu, jako *vysvětliti* a *rozložiti*, než v tom, k němu dodati nové pravdy, nebo všecko se tam nalézá v zárodku; scházal jen klíč k pochopení smyslu jeho slov.

29. Ale kdo jest tak odvážlivým, že si dovoluje vykládati písmo svaté? Kdo má to právo? Kdo má k tomu potřebné světlo, ne-li bohoslovci?

Kdo jest tak odvážlivým? Především spiritická věda, která nežádá nikoho o dovolu, aby poznala přirozené zákony, a jež se vrhne plnou silou na bludy a předsudky. — Kdo má to právo? V tomto století rozumového vývoje a svobodného svědomí, kdy přináleží právo výzkumu každému, a sv. písmo není více svatá archa, které se nikdo neodvážil ani prstem se dotknouti bez nebezpečí bleskem zahynutí. Co se týče zvláštního potřebného světla, nebyli bohoslovci, aniž bychom popírali jejich vzdělání, a jak osvíceni byli i ti v středověku, a zvláště otcové církve, ještě dosti vzdělání, aby nezavrhovali rotační pohyb země a víru v protinožce jako kacířství, aniž bychom šli tak daleko, zda-li nepronásledovali bohoslovci našich časů obdoby tvoření se světa kletbou?

Lidé mohli vysvětlovati písmo jen dle toho, co věděli, dle nepravého nebo neúplného pochopení přirozených zákonů později od vědy objevených. To jest příčinou, proč i bohoslovci se mohli při velmi dobrém vědomí mýliti ohledně smyslu utajeného v slovech a některých skutků evangelia; chtěje nalézt tam stvrzení nějaké předpojaté myšlenky, točili se vždy v tom samém

kruhu myšlének, neopouštějíce stanovisko svého náhledu, takže tam udrželi jen to, co v tom viděti chtěli. Jak učení bohoslovců i byli, nemohli pochopiti příčin, jež závisely od zákonů jim neznámých.

Ale kdo bude soudcem rozličných často navzájem si odpor-
ných od bohoslovců výkladů? Budoucnost, logika a zdravý rozum! Lidé více a více osvícení jsouce, v tom poměru, jak se objeví nové události a nové zákony, rozeznávají ničemné soustavy od skutečnosti; nuže tedy věda oficiální (studovaná) dává poznati jisté zákony. Spiritismus seznamuje nás též s jinými; jedny i druhé jsou nevyhnutelně potřebny k výkladu svatých textů všech náboženství od Konfucia a Budhy, až ku křesťanství. Co se bohosloví (theologie) týče, nemá toto právo odvolávati se na souladné vý-
roky vědy, poněvadž sama není vždy v sobě v souladu.

30. Poněvadž Spiritismus bere svůj východ ze slov Kristových, jako Kristus vzal svůj východ z Mojžíše, jest tedy přímým následkem jeho nauky.

K nejisté myšlence o budoucím životě přidává zjevení spiri-
tické jistotu o jsoucnosti neviditelného světa, jenž nás obstupuje a obývá prostor, čímž naznačuje víru, dává jí tělo, stálost a skutečnost v myslí. On vysvětluje pojítka, které spojuje duši s tělem, a odstraňuje závoj, jenž zakrýval lidem tajemství zrození se a smrti. Ze Spiritismu člověk pozná, odkud přichází, kam spěje, proč jest na zemi, proč tu na čas trpí, on dává poznati ve všem spravedlnost Boží. On učí, že duše pokračuje neustále, až dosáhne stupně dokonalosti, která jí může přiblížiti k Bohu, že všechny duše jsouce toho samého původu a vzniku, byly stejně stvořeny, se stejnou schopností k pokroku pomocí své svobodné vůle; že jsou všechny té samé podstaty, a že není mezi nimi rozdílu, leč dosáhlé vzdělanosti a mravní čistoty, že všechny mají to samé povolání, že dosáhnou toho samého cíle dříve nebo později dle svého namáhání a své dobré vůle.

On učí, že není vyděděných tvorů, ani více obdařených jedněch než druhých, že Bůh nestvořil některých s výsadami a jež by byli osvobozeni od práce jiným uložené k pokroku, že není bytostí stvořených ku věčnému páčení zla a trápení, že ti, kteří se nazývají ďábly, jsou duchové ještě opozdili a nedokonalí, jež

páchají zlo v stavu duševním, tak jak to činívali jsouce lidmi, kteří ale budou pokračovati a se polepší; že andělé, čili čistší duchové, nejsou obzvláštní bytosti ve stvoření, nýbrž duchové, kteří dosáhli cíle, když byli prošli řadu zrození a pokroku, že tedy není více různých zvlášť stvořených bytostí, ani rozdílných tříd mezi rozumnými bytostmi, nýbrž že každé stvoření vychází z velikého zákona jednoty, jenž řídí vesmír a že všechny bytosti spějí k společnému cíli, který jest dokonalost, aniž by bylo jedněm nadřazováno na útraty druhých, jsouce všichni strůjcové svých činů a jich následků.

31. Skrze obcování (mediumitu), které člověk může zavést s těmi, jež opustili zemi, má nejen hmotný důkaz o jsoucnosti a samostatnosti duše, ale pochopí spojení, které spojuje živé se zemřelými tohoto světa, a obyvatele tohoto světa s bytostmi jiných světů. Poznává jejich postavení v říši duchů, zkoumá příčiny jejich znovuzrození, jest svědkem jejich radostí i žalostí, ví, proč jsou blaženi nebo nešťastní, a zná osud, který jej samého očekává dle dobrého neb zlého, jež učinil. Toto obcování jej zasvěcuje do budoucího života, jehož všechny změny může pozorovati ve všech podrobnostech. Budoucnost není více nejistou nadějí, jest to kladný skutek, mathematická jistota. Pak nemá smrt nic strašného víc, jest mu osvobozením. bránou do pravého života. A tu právem možno zvolati: »Ó smrti, kde jest osten tvůj?«

32. Skrze studium Spiritismu poznává člověk, že blaho a neštězí v hmotném i duševním životě závislé jsou na stupni dokonalosti neb nedokonalosti, že každý se musí podrobiti přímým a přirozeným následkům svých činů, jinak praveno: že jest trestán tím, čím hřešil, že tyto následky tak dlouho trvají, jako příčina, která je způsobila, že by tedy hříšník trpěl věčně, kdyby věčně setrval ve zlém, ale že trápení přestává při pokání a napravení. Poněvadž to závisí od každého, by se sám polepšil, může každý dle své vůle prodloužiti neb ukrátiti svá trápení, jako trpí churavý pro přestoupení přírodních zákonů tak dlouho, dokud je přestupuje.

Zavrhuje-li lidský rozum ideu o neprominutelných věčných trestech, které se ukládají často za jediný hřích, o pekelných trestech, které nemůže umírniti ani nejvroucnější, nojupřímnější lítost, jako

nesrovnalivost s dobrotivostí Boží, kloní se před spravedlností nestranně odměňující i trestající, která účtuje všecko, jež nezavírá nikdy dvířka k návratu a podává neustále ruku trosečníku, místo jej uvrhnouti do propasti.

34. V množství existencí (znovuzrození), o kterých Kristus položil zásadu do evangela, aniž ji byl vysvětlil, jako mnoho jiných, jest jeden z nejdůležitějších zákonů od Spiritismu zjevených v tom smyslu, že dokazuje jeho skutečnost a nutnost pro pokrok. Tímto zákonem vysvětlí si člověk všechny zdánlivé odchylky, které ukazují se v lidském životě, jako: rozdílnost společenského postavení, přechasná smrti u dítek, které by bez znovuzrození byly ukrácené životy pro duši bezúčelné; nestejnost rozumových a mravních schopností, které duch, dle toho, jak se více neb méně zrodil a pokročil, získal, a které běže si při znovuzrození sebou do těla na tento svět (číslo 5).

35. Při víře o stvoření každé duše zvlášť při porodu, naráží se na soustavu výsadou obdržovaných bytostí, lidé jsou si jedni druhým cizí, nic je nespojuje, rodinná pásma jsou pouze tělesná, nejsou spojení od minulosti, v které dle této nauky neexistovali; při učení o nicotě po smrti přestane každý poměr s živými, lidé nejsou v žádném spojení s budoucností. Připustili-li se znovuzrození, jsou ve spojení s minulostí i s budoucností, poněvadž jejich poměry trvají v duchovním i hmotném světě. Tak má bratrství tytéž přirozené zákony za základ, i cnost má svůj cíl, neřest své nevyhnutelné následky.

36. Se znovuzrozením padnou předsudky plemen a tříd, poněvadž tentýž duch může se znovuzrodit jako bohatý nebo chudý, jako veliký pán nebo jako chudás, jako pán nebo sluha, jako svobodný neb jako otrok, jako muž nebo žena atd. Mezi všemi důkazy proti nespravedlnosti, poddanosti a proti otroctví, proti podrobenosti ženy zákonu mocnějšího, uvedenými, není žádný, jenž by byl vážnějším dle logiky nad skutečný zákon znovuzrození. Když tedy znovuzrození staví zásadu všeobecného bratrství na přirozený zákon, staví na tentýž zákon společenská práva a následovně i právo svobody.

37. Odejmete člověku svobodného, neodvislého ducha, jenž přežije hmotu, a učiníte z něho organisovaný stroj bez cíle, bez

vší odpovědnosti, bez jiné úzdy, leč občanského zákona, pak je pouze k tomu dobrý, by jako intelligentní zvíře upotřeben byl. Když neočekává ničeho po smrti, tak jej nic nezdržuje rozmnožiti v přítomnosti své radovánky, když trpí, nemá jiné vyhlídky než na zoufalství a na nicotu, nemá žádného útočiště. Při jistotě budoucnosti, i té, že opět nalezne ty, které miloval, při bázni, že opět uvidí ty, které urazil, změní se všechny myšlenky. Kdyby Spiritismus nebyl učinil ničeho více, než že osvobodil člověka od pochybnosti týkající se budoucího života, byl by učinil pro jeho mravní polepšení více, než všechny zákony a kázně světské, které někdy zkrocují, ale nepolepší.

38. Bez předžití duše jest nauka o prvotním hříchu nejen nesrovnalivá se spravedlností Boží, jenž by činil všechny lidi odpovědnými za hřích jediného (Adama), nýbrž byla by i nesmyslem a tím méně k ospravedlnění, že dle této nauky duše neexistovala v té době, ku které, jak se praví, sahá její odpovědnost. Uznává-li se předžití, přináší člověk při zrození se na svět zárodek svých nedokonalostí, svých vad, které nenapravit v minulém životě a které se ukazují jeho přirozenými pudry, jeho náklonnostmi k té neb oné neřesti. To jest jeho pravý prvorozený hřích, jehož následky zcela přirozeně snáší, ale s tím hlavním rozdílem, že snáší tresty svých vlastních hříchů, a ne těch, které nespáchal, a s tím druhým zároveň utěšitelným, povzbuzujícím a svrchovaně spravedlivým rozdílem, že mu každá existence podává prostředky, vykoupiti se napravením a dospěti ku pokroku, buďto že se osvobodí od některé nedokonalosti, nebo že nabyde nové vědomosti, a to až do té doby, kdy jsa dosti očistěn, nemá více zapotřebí tělesného života a může žiti výlučně spirituelní duchový, věčný a blažený život.

Z té samé příčiny přináší ten, kdo učinil morální pokrok, při svém zrození do těla přirozené cnosti, jako ten, jenž pokročil ve vědách, přináší přirozené pojmy a schopnosti k nim, on se stotožnil s dobrým, vykonává je bez namáhání, bez počítání zisku a takřka aniž by na to pomyslí. Kdo jest přinucen bojovati proti svým zlým náhylnostem, nalézá se ještě v půtce. První již zvítězil, druhý jest na dráze k vítězství. Jest tedy *přirozená cnost*, jako jest *přirozená věda* a *přirozený hřích*, nebo lépe řečeno *přirozená neřest*.

39. Spiritismus zpytoval vlastnosti tekutin spirituelních a jejich účinek na hmotu. On dokázal bytnost perispritu, tušeného již ve středověku, a jež naznačil sv. Pavel jménem „*spirituelní tělo*“, t. j. fluidické tělo duše po zrušení makavého těla. Nyní se ví, že jest toto tělo od duše nerozdílné, že působí jeden ze živlů, z kterých sestavena je lidská bytnost, že jest vodičkem ku přenešení myšlenky, a že za doby tělesného života slouží za pásmo mezi duchem a hmotou. Perisprit hraje při organismu a při množství hnutí myslí tak vážnou úlohu, že se dá sloučit tak dobře s životovědou (psychologií), jako s dušezpytem (psychologií).

40. Studium vlastností perispritu, spirituelních tekutin a životopisných vlastností duše, otvírá vědě nové obzory a dává klíč k množství zjevů, posud z neznalosti zákona, jenž je řídí, nepochopených, zjevů to, které se od materialismu popírají, poněvadž se vztahují na duchovní jsoucnost, které se považují od jiných za zázraky, nebo za čarodějství podle víry. Takové jsou zjevy dvojího zraku, vidění do vzdálenosti, přirozeného i umělého náměsícnictví, psychických účinků, málomocenství a strnutí, předvidění a předtuch, zjevení se duchů, proměny, přenesení myšlenky, omámení, okamžitého uzdravení, posedlosti i podmanění a t. d. Poněvadž Spiritismus ukazuje, že tyto zjevy se zakládají na přirozeném zákoně, jako elektrické zjevy, poněvadž odhaluje poměry, v kterých se mohou objeviti, ničí vládu zázračného a nadpřirozeného, a následkem toho pramen pověr. Dává-li věřiti v možnost jistých věcí, které někteří považují za přeludy, podává k nim také klíč, nepřipouští však věřiti v mnoho jiných, jejichž nemožnost a nesmyslnost dokazuje.

41. Spiritismus jsa toho dalek, aby popíral neb ničil evangelium, přichází naopak stvrdit, vysvětlit a dle nových přirozených zákonů, které zjevuje, všecko to objasnit, co Kristus učil a činil; on přináší světlo pro temná místa jeho učení tak mocné, že ti, kterým byly některé části evangelia nepochopitelnými, nebo se jim zdály nepřipustnými, je pomocí Spiritismu bez namáhání popochopují a připouštějí; oni poznávají pravý jejich obsah a vědí, co mají připisovati skutečnosti a co jinotaji. Kristus jim přichází o mnoho větší; není více pouhým filosofem, jest Božským Mesiášem.

42. Když se spatřuje krom toho omravňující moc Spiritismu v tom, že připisuje každému skutku v životě jistou příčinu, která má za následek dobré neb zlé, když dává pocítiti morální moc a zmužilost, útěchu, jež podává v nesnázích nevyvrátitelnou důvěru v budoucnost myšlénkou, míti u sebe bytosti, které jsme milovali, jistotu, že je opět uvidíme, možnost s nimi obcovati, konečně jistotu, že se nic neztratí z toho, co činíme, nic z toho, co si získáme v inteligenci, ve vědě a mravnosti *až do poslední hodiny života svého*, že to všecko prospívati bude k pokroku: tu se pozná, že Spiritismus vyplňuje všechna příslibení Kristova ohledně příslibeného *Utěšitele*. Když tedy *duch pravdy* řídí veliké hnutí znovuzrození, nalézá se příslibení jeho příští též uskutečněno, neb on jest skutečně pravý *Utěšitel*.¹⁾

43. Když se k těmto následkům přidá neslýchaná rychlost rozšíření Spiritismu, přes všechno, co se učinilo, aby se potlačil, nemůže se zneuznávati, že jest jeho příchod prozřetelností řízen, poněvadž přemáhá všechna namáhání a veškerou zlovůli lidskou. Lehkost, s kterou se přijímá od velikého počtu lidí a to nenuceně, bez jiného prostředku, leč moc své ideje, dokazuje, že odpovídá jedné nutnosti, totiž té, v něco věřiti, po prázdnotě, od nevěry učiněné, a následovně že přišel v pravý čas.

44. Zarmoucených jest veliký počet, nepřekvapuje to tedy, že tolik lidí přijímá vědu, — která především utěšuje — u porovnání k těm, kteří si zoufají, nebo Spiritismus se obrací více k vyděděným, než ku blaženým tohoto světa. Churavý vidí přicházení lékaře

¹⁾ Mnoho otců rodiny oplakává předčasnou smrt dětí pro vychování, kterému přinášeli veliké oběti, a praví, že to všecko byla pouhá ztráta. Při Spiritismu nelitují těchto obětí a byli by hotovi je učiniti i při jistotě, že uvidí své děti umírati, neboť vědí, že když děti nemohou získati z toho vychování v přítomnosti, bude jim sloužiti k jejich pokroku jako duchů, pak že to bude pro novou existenci nabytý zisk, a že když se opět navrátí, budou míti intelektuelní zavazadla (rozumové zásoby), která je učiní schopnějšími získati si nové vědomosti. Tak jest to u dětí, které přinášejí při porodu přirozené pojmy, které lehceji chápou, než jiní. Když rodiče nemají přímé radosti, viděti své děti získati z toho vychování, budou jim míti zajisté později, buď jako duchové nebo jako lidé. Snad stanou se zas rodiči těch samých dítek, o kterých se praví, že jsou hojně obdařeny od přírody a které děkují za své schopnosti předešlému vychování, jako mohou též trpěti později, když se děti následkem nečbalosti svých rodičů k zlému obracejí nepřijemnostmi a mrzutostmi, které jim působí v nové existenci.

(Evang. schon le Spiritisme. Číslo 21. Předčasně smrti.)

s větší radostí, než ten, jenž jest zdrav; nuž tedy zarmoucení jsou churaví, a utěšitel jest lékař a lékařem tím jest Spiritismus.

Vy, kteří potíráte Spiritismus, když chcete, aby ho lidé opustili a vás následovali, dejte něco více a něco lepšího než on, uzdravujte jistěji rány duše. Dejte více útěchy, více uspokojení srdce, více ospravedlněné naděje, větší jistotu dejte o budoucnosti, rozumnější a snadnější obraz, ale nemyslete, že zvítězíte s vaší vyhlídkou do nicoty, s vašimi pekelnými plameny, nebo s věčným, blaženým a neprospěšným zahálením v nebi.

45. První zjevení zosobněno bylo v Mojžíši, druhé v Kristu, to třetí není zosobněno v žádném jednotlivci. Dvě první jsou individualní, třetí jest kolektivní (hromadné), to jest podstatná změna veliké vážnosti. Jest hromadné v tom smyslu, že nebylo učiněno žádnému výsadně, a následovně že se nemůže žádný vyhlášovati za jeho výlučného proroka. Bylo dáno zároveň na celé zemi millionům osob všeho stáří, všech stavů, od nejnižšího až k nejvyššímu stupni dle tohoto proroctví: »V posledních časech, praví Hospodin, vyleji ducha svého na všeliké tělo, a prorokovati budou synové vaši i dcery vaše, mládenci vaši vidění a starci sny míti budou.«¹⁾

46. Poněvadž byla ta dvě první zjevení plod osobního poučování, byla nutně lokalisována, t. j. obmezena na jediné místo, okolo kterého se rozšiřovala idea stále dále a dále, ale bylo třeba mnoho staletí, aby dosáhla nejzazší hranice světa, aniž by byla

¹⁾ Naše osobní úloha při velikém hnutí myšlének, které se připravují Spiritismem, a které se počínají uskutečňovati, jest ta pozorného pozorovatele, jenž zpytuje události, aby vyhledal jimi příčiny a poznal následky. Porovnávali jsme všecky ty, které jsme mohli sebrati, srovnávali a vykládali jsme na všech místech země od duchův daná poučování, pak jsme všecko methodicky seřadili, zkrátka studovali jsme a podali jsme obecnstvu plod našeho výzkumu, nepřipisujice našim pracím jiné ceny, leč té filosofického díla plynoucího z pozorování a ze skutečných událostí. aniž bychom se kdy byli postavili na vrcholek nauky, neb bychom někomu byli vnucovali naše idee. Když jsme je uveřejnili, používali jsme obecného práva, a ti, kteří je přijali, učinili to svobodně. Že tyto myšlenky našly četně sympathie, stalo se, že mají tu přednost, odpovídati požadavkům velkého počtu lidí, na co zde nemůžeme býti pyšní, poněvadž jejich počátek nám nepatří. Naše největší zásluha jest naše vytrvalost a oddanost věci, které jsme se věnovali. Při tom všem učinili jsme jen to, co jiní mohli učiniti jako my, proto jsme si nikdy neosobovali právo, považovati se za proroka nebo mesiáše, tím méně, abychom se zaň vyhlášovali.

jich dosáhla. To třetí má tu zvláštnost, že nejsouc zosobněno v jednotlivci, objevilo se zároveň na tisíce rozličných místech, která se stala středem nebo krbem záření. Poněvadž se tyto středy množí, spojují se jejich paprsky poněáhla — jako kruhy od množství do vody vržených kamenů — působeny tím způsobem, že v jistém čase konečně rozmnoží se po celém povrchu země.

To jest jedna z příčin rychlého rozšíření nauky spiritické. Kdyby byla povstala na jediném místě, kdyby byla bývala výlučný skutek jednoho člověka, byla by způsobila sektu okolo sebe, ale půl století bylo by snad uplynulo, prve než by byla dosáhla hranic jedné říše, kde by byla vzala svůj počátek; kdežto po uplynutí desíti let vztyčila svůj prapor na obou točnách a rozšířila se po celém světě.

47. Tato v dějepise nauk neslýchaná okolnost dává této vědě výmínečnou moc a neodolatelnou sílu činnosti. Skutečně, kdyby se potlačila na jednom místě v jedné zemi, jest to čírou nemožností potlačit ji na všech místech ve všech zemích současně. Za jedno místo, kde se budou jí překážky klásti, bude jich tisíce, kde bude prospívat a kvésti. A kdyby byla zničena na celém povrchu země, tak ji vyhubiti nelze ze říše duchů, neb oni jsouce jejím původcem, diktovali by nám; poněvadž duchové jsou všudy a poněvadž budou vždy, tak by se objevila v krátkém čase znova, a kdyby, což jest nemožnost, postavilo se lidstvo na celé zemi proti ni, tak nemůže býti zničena proto, že plyne z přirozenosti lidské, protože se nedají přirozené Boží věčné zákony zničit. Hle, o čem se mají přesvědčiti ti, kteří míní zničit Spiritismus. (Revue spirite sešit únorový 1865 str. 38. Perpetuité du Spiritisme.)

48. Avšak tyto roztroušené středy mohly zůstat ještě dlouho osamoceny, poněvadž jsou roztroušeny ve vzdálených zemích. Bylo zapotřebí mezi nimi spojení, jež by jim umožnilo sdělení svých myšlének, svých názorů se svými spolubratry víry, ponaučujíc je o tom, co se jinde děje. Toto spojiště, které by bylo scházelo Spiritismu ve středověku, nalezá se v časopisech, jež rozšířeny po veškerém okršku zemském a které šíří a hájí zájmy jednotlivých vrstev, lidí to, kteří se kol nich soustřeďují, a v knihách, jež staly se nevyčerpatelným zdrojem lidské osvěty, jsouce psány medijně v různých řečích a formách.

49. Dvojí první zjevení mohlo být jen následek přímého poučení; muselo se zakládati na víře pro vážnost slova Páně, poněvadž lidé nebyli dosti pokročilými, aby pomáhali k svému vzdělání.

Pozorujeme předce mezi obojím zjevením velmi citelný rozdíl, který se ukazuje v pokroku mravů a ideí, ačkoliv nastal u tohotěž národa a v témže středu, jen po uplynutí skoro osmnácti staletí. Nauka Mojžíšova jest svrchovaně despotická, nepřipouští žádného pátrání a ukládá se celému národu nutně. Učení Ježíšovo jest podstatně poradné, přijímá se svobodně a neukládá se leč přesvědčením; bylo popíráno již za živobyčí svého zakladatele, který se k tomu sklonil, hádati se se svými protivníky.

50. Třetí zjevení, které přichází v době vyproštění a intelektuální zralosti, když se rozvinutá intelligence nemůže rozhodnouti k trpné úloze, když člověk nepřijímá ničeho slepě, nýbrž chce viděti, kam se vede, když chce znáti příčinu a jakost každé věci, musilo být zároveň plodem poučení a plodem práce, výzkumu a svobodného zpytování. *Duchové vyučují jen pravdě, která jest potřebná, aby nás přivedla na cestu pravého, ale oni se zdržují to zjeviti, co může člověk naleznouti sám od sebe, ponechávajíce mu práci výzkumu, dohlídky a zkoumání všeho, co možno rozumem pochopit, ponechávajíce jej i často nabýti zkušenosti na své útraty. Dávají mu podnět a látku, jemu pak přináleží ji zpracovat a z ní těžit. (Čís. 15.)*

51. Poněvadž zárodky spiritického zjevení byly dány na mnohých místech současně lidem všech společenských poměrů a rozličného vzdělání, jest patrno, že pozorování nemohlo se státi všady s tím samým úspěchem, že z toho vyplývající následky odvození zákonů, které řídí zjevy toho pořádku, zkrátka rozsudek, jenž měl upevniti idee, mohl přijíti jen z celosti a obapolného vztahu událostí. Když tedy každý osamělý střed byl obmezen na ohraničený okres, nevidaje nejčastěji leč obzvláštní pořádek událostí, někdy podle zdání sobě odporných, nemaje vůbec co činiti, než s jednou třídou duchů, a když dále jsa veden místním vlivem a stranickým duchem nemohl obejmouti celek, a byl proto v nemožnosti spojití osamělá pozorování se společným principem. Kdyby každý střed byl ocenil události jen dle svých znalostí a svých předešlých věr,

nebo podle zvláštního mínění duchů, kteří se v něm zjevují, bylo by bývalo brzy tolik teorií nebo soustav, jako středů, z kterých by žádný nemohl býti úplným pro nedostatek řádné kontroly. Zkrátka, každý střed byl by obmezen na své částečné zjevení, jsa toho mínění, že má úplnou pravdu, nevěda, co se obdrželo více nebo lepšího na jiných místech.

Ostatně musí se poznamenati, že spiritické ponaučení nebylo nikde dáno úplné; ono se dotýká tak velikého počtu pozorování, tak rozličných předmětů, které vyžadují zvláštních vědomostí, nebo zvláštních mediumických schopností, že by to bylo bývalo nemožno spojití na jednom a tomtéž místě všechny potřebné podmínky. Poněvadž mělo býti ponaučení společné i osobní, rozdělili duchové práci, rozsévajíce předměty studia a pozorování, jako v jistých dílnách se rozděluje utvoření každé části jednoho předmětu mezi rozličné dělníky.

Zjevení se takto stalo částečné na rozličných místech a to pomocí mnoha prostředníků, a tímto způsobem pokračuje se ještě dnes, nebo není ještě všecko zjeveno. Každý kruh nalézá v druhých kruzích doplněk toho, co obdrží, a jest to souhrn a seřadění veškerého částečného ponaučení, jež utvořilo spiritickou nauku.

Bylo tedy třeba seřaditi roztroušené sdělení duchů, aby se viděla jejich souvislost shromažďovati rozličné projevy od duchův na různých místech dané, a ponaučení, aby se mohla porovnat, zkoumat a zpytovat jejich podobnost a rozdílnost. Poněvadž sdělení byla daná od duchův všech tříd, více neb méně osvícených, musel se vzíti ku pomoci zdravý a střízlivý rozum, by se mohly rozlíšiti jednotlivé soustavné idee a odloučiti od těch, které byly stvrzeny všeobecným učením dobrých duchů a naukou Kristovou odloučiti nesmysly od skutečných myšlének, vyloučiti ty, které stály v rozhodném odporu se zásadou vědy a zdravou logikou, použití též bludů a ponaučení, od duchův i té nejnižší třídy daného, ku poznání stavu neviditelného světa a z toho utvořiti souhlasný celek. Zkrátka bylo třeba středu k vypracování neodvislého od každé předpojaté myšlenky, od každého předsudku a sekty, odhodlaného, *který by přijal pravdu, stavši se patrnou, i kdyby*

byla lidskému osobnímu mínění protivná. Tento střed utvořil se sám sebou mocí věcí a bez pomoci lidské promyšlené vůle.¹⁾

53. Při tomto stavu věci nastal dvojitý proud ideí a názorů; jedni krácejí od hranic ku středu, druzí vracejí se od středu ku hranicím.

Takto pokračovati bude nauka rychle k jednotě přes rozdílnost pramenů, z kterých se prýští; padnou poznenáhla rozdílné soustavy následkem svého osamocení před mohutnějším míněním většiny, poněvadž nenaleznou sympatické ozvěny. Pak nastane sjednocenost mysle mezi všemi rozličnými kruhy a středy, poněvadž užívají téže spirituální řeči, vůle a myšlenky, tedy si porozumí a souhlas vzejde z jednoho konce světa ke druhému.

Spiriti se cítí mocnějšími, bojují s větší zmužilostí, pokračují pevnějším krokem, když se více nevidí osamocení, když nalézají místo podpory pásmo, které je spojuje v jednu velikou rodinu; totiž zjevy, jejichž svědky byli a jsou, neb nejsou jim více cizími, nadpřirozenými a protivnými, když je mohou připisovati všeobecným zákonům harmonie, když mohou jediným okamžikem obejmouti budovu a viděti v tomto celku veliký lidumilný cíl a vůli vyšší.²⁾

¹⁾ Kniha duchův, první dílo, které dalo Spiritismu nastoupiti cestu filosofickou, odvozením morálních následků, událostí, jež se uchopila všech částí nauky, dotýkající se nejvážnějších otázek, které stává, byla od svého vydání spojiště, ku kterému se obrátily samovolně práce jednotlivců. Jest to pamětihodno, že doba filosofického Spiritismu, jenž byl posaváde jen předmětem výzkumné zvědavosti, počíná od vydání této knihy. Že si tato kniha získala náklonnost většiny, stalo se, poněvadž byla výraz pocitů téže většiny, a že odpovídala jejich požadavkům stalo se též proto, že tam každý našel stvrzení a rozumné vysvětlení toho, co obdržel osobně. Kdyby se nebyla srovnávala s všeobecným ponaučením duchů, nebyla by našla žádné víry, a byla by rychle upadla do zapomenutí. K čemu se tedy přidružili? Ne k člověku, který sam v sobě není ničím jiným, než bídným dělníkem, jenž umírá a zmizí, nýbrž k myšlence, která nezahyne, když přichází z vyššího pramene, než z člověka.

Toto samovolné soustředění roztroušených sil dalo podnět k nesmírnému dopisování, zvláštěmu to památníku ve světě, živému obrazu, pravému dějepisu nového Spiritismu, kde se zároveň částečné práce, mnohé pocity, jimž nauka dala původ, morální následky, náklonnosti i odpory, okazují, skvostný to archiv pro potomstvo, jež bude jednou soudit lidi i věci podle hodnovědných skutků, událostí a spisů. Co se stane později u přítomnosti těchto nevyvratitelných důkazů ze všech těch nepravých mínění a potup, nenávisti a žárlivosti?

²⁾ Znamení, tak pamětihodný jako pohnutlivý důkaz této společnosti myšlenek, jež nastává mezi spirity pro stejnost víry, jsou prosby o modlitbu, které

Ale jak může se vědět, že jest některá zásada všude vyučována, neb je-li následek osobního mínění.

Poněvadž samotné skupiny nemohly vědět, co se praví jinde, bylo třeba, aby nějaký střed shromáždil všechna ponaučení, aby učinil jistý způsob spojení hlasů, a aby přinášel mínění většiny ku známosti všech.¹⁾

54. Není žádné vědy, jež by byla přišla ve všech svých částech z hlavy jediného člověka, všechny jsou plod postupného pozorování, zakládajícího se na předešlém pozorování známé věci, aby se přišlo k neznámé. Taktéž pokračovali duchové při Spiritismu, proto jest jejich ponaučení postupné; oni jednají o otázkách vědy v tom poměru, jak jsou základy, na kterých se má dále stavěti, dosti spracovány a jak dozrál lidský rozum jich pochopiti. Jest to též pamětihodno, že kdykoliv některé kruhy chtěly jednati o předčasných otázkách, neobdržely leč protivných nesouhlasných odpovědí. Když naopak přišla určená doba, ponaučení přišlo samo a sjednotilo se skoro ve všech kruzích.

nám přicházejí z krajín těch nejvzdálenějších od Péru až do nejzazších hranic Asie, od osob rozličného náboženství a rozličné národnosti, a kterých jsme nikdy neviděli. Není-li to předehra velikého sjednocení, které se připravuje? Není-li to důkaz vážných kořenů, které Spiritismus zasazuje všady?

Jest to pamětihodno, že ze všech skupin, které se utvořily s předpojatým úmyslem, odloučiti se, prohlašující odporne zásady, jako ty, které buď ze samolibosti nebo z jiných příčin, nechtíce se podrobiti všeobecnému zákonu, považovaly se za dosti silné pokračovati samy, za dosti osvícené, že by mohly se ohejiti bez rady, nebyla žádná v stavu utvořiti ideu, která by měla převahu a byla k životu působna; všechny zahynuly aneb živořily v stínu. Nemohlo jinak býti, když zavrhovaly ze zásady nauky, vlastně to, co působí její nejmocnější základ, co jest nejutěšenějšího, nejvíce povzduhujícího a nejrozumnějšího, místo aby se byly namáhaly podati víc uspokojení? Kdyby byly pochopily mocnost morálních živlů, jež stvořily jednotu, nebyly by se kolébaly v ničném blouznění, ale považující svůj malý okrěs za vesmír, viděly v přívržencích jen spolek, jenž by mohl býti poražen od proti-spolku. To bylo podivné mámení o podstatné povaze nauky a tento blud nemohl vésti než k vyvedení z klamu. Místo aby zlomily jednotu, zlomily pouze pásmo, které jim mohlo dáti sílu a život. (Vizte *Revue spirite*, avril 1866 pages 106 et III *Le Spiritisme sans les Esprits; le Spiritisme independant.*)

¹⁾ To jest právě úkolem našeho uveřejnění, jež se může považovati za výsledek toho spojení. Tu jedná se o všeobecné mínění, ale otázky nejsou vydány jako zásady. Prvé než byly, obdržely duševní dohlídky, která jim jedině může dáti moci zákona. Proto neschvalujeme každého lehkovážného výstřelka, neb není nauka pocházející z všeobecného ponaučení plodem předpojaté soustavy, neb tato působí též její moc a zabezpečuje její budoucnost.

Ašak, jest na každý pád mezi pochodem Spiritismu a mezi pokrokem věd hlavní rozdíl, totiž: že tyto dosáhly stavu, ku kterému přišly, jen po dlouhém čase, kdežto dostačovalo Spiritismu několik let, aby dosáhl ne-li vrcholku, alespoň aby shromáždil dosti veliký počet pozorování, aby stvořil nauku. Toho příčinou nesčíslné množství duchů, kteří se dle vůle Boží zároveň zjevovají a zjevují neb projevují, přinášeje každý svůj díl svých vědomostí. Z toho následuje, že všechny oddíly nauky byly skoro zároveň za několik let místo postupně, za více staletí vypracovány, a že to dostačovalo, je seřaditi, aby se z nich utvořila celá nauka.

Bůh tomu tak chtěl, předně, aby budova přišla rychleji k vrcholku, pak aby byla stálá přímá dohlídka od duchů ve všeobecném ponaučení, poněvadž každá část má svou platnost a hodnověrnost jen pro své spojení s celkem, neb mají a musí všechny souhlasit ve spolek a naleznouti své místo ve všeobecném souměru a že má každá přijíti v určený čas.

Poněvadž Bůh nesvěřil jedinému duchu péči o prohlášení nauky, chtěl kromě toho, aby nejmenší, jako největší mezi duchy i mezi lidmi přinášel svůj kámen k budově, aby utvořil mezi nimi pásmo společné nerozdílnosti, jež scházelo všem naukám, pocházejícím z jediného pramene. Poněvadž z druhé strany neměl žádný duch ani žádný člověk leč obmezenou sumu vědomostí, nebyl samojediný k tomu schopen, aby pojednával jako professor o nesčíslných otázkách, jichž se Spiritismus dotýká, to jest též příčinou, proč nauka nemohla dle vůle Stvořitele býti skutkem ani jediného ducha, ani jediného prostředníka, ona mohla pocházeti jen ze společných prací od duchů i od lidí při vespolečném dozoru.¹⁾

55. Poslední vlastnost spiritického zjevení, jež plyne ze samých poměrů, v kterých se uskutečňuje, jest a nemůže býti jiná, než podstatně pokračující, jako všechny výzkumné vědy, poněvadž se zakládá na událostech. Dle své povahy spojuje se s vědou, která jsouc výklad přirozených zákonů v jistém pořádku věcí, nemůže se protiviti vůli Boží, původci těchto zákonů. *Odkrytí zákonů, které podává spiritistická věda, oslavuje Boha místo jej snižovati,*

¹⁾ Viz: l'Évangile setonte Spiritisme, introduction p. VI et revue Spirite, avril 1864 p. 90. Autorité de la doctrine spirite, controle universelle de l'enseignement des Esprits.

ona zničí jen to, co lidé stavěli na nepravé idej, které si činili o Bohu.

Spiritismus klade tedy za svrchovanou zásadu jen to, co jest dokázáno patrností, nebo co plyne důsledně z pozorování. Dotýká se všech odvětví až dosud poznaných věd, kterým podává své vlastní odkrytí, osvojuje si vždy všechny pokračující nauky, ať jsou jakéhokoliv pořádku, když dosáhly skutečné pravdy a když vyšly z oboru utopie (smýšlenky), sice by se sám zničil. Kdyby přestal tím býti, čím jest, zapřel by svůj původ i svůj prozřetelný cíl. *Poněvadž spiritismus kráčí s pokrožem, nikdy nezahyne, protože, kdyby nová odkrytí mu dokázala, že jest ohledně některého bodu v bludu, změnil by se v tomto bodu. Když se objeví nová pravda, přijme ji, neb nemůže být nic jiného než-li dospívání jeho.²⁾*

56. Jaký jest prospěch mravouky duchů, poněvadž není jiná, než mravouka Kristova. Má-li člověk zapotřebí zjevení a nemůže-li naleznouti v sobě samém všecko, čeho potřebuje k svému chování?

Bůh dal bezpochyby člověku v morálním směru vůdce v jeho svědomí, který mu praví: »Nečiň jinému, co bys nechtěl, aby se ti učinilo.« Přirozená mravouka jest zajisté psána v srdci lidském, ale znají všichni tam čisti? Co učinili z mravouky Kristovy? Jak ji zachovávají sami ti, kteří ji vyučují? Nestala se mrtvou literou, dobrou pro jiné, ale ne pro sebe? Budete vytýkati otci, že opakuje desetkrát i stokrát svým dětem táž ponaučení, když jich neuposlechnou? Proč by Bůh činil méně, než otec rodiny? Proč by neposílal vždy od času k času mezi lid, své tvory, zvláštní vyslance, aby je upozornili na jich povinnosti, a aby je navrátili na dobrou cestu, když se od ní vzdalují, aby ocvřeli duševní zrak těm, kteří jej ztratili, jako vysílají nejuzdělanější národově své missionáře k divokým a k barbarským národům?

Duchové nemohou vyučovat jiné mravouce, než Kristově, poněvadž není jiné a lepší. Ale k čemu jest to učení, když nám nepraví než co již víme. Mohlo by se to též říci o mravouce

²⁾ Ohledně na tato vysvětlení tak jasná a též tak rozhodná, jež jsou v této hlavě obsažena, padají všechna tvrzení o úmyslu absolutismu a samovládě zásad všechna nepravá mínění, které připisují předbojati nebo zle ponaučení lidé nauce. Tyto výroky nejsou ostatně nové, opakovali jsme je velmi často v našich spisech, abychom neponechali z toho ohledu žádné pochybnosti. Ony nám ostatně ukazují naši pravou úlohu, tu jedinou, kterou požadujeme, totiž tu: dělníka

Kristově, již bylo pět set let před ním vyučováno od Sokrata a Platona a to slovy skoro téměř, i o všech moralistech, již opakují tutéž věc ve všech národech i ve všech formách. *Nu tedy, duchové přicházejí pouze rozmnožit počet moralistů* (mravoučných lidí), s tím rozdílem, že se zjevují všady a dávají se slyšeti v chaloupce tak jako v paláci, u nevědomých jako u vzdělaných.

Co přidávají duchové k mravouce Kristově, jest znalost a objasnění zásad, které spojují zemřelé s živými, oni doplňují neurčité pojmy, které dal Kristus o duši, o její minulosti a o její budoucnosti, oni dotvrzují, že vše, co se děje, vysvětliti lze přirozenými zákony. Pomocí nového, od Spiritismu a od duchů přineseného světla pochopuje člověk nerozdílnost, jež spojuje všechny bytosti, že láska a bratrství stanou se společenskou nutností, že člověk čini pak to z přesvědčení, co činil dříve jen z povinnosti, a činí to lépe.

Až budou lidé vykonávati mravouku Kristovu, tehdy teprv mohou říci, že nemají zapotřebí vtělených nebo nevtělených moralistů; ale pak jim Bůh též žádných více nepošle a tehdy budou teprvé pravými spirity.

57. Jedna z nejdůležitějších otázek mezi těmi, které jsou postaveny z počátku této hlavy, jest: Jaká jest hodnověrnost spiritického zjevení, poněvadž pochází od bytosti, jejichž vědomosti jsou obmezeny, a proto nejsou neomylné?

Tato námitka byla by vážná, kdyby toto zjevení sestávalo jen z ponaučení duchů, kdybychom je výlučně obdrželi od nich a musili jej přijímati slepě, bez kontroly; ale jest bezpodstatná, neb člověk má právo použití svého rozumu a své soudnosti. Když se duchové jen na to obmezují přivésti jej na cestu, by sám soudil, které může mít z pozorování užítky?

Zjevy neb manifestace a jejich nesčíslné změny jsou události svého rázu, člověk je zpytuje a hledá příčiny, jejich zákon; při této práci jest podporován od duchů všech tříd, již jsou více spolupůdlníky než zjevovateli v obyčejném slova smyslu. On podrobí jejich slova kontrole dle nauky Kristovy a zdravému rozumu, tímto způsobem získává zvláštních vědomostí, za které děkuje svému postavení, nezříkaje se při tom svého vlastního zdravého rozumu.

Poněvadž duchové nejsou nic jiného, než duše lidské, nevzdalujeme se lidstva, když s nimi obcujeme; zajisté zavažná to okol-

nost k pozorování. Ostrovtipní lidé, již byli světlem lidstva, přišli tedy z říše duchů, jako se tam vrátili, opouštějice zemi. Když se duchové mohou zjevití lidem, mohou též ostrovtipní duchové dáti ponaučení ze záhrobního světa pod spirituální formou, jak to činívali pod tělesnou podstatou ve svém tělesném žití; oni nás mohou ponaučiti po své smrti, jak to dělávali za svého života; oni jsou pouze neviditelní našemu hmotnému zraku, v tom jest ten celý rozdíl. Jejich zkušenost a jejich vědomosti nemohou býti menšími a když jejich slovo mělo tehdy hodnověrnost, když byli lidmi, nemůže jim býti tato odeřena, že nacházejí se v říši duchů.

58. Avšak neprojevují se pouze vyšší duchové, nýbrž duchové všech tříd, a tu bylo třeba, aby nám zjevena byla pravá povaha spirituálního světa, objasňujíc nám jej ze všech stran; tak se stalo spojení mezi viditelným a neviditelným světem přímější, souvislost jest patrnější; vidíme jasněji, odkud pocházíme a kam spějeme, to jest hlavní cíl těchto manifestací. Všichni duchové nás ponaučují o něčem, ať si dosáhli jakéhokoliv stupně, ale poněvadž jsou více nebo méně osvícení, máme rozeznávat, co v tom jest dobrého nebo zlého sami, a čerpati z toho užitek, co přináší jejich ponaučení; všichni duchové mohou nás tedy ponaučiti, ať to jsou kteříkoliv a mohou nám zjevití věci, kterých nevíme a kterých bychom bez nich nevěděli.

59. Velcí vtělení duchové jsou bezpochyby nadané osoby, ale jejich činnost jest obmezena a k rozšíření vědy nutně zdlouhava. Kdyby samojediný z nich byl přišel v těchto posledních časech zjevití lidem stav spirituálního světa, i když by to byl Eliáš nebo Mojžíš, Sokrates nebo Plato, který by byl dokázal pravdu svých tvrzení v této době skepticismu? Nebyl by považován za snílka nebo za utopistu? A dejme tomu, že by byl vyučoval svrchované pravdě, byla by staletí uplynula, než by jeho myšlenky byly přijaty od množství lidu. Bůh ve své moudrosti nechtěl, aby tomu tak bylo; On chtěl, aby se udělovalo ponaučení od *samých duchů* a ne od vtělelců, aby se dokázala jejich bytnost a aby se udělovalo zároveň na celé zemi, dílem aby se rychleji rozšířilo, dílem aby se našel v rovnočasnosti ponaučení důkaz pravdy a tím aby byl každému podán prostředek ku přesvědčení sama sebe.

60. Duchové nepřichází osvobodit člověka od práce, zpytování a výzkumů; nepřináší mu vědu zcela hotovou; v tom, co může naleznouti sám, ponechávají jej vlastním jeho silám, to vědí Spiriti nyní dokonale.

Již delší čas tomu, co dokázáno zkušenostmi, že mylné je mínění, které připisovalo duchům vševědounost, neomylnost a úplnou moudrost, tak že by postačilo obrátiti se ku kterémukoliv duchu, by dozvěděli jsme se všechny věci. Poněvadž duchové nejsou nic jiného než zemřelé osoby, a nemohli tím, když zemřeli, nic získat, než že opustili tělo a přenesli sebou do říše duchů své rozumové vědomosti a smyslné vlastnosti, jsou proto mezi nimi vyšší i nižší; mnozí mezi nimi vědí tedy méně filosofického a vědeckého než jistí lidé; oni praví, co vědí, ani více, ani méně; pokročilejší mohou nás více ponaučiti, dáti nám rozumnější vysvětlení, než opozdili. *Žádati od dobrých duchů porady, neznamená, obracet se k nadpřirozeným mocnostem, nýbrž k sobě rovným, k těmže, ku kterým bychom se byli obrátili za jejich živobytí. K svým rodičům, k svým přátelům, nebo k lidem více osvíceným než jsme my.* Hle, o tom jest třeba přesvědčiti se těm, kteří nestudovavše Spiritismus činí si zcela nepravý pojem o povaze říše duchů a o poměrech záhrobních.

61. Jaký jest tedy prospěch těchto manifestací, nebo když chcete, tohoto zjevení, když duchové nevědí více než my, nebo když nám nepraví všecko, co vědí?

Předně, jak jsme to pravili, zdržují se nám toho udělovati, co můžeme si získati svou prací, přemýšlením a čtením od nich diktovaných knih, za druhé, jsou věci, které se jim nedovolují zjeviti nám, poněvadž bychom jich dle stupně svého vzdělání a pokroku nepochopili neb chybně si vyložili. Ale neohlížeje se na to pokračují samostatně dále poměry jejich nové existence, rozšiřují objem jejich pojmů, oni vidí, co neviděli na zemi; jsouce osvobozeni od hmotných překážek, od těla, sproštění starostí tělesného života, posuzují věci z povýšeného stanoviska a tím proto více pravdivě, jejich náhled zaujímá větší obzor; oni pochopují své bludy, napravují své chyby a sprošťují se lidských předsudků.

V tom spočívá převaha duchů nad tělesným člověkem, že mohou býti jejich rady, vzhledem k stupni jejich vzdělání, roz-

umnější a nezištnější, než rady vtělených osob. Střed, v kterém se nalézají, dovoluje jim za jistých poměrů ponaučiti nás o věcech budoucího života, kterých neznáme, a jež nemůžeme poznati v tomto životě, v němž se nalézáme. Až do dnešního dne tvořilo si člověčenstvo o své budoucnosti různé pojmy; proto se též rozpadlo na různé sekty a náboženská vyznání, na tak četné a rozdílné soustavy, od toho, že nic není až ku fantastickým pojmům pekla a ráje. Nyní přichází očití svědkové, sami herci to záhrobního života, nám vypravovat o tom, co tam jest, neb oni samojediní mohou tak učiniti. Tyto manifestace sloužily tedy k tomu, aby nás obeznámily s neviditelným světem, jenž nás obklopuje a jehož jsme ani netušili, a tento samojediný důkaz jest již ohromné ceny, neb nám ukazuje, že duchové jsou schopni nás o něčem více ponaučiti než my známe.

Když cestujete do cizí, vám neznámé země, nezavrhnete návěští nejprvnějšího venkovana, kterého potkáte. Budete-li se zdráhati tázati se jej na stav cesty, protože jest venkovanem? Zajisté nebudete očekávati od něho vysvětlení velmi vysoké rozsáhlosti, ale tak jaký jest může vás ve svém oboru lépe poučiti o jistých věcech než mudrc, který by neznal té země. Z jeho návěští odvodíte následky, které by on nemohl sám učiniti, ale on bude nicméně užitečným nástrojem pro vaše pozorování, kdyby vám byl sloužil pouze k tomu, abyste poznali mravy venkovanů. Tak se tomu má též vzhledem k duchům, zde i ten nejmenší nás může o něčem ponaučiti.

62. Obyčejné přirovnání dá nám lépe pochopiti postavení. Koráb jsa naplněn vystěhovalci odpluje do daleké země. Odnáší lidi všech stavů, pokrevné i přátele těch, jež tu zůstali. Tito doví se, že ten koráb utrpěl zkázu; nezůstala po něm žádná stopa, žádná zvěst nepřišla o jeho osudu; míní se, že všichni cestující zahynuli, a zármutek panuje ve všech rodinách. Avšak celé lodní mužstvo beze vší výminky přirazilo k břehu neznámé, bohaté a plodné země, kde všichni blaženě žijí pod mírným nebem, ale o tom se neví. Tu přirazí jednoho dne jiný koráb k této zemi a nalezne tu všechny trosečníky živé a zdravé. Ta blažená zpráva rozšíří se rychlostí blesku. Každý si praví: »Naši přátelé nezahy-

nuli« a děkují za to Bohu. Nemohou se sice viděti, ale dopisují si, posílají si důkazy lásky a hle, radost následuje smutku.

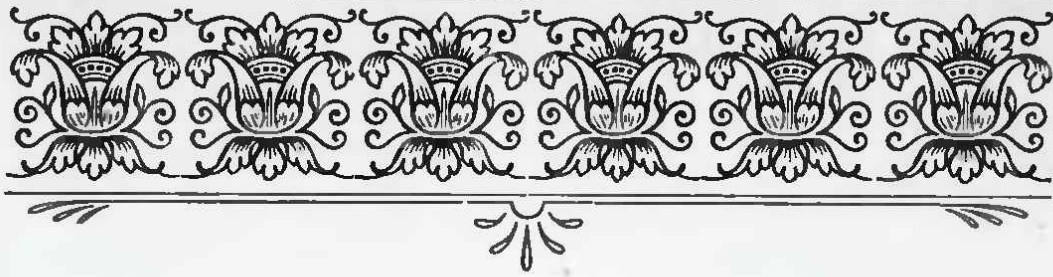
To jest obraz vezdejšího života a záhrobního života před a po novém zjevení; toto podobá se druhému korábu a přináší nám blahou zvěst o přežití těch, kteříž nám jsou milí, a jistotu, že je svého času opět nalezneme; pochybování o jejich osudu a o tom našem není více, zmalátnění se ztrácí před nadějí.

Ale ještě jiné následky přicházejí toto zjevení učiniti plodnějším. Poněvadž Bůh uznal člověčenstvo za zralé, aby proniklo tajemství svého povolání a aby pozorovalo chladnokrevně nové zázraky; tedy dovolil, aby závoj, jenž dělil svět viditelný od neviditelného, byl zdvižen. Skutek manifestací není nic mimolidského; *jest to spirituální lidstvo, které přichází rozmlouvat s tělesným lidstvem* a mu říci:

„Žijeme, nicoty tedy není; hleďte co jsme, a co z vás bude; budoucnost jest pro vás, jako pro nás. Kráčeli jste v temnosti, přicházíme osvitit vaše cesty a vám klestit dráhy; kráčeli jste k náhodě, my vám ukazujeme cíl. Vezdejší život byl vám všim, poněvadž jste neviděli ničeho nad ním; my přicházíme vám říci, ukazující vám spirituální život: Vezdejší život není ničím. Váš zrak se zastavil u hrobu, my vám ukazujeme za ním skvělý obzor. Nevěděli jste, proč na zemi trpíte, nyní vidíte ve svém soužení spravedlnost Boží; cnost byla zdánlivě bez ovoce pro budoucnost, budoucně bude mít cíle a bude nutností, bratrství bylo jen pěknou teorií, nyní se zakládá na přirozeném zákonu. Pod vládou té víry, že se s životem všechno ukončí, byla věčnost prázdna, sobectví panovalo surchovaně mezi vámi a vaše heslo bylo: „Každý pro sebe“; při jistotě budoucnosti olidňuje se nekonečný prostor do nekonečnosti, prázdnoty a pustoty není nikde více; obapolnost spojuje všechny bytosti před i za hrobem, jest to říše lásky s tím heslem: „Každý pro všechny, a všichni pro každého“. Konečně jste pravili na konci života: „Na věčné rozloučení“ těm, již vám jsou milí; nyní jim řekněte: „Na shledání!“

Takový jest souhrn následků nového zjevení, ono přišlo, aby naplnilo prázdnotu od nevěry způsobenou, aby obnovilo zmužilost umořenou od pochybnosti neb od vyhlídky do nicoty a aby dalo každé věci svou příčinu existence. Jest tento výsledek bez váž-

nosti, poněvadž duchové nepřichází rozluštit vědecké otázky, nevědomým udělovat moudrosti a líným prostředky, aby se obohatili bez práce. Avšak ovoce, které má člověk z toho sklízeti, není pouze pro budoucí život; bude z toho kořistiti i na zemi změnou, kterou musí nutně nová víra působiti na jeho povahu, na jeho choutky, na jeho náklonnosti a následovně na jeho zvyky a společenské poměry. Děláje konec vládě sobeckosti, pýchy a nevěry, připravuje vládu dobrého, jež jest království Boží od Krista přislíbené.

Hlava II.

Bůh.

1. *Jsoucnost Boží.* 2. *Přirozenost Boží.* 3. *Prozřetelnost.* 4. *Zrak Boží.*

1. Jsoucnost Boží.

1. Poněvadž jest Bůh první příčina všech věcí, východisko, kde vše svůj původ bere, sloup, na kterém spočívá budova stvoření, jest tedy předmětem, který se má především pozorovati.

2. Jest to hlavní zásadou, že se posuzuje příčina podle svých skutkův i tenkrát, když se příčina nevidí.

Když v povětří létající pták jest dostihnout smrtosným olovem, soudí se, že zručný střelec ho trefil, ačkoliv se střelec nevidí.

3. Druhá zásada též tak důležitá, která se stala mocí pravdy, zásadou samozřejmou (axiom), jest: že každý intelligentní (rozumný) skutek musí míti intelligentní (rozumnou) příčinu.

Kdyby se položila otázka, kdo jest původcem nějakého uměleckého stroje? co by se soudilo o tom, jenž by odpověděl, že se utvořil sám od sebe. Když se vidí mistrovský kus umění neb průmyslu, řekne se, že jej vytvořil důvtipný člověk, poněvadž musela rozumná intelligence řídit jeho složení, nicméně se ale soudí, že jej musel některý člověk udělati, poněvadž se ví, že ta věc není nad schopnost lidskou, ale žádnému nenapadne myšlénka tvrditi, že přišla z hlavy nějakého blbce neb idiota a tím méně, že by byla prací nějakého zvířete neb výplodem náhody.

4. Všudy se poznává přítomnost člověka dle jeho skutků. Jsoucnost předpotopných lidí nedokazovala se pouze vykopaninami

lidskými, nýbrž těž, a to tím větší jistotou, přítomností předmětů v krajinách oné doby od lidí udělaných; zlomek nádoby, otesaný kámen, zbraň, cihla, dostačují dosvědčiti jejich přítomnost. Dle hrubosti nebo dokonalosti práce pozná se stupeň intelligence a pokroku těch, jež ji konali. Kdybyste tedy našli v nějaké zemi, výlučně od divochů obydlené, sochu, hodnou Phidiasa, neváhali byste říci, že musí býti skutkem vyšší intelligence nad tu divochů, poněvadž divoši jsou neschopni, aby ji udělali.

5. Nuže, když zříme kol sebe na díla přírody, když pozorujeme prozřetelnost, moudrost a harmonii, jež panuje ve všem, co tuto stvořeno před naším zrakem se rozprostírá, tu poznáme, že její tvorba spočívá daleko nad úrovní největšího lidského rozumu, že je člověk nemohl stvořiti, poněvadž jimi těž vládnouti neumí a nemůže. Vše co stvořeno jest těž řízeno a poslouchá svého stvořitele. Když je člověk tedy nemohl stvořiti, tak jsou plodem vyššího rozumu nad člověčenstvem, nechce-li se říci, že to jsou skutky bez příčiny.

6. Někteří staví se tomuto úsudku na odpor. Tak zvané skutky přírody prý dokazují, že vše jest plodem hmotných mocí a sil, které působí mechanicky následkem zákonů přitažlivosti a odpudivosti; molekuly líných těles se spojují a rozlučují pod vládou těchto zákonů. Byliny nastanou, rostou a množí se vždy tím samým způsobem, každá ve svém druhu následkem těch samých zákonů. Každý předmět se podobá tomu, z něhož vyšel; vzrůst, květ, zúrodnění, barva jsou podřízené věci hmotným příčinám, jako teplo, elektřina, světlo, vlhkost atd. Tak se tomu má i u zvířat. Hvězdy se tvoří molekulární přitažlivostí a pohybují se neustále ve svých kruzích následkem gravitace (rotační síly). Tato mechanická pravidelnost při výkonu přirozených sil nedokazuje svobodné intelligence. Člověk pohybuje svou rukou kdy chce a jak chce, ale kdo by jí pohyboval v tom samém směru od svého narození až k své smrti, byl by loutkou; proto jsou organické moci pouze samohybné.

To jest vše pravdivo; ale tyto moci jsou skutky, jež musejí míti příčinu, a nikdo netvrdí, že působí božství. Jsou hmotné a mechanické; nejsou samy sebou intelligencí, to jest též pravda; ale ony jsou do pohybu přivedeny, rozděleny a potřebám každé věci přiměřeny od intelligence, jež není lidská. Prospěšné použití

těchto sil jest intelligentní skutek, který ukazuje na intelligentní příčinu. Kyvadlové hodiny se pohybují s automatickou pravidelností, tato pravidelnost působí jejich cenu. Síla, která je přivádí k činnosti, jest zcela hmotná a nikoliv intelligentní; ale co by byly schopny, kdyby nebyla nějaká intelligence přemyslela, vypočítala a rozdělila výkon této síly, aby je přivedla do správného pohybu. Poněvadž intelligence není ve stroji kyvadlových hodin, a že se nevidí, bylo by rozumnou souditi, že by jí nebylo? Posuzuje se dle skutkův.

Jsoucnost hodin dokazuje na jsoucnost hodináře; umělecké složení stroje dokazuje intelligencei a umění hodináře. Když vám hodiny v jistém okamžiku dají znamení, jehož zapotřebí máte, přišlo-li to kdy někomu na mysl, aby řekl: «Hle, to jsou velmi rozumné (intelligentní) hodiny?»

Tak jest tomu u strojnosti všehomíru; *Bůh se neukazuje, ale On se zjevuje ve svých skutcích.*

7. Bůh jest tedy zjevný svým skutkem a nejen ve zjevení, ale i pro hmotnou patrnost události. Divocí národové neobdrželi zjevení, avšak předce věří pudově v bytnost nadlidské moci; oni vidí věci, které jsou nad mocností lidskou a z toho soudí, že přicházejí od vyšší bytnosti než lidstvo. *Nejsou-li důslednější než ti, již tvrdí, že staly se samy sebou?*

2. O přirozenosti Boží.

8. Není to člověku dáno zpytovat vnitřní přirozenost Boží. *Abychom pochopili Boha, schází nám ještě smysl, jenž se nabyde jen úplným očistěním ducha.* Ale když člověk nemůže proniknouti Jeho podstatu, může, když se předpokládá Jeho bytnost, rozumováním přijíti k znalosti Jeho nutných vlastností; nebo když vidí, čím nemůže býti, aniž by nepřestal býti Bohem, soudí z toho, čím musí býti.

Bez znalosti vlastností Božích bylo by to nemožnou věcí pochopiti skutek stvoření; to jest východiště všech věr náboženských, a větší část cirkvi upadla ve svém učení do bludu, poněvadž nebrala k němu vztah jako k světlárně, která je mohla řídit. Víry, jež nepřipisovaly Bohu všemohoucnost, vymyslely si

více Bohů, ty, které Mu nepřiznávaly nejvyšší dobrotivosti, učinily z Něho žárlivého, zlostného, stranného a mstivého Boha.

9. *Bůh jest ta nejvyšší a sarchovaná intelligence.* Intelligence (rozum) lidská jest obmezena, poněvadž nemůže ani učiniti ani pochopiti všechno, co jest; intelligence Boží, jež obsahuje nekonečnost, musí býti nekonečná. Kdybychom ji předpokládali z jakéhokoliv ohledu obmezenou, mohla by se pochopiti jedna ještě více intelligentní bytost, schopna jsouc pochopiti a činiti to, co by druhá nedovedla a t. d. do nekonečna.

10. *Bůh jest věčný,* to jest: neměl počátku a nebude míti konce. Kdyby byl měl počátek, tedy by byl vyšel z nicoty, poněvadž před Ním nic nebylo; poněvadž nicoty není, nemůže tato něčeho zploditi; nebo by byl stvořen od jiné starší bytosti a pak by byla tato bytost Bohem. Kdyby se Mu připisoval začátek nebo konec, mohla by se pochopiti jiná bytost, která byla před Ním, nebo která by mohla existovati po Ném, a tak až do nekonečna.

11. *Bůh jest nezměnitelný.* Kdyby byl podroben změnám, neměly by zákony, které řídí vesmír, žádné stálosti a On sám nebyl by dokonalým, neb jen dokonalé se nemění.

12. *Bůh jest nehmotný,* to jest, že Jeho přirozenost se liší od všeho, *co hmotou nazýváme,* sice by nebyl nezměnitelný, poněvadž by byl podroben změnám hmoty.

Bůh nemá pro naše smysly pochopitelné formy, sice by byl hmotou. Pravíme: »Ruka Boží, oko Boží, ústa Boží,« poněvadž člověk neznaje leč sebe, bere jen sebe při porovnání všeho toho co pochopuje za cíl. Ty obrazy, kde se Bůh představuje pod figurou starce s dlouhými vousy pokryt jsa pláštěm, jsou směšny; mají tu nepřislušnost, že snižují nejvyšší Bytnost k malicherným podobám člověka; odtud vycházejíc, jest jen krok, aby se Mu připisovaly lidské náruživosti, a z Něho učiněn byl Bůh zlý a žárlivý.

13. *Bůh jest všemohoucí.* Kdyby neměl nejvyšší moci, mohla by se pochopiti mocnější bytost, a tak dále, až by se našla bytost, kterou by nemohla žádná moc převyšovati, a ta by byla pak Bohem.

14. *Bůh jest nejvyšš spravdlivý a dobrotivý.* Prozřetelná moudrost Božských zákonů zjevuje se v nejmenších jako v nej-

větších věcech a tato moudrost nedovoluje pochybovati ani o Jeho spravedlnosti ani o Jeho dobrotivosti.

Nekonečnost jedné vlastnosti vylučuje možnost opáčné vlastnosti, jež by ji zmenšovala nebo zničila. Bytost svrchovaně dobrá, nemůže míti nejmenší částky nešlechetnosti, aniž může míti bytost svrchovaně zlá nejmenšího podílu dobroty; jako by nemohl býti předmět svrchovaně černým s nejmenší známkou bílou, nebo svrchovaně bílým s nejmenší skvrnou černou.

Bůh tedy nemůže býti zároveň dobrým i zlým, nemaje ani jedné ani druhé z těch vlastností v nejvyšším stupni, nebyl by Bohem; všechny věci Jím stvořené byly by podrobeny rozmaru, a nebylo by v nich nic stálého, věčně trvajícího. Nemohl by tedy býti nekonečně dobrým neb nekonečně zlým; poněvadž ale Jeho skutky dokazují Jeho moudrost, Jeho dobrotu a Jeho pečlivost, musí se z toho souditi, že nemoha býti zároveň dobrým i zlým, aniž by přestal býti Bohem, musí býti nekonečně dobrým.

Svrchovaná dobrota obsahuje nejvyšší spravedlnost; nebo kdyby jednal nespravedlivě neb stranicky, byť by to bylo pouze *v jediné okolnosti* neb vzhledem *k samojedinému ze svých tvorů*, nebyl by svrchovaně spravedlivým, a následovně nebyl by nejvyšším dobrotivým.

15. *Bůh jest nejdokonalejší bytost.* Není možno si Boha mysliti bez nekonečných dokonalostí, bez kterých by nebyl Bohem; nebo pak bychom mohli vždy pochopovati bytost, mající to, co by jemu scházelo. Aby se nějaká bytost nemohla převyšovati, musí býti nekonečnou ve všem. Poněvadž vlastnosti Boží jsou nekonečné, nejsou schopny ani rozmnožení ani zmenšení, nebo bez toho by nebyly nekonečné, a Bůh by nebyl dokonalým. Kdyby se odejmula nejmenší částka z jedné z Jeho vlastností, neměli bychom Boha, poněvadž by mohla býti bytost dokonalejší.

16. *Bůh jest jediný.* Jednota Boží jest následek svrchované nekonečnosti Božských vlastností. Jiný Bůh by mohl existovati jen pod tou výjimkou, že by byl rovně tak nekonečným ve všech věcech; nebo kdyby byl mezi nimi nejmenší rozdíl, byl by jeden nižší a podroben moci druhého, a nebyl by Bohem. Kdyby měli svrchovanou rovnost oba, tak by musela býti od samé věčnosti ta samá mysl, ta samá vůle, ta samá moc v nich; tu jsouce ve

své sourodosti sloučení, nebyl by to vskutku než jeden jediný Bůh. Kdyby každý z nich měl vlastních choutek, činil by jeden čeho by nečinil druhý, pak by nebylo mezi nimi dokonale jednoty, poněvadž by nebyly stejné výsledky, neměli by ani jeden ani druhý svrchované moci.

17. Neznalost zákonů nekonečných a vlastností Božích zrodila polytheismus (mnohobožství), kultus (bohoslužbu) všech prvotních národů; oni připisovali božství každé moci, jež se jim zdála býti nad člověčenstvem; později byl rozum přiveden k tomu, sloučiti tyto rozličné moci v jedinou. Později sprostili lidé v tom poměru, jak pochopili podstatu vlastností Božích, své víry symbolů a jinotajů, jež byly jejich popíráním.

18. Zkrátka, Bůh může býti Bohem jen pod tou výjimkou, že Jej žádná jiná bytost nepřevyšuje v ničem; neboť pak by byla bytost, jež by Jej převyšovala z jakéhokoliv ohledu, byť by to bylo pouze o vlas, pravým Bohem; proto musí býti nekonečným ve všech věcech.

A tak se to stává, že když jest bytost Boží jsoucností Jeho skutků dokázána, přicházíme pouze důsledným odvozováním k poznání vlastností, jež Jej naznačují.

19. Bůh jest tedy *ta nejvyšší a svrchovaná intelligence; On jest jediným, věčným, nezměnitelným, nehmotným, všemohoucím, nejvyšším spravedlivým a dobrotivým, nekonečným ve všech svých dokonalostech* a nemůže býti jiným ničím.

On jest základ, na kterém spočívá veškerá budova; to jest světlárna, jejíž paprsky se rozširují celým vesmírem, a která jediné může člověka prováděti při zpytování pravdy; když ji bude sledovati, nikdy nezabloudí; a když jest tak často omráčen, stane se to proto, že nepokračoval na dráze, jež mu byla naznačena.

To jest neomylné kriterium všech filosofických i náboženských nauk; člověk má k jejich posuzování měřítko zcela spolehlivé ve vlastnostech Božích a může s jistotou souditi, *že nemůže býti pravdiva žádná theorie, žádná zásada, žádné učení, žádná vira, žádný obřad, jenž by byl v odporu s jednou z těchto vlastností, jenž by hleděl ji zničiti nebo alespoň seslabiti.*

Ve filosofii, v psychologii, v mravouce, v náboženství není nic pravdivého, než to, co se ani krok neodchyluje od hlavních

vlastností Božích. Dokonalé náboženství bylo by to, u kterého by nebyl žádný náboženský článek v protívě s těmito vlastnostmi, jehož veškerá ponaučení mohla by se podrobiti zkoušce této dohlídky, aniž by utrpěla od ní nějaké námitky.

3. Prozřetelnost.

20. Prozřetelnost jest péče Boží o své tvory. Bůh jest všady, vidí všechno, řídí všechno i ty nejmenší věci, v tom sestává prozřetelná činnost.

Jak může Bůh, tak veliký, tak mocný, tak vznešený nade vším, míchat se do nejnižších podrobností, obírat se s malichernými skutky a s nejnepatrnějšími myšlenkami každého jednotlivce? To jest otázka, již si nevěřící staví, z čeho soudí, že když připouští bytost Boží, Jeho činnost nemůže se vztahovati leč na obecné zákony všehomíra, že vesmír je činným od samé věčnosti mocí těchto zákonů, kterým jest podrobena každé stvoření, aniž by bylo třeba neustálého spoluúčinkování Prozřetelnosti.

21. Lidé nemohou ve svém nynějším stavu nízkosti pochopiti nekonečného Boha; poněvadž jsou sami obmezeni a ohraničení, představují si Jej obmezeného a ohraničeného jako oni, obmezenou bytost a činí z Něho obraz své podoby. Naše obrazy, které Jej představují s lidskými tahy, přispívají nemálo k udržování temnoty a bludů v duchu lidském, lidstvo klaní se více Jeho podobě než podstatě. On jest pro největší počet z nich mocný mocnár na nepřístupném trůnu, ztraceném v nesmírnosti nebes, a poněvadž jejich schopnosti a pojmy jsou obmezeny, nemohou pochopiti, že by Bůh mohl nebo chtěl přímo zakročiti při malých věcech.

22. Při zatemnělosti, v které nalézá se člověk, nelze mu pochopiti samou podstatu Boží, nemůže si o Něm učiniti leč přibližného pojmu pomocí přirovnání, nutně velmi nedokonalého, ale které mu alespoň může ukázati možnost toho, co se mu zdá při prvním pohledu býti nemožným.

Dejme tomu že by byla nějaká tekutina dosti tenká, aby pronikla všechna tělesa, tedy působí tato tekutina, nejsouc intelligentní, mechanicky, pouze dle hmotných sil; ale když předpokládáme tuto tekutinu, jsoucí obdařenou inteligencí, se schopnostmi k po-

jmům i citům, nebude více jednati slepě, nýbrž s rozumem, s vůlí a svobodou; bude viděti, slyšeti i cítiti.

23. Vlastnosti perisprituální tekutiny mohou nám dáti o tom pojem. Ona není intelligentní sama v sobě, poněvadž jest hmotou, ale ona jest vodítkem citů i pojmů ducha.

Perisprituální myšlenka není myšlénkou ducha, ale agent a prostředník té které myšlenky; poněvadž ona to jest, která ji přenáší, jest myšlénkou jistým způsobem proniknuta a při nemožnosti, v které se nalzáme, ji osamotniti, zdá se býti s tekutinou jednou a toutéž věcí, jako se zdá býti zvuk totožnou věcí se vzduchem, takže ji můžeme takřka osamotniti. Jak můžeme říci, že vzduch se stane hlučným, můžeme, berouce skutek za příčinu, říci, že se tekutina stane intelligentní.

24. Ať se to má s myšlénkou Boží jakkoliv, to jest ať působí přímo nebo prostřednictvím tekutiny, představujme si ji k ulehčení našeho pojmu pod skutečnou formou intelligentní tekutiny, naplňující nekonečný vesmír, pronikající všechny části stvoření: *pak jest celá příroda ponořena do Božské tekutiny*; poněvadž dle zásady, že části nějakého celku jsou téže přirozenosti, a mají tytéž vlastnosti jako celek, tedy má každý atom této tekutiny, můžeme-li tak vyjádřiti myšlénku, to jest: hlavní vlastnosti Boží a poněvadž jest tato tekutina všudy, jest všecko podrobena její intelligentní činnosti, její prozřetelnosti a její péči; není žádné bytosti, jak nepatrná se i předpokládá, která by nebyla od ní nasycena. Jsme tedy neustále u přítomnosti Boží; není ani jediného skutku, kterého bychom mohli skryti před Jeho zrakem; naše myšlenka jest v neustálém styku s Jeho myšlénkou, a správně se řekne, že Bůh čte v nejhlubších záhybech našeho srdce. *Jsme v Něm, jako On jest v nás*, podle slova Kristova.

Bůh tedy nepotřebuje vrhnouti svůj pohled z výšky nesmírnosti, aby rozestřel svou péči na všechny tvory; naše modlitby nepotřebují proběhnouti prostoru ani hlasitým slovem vyřknuty býti, aby byly od něho vyslyšeny, neboť jest bez přestání u nás, myšlenky naše se ozývají v Něm. Naše myšlenky jsou jako zvuky zvonu, které pohybují všemi molekulami (nejmenší součástky vzduchu) obklopujícího jej vzduchu.

25. Daleko jest od nás myšlénka chtíti Boha učiniti makavým. Obraz všeobecné intelligentní tekutiny jest patrně jen porovnáním, ale schopným podati správnější pojem, než obrazy, jež Jej představují pod lidskou podobou. On má tu vlastnost, že dá pochopiti u Boha možnost býti všudy přítomným a starati se o všecko.

26. Máme zde poznat jeden důkaz, který nám může dáti pojem o způsobu, jakým se může činnost Boží vykonávati na nejnižší části všech bytosti a následovně, jak donáší se k Němu nejnižší pocity naší duše. Pochází z ponaučení od jednoho ducha o tomto předmětu daného.

27. Člověk jest sám pro sebe celý malý svět, jehož řiditel jest duch, a jehož okres řízení jest tělo. V tomto světě představuje tělo stvoření, jehož Bohem byl by duch. (Pochopujete, že se zde nejedná o totožnost, nýbrž jen o podobenství.) Tělesné údy, rozličné orgány, z kterých sestává, jeho svaly, jeho čivy, jeho články jsou toliké hmotné jednotlivosti, zdali se může tak říci, jsou umístěny na zvláštním místě těla. Ačkoliv jest počet těchto částí tak rozličné a tak rozdílné přirozenosti, nemůže nikdo o tom pochybovati, že se nemůže státi žádný pohyb, ani jakýkoliv dojem na některém místě těla, aby duch neměl o něm vědomosti, by se nedonesl ku vědomí. Není-li rovnočasných pocitů na více místech? Duch je pojímá všechny, rozezná je, rozkládá je, poznává při každém jeho příčinu, a jeho místo činnosti prostřednictvím perisprituální tekutiny.

Podobný zjev jest mezi stvořením a mezi Bohem. Bůh jest všudy v přírodě, jako duch jest všudy v těle; všechny živly stvoření jsou v neustálém styku s Ním, jako jsou všechna vlákna lidského těla v přímém styku s jeho spirituální bytostí (duchem); není tedy žádné příčiny, proč by se nemohly státi zjevy téhož způsobu u jednoho jako u druhého.

Jeden úd se pohybuje, duch to cítí; jeden tvor myslí, Bůh to ví. Všechny údy jsou v pohybu, rozličné orgány se třesou, duch pocítí každý jich otřes, rozeznává a uvědomuje si vše. Rozličná stvoření, rozliční tvorové se pohybují, myslí, jednají rozdílně, a Bůh ví všecko, co se děje a připisuje každému, co od Něho přichází.

Může se z toho též odvoditi nerozdílnost hmoty a intelligence, nerozdílnost všech bytostí jednoho světa mezi sebou, nerozdílnost všech světů, konečně nerozdílnost mezi stvořením a mezi stvořitelem. (Quinemant, Société de Paris 1867.)

28. Pochopujeme skutek, to jest již mnoho, od skutku pokračujeme k příčině a posuzujeme její velikost dle velikosti skutku; ale její vnitřní podstata nás mine. Známe účinky elektriny, teploty, světla a tíže, měříme je; avšak neznáme vnitřní přirozenosti principu, který je působí. Je-li to tedy více rozumným zapíratí Božský princip, poněvadž jej nepochopujeme?

29. Není překážky připustiti pro princip svrchované intelligence, střed činnosti hlavní, krb bez přestání zářící, jenž naplňuje vesmír svými výtoky, jako slunce svým světlem. Ale kde jest tento krb (ohnisko)? To nemůže nikdo říci. Jest to víře podobno, že není umístněn na určitém místě, jako není umístněna jeho činnost, a že probíhá neustále krajiny neohrazeného prostoru. Když mají prosti duchové dar všudypřítomnosti, musí býti tato schopnost u Boha nekonečná. Poněvadž Bůh naplňuje vesmír, mohlo by se jako podmínka připustiti, že to ohnisko nemá zapotřebí se přenášeti, a že se stane na všech místech, kde Jeho svrchovaná vůle uzná za dobré se ukázati, pročez by se mohlo říci, že jest všudy a nikde.

30. Před těmito nerozluštitelnými záhadami musí se náš rozum skloniti. Bůh jest, nemůžeme o tom pochybovati; jest nekonečně spravedlivým a dobrotivým; to jest Jeho podstata; Jeho pečlivost se vztahuje na všecko, to pochopujeme; nemůže tedy mít v úmyslu, než naše blaho, proto máme míti k Němu důvěru; to jest hlavní věci; co se ostatních věcí týče, čekajme, abychom se stali hodnými je pochopiti.

4. Zrak Boží.

31. Když jest Bůh všudy přítomen, proč Jej nevidíme? Budeme-li Jej viděti, když opustíme zemi? To jsou otázky, které si každodenně stavíme.

Ta první se lehko rozluští; naše hmotné orgány mají obmezenou chápavost, jež je činí neschopnými k vidění jistých věcí

i hmotných. Tak ucházejí jisté tekutiny (plyny) docela našemu zraku a našim nástrojům, a přece nepochybujeme o jich jsoucnosti. Vidíme účinky moru, ale nevidíme tekutiny, která jej přenáší; vidíme, jak se pohybují tělesa pod vlivem moci tíže, ale nevidíme té moci.

32. Věci spirituelní podstaty nedají se pojmouti hmotnými orgány, nemůžeme viděti duchy a věci nehmotného světa, leč spirituelním zrakem; naše duše tedy může jediná míti pojem o Bohu. Vidí-li Jej přímo po smrti? O tom nás mohou pouze záhrobní komunikace poučiti. Z těchto víme, že *Boha viděti* jest výsadou duší nejvíce očistěných, a že tedy velmi málo jich má při opuštění vezdejšího roucha (těla) potřebný stupeň odhmotnění. Obyčejné přirovnání dá to lehce pochopiti.

33. Kdo se nachází uprostřed doliny ponořené do husté mlhy, nevidí slunce, ale dle rozšířeného světla soudí na přítomnost slunce. Když kráčí nahoru, ztrácí se mlha v tom poměru, jak se povznáší, světla přibývá více a více, ale slunce ještě nevidí. Teprv když se povýšil nad mlhavou vrstvou a když se nalézá ve vzduchu docela čistém, vidí je v celém svém lesku.

Tak se to má s duší. Perisprituální roucho, ačkoliv jest neviditelné a nemakavé pro nás, jest jí pravou hmotou, ještě tuze hrubou k jistým pojmům. Toto roucho se oduševňuje v té míře, jak se duše povznáší v mravnosti. Duševní nedokonalosti jsou jako mlhové vrstvy, jež zatemňují zrak; každá nedokonalost, kterou odloží, jest o jednu poskvrnu méně, avšak jen tehdaž, když se úplně očistí, užívá hojnosti svých schopností.

34. Poněvadž jest Bůh svrchovaně božské přirozenosti, nemůže v celém svém lesku pochopen býti leč od duchů k nejvyššímu stupni odhmotnění došlých. Když nedokonalí duchové Jej nemohou viděti, nejsou více od Něho vzdáleni než druzí; oni jsou jako tito, jako všechny bytosti ponořeni do Božské tekutiny, jak jsme ponořeni do světla; pouze jejich nedokonalosti jsou mlhy, které Jej zraku jejich odnímají; až se mlha ztratí, budou viděti Jeho zář. K tomu nebude zapotřebí kráčet do výšky, ani hledati Jej v hlubokostech nekonečnosti; poněvadž bude zrak spirituelní sprostěn závoje, jenž jej zatemňoval, budou Jej viděti na každém místě, kde se nalézají, kdyby to bylo i na zemi, nebo jest všudy přítomen.

35. Duch se očistí jen délkou času, a rozličná vtělení jsou očisťující lázně, na jejichž dně zarechává pokaždé nějaké nečistoty. Opouštěje své tělesné roucho, neodkládá najednou své nedokonalosti; proto jsou duchové, kteří po smrti nevidí Boha více, než za svého života Jej viděli; ale v tom poměru, jak se očisťují, mají o NĚm lepší náhled a pojem, když Ho nevidí, pochopují Ho lépe; světlo jest méně roztroušeno. Když tedy duchové praví, že jim Bůh zakazuje odpovídati na nějakou otázku, tak se jim Bůh neukáže a nemluví k nim slovy, aby jim předepsal nebo zapověděl tu neb onu věc, nikoliv; ale oni to cítí, oni obdrží výron Jeho myšlenky, jak se nám to stává vzhledem k duchům, jež nás zahalují do své tekutiny, aniž bychom je viděli, když nám vnukají své myšlenky.

36. Žádný člověk tedy nemůže viděti Boha tělesným zrakem. Kdyby tato milost byla některým udělena, stalo by se to jen v stavu zanícení, když jest duše tak dalece sprostěna hmotných pout, jak jen nejvýše za vtělení možno. Taková výsada byla by ostatně jen vyvoleným duchům udělena, kteří jsou *v seslání a ne v odpokutě* vtělení. Ale poněvadž duchové nejvyššího stupně se stkví omamujícím leskem,¹⁾ mohlo by se státi, že méně vznešení duchové vtělení nebo nevtělení dostižení jsouce září touto, mínili viděti Boha samého. (Viz Mojžíš na hoře Sinai a v hořícím keři.) Tak se někdy považuje ministr za jeho mocnáře.

37. Pod jakou podstatou představuje se Bůh těm, kteří se učinili hodnými této milosti? Stane se to pod nějakou formou, pod formou lidskou, nebo jako stkvějící se ohnisko světla. *K tomu jest lidská řeč neschopna to popsati, poněvadž nemáme předmětu k přirovnání, který by nám mohl dáti pojem; jsme jako slepi, kterým by se nadarmo hledčlo dáti, pochopiti zář sluneční. Naše řeč jest obmezena na naše potřeby a pro obvod našich myšlének, řeč divochů nemohla by popsati záznaky civilisace; řeč nejvzdělanějších národů jest tuze chudá k popisu lesku nebeského, náš rozum jest tuze obmezen jej pochopiti, a náš zrak jest tuze slabý, byl by jím oslepen.*

¹⁾ Viz proměnění se Ježíše při jeho na nebe vstoupení a při proměnění se na hoře Tábor. Pozn. překl.

Hlava III.

Dobré i zlé.

1. *Pramen dobrého a zlého.* 2. *Pud a intelligence.* 3. *Vzájemné ničení se živých bytostí.*

1. Pramen dobrého a zlého.

1. Poněvadž jest Bůh počátek všech věcí a poněvadž jest tento počátek samá moudrost, samá dobrotá, samá spravedlnost, tedy musí všecko, co z Něho pochází, míti Jeho vlastnosti, nebo co jest nekonečně moudré, spravedlivé a dobré, nemůže nic nerozumného, zlého a nespravedlivého zploditi. *Zlé, které pozorujeme, nemůže tedy míti v Něm svůj původ.*

2. Kdyby zlé bylo v podstatě zvláštní bytostí, jež se nazývá Ariman nebo Satan, byla by jen jedna z dvou věcí možnou: buď by byla tato bytost rovna Bohu a následovně též tak mocna jako On, a od samé věčnosti jako On, nebo by byla nižší než On.

V prvním pádu byly by dvě sobě protivné bytosti obě stejně mocné, které by neustále bojovaly, každá hledíc zničiti to, co druhá učiní, a které by se jedna druhé protivily. Tento názor nesrovnává se s patrnou jednotou, jež se objevuje v souladu všehomíra.

V druhém pádu, když by byla tato bytost nižší než Bůh, tak by Mu byla podrobena: nemohla by býti jako On od samé věčnosti, když by Mu nebyla rovnou, měla by počátek; kdyby byla stvořena, nemohla by jinak býti, než od Boha; Bůh by byl stvořil ducha zlého, co by bylo popíráním nekonečné dobrotivosti. (Viz nebe a peklo dle Spiritismu X. hl. Dáblové.)

3. Zlé ale předce existuje a má svou příčinu.

Nesnáze všeho druhu tělesné i morální, které trápi človehčens-
stvo, seřaděny jsou ve dvou třídách, jež sluší rozeznávat. Jsou
to nesnáze, kterým se může člověk vyhnouti a takové, jež jsou
neodvislé na jeho vůli. Mezi ty poslední dlužno vřaditi přirozené
pohromy.

Člověk, jehož schopnosti jsou obmezeny, nemůže proniknouti
ani obejmouti souhrn úmyslů Stvořitele. On posuzuje věci ze sta-
noviska náhledu svého osobního, dle jednostranných zájmů a dle
zavedených obyčejů, jež nejsou v přirozeném pořádku; proto na-
lézá často to za zlé a nespravedlivé, co by našel za spravedlivé
a obdivuhodné, kdyby znal toho příčinu, cíl a konečný výsledek.
Když zpytuje příčinu jsoucnosti a prospěchu každé věci, pozná,
že všechno má znak nekonečné moudrosti i při těch věcech, které
by nepochopil.

4. Člověk obdržel za podíl inteligenci, pomocí které může od-
straniti neb alespoň velice zmenšiti účinky všech přirozených po-
hrom; čím více získá ve vědě, čím více pokračuje ve svém vzdě-
lání, tím méně hrozné jsou pohromy; při společenském zařízení
moudře vedeném bude moci odstraniti i jich následky, když se
jim nebude moci docela vyhnouti. Tak pozná, že udělil Bůh
člověku proti těmže pohromám, jež mají v přirozeném, všeobec-
ném pořádku i pro budoucnost svůj prospěch, které ale v pří-
tomnosti škodí schopnostem, jimiž obdařil jeho ducha a prostředky,
odvrátiti jejich účinky.

Tímto způsobem ozdravuje nezdravé krajiny, odstraňuje
smrtonosné miasmy, zúrodňuje neplodné země a hledí je chrániti
proti povodni; staví si zdravější a pevnější byty, aby odporovaly
větrům, pro očistění vzduchu tak potřebným, chrání se proti po-
větrím; na tento způsob konečně přinutila jej nutnost utvořiti
vědy, pomocí kterých polepšuje poměry při obývání zeměkoule
a rozmnožuje součet svého blahobytu.

5. Poněvadž člověk má pokračovati, jsou nehody, jimž jest
vydán, pobídkou pro sesilování jeho intelligence, všech jeho těles-
ných i duševních schopností, povzbuzující jej k vyhledání prostředků,
aby se jich zbavil. Kdyby se neměl ničeho obávati, nepřivedla by jej
žádná nutnost k vynálezům lepšího; jeho duch by zakrněl v ne-

činnosti, ničeho by nevynalezl, ničeho by neodkryl. *Bolest jest osten, jenž pudí člověka ku předu na cestě k pokroku.*

6. Ale nejčtetnější nesnáze jsou ty, které si člověk působí svými vlastními neřestmi, které pochází z jeho pýchy, sobectví, ctižádosti, hrabivosti a z jeho přestupků zákonů Božích; tu jest příčina válek a pohrom, které působí rozbroje, nespravedlnosti, útisky slabého od mocného, konečně největší díl nemoci.

Bůh zavedl zákony plné moudrosti, jež nemají jiného cíle, než blaho; člověk nalézá v sobě všecko, čeho potřebuje, je vykonati; jeho dráha jest naznačena v jeho svědomí; zákon Boží jest vtisknut do jeho srdce; a ještě více: Bůh mu je opakuje bez přestání, skrze poslance a skrze své proroky, skrze všechny vtělené duchy, již obdrželi seslání lid osvititi, omravniti, polepsiti a v těchto posledních časech skrze množství duchů, kteří se zjevují ve spiritismu na všech místech. Kdyby se člověk řídil přísně dle zákonů Božích, není pochybnosti, že by se vyhnul těm nejtrapplivějším nesnázím a že by žil na zemi blaženě. Když toho nečiní, stává se to mocí jeho svobodné vůle, a utrpí toho následky. (Evangile selon le Spiritisme eh. V. 4.—6. et suiv.)

7. Ale Bůh, jsa pln dobrotivosti, postavil léky po straně choroby, to jest: přeměňuje zlo v dobro. Nastane doba, kdy převaha nesnázi zla stane se nesnesitelná a dá pocítiti člověku nutnost, změnit cestu, kterou kráčel. Zkušeností ponaučen jsa, jest přinucen hledati léku v cnosti, puzen jsa k tomu svobodnou vůlí. Když nastoupí lepší cestu, stane se popudem jeho vůle a že poznal nepříjemnosti druhé dráhy. Nutnost jej tedy vede k mravnímu polepšení, vzhledem k tomu, aby byl blaženějším; jako jej tatáž nutnost přinutila k polepšení hmotných poměrů svého života. (Č. 5.)

8. Může se říci, že jest zlé nepřítomnost dobrého, jako jest zima nepřítomnost tepla. Zlé není zvláštní bytostí (osobou), jako zima není zvláštní tekutinou; jedno jest zapření druhého. Tam, kde není dobrého, existuje nutně zlé; nečiniti zlého, jest již začátek dobrého. Bůh chce jen, co jest dobrého, zlé přichází od člověka. Kdyby byla ve stvoření bytost představena zlému, nemohl by se mu nikdo vyhnouti; ale člověk máje příčinu zlého v sobě a máje zároveň svou svobodnou vůli a za vůdce Božské zákony, vyhne se mu, když bude chtíti.

Vezmeme obyčejnou událost k přirovnání. Jistý statkář ví, že se nalézá na hranici jeho pole nebezpečné místo, kde by mohl zahynouti nebo se poraniti ten, který by se tam odvážil. Co učini, aby předešel nehodám? Postaví na tom místě výstražní tabulku se záповědí, že dále jiti jest nebezpečno. To jest zákon, jest moudrý a prozřetelný. Když vzdor tomu nějaký odvážlivec naň nebere ohledu a jde dále, a když utrpí škodu, komu to má připisovati, ne-li sobě samému?

Tak tomu jest u každé nehody; člověk mohl by se jí vyhnouti, kdyby zachovával Boží zákony. Bůh ustanovil ku příkladu k zadostučinění potřeb jistou hranici; člověk nazval ji střídmost a jest na ní upozorněn nasycením; když překročí tuto hranici, činí to samovolně. Choroby, nemoce i smrt, jež může z toho následovati, jsou tedy následky jeho neprozřetelnosti, a ne skutek Boží.

9. Když jest zlé následek nedokonalosti člověka, a když jest člověk stvořen od Boha; tedy stvořil Bůh, řekne se, ne-li zlé, alespoň příčinu zlého; kdyby byl učinil člověka dokonalého, nebylo by zlého!

Kdyby byl člověk stvořen dokonalým, byl by přirozeně nakloněn k dobrému; takto není dle svobodné vůle ani k dobrému ani k zlému nevyhnutelně nakloněn. Bůh chtěl, aby byl podroben zákonu pokroku, a aby tento pokrok byl plodem jeho vlastní práce, aby měl toho zásluhu, jako má odpovědnost za zlé, jež jest skutek jeho svobodné vůle. Jest tedy záhodno věděti, jaký jest pramen v člověku, jenž mu dává náklonnost k zlému.¹⁾

10. Když se zpytují všechny náruživosti i též všechny neřesti, vidí se, že mají svůj původ v pudu sebezachování. Tento pud jest v celé své moci u zvířat a u prvních bytostí, které se přibližují více k zvířectví; on tu panuje samotem, poněvadž u nich nemá

¹⁾ Blud sestává v tom tvrzení, že duše vyšla dokonalá z rukou Stvořitele, kdežto On naopak chtěl, aby dokonalost byla následkem postupného očištění ducha a jeho vlastní snahou, Bůh chtěl, aby duše pro svou svobodnou vůli mohla voliti mezi dobrem a zlem, a aby dosáhla svého posledního cíle skrze život, plný boje, a odporujíc zlému. Kdyby byl duši učinil dokonalou, jako On, a kdyby ji byl, když přicházela z Jeho rukou, připojil ku své věčné blaženosti, tak by ji byl nestvořil k obrazu svému, nýbrž sobě rovnou. (Bonamy, juge d'instruction: La raison du Spiritisme eh. VI.)

za protiváhu morálního smyslu; bytosť ještě se nezrodila k životu intelektuelnímu (rozumnému), pud se ale oslabuje v tom poměru, jak se intelligence (sebevědomí) rozvíjí, nebo tato panuje nad hmotou.

Povolání ducha jest (duchovní) spirituální život; ale při prvních změnách své tělesné existence (hmotného života) má jen uspokojiti své hmotné potřeby, a k tomu cíli jest výkon náruživostí nutností pro zachování pokolení i jednotlivců, *aby se hmotně tak řeklo*. Avšak vyjda z tohoto období na jiné potřeby, potřeby z počátku na polo duševní a na polo hmotné, pak výlučně duševní, tehdaž panuje duch nad hmotou; když se sprostí jejího jha, pokračuje na své prozřetelně dráze a přibližuje se k svému konečnému povolání. Když se dá naopak opanovati od ní, opozdí se, spojuje se s zvířecími pudy. V tom pádu *stane se to, co jindy bylo dobré, poněvadž to bylo jeho přirozenou nutností, zlým; nejenom že to není více nutností, nýbrž že se to stane škodlivým jeho spiritualisací (oduchovnění) bytostí*. Všelicos, jež bylo cností u dítěte, stane se vadou u dospělého. Zlé jest tedy poměrné a odpovědnost jest přiměřena k stupni vzdělání.

Všechny náruživosti mají tedy svůj prozřetelný prospěch, bez něho byl by Bůh něco neužitečného i škodlivého stvořil. *Zneužívání působí neřest, a člověk zneužívá následkem své svobodné vůle. Později, jsa osvícen k svému vlastnímu zájmu, volí svobodně mezi dobrým a zlým.*

2. Pud a intelligence.

11. Jaký jest rozdíl mezi pudem a mezi intelligencí? Kde končí jeden a kde začíná druhá? Jest pud prvotní intelligence, nebo zvláštní vlastnost, nebo výlučný přídavek hmoty?

Pud jest skrytá moc, která přivádí organické bytosti k samovolným činům z ohledu na své zachování. Při pudních činech není ani přemýšlení, ani přirovnání, ani úvahy. Na tento způsob hledá bylina vzduch, obrací se k světlu, řídí své kořeny k vodě a k plodné zemi; tak se květ otvírá a opět dle potřeby zavírá obapolně; tak se vine popínavá rostlina okolo podpory, nebo se jí chytá svými nitkami. Pudem jsouce vedena, zvířata poznávají

co jim jest užitečného nebo škodlivého; obracejí se dle části roku k teplejšímu podnebí; staví sobě, bez předešlého ponaučení, s větším nebo menším uměním dle svého druhu měkká hnízda a skrýše pro svá mláďata, sítě k polapení obětí, jimiž se živí; užívají se zručností zbrani k napadnutí a k obraně, jimiž jsou obdařena, tak se přibližují pohlaví k sobě; tak vylihne matka své mládě, a tak hledá toto pudově matčino lůno. U člověka panuje pud výlučně při počátku života; pudně činí dítě své první pohyby, bere svou potravu, křičí k naznačení svých potřeb, napodobuje zvuk řeči, začíná mluvit a chodit. I u vyrostlého jsou některé činy pudné, jako jsou: samovolné pohyby, aby se vyhnul poškození, aby se zachoval před nebezpečím, aby zachoval rovnováhu; takové skutky jsou ještě: zavírání očí před silným světlem, mechanické otvírání úst k dýchání.

12. *Intelligence (rozum) jeví se dobrovolným přemýšlením, rozvážnými samostatnými skutky.* To jest nepopíratelně výlučná vlastnost duše.

Každý mechanický výkon jest pudový výkon. Výkon, jenž naznačuje přemýšlení, porovnání, rozvalu, jest intelligentní; ten jest samovolným, druhý však nevolným.

Pud jest spolehlivým vůdcem, jenž nikdy neklame; intelligence, která jest svobodná, jest někdy podrobena bludu.

Ačkoliv výkon pudní nemá vlastnosti intelligentního výkonu, objevuje nicméně intelligentní příčinu, ve své podstatě prozřetelnou. Když se připouští, že má pud svůj pramen v hmotě, musí se připustiti, že hmota jest intelligentní a to tím více intelligentní a prozřetelná než duše, poněvadž pud se nemýlí, kdežto intelligence se klame.

Když se pud považuje za prvotní inteligenci, jak to přichází, že převyšuje v jistých pádech skutečný rozum? Že dává možnost provést věci, které rozum nemůže uskutečnit?

Je-li pud vlastností nějakého zvláštního spirituelního principu, co se stane s tímto principem? Poněvač se pud ztrácí, byl by tedy jeho princip zničen? Když zvířata jsou obdařena jen pudem, jest jejich budoucnost bez pokroku; jejich trápení jest bez odměny. To by se nesrovnávalo ani se spravedlností, ani s dobrotivostí Boží. (Hl. II. č. 19.)

13. Dle jiné soustavy měl by pud a intelligence jediný a tentýž počátek; když dosáhne jistého stupně rozvoje, podrobí se tento princip, jenž měl z počátku jen vlastnosti pudu, změně, jež by mu udělila vlastnosti svobodné intelligence.

Kdyby tomu bylo tak, vrátila by se u rozumného člověka, jenž ztratí svůj rozum a není více chráněn leč svým pudem, intelligence k svému původnímu stavu; a když by obdržel opět svůj rozum, stal by se pud opět inteligencí, a tak obapolně při každé změně, což se nemůže připustiti.

Ostatně se ukazují intelligence i pud zároveň při tomtéž činu. Při chůzi jest k. p. pohyb noh pudní. Člověk staví jednu nohu před druhou mechanicky, aniž by na to pomysll; avšak když chce urychlití neb umírniti svůj pochod, pozdvihnouti nebo se obrátiti, aby se vyhnul překážce, jest tu přemýšlení, pozorování; jedná dle přemyšlené vůle. *Samovolné puzení k pohybu jest pudní skutek; přemyšlené řízení pohybu jest intelligentní skutek.* Masožravé zvíře jest pudem nutkáno, živiti se masem; ale opatrnosť, již užívá a mění dle okolností, aby se chopil své oběti, jeho prozřetelnosť, pro případ kdy, jsou skutkové intelligence.

14. Jiná podmínka, která se ostatně spojuje dokonale s ideou jednoty principu, vychází z povahy, podstatně prozřetelné pudu, a souhlasí s tím, co nás Spiritismus vyučuje ohledně na poměry spirituálního a tělesného světa.

Víme nyní, že nevtělení duchové mají seslání, bditi nad vtělenými, jejichž ochranci jsou, že je obstupují svými fluidickými výtoky; že člověk často jedná nevědomým způsobem pod vlivem těchto výtoků.

Víme mimo to, že pud, jenž provází nevědomé skutky, má převahu u dětí a vůbec u bytostí, jejichž rozum jest slabý. Nu, dle této podmínky nebyl by pud ani vlastností duše, ani hmoty; nepatřil by vlastně živé bytosti, nýbrž byl by výsledkem přímé činnosti neviditelných ochranců, již by nahražovali nedokonalosť intelligence, vyvolávající potřebné události k zachování bytosti. Bylo by to jako vodičko, pomoci kterého se učí dítě, jež neumí ještě choditi. Ale jak je postupně zanedbává vodičko v tom poměru, když se dítě udrží již samo, zanechávají ochranní duchové

své svěřence sobě samým v tom poměru, jak se mohou tito chrániti svou vlastní intelligencí.

Tedy by byl pud daleko toho vzdálen, býti plodem prvotní a nedokonalé intelligence, a byl by výkonem cizí intelligence, jsa úplně v její moci; ochrana intelligence, nahražujíc nedostatek buď intelligence mladší, aby ji nutila, nevědomky činiti pro své blaho to, co učiniti sama od sebe jest ještě neschopna, nebo dospělé intelligence, která jest na okamžik zdržována při užívání svých schopností, jak se to stává u člověka v dětinství, a v pádech blbství a při duševních chorobách.

Praví se v přísloví: Bůh jest pro děti, pro blázny a pro opilce; a toto přísloví jest pravdivější, než se myslí. Tento Bůh není jiný než ochranný duch, jenž bdí nad bytostí, která jest neschopna se chrániti svým vlastním rozumem.

15. V tomto směru myšlének může se ještě dále jíti. Tato theorie, jakkoli rozumná jest, nerozluští všechny obtížné otázky.

Když se pozorují účinky pudové, tu poznáváme především v jednotném i v celosti jisté následky, kterých by nebylo více, kdyby byl pud nahrazen svobodnou intelligencí; dále se poznává při osvojení stálém a dokonalém pudních schopností, pro potřeby každého druhu hluboká moudrosť. Tato jednota náhledů nemohla by býti bez jednoty myšlének, a jednota myšlének nesrovnává se s rozličností schopností jednotlivců; tato jediná by mohla působiti tu celosť tak dokonale harmonickou, která trvá od počátku časů a ve všech dílech světa s mathematickou pravidelností a přesností, aniž by kdy chybila. Stejnosť ve výsledku pudních schopností jest významný skutek, který obsahuje nutně jednotu příčiny; kdyby tato příčina vězela v každé jedinosti, bylo by tolik rozdílů pudů, kolik jest jedinství od byliny až k člověku. Všeobecný, stejný a stálý účinek musí míti všeobecnou, stejnou a stálou příčinu; účinek, který dokazuje moudrosť a prozřetelnosť, musí míti moudrou a prozřetelnou příčinu. Poněvadž ale moudrá a prozřetelná příčina jest nutně intelligentní, nemůže býti výlučně hmotná.

Poněvadž nenalezáme potřebných schopností k provedení takového skutku u vtělených nebo nevtělených tvorů, musíme výše postoupiti, totiž k samému Stvořiteli. Když si vzpomeneme na výklad, který byl dán o způsobu, dle kterého můžeme pochopiti

činnost prozřetelnosti (hl. II. č. 24.), když si představujeme všechny bytosti proniklé božskou tekutinou, svrchovaně intelligentní, pochopíme prozřetelnou moudrost a jednotu náhledů, která řídí všechny pudní pohyby pro blaho každého jednotlivce. Tato péče jest tím činnější, čím méně prostředků má v sobě, a ve své vlastní intelligenci; proto se ukazuje větší a svrchovanější u zvířat a u nižších bytostí než u člověka.

Dle této nauky se pochopuje, že jest pud vždy spolehlivý vůdce. Pud mateřský, nejslechetnější mezi všemi, jež materialismus snižuje na stanovisko přitažlivých mocí hmotných, se povyšuje a ušlechťuje. Vzhledem k následkům nemohl býti vydán rozmarným přestupkům intelligence a svobodné vůle. Skrze orgán matky bdí Bůh sám nad svými tvory, se rodičími.

16. Tato nauka neruší nikterak úlohu ochranných duchů, jejichž vliv jest ze zkušenosti uznaná a dokázaná pravda; ale nesmí se zapomenout, že jest jejich činnost v základě samostatna, že se však mění dle vlastností ochránce i svěřence a že nemá stejnosti a obecnosti pudu. Bůh ve své moudrosti provádí sám slepé, ale On svěřuje svobodným intelligencím péči vésti jasně vidící, aby každému ponechal odpovědnost za své skutky. Seslání ochranných duchů jest povinností, kterou přijímají samovolně, která jim jest prostředkem k pokroku dle spůsobu, jak jej vykonají.

17. Všechny tyto spůsoby posuzování pudů jsou nutně neúplné a žádný nemá dostatečné povahy hodnověrnosti, aby se mohl vyhlásiti za konečné rozluštění. Tato otázka bude zajisté rozřešena svým časem, až budou veškeré živly přírody prozkoumány; až k té době musíme se na to obmeziti, podrobiti rozličná mínění rozumovému rozboru a logice, očekávati, až nastane světlo. *Rozluštění, které se přibližuje nejvíce ku pravdě, bude nepochybně to, které nejlépe odpovídá bude vlastnostem Božím, to jest nejvyšší dobrotivosti a svrchované spravedlnosti.* (Hl. II., č. 19.)

18. Pud jest vůdcem a náruživostí jsou pobídky duše; v prvním období jejího trvání pomíchají se někdy ve svých účincích. Ale jest mezi těmito dvěma principy rozdíl, jenž se má zvláště pozorovati. Pud jest spolehlivý vůdce, vždy dobrý; v určitém čase může se státi zbytečným, ale nikdy škodlivým, on slábne při nadvládě intelligence.

Vášeň mají v prvních dobách duše s pudem tu společnou vlastnost, že bytosti jsou k nim vedeny rovně nevědomou mocí. Nastávají více z potřeb tělesných a jsou více souvislé než pud s organisací těla. Čím se zvláště liší od pudu, jest, že jsou individuální, a že nepřináší jako pud všeobecných a stejných účinků; vidíme naopak, jak se mění dle jednotlivců jejich mocnost i přirozenost. Jsou užitečné jako pobídky až k době vyvinutí mravního smyslu, jenž učiní z trpné bytosti bytost rozumnou. V té době stanou se nejen zbytečnými, nýbrž i pokroku ducha škodlivými, jehož odhmotnění opozdují a vyvinutý rozum oslabují.

19. Člověk, jenž by jednal neustále dle pudu, mohl by býti velmi dobrým, avšak nechal by spáti svoji inteligenci; byl by jako dítě, které by neopustilo vodítka a které by neznalo použití svých údů. Kdo neopanuje svých vášní, může býti velmi rozumným, avšak zároveň velmi zlým. Pud se ztrácí sám od sebe; naruživosti pak se přemohou jen mocí vůle.¹⁾

3. Vzájemné rušení se živých bytostí.

20. Vespolné zrušení živých bytostí jest jeden z přirozených zákonů, jenž se zdá při prvním pohledu nejméně se srovnávati s dobrotivostí Boží. Jest otázka, proč jim to učiněno nutností ničiti se na vzájem, aby se živily jedny druhými?

Tomu, kdo nevidí jen hmotu a obmezuje svůj zrak jen na časný život, zdá se skutečně býti nedokonalé dílo Boží. Vůbec

¹⁾ *Poznámka překladatelova.* Při této nejisté vysvětlivce o pudu žádal překladatel anděla strážce o vyjasňující sdělení a obdržel toto:

»Máte vyrozumívati pod slovem *pud* pouze ty skutky neb události, jež se dějí dle přirozeného zákona bez vlivu ducha neb intelligence živé bytosti, tedy bez jejího vědomí. Takové jsou: dýchání, oběh krve, mrkání, kýchání atd.

Tento pud mají zvířata s lidmi společně. Obtíže, jež máte při označení hranic mezi pudem a inteligencí, přichází čtud, poněvadž připisujete pudu tuze velikou rozsáhlost, tuze veliký obsah a že mu připisujete skutky, které se mají inteligenci připisovati. Tak připisuje Allan Kardek mateřskou lásku pudu, ačkoliv správně tvrdí, že pud, jako spolehlivý vůdce, účinkuje vždy a za všech časů stejně. Kdyby byla mateřská láska tak spolehlivým vůdcem, jak by se mohly pochopiti vraždy, jež lidské i zvířecí matky spáchají na svých dítkách a mláďatech sotva zrozených. Kolik matek zničí své plody sotva zrozené. Skutek tento nestane se pudně, nýbrž s rozmyslem a předsevzetím. Některé svině sežerou svá podsvinčata a mnohý kocour kořata.

Nemyslete, že by takové skutky zvířat, kterým inteligenci odpíráte, při sprá-

posuzují lidé dokonalost Boží ze svého osobního stanoviska; jejich vlastní úsudek jest mírou Jeho moudrosti, a myslí, že by to Bůh nemohl jinak učiniti, jak by to sami učinili. Jejich krátký zrak jim nedovoluje posuzovati celek, nepochopují, že se může státi skutečné blaho ze zdánlivé svízele. Znalost spirituelního principu, považovaného ve své pravé podstatě a velikého zákona jednoty, jenž působí harmonii stvoření, může samojediná podati člověku klíč k tomuto tajemství, a ukázati mu prozřetelnou moudrost a harmonii tam, kde dříve zřel jen úchytky a protivy.

21. *Pravý život zvířete jako člověka jest tak málo v tělesném rouše, jako není v oděvu, jest v intelligentním principu, který byl před tím a jenž přežije tělo.* Tento princip má zapotřebí těla, aby se rozvíjel prací, kterou má vykonávati na hrubé hmotě; tělo se spotřebuje v této práci, ale duch se nespotřebuje; naopak vychází z ní pokaždé jsouc mocnějším, osvícenějším a schopnějším. Co na tom tedy záleží, že duch změní vícekrát své roucho, on zůstane předce duchem. Jest tomu svrchovaně tak, jako by člověk měnil stokrát za rok svůj oblek, zůstal by nicméně týmž člověkem.

Neustálým připomínáním na zničené poučuje Bůh lidi, jak málo si mají vážit hmotného roucha a vzbuzuje v nich ideu na spirituelní život, čině jim ho žádoucím za odměnu.

Řekne se: Nemohl Bůh dosáhnouti téhož výsledku jinými prostředky a bez přinucení živých bytostí, aby se ničili mezi sebou? Když jest všecko moudrostí v Jeho díle, musíme předpokládati, že tato moudrost nemůže scházeti na tomto místě jako nescházi

vedlnosti Boží nebyly odpovědnými. Mýlíte se; pomněte na tresty, jež trpí často zvířata jako lidé: nemoce, mor atd. Byl by Bůh spravedlivým, kdyby tyto pohromy zvířatům ukládal bez provinění.

Zvířata mají inteligenci, ačkoliv nižší než člověk, a jejich odpovědnost jest v poměru s touto inteligencí. Jest to tedy blud, všechny činy zvířat připisovati pudu.

Když si pták staví hnízdo, neděje se to pudově, nýbrž že uznává jeho potřebu. Že si každý druh ptáků staví svá hnízda na tentýž způsob, stává se, poněvadž každý druh uznává tento způsob za nejlepší, sice by se muselo říci, že více domů dle téhož plánu vystavených, jak se to nalézá ve vsích i městech, byly stavěny pudně.

Když se péče, již Bůh věnuje dětem, bláznům a opilcům, připisuje pudu, poplete se pud s prozřetelností Boží. Pud účinkuje dle fysického božského zákona, kdežto prozřetelnost se vykonává dle mravního zákona.

Když se pud pochopí v těchto udaných hranicích, odpadnou všechny od Allana Kardeka v tomto pojednání uvedené obtíže samy sebou.

na jiných; když toho nepochopujeme. máme to připisovati svému malému vzdělání a obmezenému rozumu. Ale přece můžeme se o to pokusit hledati toho příčinu, berouce za vodítko tuto zásadu: „*Bůh musí býti nekonečně spravedlivým a moudrým.*“ Hledejme tedy ve všem díle Jeho spravedlnost a Jeho moudrost, klaňme se před tím, co převyšuje naše schopnosti.

22. První prospěch, který plyne z toho zničení, ovšem pouze fysický, jest tento: organická těla udržují se jen pomocí organických látek, poněvadž tyto látky jediné obsahují potravné živly k proměně potřebné. Poněvadž těla, nástroje k činnosti intelligentního principu, musí se stále obnovovat, tedy je nechá Prozřetelnost rušiti, by sloužily k svému vespolečnému zachování; proto se živí bytosti jedny druhými, takto se živí tělo tělem, ale duch se nezničí ani nezmění; jest jen zbaven svého roucha.¹⁾

23. Ostatně jsou tu ještě duchovní úvahy vznešenějšího pořádku. Boj jest potřebný pro rozvinutí ducha; v boji cvičí své schopnosti. Kdo napadá, aby měl svou potravu, a kdo se brání, aby zachoval svůj život, činí lstivé a intelligentní útoky a tím samým rozmnožují své intelektuelní síly. Jeden z dvou podlehe; ale co z toho plyne jest, že silnější a zručnější zvítězil nad slabším, dále nic více než že zrušil jeho tělesné roucho, duch, jenž neumřel, převezme později jiné roucho.

24. U nižších bytostí a těch, kterým není ještě morálního smyslu dáno, kde intelligence ještě nenahradila pudů, může míti boj za pohnutku, jen zadostučinění hmotným potřebám; nasycení jest jedna z nejnnutnějších hmotných potřeb, bojují tedy pouze, aby se uživily, to jest, aby buď vzaly nebo hájily pokrm, nebo nemohou býti puženy vznešenější pohnutkou. V této první době vzdělává se duše zvířecí a okouší pouze život.

U člověka jest *přechodní doba*, v které se od zvířete sotva rozeznává; *v prvním věku* panuje zvířecí pud (málo intelligence) a boj má ještě za pohnutku uspokojení hmotných potřeb; *později jsou zvířecí pudy a morální smysl v rovnováze; člověk pak nebojuje více, aby se živil, nýbrž aby uspokojil svou ctižádost, svou pýchu a vládychtivost; proto musí ještě hubiti. Ale v tom poměru, jak vezme duchovní podstata převahu, rozvine se cit a mrav-*

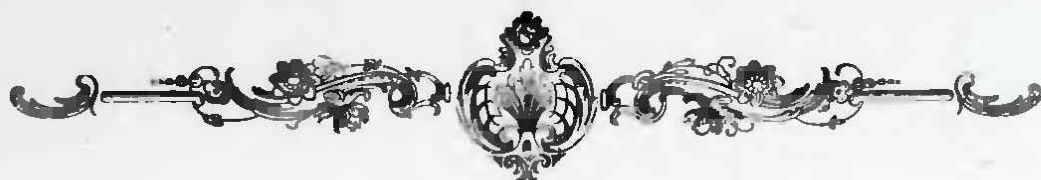
¹⁾ Viz: Revue spirite, sešit: srpen 1864, str. 214. Extinction des races.

nost, potřeba záhuby se zmenšuje a konečně se ztratí, a stane se opovrženou; pak má člověk hrůzu před krví.

Avšak boj jest vždy potřebný pro rozvinutí ducha, nebo když dosáhnul stupně, jenž se nám *zdá býti nejvyšším*, jest ještě daleko toho, *dokonalým býti*; jedine svou činností nabyde vědomosti, zkušenosti, a sprostí se posledních stop zvířectví; ale od té doby přestane býti boj krvavým a brutálním (ukrutným) a stane se pouze intelektuelní; *člověk bojuje proti obtížím a ne více proti svým bližním.*²⁾

²⁾ Aníž bychom předcházeli následkům, jež mohou z této zásady odvozeny býti, chtěli jsme pouze dokázati tímto výkladem, že rušení živých bytostí jedněch druhými neoslabuje v ničem moudrost Boží, a že se všechno spojuje v přirozených zákonech. Toto spojení se přirozeně ruší, když se nebere ohledu na spirituelní princip; proto jest tolik otázek nerozluštitelných, když se hledí jen na hmotu.

Materialistické nauky mají v sobě počátek svého zahynutí. Mají proti sobě nejen svou soustavu, která čelí proti všeobecnému očekávání lidí, ale též své zákazonosně morální následky, které lidé zavrhnu, poněvadž by zničily jejich společnost, ale též i nutnost, již člověk pocítí všechno si vysvětliti, co se zrodí časem z pokroku. Intelektuelní vzdělání přivádí člověka k výzkumu příčin; byť sebe méně člověk přemýšlel, neváhá poznati nemožnost materialismu, poněvadž mu nemůže tento vše vysvětlit. Jak by mohly nauky, které neuspokojují ani srdce, ani rozum, ani inteligenci, které nechávají otázky palčivější nerozluštěny, kdy mají převahu? Pokrok ideí usmrtí materialismus, jako usmrtil fanatismus

Hlava IV.

Úloha vědy při stvoření.

1. Dějepis stvoření skoro všech starověkých národů spojuje se s dějepisem jejich náboženství; proto byly jejich první knihy náboženské knihy, a poněvadž se všechna náboženství spojují s počátkem věci, který jest též počátek člověčenstva, máme proto o útvaru a zřízení všehomíru výklady, které jsou v poměru se stavem vědomostí totožny s jejich zakladateli. Z toho následovalo, že první svaté knihy byly zároveň prvními vědeckými knihami, jako byly dlouhý čas jediným zákonníkem společenských zákonů.

2. Poněvadž byly v prvních časech prostředky nutně velmi nedokonalé, musely býti první theorie o soustavě světa naplněny hrubými bludy. Avšak kdyby i byly bývaly tyto prostředky tak úplné jako jsou dnešního dne, lidé by nebyli věděli, jak jich použiti; nemohly ostatně býti jiné, leč plodem rozkvětu intelligence a postupné znalosti přirozených zákonů. V tom poměru, jak člověk pokračoval v znalosti těchto zákonů, proniknul tajemství stvoření a opravil idee, jež si činival o původu věci dříve.

3. Člověk nebyl v tom stavu rozluštití otázku stvoření až v tom okamžiku, když mu byl od vědy k tomu dán klíč. Astronomie (hvězdářství) mu musela otevřítí brány nekonečného prostoru, musela mu dovoliti tam vrhnouti svůj pohled, aby mohl vypočítáním s přesnou dokonalostí naznačiti pohyb, postavení,

objem, přirozenost a úlohu nebeských těles, musela mu fyzika (silozpyt) zjevití zákony tíže, tepla, světla a elektřiny; musela jej chemie (lučba) ponaučiti o přeměnách hmoty a mineralogie (nerostopis) o nerostech, jež působí kůru zeměkoule, musela jej geologie (zemězpyt) naučiti čísti v pozemních vrstvách postupné tvoření této zeměkoule. Botanika (bylinařství), zoologie (zvěrozpyt), patologie (pitva), anthropologie musely ho zasvětití v původ a postup organických bytostí; v archeologii (starověda) mohl sledovati stopy člověčenstva od věku ku věku, zkrátka všechny vědy, jež se vespolně doplňují, musely přinášeti svůj potřebný podíl k znalosti dějepisu světa; při jejich neznalosti měl člověk jen své první poznatky za vůdce.

Prve než člověk nabyt tyto vědy k posuzování, pohybovali se všichni vykladatelé stvoření světa v jednom a tom samém směru, nemohouce dále vyjítí; oni toho nemohli dříve, pokud věda neotevřela cesty, učiníc průlom do staré budovy věr, a pak všecko změnilo pohled. Jakmile byla nalezena první nitka, byly obtíže rychle odstraněny; místo vymyšleného stvoření světa, měl člověk kladné a jistými důkazy stvrzené stvoření, pole všehomíru se rozšířilo do nekonečnosti; poznalo se, že země a hvězdy tvoří se postupně dle věčných, nezměnitelných zákonů, které dokazují lépe velikost a moudrost Boží, než zázračné stvoření, náhle vyšlé z ničeho po věčné nečinnosti Boží.

Poněvadž jest nemožno, stvoření světa bez zásad od vědy daných pochopiti, může se zcela pravdivě říci: *že věda jest povolána dokázati pravdivé stvoření světa podle přirozených zákonů.*

4. Rozluštila-li věda v tom stavu, ku kterému dospěla v devatenáctém století, všechny obtíže otázky stvoření světa?

Zajisté ne, ale nedá se popírati, že zničila všechny hlavní bludy a že položila nejpodstatnější zásady nepopíratelné nauky; body sice ještě nejisté, jež jsou jen otázkami o podrobnostech, jejichž rozluštění, buďsi jakékoliv v budoucnosti, nemůže škoditi celku. Ostatně scházal jí až do dnešního dne, na vzdor všem pramenům, z kterých mohla čerpati, jeden vážný živel, bez kterého by dílo nemohlo nikdy býti úplným.

5. Mezi všemi starověkými dějepisy stvoření světa a která se nejvíce blíží novému vědeckému učení na vzdor bludům, jež

obsahuje a které jsou nyní až k patrnosti dokázány, jest nepopíratelně Mojžišův. Některé z těchto bludů jsou i více zdánlivé než skutečné a přicházejí buď od nepravého překladu jistých slov, jejichž prvotní význam se ztratil, přecházejí překladem z řeči do řeči, nebo jejichž význam se změnil s mravy národů, buďsi zvláštní jinotajné formy orientálního slohu, která brala slova doslovně, místo aby se byl hledal jejich smysl.

6. Bible obsahuje patrně skutky, které vědou rozvinutý rozum nemohl by nyní přijmouti, a jiné, jež se zdají cizími býti a které se protíví, poněvadž se vztahují na mravy, jež nejsou více našimi. Ale z druhé strany byla by to strannost, neuznávat, že obsahuje veliké a krásné věci. Jinotajnost má tam znamenité místo, a pod tímto závojem skrývá vznešené pravdy, které se ukazují, když se hledá základ myšlenky, neb potom zmizí nesmysly.

Proč se tedy nezdvihl tento závoj dříve?

Jest to z jedné strany nedostatek svědla, které mohly pouze věda a zdravá filosofie dáti, a z druhé strany zásada svrchované nezměnitelnosti víry, následek to tuze slepé úcty ku literě, před kterou se musel rozum kloniti, a následkem toho bázeň zrušiti základ víry na písemném smyslu založené. Poněvač víra vycházela z prvopočátečního bodu, obávalo se, že kdyby se zlomil první kroužek řetězu, všechna oka sítě té by se rozvázala; proto se zavíral zrak při těchto nedostatcích, ale zavřítí oči před nebezpečenstvím, není vyhnouti se mu. Když se nějaká budova kloní, není-li to rozumnějším nahraditi ihned poškozené kameny dobrými, než očekávati s vážností pro stáří budovy, až bude škoda nezhojitelná a až bude se museti stavení obnoviti ze základu až ku střeše?

7. Věda, jež vnikla svými výzkumy až do vnitra země a do nekonečnosti prostoru, dokázala tedy nepopíratelným způsobem bludy mozaického stvoření světa, dle biblí doslovně braného, skutečnou nemožnost, že by věci tak byly se staly, jak tam jsou doslovně vypravovány; tím způsobem učinila hluboký útok na staletou víru. Pravověřící víra se toho zděsila, poněvadž minila viděti svůj uhelní kámen převrácený. Ale kdo měl zvítěziti? Věda, která pokračuje moudře a postupně na pevné půdě cifer a pozorování, aniž by co tvrdila, dříve než by měla důkazy v ruce, nebo zpráva psaná v době, když docela scházely prostředky k po-

zorování? Kdo zvítězí při počtu, ten, který praví: 2 a 2 čini 5 a zdráhá se to dokázati, nebo ten, jenž praví 2 a 2 čini 4 a který to dokáže?

8. Avšak praví se, když bible jest božské zjevení, tedy se Bůh zmýlil. Když není božským zjevením, nemá hodnověrnosti a náboženství se sesuje z nedostatku základu.

Z těchto dvou věcí může býti jen jedna: buď jest věda v bludu, nebo má pravdu. Když má pravdu, nemůže učiniti, aby se stalo opačné mínění pravdivým; není žádného zjevení, jež by mohlo míti převahu nad hodnověrnou udalostí.

Bůh, jsa neodpíratelně úplná pravda, nemůže lidi přiváděti do bludu ani vědomě ani nevědomě, sice by nebyl Bohem. Když tedy skutkové odporují slovům, jež se Mu připisují, musíme souditi, že jich neproněsl, nebo že se brala v jiném smyslu.

Když náboženství v některých částech od těchto protiv utrpí škodu, není to vina vědy, která nemůže učiniti, aby toho nebylo, co jest, nýbrž lidé, že sestavili předčasně svrchovaná učení (dogmata), na která sáhnouti znamenalo boj na život a smrt, na podmínkách schopných býti trestánu ze lži od zkušenosti a důkazů.

Jsou věci, kterým se musíme poddati chtě neb nechtě za oběť, když to nemůže jinak býti. Když svět pokračuje a když vůle jednotlivců jej nemůže zdržovati, jest nejlépe sledovati jej a vpraviti se do nového pořádku věcí, než se přidržovati starého, který se rozpadává, s nebezpečím s ním zahynouti.

9. Mělo by se z úcty *pro text za svatý* považovaný, vědě ukládati mlčení? To by bylo bývalo tak nemožným, jako chtiti zastaviti běh země. Náboženství ať jest to kterékoliv nikdy nezískalo z toho, kdy udržovalo patrné bludy. *Úloha vědy jest odkrýti přirozené zákony; poněvadž jsou ty zákony skutkem Božím, nemohou se protiviti náboženství na pravdě založenému.* Vrhati kletbu na vědu, jako by bojovala proti náboženství jest tolik, jako vrhati ji samému Bohu ve tvář, jest to také zbytečná práce, nebo všechny kletby světa nezadrží vědu v pokroku a pravdě přijíti na světlo. *Když náboženství nechce pokračovati s vědou, tedy pokračuje věda sama.*

10. Jedině stálá náboženství mohou se obávati odkrýti bludů od vědy, tato odkrýti jsou pouze těm nebezpečna, která se dají

odvrátiti od postupujících ideí, ohraničující se ve svrchovanosti své víry; oni si činí obyčejně tak malý pojem o Bohu, že nepochopují, že přisvojití si přirozené zákony od vědy zjevené znamená: velebiti Boha v Jeho skutečích; ale ve své zaslepenosti dávají přednost dogmy poctiti ducha zlého. *Náboženství, které by nebylo v žádném odporu s přirozenými zákony, nemělo by se co obávat pokroku a bylo by neporazitelným.*

11. Dějepis stvoření světa obsahuje dva díly: dějepis stvoření světa a stvoření člověčenstva a jeho dvojí počátek: tělesný a spirituelní (duševní). Věda se obmezuje na výzkum zákonů, jež řídí hmotu; u samého člověka zpytovala jen tělesné roucho. V tom směru dospěla vysvětliti si s nepoprátelnou přísností prvotní části mechanismu všehomíra a lidského organismu. V tomto hlavním bodu mohla tedy doplniti Mojžišův dějepis stvoření a napravití chybné části.

Avšak dějepis člověka, považovaného za spirituelní bytost duchovou, vztahuje se na zvláštní zákony duševní, jež nenáleží do oboru vědy v pravém smyslu toho slova a pro tu příčinu ne učinila jej věda předmětem svých výzkumů. Filosofie, která tento způsob studia má sice zvláště za svou úlohu, dokázala jen protivné soustavy od pouhé spirituality až k zapření spirituelního principu duše i samého Boha, bez podání jiného základu, který byl všeho příčinou, jsouc vedena osobním míněním. Ona tedy nechala otázku nerozluštěnou z nedostatku dostatečné a nemožné kontroly.

12. Tato otázka jest ale člověku velmi důležitá, neboť jest to otázka jeho minulosti a jeho budoucnosti; otázka hmotného světa dotýká se jej jen nepřímou. Na čem mu především záleží věděti jest: *odkud přichází, kam spěje, žil-li již, bude-li ještě žiti a jaký osud jej očekává?*

O všech těchto otázkách věda mlčí. Filosofie dává jen mínění, která končí ve smyslu zcela opačném; ale dovoluje alespoň rozjímání a zkoumání, čehož příčinou jest, že se mnoho lidí stává na její stranu, opouštějíce náboženství, které nedovoluje ani mysletí svobodně, tím méně zkoumati.

13. Všechna náboženství souhlasí v principu bytnosti duše, aniž by jej dříve dokázala; ale nesrovnávají se ani v jejím původu, ani v minulosti, ani v budoucnosti její, což jest hlavní věci,

v podmínkách, od kterých závisí její budoucí osud. Činí větším dílem z její budoucnosti obraz, jenž se ukládá přívržencům jejích víry, a který se nemůže přijmouti, leč při slepé víře, ale jenž nemůže snést vážnou zkoušku. Osud, jež přiznávají duši, který se spojuje v jejích dogmatech s pojmy, jež si činí o hmotném světě a o mechanismu všehomíra v prvopočátečních časech, nesrovnává se se stavem nynějších věd. Poněvadž mohou tedy při zkoumání a rozumování jen ztratiti, nalézají to za prospěšné zavrhovati a popírati raději vše.

14. Z těchto rozdílů týkajících se budoucnosti člověka, zrodily se pochybnost a nevěra. Avšak nevěra zanechává neutěšenou prázdnotu. Člověk pozoruje s úzkostí neznámé místo, kam dříve nebo později osudně musí přijíti; mráz se jej dotkne při myšlence na nicotu; svědomí mu praví, že za přítomností jest něco proň; ale co? Jeho vzdělaný rozum nedovoluje mu více přijmouti bajky, kterými byl ukolébáván ve svém dětství a považovati jinotajnost za skutečnost. Jaký jest smysl té jinotajnosti? Věda odhrnula cíp závoje, ale nezjevila mu, na čem mu nejvíce záleží věděti. Taže se nadarmo, nic mu neodpovídá rozhodným způsobem, jenž by byl schopným ukojiti jeho obavy; všude nalézá popírání a svědčení bez kladnějších důvodů z jedné nebo z druhé strany a odtud pochází nejistota; *a nejistota o věcech budoucího života působí, že se člověk vrhá střemhlav se šíleností do života hmotného.*

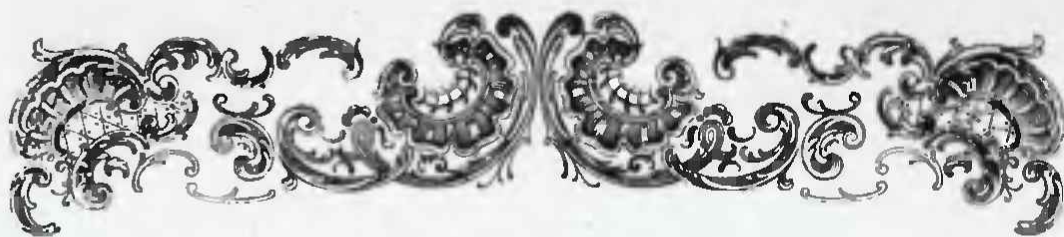
Takový jest nevyhnutelný následek přechodných dob; budova minulosti se sesuje a budova budoucnosti není ještě postavena. Člověk jest jako mladík, jenž nemá více prostoduché víry svých prvních let a nemá ještě znalosti zralého věku, má jen neurčité doufání, jež si nemůže vysvětliti.

15. Když otázka týkající se spirituelního člověka zůstala až do našich dnů v stavu theorie, stalo se to proto, poněvadž byl nedostatek prostředků k přímému pozorování a poněvadž se měl zpytovati stav hmotného světa, a pole zůstalo otevřeno pro schopnost lidského ducha. Pokud člověk nepoznal zákonů, jež řídí hmotu a pokud nemohl použiti výzkumného návodu, bloudil od soustavy k soustavě týkající se strojnosti všehomíru a utvoření země. Tak se to mělo v pořádku morálním jako v pořádku fysickém; aby se myšlenky upevnily, scházal podstatný základ: znalost zá-

konů spirituelního (duchovního) principu. Tato znalost byla pozůstavena naší době, jako byla znalost zákonů hmoty skutkem dvou posledních století.

16. Až posud bylo stadium spirituelního principu, jež se v metafysice obsahuje, pouze vymyšlené a nedokázané, ve Spiritismu est zcela výzkumné. Pomocí médiumické schopnosti, za našich dnů více rozvinuté a zvláště všeobecně a lépe studované, našel člověk nový nástroj k pozorování. *Médiumita byla spirituelnímu světu tím, čím byl dalekohled hvězdářství a drobnohled světu nekonečných maličkosti*; ona to umožnila zkoumati, studovati, a takřka viděti jeho poměry s tělesným světem; v živém člověku rozdělití intelligentní bytost od hmotné bytosti a uzříti je jednatí rozloučené. Jsouc jednou ve spojení s obyvateli tohoto světa, mohla se sledovati duše v jejím odlučování se od těla, v jejím putování, v jejích proměnách, mohl se konečně zpytovatí spirituelní živel. Toto scházelo předcházejícím vykladatelům dějepisu stvoření světa, aby jej pochopili a napravili jeho bludy.

17. Spirituelní (duchovní) svět i hmotný svět, jsouce v neustálém styku, jsou nerozdílné jeden od druhého; oba mají činný podíl při stvoření světa. Bez svědomitosti zákonů, které řídí první, bylo by nemožno sestaviti dějepis stvoření světa, jako jest to nemožno řezbaři dáti život soše. Nyní teprv má člověk dva živly, schopné vrhnouti světlo na tuto nesmírnou otázku, ačkoliv ani hmotná věda, ani spirituelní věda nepravila svého posledního slova. *Těchto dvou klíčů bylo nevyhnutelně potřeba, aby se dosáhlo rozluštění, by i bylo přibližné a neúplné.*

Hlava V.

Staré a nové soustavy světa.

1. První pojem, jež si lidé učinili o zemi, o pohybu hvězd a o sestavení všehomíra, musil se s počátku zakládati pouze na svědectví smyslů. V neznalosti nejobyčejnějších fysických (hmotných) zákonů a přírodních sil, majíce jen svůj obmezený zrak za prostředek ku pozorování, mohli souditi jen dle zdání.

Vidíce slunce z rána vycházeti na jedné straně obzoru, a zapadati podvečer na opačné straně, soudili přirozeně, že krouží okolo země, kdežto tato zůstává nepohybnou. Kdyby se tehďáž bylo lidem řeklo, že jest to naopak, byli by odpověděli, že to nemůže býti, nebo byli by pravili: Vidíme, jak slunce mění místa, ale necitíme, že by se země pohybovala.

2. Nepatrná dalekost cestování, která tehdy málo kdy přestupovala hranice národu, neb údolí, nedala dokázati kulatost země. Jak se mohlo předpokládati, že by mohla býti koulí? Lidé by se nemohli udržovati, leč na nejvyšším místě, a kdyby se bylo předpokládalo, že jest obydlena na celém povrchu, jak by byli mohli žíti na druhé polovině země, hlavou dolů a nohama nahoru. Ta věc by se byla zdála ještě méně možnou při pohybu otáčení se. Když se nalézají i za našeho času lidé, poměrně osvícení, kteří si nemohou tento zjev vysvětliti, nemůžeme se tomu diviti, že lidé prvních věků toho ani netušili.

Země byla jim tedy rovný povrch kulatý, jako mlýnský kámen, jenž se rozšiřoval do nekonečna v horizontálním směru; odtud

pochází průpověď ještě užívaná: Jíti na konec světa. Její hranice, její šířkost, její vnitřnost, její vnitřní tvárnost, i co se pod ní nalézá, to jim bylo všecko neznámo.¹⁾

3. Nebe, představující se v duté formě, bylo dle obyčejné víry skutečné klenutí, jehož spodní okraje na zemi spočivaly a její hranice naznačovaly; nesmírná to klenba, jejíž celý obsah naplňoval vzduch. Bez pojmu nekonečnosti prostoru a neschopnými jsouce ji pochopiti představovali si lidé tu klenbu z jemné látky učiněnou; odtud pochází slovo »firmament«, jež znamená: pevný, odporující, z latinského firmamentum, odvozeného od firmus, pevný, podpora, nosidlo bez opory.

4. Hvězdy, jejichž přirozenost nemohli tušiti, byly pouhé světlé body větší nebo menší, na klenbě připnuté jako pověšené lampy na stropě umístěné, a následkem toho všechny v té samé vzdálenosti od země, na týž způsob, jak se představují uvnitř jistých kaplí v modrém poli malovány, aby představovaly blankyt nebeský.

Ačkoliv se nyní pojmy změnily, předce se zachovaly staré výrazy. Práví se ještě v porovnání: hvězdnatá klenba, pod nebeským stanem atd.

5. Tvoření se mračen vodními zemskými výpary bylo též neznámo; nemohlo jim přijiti na mysl, že by déšť, jenž padá z nebe, měl svůj původ na zemi, odkud se nevidělo vody zdvihati. Odtud pochází víra na jsoucnost vyšších a nízkých vod, pramenů nebeských a pramenů zemských, vodáren umístěných ve

¹⁾ Bájeloví indické učilo, že by se slunce podvečer zbavilo světla a že přecházelo v noci nebe s tmavou tváří. Řecké bajesloví představovalo vůz Apollona čtyřmi koňmi tažený. Anaximandr z Miletu tvrdil, potažně na Plutarcha, že by slunce bylo vozem, naplněným velmi živým ohněm, jenž by vycházel z kulatého otvoru. Epikur měl vydati podle jedněch mínění, že se slunce rozsvěcí z rána a na večer že zhasne v mořské vodě; jiní míní, že učinil z té hvězdy pemzu rozžatou v zhoucím stavu. Anaxagor jej považoval za žhavé železo ve velikosti Peloponesu. Podivné tvrzení! Starověk byl tak neodvratně veden považovati zdánlivou velikost této hvězdy za skutečnou, že pronásledoval tohoto odvážného mudrce, že připisoval tak veliký objem slunci, že bylo třeba celé vážnosti Perikleta, aby ho osvobodil od odsouzení k smrti, a aby přeměnil ten rozsudek na výrok vyhnanství. (Flamarion Etudes et lectures sur l'astronomie.)

Když vidíme takové idee vyřknuté v pátém století před narozením Kristovým v nejrozkvětlejším čase Řecka, nemůžeme se diviti nad těmi, které si činili lidé prvých věků o soustavě světa

vysokých krajinách, mínění, které se nesrovnávalo dokonale s ideou pevné klenby, schopné je obsahovati.

Vyšší vody vytékající štěrbinami klenby padaly jako déšť, a dle větší nebo menší šířky těchto štěrbin klenby byl déšť jemný nebo prudký a povodeň působící.

6. Úplná neznalost celku všehomíra i zákonů, jež ho řídí, přirozenosti, sestavení a určení hvězd, které se ostatně zdály u porovnání se zemí tak malé, musila působiti, že se tato považovala za hlavní věc, za jediný cíl stvoření a hvězdy za přídavek stvořený z ohledu na její obyvatele. Tento předsudek se udržel až do našich časů navzdor vědeckým odkrytím, jež změnila pro člověka rozhled na svět. Kolik jest ještě lidí, kteří míní, že jsou hvězdy okrasou nebe, aby obveselily zrak obyvatelů země?

7. Brzy se pozoroval zdánlivý pohyb hvězd, které se pohybují v množství od východu k západu, podvečer vychájejce a zapadajice z rána zachovávajice své poměrné stanovisko. Toto pozorování nemělo dlouhý čas jiného následku, než stvrzení myšlenky o pevné klenbě, jež s sebou táhne při svém pohybu hvězdy.

Tyto první prostosrdečné myšlenky působily za dlouhých staletých období základ náboženských věr a sloužily za základ všech starodávných dějepisů stvoření světa.

8. Později se pochopilo dle směru pohybu hvězd a dle jejich obdobjního návratu v tom samém pořádku, že klenba nebeská nemůže býti pouhým polokruhem na zemi postaveným, nýbrž celým kruhem dutým, v středu kterého se nalézá země, vždy rovný neb alespoň vypouklý, a pouze na vyšším povrchu obydlený. To byl již pokrok.

Ale na čem spočívala země? Bylo by to zbytečnou věcí uváděti všechna směšná mínění, jež zplodila obraznost od mínění Indů, kteří pravili, že jest nesena od čtyřech bílých slonů a tito od perutě nesmírného supa. Nejmoudřejší se přiznali, že o tom ničeho neví.

9. Avšak mínění v pohanském bohosloví vůbec rozšířené, umístilo do nízkých míst, jinak řečeno do hlubokosti země, nebo nad nimi, to se dobře neví, pobyt zatracených, jenž se podzemním peklem, to jest nižšími místy nazýval; a do vysokých míst nad krajinou hvězd sídlo blažených. Slovo peklo se udrželo až do

našich dnů, ačkoliv ztratilo svůj slovozpytný význam od té doby, *co zeměpytl odstranil místo věčných trestů z vnitřnosti země a co hvězdářství dokázalo, že není ani výsosti ani nízkosti v nekonečném prostoru.*

10. Pod čistým nebem Chaldehy, Indie a Egyptu, kolébky starověké civilizace, mohl se pozorovati pohyb hvězd s tím větší přesností, jak to dovoľoval nedostatek zvláštních nástrojů. Vidělo se, že jisté hvězdy mají vlastní pohyb, neodvislý od množství jiných, což nedovoľovalo předpokládati, že byly upevněny na klenbě; jmenovaly se bloudící hvězdy nebo planety (oběžnice), aby se rozeznávaly od stálic. Vypočítal se jejich pohyb i jejich obdobní návrat.

Při každodenním pohybu hvězdného kruhu pozorovala se nepohybnost polární hvězdy, okolo které opisovaly druhé hvězdy za 24 hodin rovnoběžné, nakloněné větší nebo menší kruhy, dle svého vzdálení od střední hvězdy. To byl první krok k poznání nakloněnosti osy všehomíru. Delší cestování připustila pozorovati rozdíl pohledu na nebe dle šířky a dle ročního počasí; vysokost polární hvězdy nad obzorem, měnící se dle šířkosti, vedla na cestu poznání kulatosti země; a tak nastala poznenáhla správnější idea o soustavě světa.

Okolo roku 600 před narozením Krista poznal Thales z Miletu (v Malé Asii) kulatost země, nakloněnost ekliptiky (sluníku) a příčinu zatmění slunce.

Jedno století později odkryl Pythagoras ze Samosu denní pohyb země okolo své osy, její oběh okolo slunce a připočetl oběžnice i vlasatice k soustavě sluneční.

V roku 160 před narozením Krista vynalezl Hippach z Alexandrie (v Egyptě) stroj k vyměření výšky hvězd, vypočítal a předpověděl zatmění slunce, pozoroval skvrny sluneční, ustanovil tropický rok a trvání oběhů měsíce.

Ač drahocenná byla i tato odkrytí pro vědecký pokrok, předce bylo třeba skoro 2000 let, aby se stala obecnými. Poněvadž nové idee neměly než řídkých rukopisů k rozšíření, zůstaly podílem některých filosofů, již je vyučovali schopnějším žákům; množství lidu, na jehož osvícení se nepomyslílo, nezískalo z nich ničeho, a uspokojovalo se dále starou vírou.

11. Okolo roku 140 po narození Krista spojil Ptolomeus, jeden z nejznamenitějších mužů Alexandrinské školy své vlastní myšlenky s všeobecnou vírou a s některými astronomickými odkrytími, sestavil soustavu, jež se může nazvatí míchánou, a která jeho jméno nese, a která skoro 15 století byla jedině přijata ve vzdělaném světě.

Dle Ptolomejské soustavy jest země ve středu všehomíru, sestává ze čtyřech živlů: ze země, z vody, ze vzduchu a z ohně. To byla první krajina *clementární* (živelná) nazvaná. Druhá krajina *etherická* nazvaná, obsahovala jedenácte nebi neb soustředěných kruhů, obíhajících okolo země, totiž: měsíční nebe, nebe Merkuru, Venuše, slunce, Marsa, Jupitera, Saturna, stálic, první to světlý, pevný, průhledný kruh; druhý světlý kruh, a konečně první pohybný kruh, jenž dával pohyb všem těm nižším kruhům, a který působil jejich oběh za 24 hodin. Nad jedenácti nebi bylo ohnivě nebe (*empyrée*), sídlo blažených, tak razváno od $\alpha\sigma$, což znamená oheň, poněvadž se tato krajina považovala jako by se trpytila světlem od ohně.

Víra ve více nebi nad sebou položených trvala dlouhý čas; ale jejich počet se měnil; sedmé bylo obyčejně považováno za nejvyšší; odtud přichází věta: Až do sedmého nebe unešen býti. Sv. Pavel pravil, že byl unešen do třetího nebe.

Hvězdy měly dle Ptolomea od obecného pohybu neodvislé vlastní pohyby, větší nebo menší, dle svého vzdálení od středu. Stálice vykonaly svůj oběh za 25.816 let. Tento výpočet znamená znalost postupování rovnodennosti, které se splní skutečně za 25.868 let.

12. Na začátku šestnáctého století převzal Koperník, znamenitý hvězdář roku 1472 v Thornu v Prusku jsa zrozený, a r. 1543 pochovaný, Pythagorejské myšlenky; uveřejnil soustavu, která jsouc každodenně novým pozorováním stvrzena, byla přívětivě přijata a neváhala převrátiti soustavu Ptolomejskou. Dle této soustavy jest slunce ve středu, oběžnice popisují kulaté kruhy okolo této hvězdy; měsíc jest průvodčí země,

Sto let později vynalezl roku 1608 Galilei, zrozený ve Florencii, dalekohled. Roku 1610 odkryl čtyři průvodce Joviše a vypočítal jejich oběh; poznal, že oběžnice nemají kulaté kruhy, nýbrž že

jsou osvětleny od slunce, že jsou zemi podobné koule; pozoroval jejich změny a vypočítal trvání jejich kroužení okolo své osy; dal tedy takto konečné stvrzení soustavě Kopernikově.

Od té doby sesula se budova nad sebou postavených nebi; oběžnice poznaly se za světy podobné naší zemi, a bezpochyby obydlené; stalice za nesčíslná slunce, za pravdivé středy tolikerých planetárních soustav; a i slunce bylo uznáno za hvězdu, za střed víru planet, jež jsou mu podrobeny.

Hvězdy nejsou více ohraženy v jednom pasu nebeského kruhu, nýbrž jsou nepravidelně roztroušeny *v nekonečném prostoru*; ty, které se zdají sebe dotýkati, jsou jedny od druhých vzdáleny v nesmírné dalekosti: ty, jež se zdají býti ty nejmenší, jsou od nás nejdále vzdáleny; ty největší, totiž ty, které nám jsou nejbližší, jsou předce ještě *na sta miliard* mil vzdáleny.

Skupeniny, kterým se dalo jméno souhvězdí, jsou zdánlivě hromady odlehlostí působené; jejich podoba jest následkem pohledu, avšak tyto skupeniny neexistují tak ve skutečnosti. Kdybychom se mohli přenést do krajiny jednoho z těch souhvězdí, zmizela by forma v tom poměru, jak bychom se přibližovali, a nově skupeniny by se tvořily před zrakem naším.

Poněvadž těchto skupenin není leč zdánlivě, jest význam, jež prostá a pověrečná víra jim připisuje, bludný, a jejich vlivu nemůže býti leč v obraznosti.

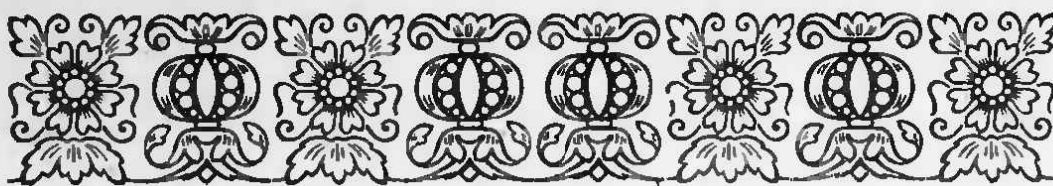
Aby se rozeznávala souhvězdí, dala se jim jména; taková jsou: lev, býk, bliženci, panna, váhy, kozorožec, rak, Orion, Herkules, veliký medvěd nebo vůz Davidův, malý medvěd, lýra atd., a představovaly se figurami, které naznačují tato větším dílem fantastická jména, která ale v žádném pádu nejsou v poměru se zdánlivou formou skupenin hvězd. Bylo by tedy nadarmo hledati ty figury na nebi. Víra ve vliv souhvězdí, zvláště těch, jež působí dvanáctero znamení zvířetníku, přichází od pojmu, jenž se spojuje s jménem, které mají. Kdyby to, jež se jmenuje lvem, byli nazvali oslem neb ovci, byl by mu zajisté připisován jiný význam.

13. Začínaje od Koperníka a od Galilea jsou starověké dějepisy o stvoření světa navždy zničeny. Hvězdářství mohlo jen pokračovati, nemohlo couvati. Dějepis vypravuje půtky, které

musili podstoupiti ostrovtipní lidé proti předsudkům, a zvláště proti duchu odštěpenců, jimž záleželo na udržování bludů, na které stavěly se církve, jež se domýšlely, že spočívají na nepohnutelném základě. Vynález jednoho optického nástroje dostačoval k převrácení budovy mnohatisícileté. Ale nic nemůže přemoci pravdu, jež jest pravdou již uznanou. Díky knihtiskařství, počalo obecenstvo, zasvěceno jsouc do nových pojmů, probouzeti se z omámení a účastnilo se při boji. Nebyl to více boj proti několika jednotlivcům, nýbrž proti veřejnému mínění, jež považovalo skutek i příčinu za pravdu.

Jak veliký jest vesmír při porovnání nepatrných poměrů, jež mu připisovali naši otcové! Jak vznešené jest dílo Boží, když se pozná, jak se vykonává dle věčných přirozených zákonů! Avšak kolik času, kolik namáhání, ostrovtipu, kolik obětí totéž stálo, otevřítí oči a strhnouti konečně pásmo nevědomosti!

14. Cesta byla pro budoucnost otevřena, kterou nastoupili znamenití a četní mudrci, aby doplnili počaté dílo. Kepler v Německu odkryl znamenité zákony, jež mají jeho jméno, dle kterých poznal, že oběžnice nepopisují kulatých kruhů, nýbrž elipsy (křivky), při kterých slunce zaujímá jeden krb. Newton v Anglicku odkryl zákon všeobecné tíže. Leplace ve Francii utvořil nebeský hybozpyt (mechaniku). Hvězdářství konečně není více soustavou zakládající se na domění nebo na pravděpodobnostech, nýbrž jest vědou postavenou na nejpřísnějších základech počtů a geometrie (měřictví). Tak se nalézají jeden ze základních kamenů dějepisu stvoření světa, jsa položen okolo 3300 let po Mojžiši.

Hlava VI.

Všeobecné popsání nebes.¹⁾

a) Prostor a čas. *b)* Hmota. *c)* Zákony a moci. *d)* První stvoření. *e)* Všeobecné stvoření. *f)* Slunce a obežnice. *g)* Průvodčí. *h)* Vlasatice. *i)* Mléčná cesta. *k)* Stálice. *l)* Pustiny prostoru. *m)* Věčná posloupnost světů. *n)* Všeobecný život. *o)* Rozličnost světů.

a) Prostor a čas.

1. O prostoru byla dána mnohá vysvětlení. Nejhlavnější jest toto: Prostor jest vzdálenost, která dělí dvě tělesa od sebe. Z toho jistí mudráci odvodili, že kde by nebylo těles, nebylo by prostoru. Na to se spolehají doktorové bohosloví, aby dokázali, že by měl prostor nutně konce, přidávajíce, že tělesa na jistý počet obmezena jsouce, nemohou působiti nekonečné řady, a že tam, kde se ukončují tělesa, končí se též prostor. Prostor se též vykládal, že jest to místo, kde se pohybují světy, prázdnota, kde účinkuje hmota atd. Nechme těchto výkladů všech, které ničeho nevysvětlují ve spisech, kde se nacházejí.

Prostor jest jedno z těch slov, která představují prvopočáteční, samozřejmý, sám o sobě patrný význam, a který rozličné výklady, jež se mohou o něm dáti, mohou jen zatemnit. Víme všichni, co

¹⁾ Tato hlava jest doslovný výtah z řady komunikací (duchovních projevů), diktovaných v Pařížské spiritické společnosti v roku 1862 a 1863 pod názvem: *d' Études uranographiques*, a od Galilea podepsaných; prostředník pan C. F.

jest prostor, a chci jen dokázat jeho nekonečnost, aby naše další bádání nemělo překážek, jež by se protivily zpytování našeho zraku.

Pravíme tedy, že prostor jest nekonečný z té příčiny, že jest nemožno, jemu připisovati nějakou hranici, a že navzdor obtížnosti, již máme pochopiti nekonečnost, nám jest to předce snadněji věčně pokračovati v myšlénce o prostoru, než se zastaviti na kterémkoliv místě, za kterým bychom nenalezli více rozsáhlosti k průchodu a kde by již byl konec.

Abychom si představili nekonečnost prostoru, jak nám to naše obmezené schopnosti dovolují, *pomysleme si, že cestujeme ze země ztracené uprostřed nekonečnosti na jakoukoliv stranu všehomíru a to s nesmírnou rychlostí blesku, jenž v každé vteřině proleti tisíce mil; sotva že jsme opustili tuto zeměkouli, již jsme proběhli miliony mil, nalazáme se na místě, odkud nám země se ukazuje jako bledá hvězda. Po jednom okamžení, když sledujeme tentýž směr přijdeme k vzdáleným hvězdám, které z vašeho vzdějšího stanoviska sotva rozeznáte, a odtud nejen že zem se již docela ztratila z našich očí v hlubokosti nebes, nýbrž i vaše slunce jest ve své záři odlehlosti, která nás od něho dělí, zatemněno. Obživeni jsouce tou samou rychlostí blesku, probíháme při každém kroku, jež uděláme ku předu v prostoru soustavy světů, *ostrovy étherického světla, hvězdonosné cesty, skvostné krajiny, kde Bůh rozesel světy v té samé hojnosti, v které rozesel byliny na vežděších lukách.**

Nu, jest to sotva několik minut co cestujeme, a již nás rozdělují *sta milionů a milionů mil od země; miliardy světů* minuly okolo našeho zraku, a předce slyšte: *učinili jsme ve skutečnosti jen jediný krok ve vesmíru.*

Když pokračujeme dále za leta, za staletí, za tisíce staletí, za miliony obdob stokráte staletí a neustále s toutěž rychlostí blesku, nepokročili jsme dále, a to ať z kteréhokoliv místa vycházíme a na kteroukoliv stranu se obracíme, od neviditelného zrna, které jsme opustili, a jež se nazývá zemí.

Hledte tedy co znamená prostor!

2. Čas jest jako *prostor* slovo samo sebou vysvětleno; uděláme si o něm pravdivější pojem, když ho přivedeme do spojení s nekonečným celkem.

Čas jest posloupnost věcí, váže se na věčnost na tentýž způsob, jak věci jsou spojeny s nekonečností. Postavme se k počátku našeho světa, do oné první doby, když se ještě pod božským vlivem nepohybovala, zkrátka do počátku dějepisu stvoření. *Tehdáž čas ještě nevystoupil z tajné kolébky přírody* a nikdo nemůže říci, v které době staletí jsme, poněvadž ukazováček staletí nebyl ještě v pohybu. (Svět nebyl vytvořen a lidé na něm nebydlili, proto nevměřili ještě čas.)

Ale ticho! první hodina nějaké osamělé země uhodí na věčném zvonu, oběžnice se pohybuje v prostoru, a od té doby jest večer a ráno. Nad zemí panuje necitelná a nepohybná věčnost, ačkoliv čas ubíhá pro mnoho jiných světů. Na zemi ji nahraňuje čas, a za určitou řadu pokolení budou se počítati leta i staletí.

Přenesme se nyní do posledního dne toho světa v té hodině, když země shroucena jsouc pod tíží stáří, se vymaže z knihy života, aby tam nikdy více se neobjevila; tu se zastaví posloupnost událostí, pohyby země, které měřily čas se přeruší a s nimi ukončí se čas.

Tento jednoduchý výklad přirozených věcí ukazuje nám původ času, dostačuje ukázati, že ze stanoviska, na které se musíme postavit pro naše bádání, *čas jest kapka vody, jež padá z mráčna do moře, a jejíž pád se měří.*

Kolik jest světů v nesmírné rozsáhlosti věčného prostoru, tolik jest rozličných nesouhlasných časů. Nad světy nahraňuje tyto jednodenní posloupnosti *jediná věčnost a naplňuje klidně svým nepohybným světlem nesmírnost nebi. Neobmezená nesmírnost a neohražená věčnost, to jsou ty veliké vlastnosti všeobecné přírody.*

Oko pozorovatele, který proniká, aniž by kdy našel překážku nesmírné dalekosti prostoru, a oko zemězpytce, jenž se vznáší nad hranice věků, nebo který sestoupí do hlubokosti otevřené věčnosti, kde se jednoho dne ztratí, jednají v souladu, každý na své dráze, aby nabyli tohoto dvojího pojmu nekonečnosti: *prostoru a času.*

Když tedy zachováme tento pořádek myšlének, lehce pochopíme, že, poněvadž čas jest jen poměr předcházejících věcí, a že závisí pouze na věcech, které se měří, že tedy, když vezmeme vezdejší staletí za jednotku a je nahromadíme tisíce nad tisíce,

tak nebude tento počet nic víc, než bod ve věčnosti; jako též tisíce mil spojených s tisíci milemi jsou jen bodem v prostoru.

Kdybychom žili miliony milionů roků a udělali řadu cifer, jež by tvořily délku osy zemské, tak by vždy před námi a za námi zůstala *celá věčnost*.

Čas jest jen poměrná míra za sebou jdoucích pomíjejících věcí; věčnost jest neschopna nějaké míry vzhledem k jejímu trvání; pro ni není ani začátku ani konce, všechno jest jí přítomnosti.

Když jsou miliony milionů let vzhledem k věčnosti *méně než vteřina*, čím pak jest trvání lidského života?

b) Hmota.

3. Při prvním pohledu nezdá se býti nic tak velice rozdílným, tak podstatně rozličným, jako rozličné látky, z kterých sestává svět. Jsou-li pak mezi předměty, které buď umění nebo příroda každodenně představuje našim zrakům, dva, jež by ukazovaly dokonalou stejnost neb alespoň rovnost v svém složení? Jaký rozdíl panuje při hutnosti, tíži a jak rozdílné vlastnosti mezi vzdušným plynem a mezi zlatou nitkou, mezi vodním molekulám mlouku a mezi molekulám nerostu, jenž působí kostru zeměkoule; jaký jest rozdíl mezi lučební tkaninou rozličných bylin, jež zdobí říši rostlinnou a mezi onou zástupců neméně četné zemské zvířeny!

Avšak můžeme tvrditi dle svrchované zásady, že všechny známé i neznámé podstaty, jak rozličné se zdají býti, buď vzhledem k jejich vnitřní soustavě neb ohledně jejich vespolné činnosti jsou vskutku jen rozličné spůsoby, pod kterými se hmota představuje, nejsou leč rozdíly, v které se proměnila pod vládou nescíselné přeměny síly, která ji řídí.

4. Lučba, jejíž pokrok byl za mé doby tak rychlý, kdy ještě sami její přívrženci podrobovali ji tajné vládě čarodějství, tato nová věda, která se může dobrým právem považovati za dítko zpytujícího století, a za jedinou, která se zakládá více pevně než její staší sestry, na výzkumný návod; lučba, pravím, zahrála si pěkně se čtyřmi živly, které v přírodě uznati starověci lučebníci se sjednotili; ona ukázala, že všeobecný živel jest jen spojením

rozličných, do nekonečna se měnicích podstat, že vzduch a voda jsou též rozložitelnými, že jsou plodem jistého počtu plynných mocností (equivalentů), že oheň jest dalek toho, býti sám prvotním živlem, jest jen stav hmoty, jenž pochází z všeobecného pohybu, jemuž jest podrobená a z patrného neb skrytého spalení.

Naopak vynalezla značný počet až dosud neznámých živlů, které se jí zdály svým určitým spojením působiti rozličné podstaty, rozličná tělesa, jež probádala a které zároveň účinkují dle jistých zákonů a v jistých poměrech při práci ve veliké dílně přírody vykonávané. Tyto živly pojmenovala *jednoduchá tělesa*, ukazujíc takto, že je považuje za prvky a za nerozložitelné a že žádné podniknutí nemohlo je až do dnešního dne rozložit na částky poměrně jednodušší, než jsou samy v sobě.¹⁾

5. Ale tam, kde se pozastaví pozorující člověk, podporován svými smysly a nástroji těmi nejdokonalejšími, tam pokračuje dílo přírody dál; tam, kde prostý lid běře zdání za skutečnost, tam, kde zkušený pozdvihne závoj a poznává počátek věcí, vidí oko toho, jenž mohl pochopiti způsob činnosti přírody v látkách, z kterých sestává svět, jen *kosmické hmoty* prvotní, jednoduché, jediné, která se za doby svého původu v jistých krajinách změnily na tvrdá tělesa, za doby svého tvoření rozdělila, hmotná to tělesa, jež se svého času, svým rozkladem, zase co rozložená ve skladišti nekonečného prostoru nalézati budou.

6. »Jsou otázky, které my duchové sami, jež milujeme vědu, nemůžeme prozkoumati, a o kterých nemohli bychom dáti leč osobní mínění, více nebo méně domyšlené; o těchto otázkách budu mlčeti, neb ospravedlním svůj způsob náhledu, avšak tato není z toho počtu. Těm tedy, kteří by byli ponoukáni viděti v mých slovech jen odvážlivé učení, řeknu: Prohlédněte, je-li to možno zpytujícím zrakem, množství skutků přírody a poznáte, že když se neuznává *jednota hmoty*, jest nemožno vysvětliti, neřeknu pouze slunce a nebeské koule, nýbrž nekráčeje tak daleko, ani pučení zrna pod zemí nebo zplození hmyzu.«

¹⁾ Prvky jsou mezi všeminekvy: kyslík, vodík, dusík, chlor, uhlík, fosfor (kostík), síra, jod; mezi věcmi kovovými: zlato, stříbro, rtuť, olovo, cín, cink, železo, měď, arsenik (otrušík), spodium, potassium, calcium (vápník), aluminium (hliník) atd.

7. »Že se pozoruje tak veliká rozličnost hmoty, přichází z toho, že mocnosti, které řídily tyto proměny a poměry, v kterých se uskutečnily, byly *v neobmezeném počtu*, tedy nemohla rozdílná spojení hmoty býti *než též neobmezená*.«

»Buďsi tedy předmět, který vidíme. patřící k tekutinám (fluidům) v pravém smyslu, to jest k tělesům nevážitelným, nebo ať jest obdařen povahou, nebo obyčejnými vlastnostmi hmoty, *tak přece jest v celém vesmíru jen jediná prvotní substance, totiž kosmická hmota uranografů* (popisovatelů nebes).«

c) Zákony a síly.

8. »Kdyby jedna z těch neznámých bytostí, jež ztráví svůj jednodenní život na dně tmavých krajin oceanu, kdyby jeden z těch polygastrů, jeden z těch mořských živočichů, — bídná to zvířátka, která neznají ve přírodě než dravých ryb a podmořských lesů — obdržela náhle dar intelligence, schopnost zpytovat svůj svět a vydati dle svého pozorování domnělý, na veškeré věci se vztahující rozsudek: jaký pojem by si učinila o živé přírodě, jež se rozvíjí v její středu, a o vezdejším světě, jenž nepřínáleží do oboru jejího pozorování?«

»Kdyby nyní táž bytost zázračným skutkem své nové moci toho dosáhla, povznést se nad své věčné temnosti, na povrch moře, nedaleko od bohatých břehů ostrova, ke skvělému rostlinstvu, k plodnému slunci, udělovateli blahodárného tepla; jaký rozsudek by pak vydala o předpojatých teoriích všeobecného stvoření, které by bylo rozsáhlejším ale poměrně ještě též nedokonalým rozsudkem, než byl ten první. *„To jest, o lidé! obraz té celé vaší pátravé vědy“*.¹⁾

¹⁾ Takové jest též postavení popíračů říše duchů, když se jejich očím po odložení jejich tělesného roucha objeví obzory tohoto světa. Pak pochopují prázdnotu teorií, dle kterých mínili vysvětliti všecko pouhou hmotou. Avšak tyto obzory mají pro ně ještě tajemství, která se zjevují jen postupně v tom poměru, jak se očistěním povyšují. Ale již při prvním kroku do tohoto nového světa jsou přinuceni uznati svou zaslepenost, a jak daleko byli vzdáleni od pravdy.

Pravíme všecko, co jest nám známé, ale nepochopujeme toho velkého množství, co ujde chápavosti našich smyslů, než zrozený slepec pochopí účinky světla a užitek očí. Může tedy býti, že kosmická tekutina má v jiných středech

9. »Poněvadž hodlám zde jednati o otázce zákonů a sil, jež řídí vesmír, já, který jsem jako vy poměrně nevědomý, než abych dovedl usoudit cenu skutečné vědy, navzdor zdánlivé vznešenosti, kterou mi dává nad mými pozemskými bratry možnost studovati přirozené otázky, které jim jsou v jejich postavení zakázány; mám pouze ten úmysl dáti vám hlavní pojem o všeobecných zákonech, aniž bych vysvětloval způsob činnosti a přirozenost zvláštních sil do podrobnosti, jež na nich závisí«.

10. »*Jest étherická tekutina (fluid), jež naplňuje prostor a proniká tělesa; ta tekutina jest éther, nebo původní kosmická hmota, rodiitelka světů a bytosti. V étheru se nalézají síly, jež řídily proměny hmoty, nezměnitelné a potřebné to zákony, které řídí svět. Tyto mnohonásobné formy, jež se do nekonečna, dle spojení hmoty měnily, dle jejího množství umístily a ve svém způsobu činnosti, dle okolností a dle středu přeměnily, jsou známé na zemi pod jmény: tíže, souvislost přibuzenství, přitažlivosti, magnetiny a činné elektriny. Chvějící se pohyby tohoto činitele jsou známy pod jmény: zvuk, teplo, světlo atd. V jiných světech se představují pod jiným způsobem, ukazují jinou, tomuto světu neznámou povahu, a v nesmírné rozsáhlosti nebes se vyvinuly síly, v nekonečném počtu, na nepochopitelném vám stupníku, jehož velikost jsme tak málo schopni určití, jako skořepinák na dně oceánu není schopen obejmouti celek pozemských zjevů.*«

Když tedy jest jen jediná, jednoduchá původní podstata, rodiitelka všech těles, ale rozdílná ve svých spojeních; závisí těž všechny tyto síly na jediném všeobecném zákonu, ve svých skutcích, jenž byl dle věčné vůle Nejvyššího pro stvoření ustanoven, aby působil harmonii a stálost.

vlastnosti a spojení, o kterých nemáme ani pojmu; účinky, potřebám přiměřené, jež nám jsou neznámé, které dávají podnět k novým pojmům a jinému způsobu pojmoutí. Nemůžeme ku příkladu pochopiti, že by se mohlo viděti bez tělesných očí a bez světla, ale kdo nám praví, že by nebylo jiných činitelů, než světla, jimiž jsou dotknuty zvláštní orgány tělesného zraku? Náměsíčnícké vidění, kterému nepřekáží ani vzdálenost ani hmotné překážky, ani tma, dává nám o tom příklad. Dejme tomu, že v některém světě jsou bytosti pravidelně tím, čím jsou výminečně naši náměsíčníci, nebudou mítí zapotřebí ani našeho světla, ani našich očí a předce budou viděti, co my nemůžeme spatřiti. Tak tomu jest i vzhledem k ostatním smyslům. Poměry života, schopnosti a chápavost, citelnost a potřeby mění se podle středu.

11. Příroda není sobě nikdy protivna. Dědičný znak všehomíru má jen jediné heslo: jednotu, rozdílnost. Procházejíce postupník světů, nalézáme *jednotu harmonie a stvoření*, a zároveň *nekonečnou rozdílnost* v této nesmírné květnici hvězd; probíhající stupnici života od posledního tvora až k Bohu, vidíme veliký zákon *souvislosti*; poznávající *sily sami v sobě*, můžeme z nich učiniti *moc*, jejíž následek, — míchaje je s roditelkou, — jest *všeobecný zákon přírodní*.

Vy nemůžete oceniti tento zákon v celé jeho rozsáhlosti, poněvadž síly, jež ho představují, jsou pro vaše pozorování omezeny a ohraničeny; avšak tíže a elektřina mohou se považovati za časté použití prvotního zákona, jenž vládne na nebesích.

Všechny tyto síly jsou *věčné*, — vysvětlíme to slovo, — *i všeobecné*, jako stvoření; poněvadž se nalézají v kosmické tektině, působí nutně *ve všem a všudy*, změňující svou činnost svou rovnoběžností nebo svou posloupností; mají převahu zde, vztahující se dále; jsouce mocné a činné na jistých místech, v skrytém stavu na jiných, ale konečně připravují, řídí, zachovávají i zničují světy, v jejich rozličných obdobích života, vládou zázračnými pracemi v přírodě, ať se v jakémkoliv místě vykonávají, zabezpečují na vždy věčnou slávu stvoření.

d) První stvoření.

12. Když jsme již pozorovali vesmír ze všeobecného stanoviska jeho složení, jeho zákonů a jeho vlastností, můžeme přenést své bádání na způsob utvoření, jenž přivedl světy a bytosti na světlo; pak přistoupíme zvláště ku stvoření země a k jejímu nynějšímu stavu ve všeobecnosti věcí a odtud berouce tuto zeměkouli za místo východu a za poměrnou jednotku, budeme pokračovati k našemu planetárnímu a siderálnímu studiu.

13. Když jsme dobře pochopili poměr, nebo lépe řečeno protivu věčnosti k času, když jsme se spřátelili s tou myšlénkou, že čas jest jen poměrnou mírou *posloupnosti pomíjejících věcí*, kdežto věčnost jest podstatně *jediná, nepohyblivá, neustálá* a že není v ohledu k svému trvání žádné míry schopna; pochopíme, že nemá ani začátku ani konce.

Když si z druhé strany činíme pravý — ačkoliv nutně slabý pojem — o nekonečné moci Boží, pochopujeme, jak jest možno, že byl vesmír *vždy a že jest vždy*. Od té doby, co Bůh byl, jevíly se též Jeho věčné skutky. *Prvé než nastaly časy, obdržela ne-smírná věčnost Boží slovo a záročnila prostor, tak věčný jako ona sama.*

14. Poněvadž jest Bůh dle své přirozenosti od *samé věčnosti, tvořil od samé věčnosti*, a nemožlo tomu jinak býti; neboť ať vzdalujeme v mysli hranice stvoření, jemu připisované, na jakoukoliv dobu, zůstane vždy za touto hranicí věčnost; — přemyslete sobě dobře tuto myšlenku — *věčnost za doby, v které by Boží osobnost a Jeho nekonečná vůle byly bývaly pohřbeny do němého spánku nečinnosti, neplodnosti, věčnost zdánlivé smrti pro věčného Otce, jenž dává bytostem život, pro slovo, které jej řídí, mrazivé a sobecké neplodnosti pro Ducha lásky a obživení.*

Pochopíme lépe velikost božské činnosti a její naustálosti, pod rukou svrchované bytosti. *Bůh jest slunce bytostí, jest světlem světa. Nuže, východ slunce dává okamžitě původ slunečním paprskům, jež se rozširují na všechny strany prostoru, tak se též vztahuje, od Věčného stvořený vesmír, do nepochopitelných dob nekonečného trvání až do: Budiž světlo na počátku.*

15. Svrchovaný počátek věcí vztahuje se až k Bohu, jejich postupné zjevení se, v říši jsoucna, existence, působí pořádek neustálého tvoření.

Který smrtelník mohl by popsati neznámé nádhery, jež jsou tajně skryty v noci věků, které se rozvínovaly v těch starodávných časech, když nebylo ještě žádného, ze zázraků nynějšího všehomíra. V této první době, když se hlas Hospodina dal slyšeti, nalezaly se látky, jež se měly v budoucnosti souměrně shromáždit, a to samy sebou, aby učinily chrám přírody, náhle v lůně nekonečných prázdnot; když na tento tajemný hlas, který každý tvor ctí a velebí jako hlas matky, nastaly rozličné harmonické zvuky, aby spolu se chvěly a koncert velikánských nebes působily.

»Svět nebyl ve své kolébce seřizen, jako ve svém mužném věku v úplnosti svého života, nikoliv. Mocnost Stvořitele si neodporuje nikdy, a jako všechny věci, zrodil se vesmír jako dítě.

Prvotní kosmická hmota obdařena zákony výše naznačenými, a popud prvopočáteční, jenž se v ní nalézal, k svému utvoření zplodila poznenáhla víry a skupeniny tekutiny, roztroušené v hromadách mlhavé hmoty, jež se samy od sebe oddělily a do nekonečna přeměňovaly, aby zrodily v nesmírných krajinách prostoru rozličné středy, rovnočasného neb postupného stvoření.*

Dle sil, jež měly převahu na jednom neb na druhém místě, a dle ostatních okolností, jež řídily jejich rozkvět, staly se tyto prvotní středy krby zvláštního života; ty jedny, v prostoru méně roztroušený a bohatší jsouce na prvky a působící moci, počaly ihned svůj obzvláštní nebeský život; ty druhé, zaujímající neobmezený prostor, povznášely se jen s nejzažší zdlouhavostí, nebo se rozdělily znovu na jiné vedlejší středy.

16. Když se přeneseme jen v myslí na několik milionů staletí před nynější dobu, není ještě naši země, ano sama naše sluneční soustava *nepočala ještě svých pohybů, planetárního života; avšak již osvětlují skvělá slunce ether, již dávají obydlené oběžnice množství bytosti život a existenci, jež nás předcházejí v lidském životě: četné plody neznámé přirozenosti a zázračné zjevy nebeské rozvinují pod zrakem jiných bytosti; toť obraz nesmírného stvoření. Co pravím! Již není skvostnosti více, které druhdy otráasaly srdcem jiných smrtelníků, při myšlence na nekonečnou mocnost. A my ubohé nepatrné bytosti, jež přicházíme po věčnosti života, považujeme se za současné se stvořením!*

Ještě jednou pravím, pochopujme lépe přírodu! Vězmež, že máme *za sebou i před sebou věčnost*, že jest prostor divadlo nepochopitelného, za sebou jdoucího, současného tvoření. Jak mnohé mlhoviny, jež ve vzdálenosti nebes sotva rozeznáváme, jsou nahromadění slunci na dráze tvoření; jak mnohé jiné jsou mléčné cesty, obydlených světů, konečně jiné, které jsou sídlem pohrom neb zničení. Vězme, že jak se nacházíme *ve středu nekonečnosti světů*, jsme též *uprostřed* dvojí nekonečnosti: *bývalého i budoucího trvání*. že všeobecné tvoření neobmezuje se na nás, a že toho slova nemůžeme upotřebiti na osamělé stvoření naší malé zeměkoule.

e) Všeobecné stvoření.

17. Když jsme postoupili, jak nám to naše slabost dovolovala, až ku skrytému pramenu, odkud pocházejí světy, jako kapky vody, pozorujeme nyní pochod postupních stvoření a jejich řad rozkvětu.

Prvotní *kosmická hmota* obsahovala *hmotné fluidické i životní prvky* všech světů, jež rozprostírají se ve své nádheře ve vesmíru od věčnosti; ona jest plodná matka všech věcí, ta praprababička, a co jest více, věčná roditelka. Tato podstata, z které přicházejí nebeské koule, nezmizela; tato vlastnost nezemřela, nebo dává ještě neustále život novým stvořením a udržuje bez přestání opět obnovené prvky světů, které se vymažou z věčné knihy jich časného trvání.

Etherická hmota více nebo méně zředěná, jež sestupuje prostorem mezi oběžnicemi, *tato kosmická tekutina*, jež naplňuje svět, jsouc více nebo méně ztenčená, v nesmírných krajinách bohatých na skupeniny hvězd, jsouc tam více nebo méně ztužena, kde hvězdné nebe se ještě nestkví, a rozličným spojením dle místa v prostoru více nebo méně změněna, není nic jiného než *prvotní podstata*, v které sídlí všeobecné síly, *dokud příroda učinila všechny věci.*¹⁾

18. Tato tekutina proniká těleso jako nesmírné moře. V ní sídlí *životní princip*, jenž dává původ života bytostem a jej udržuje na každém světě dle jejich poměrů, princip to v skrytém stavu, jenž spí tam, kde ho hlas nějaké bytosti nevolá. Každý tvor, buď to kov, bylina, zvíře nebo jiný — neboť jest skutečně ještě více jiných *přírodních říši, jejichž jsoucnost ani netušíte* — zná si přivlastniti pomocí tohoto životního principu poměry své existence a svého trvání.

Molekuly kovů mají svůj podíl na tomto životě tak dobře, jako zrno a zárodek, a seřaďují se v organismu v souměrných tvarech, jež tvoří jednotlivce.

Záleží na tom přisvojiti si tu vědomost, že *prvotní kosmická hmota* byla obdařena *nejen zákony*, které zabezpečují stálost světů,

¹⁾ Kdyby se tázalo, jaký jest princip těchto sil, a jak může býti v samé podstatě, která jej tvoří, odpověděli bychom, že nám strojnictví dává o tom četné příklady. Není-li pružnost, jež dává otvor zámku, v zámku samém? A nezávisí-li od skladu molekulů? Těleso, které sleduje moci odstředivé, obdrží popud od prvotního pohybu, jenž mu byl udělen.

ale i všeobecným životním principem, jenž tvoří samovolná pokolení na každém světě v tom poměru, jak se ukazují poměry postupné existence bytostí, a když uhodí hodina, zjevení se živých dítek, (lidí) za tvořícího se období.

Tak se vykonává všeobecně stvoření. Jest to tedy pravda říci, že Bůh vždy tvořil, že tvořil bez přestání a bude tvořiti vždy, poněvadž *činy a skutky* přírody jsou *výraz Boží vůle*.

19. Avšak posavad jsme mlčeli o *spirituelním světě*, jenž působí též díl stvoření a vykonává své povolání dle vznešených předpisů Páně.

Mohu dáti jen velmi obmezený výklad o způsobu stvoření duchů z ohledu na svou vlastní nevědomost, a pak musím též mlčeti o jistých otázkách, ačkoliv mi bylo dovoleno je prozkoumati.

Těm, kteří jsouce vedeni nábožnou žádostí to poznati, a již jsou před Bohem pokornými, řeknu, prose je, aby nestavili předčasnou soustavu na má slova: „*Duch neobdrží božského osvicení, jež mu dává zároveň svobodnou vůli a rozum, znalost svého vznešeného povolání, aniž by prošel řadu, od Boha ustanovenou, nižších bytostí, mezi kterými se vzdělá pozvolna jeho osobnost tepru od té doby, když Hospodin vtiskne na jeho čelo svůj vznešený obraz, převezme duch místo mezi lidstvem.*“

Ještě jednou, nestavte na má slova vaše úsudky, tak smutně proslulé v dějepisu metaphysiky (prostovědy); chtěl bych tisíckrát raději mlčeti o tak vznešených otázkách nad naše obyčejné bádání, než abych vás vydal tomu nebezpečí, přetvořiti smysl mého poučení a vás uvrhnouti svou vinou do nerozvážlivých labyrintů Deismu (bohověrství) neb Fatalismu (osudnosti).

f) Slunce a oběžnice.

20. Stalo se, že *kosmická hmota* na jednom místě, ve vesmíru ztraceném mezi miliardy světů, pod tlakem nesmírné mlhoviny ztužila. Tato mlhovina byla obživena všeobecnými zákony, které řídí hmotu. Dle těchto zákonů a zvláště dle moci molekulární přitažlivosti převzala na sebe podobu kulovitou, jediná to forma, již může jisté množství v prostoru osamotnělé hmoty prvotné převziti.

Kroužící pohyb, jež způsobila tíže, stav molekulární, změnil brzo prvotní kouli, aby ji přivedl od pohybu k pohybu ku formě čočky. — Mluvíme o celku mlhavin.

21. Následkem tohoto otáčení nastaly *nové síly: moc soustředivá a moc odstředivá*; první hleděla spojití všechny části ku středu, a druhá hleděla je odstraniti. Poněvadž se pohyb v tom poměru urychlí, jak se mlhavina ztuží, a poněvadž se její okres v tom poměru množí, jak se přibližuje k formě čočky, obdržela odstředivá moc, těmito dvěma příčinami neustále rozvinovaná, brzo povrch nad středovou přitažlivostí.

Jak příliš rychlý pohyb házečky přetrhne šnůru a odhodí daleko kámen, tak odtrhla převahu mající odstředivá síla na rovníku mlhaviny a učinila z nich novou od prvních oddělenou, avšak předce její vládě podrobenou skupeninu. Tato skupenina zachovala svůj rovníkový pohyb, který jsa změněn, stal se jejím oběžným pohybem okolo sluneční hvězdy. Její nový stav dal jí krom toho pohyb otáčení se okolo svého vlastního středu.

22. Tato tvořící mlhovina, jež zrodila nový svět, se utužila a převzala opět kulatou formu, ale prvotní, rozličnými pohyby působené horko, ochladilo se jen s nejzažší zdlouhavostí. Zjev, jež jsme právě popsali, bude se často a za dlouhé doby opakovati, pokud se tato mlhovina dosti neutuží a neupevní, aby se vydatně bránila proti změnám formy, jež jí od času k času dává její kroužení.

Ona tedy nezplodí pouze jedinou hvězdu, nýbrž sta světů, které se od hlavního středu odtrhnou, a výše naznačeným způsobem tvoření povstanou. Poněvadž jest každý z těchto světů obdařen jako prvotní svět přírodní silou, jež řídí stvoření vesmíru, tedy zplodí v pozdějších časech nové koule, kroužící budoucně okolo sebe, jak on se zároveň se svými bratry točí okolo krbu své existence a svého života. Každý z těchto světů bude sluncem, středem víru planet, které postupně vzejdou z jeho rovníku.

23. Oběžnice jsou tedy učiněny ze skupin utužené hmoty, jež se ještě dosti neupevnila, odtrhnuvši se od střední mlhoviny činností odstředivé síly, a přejdouce následkem zákonů pohybu v kulatou formu, více nebo méně eliptickou dle stupně tekutin, které zachovají. Jedna z těchto oběžnic jest naše země, která prve než

se ochladila a převzala na se pevnou kůru (pevný povrch) zrodila měsíc týmž způsobem astrálního tvoření, kterému děkuje sama svou vlastní existenci. Země tímto okamžikem stala se kolébkou tvorů, jejichž slabost jest chráněna perutí Božské prozřetelnosti, — nová to struna na nekonečné harfě, jež má zvučeti na svém místě při obecném koncertu světů.

g) Průvodčí nebo měsíce.

24. Prve než planetární skupiny dosáhly stupně ochlazení dostatečného k utvoření pevnosti nejmenší, odtrhly se tekuté látky při rovníku nahromaděné, rovina to, kde odstředivá moc jest ta největší, a následkem těch samých zákonů obdržely pohyb oběhu okolo své tvořící oběžnice, tak jak se to u prvých stalo, okolo svých astrálních středů plodících.

Tak dala země původ měsíci, jehož objem, méně značný, se musel rychleji ochladit. Tu působily zákony a síly, jež řídily jeho odtržení od rovníku země a jeho pohyb v té samé rovině na ten způsob, že tento svět, místo aby na se *vzal kulatou formu*, převzal formu *vaječnou*, to jest, že má podlouhou formu vejce, jejíž střed byl upoután v nižší části.

25. Poměry, v kterých se uskutečnilo odloučení měsíce, sotva mu dovolily se odstraniti od země, a přinutily jej zůstatí vždy v jejím okrese, jako vaječná figura se vznášející, jejíž nejtěžší částky způsobily nižší část k zemi obrácenou, a jejíž nejméně ztužené částky zaujaly vrchol, to jest, hoření část od země odvrácenou a do prostoru se vznášející. Proto nám tato hvězda neustále ukazuje tutěž jednu svoji polovinu. Může se přirovnati, abychom učinili její zemězpytné postavení lépe pochopitelným, ke kouli z korkového dříví, jejíž k zemi obrácená strana by byla sestavena z olova.

Z toho následuje dvoji přirozenost podstatně rozdílná na povrchu měsíčního světa: jedna bez možné podobnosti našemu světu, nebo fluidická a étherická tělesa jsou jí neznáma; druhá v poměru naší země lehká, poněvadž všechny méně ztuhlé podstaty se přesunuly na tuto polovici koule. Ta první jest neustále obrácena

k zemi bez vody a bez vzduchu, leda někdy na hranicích této podzemní polokoule.¹⁾

26. Počet a stav měsíců každé oběžnice se mění dle zvláštních poměrů, v kterých se utvořily. Některé nedaly původu žádné vedlejší hvězdě, jako Merkur, Venuše a Mars, kdežto jiné utvořily jednu nebo více, jako země, Jupiter, Saturnus atd.

27. Kromě průvodčích nebo měsíců ukazuje se na Saturnu zvláštní zjev kruhu, jenž z daleka viděn jsa, zdá se jej obklopovati jako skvělá koruna. Tento kruh jest nám skutečně důkazem všeobecnosti přirozených zákonů. Tento kruh jest vsutku následek rozdělení, které se stalo za prvních časů na rovníku Saturna, jak se rovníková rovina odtrhla od země, aby utvořila své průvodce. Rozdíl sestává v tom, že kruh Saturna se utvořil ve všech svých částech z rovnorodých molekulů, jistě již v jistém stavu utužení, a mohl na tento způsob pokračovati ve svém oběhu v tomtéž směru a skoro v tomtéž času, který obživuje oběžnici. Kdyby jedno místo toho kruhu se bylo více ztužilo než jiné, nebo kdyby se bylo utvořilo náhle více skupenin různorodých plynů, Saturnus by byl počítal o několik průvodčích více. Ten kruh se ztužil od času svého utvoření, jako jiná planetární tělesa.

¹⁾ Toto zcela nové učení o měsíci vysvětluje nám zákonem tíže příčinu proč ukazuje tato hvězda zemi vždy tu samou tvář. Poněvadž se střed jeho tíže nenalezá uprostřed jeho koule, nýbrž na jednom místě jeho povrchu, a že jest následovně tento přitážen k zemi větší silou, než lehčí části: působil by měsíc účinek figur nazvaný měsíčné proměny, které se na jejich základu neustále opakují; kdežto oběžnice, jejichž střed tíže se nalezá v stejné vzdálenosti od povrchu, se pravidelně pohybují okolo své osy. Obživující, plynné a vzdušné látky nalezaly by se následkem své přitažlivé váhy shromážděny ve vyšší polokouli, vždy odvrácené od země; nižší polokoule, ta jediná, kterou vidíme, byla by jich sprostěna, a tedy života neschopna, jenž by panoval na druhé. Je-li tedy vyšší polokoule obydlena, neviděli její obyvatelé nikdy zemi, leda při výletech do druhé polokoule, což by jim bylo nemožno, když tam nejsou poměry pro život.

Jak rozumné i vědecké by bylo toto učení, nemůže se přijmouti leč za domněnku a za ideu, která by mohla sloužiti vědě za vodítko, poněvadž nebyla ještě stvrzena žádným přímým pozorováním; ale nemůže se neuznati, že jest to až dosud to jediné, jež podává dostatečné vysvětlení zvláštností, které ukazuje tato koule.

h) Vlasatice nebo komety.

28. Vlasatice nebo bloudící hvězdy budou nám více než oběžnice prospěšny k tomu, by mohli jsme překročiti hranice soustavy, ku které patří země a nás přenéstí do vzdálených krajín nebeského prostoru.

Ale prve než budeme pomocí těchto cestovatelů zpytovati nebeskou říši, bude dobře poznati dle možnosti jejich vnitřní přirozenost a jejich úlohu v planetárním hospodářství.

29. Viděly se často v těchto vlasatých hvězdách nastávající světy, které se připravují takto ku přijetí života, jenž jest údělem obydleným zemím; jiní mínili, že by tato mimořádná tělesa byly světy v stavu rozkladu, a jejich zvláštní pohled byl pro mnohé lidi předmětem nepravého úsudku o jejich přirozenosti takovým způsobem, že nebylo až do soudní astrologie (hvězdosprávy) žádného, jenž by byl v nich neviděl zvěstovatele neštěstí, která na naši zemi budou seslána.

30. Zákona různorodosti jest v takové hojnosti v přírodě upotřebeno, že se můžeme tazati, jak naturalisté, astronomové nebo mudrci vynalezli tolik soustav, aby přirovnali vlasatice k planetárním hvězdám, a aby v nich spatřovali jen hvězdy na stupni většího nebo menšího rozvoje nebo úpadku. Přírodní obrazy mohli předce úplně dostačiti, aby uspořili badateli starost vyhledávati poměry, jichž nebylo, a ponechati vlasaticím skromnou úlohu, ale prospěšnou, býti bloudícími hvězdami, sloužícími za světlárny pro sluneční říše. Neboť nebeská tělesa, o kterých se jedná, jsou zcela jiná než planetární tělesa; nemají jako ona povolání, aby sloužila za pobyt člověčenstvu; *cestují od slunce k slunci, obohacující se někdy na cestě planetárními zříceninami, do stavu výparů přivedenými*, a čerpají v jejich krbech obživující a obnovující prvky, které vrhají na pozemní světy. (Hl. IX. č. 12.)

31. Kdybychom jednu z těchto hvězd v mysli sledovali tehdaž, když se přiblíží k naší malé zeměkouli, aby prošla její drahou a vrátila se k své nejdělsí vzdálenosti od země, která jest v nesmírné vzdálenosti od slunce, abychom s ní navštívili nebeské krajiny, tu bychom procházeli nesmírnou rozsáhlost etherické hmoty, jež dělí slunce od nejbližších slunci, a pozorujícíe vyměřené po-

hyby této hvězdy, jež by se považovala za ztracenou na nekonečné poušti, našli bychom i tu patrný důkaz všeobecných přirozených zákonů, které působí v širém prostoru, jež ta nejbystřejší obraznost sotva pochopiti může.

Přiblíží-li se vlasatice blíže k některému slunci, tu se promění eliptická forma ve formu parabolickou a pochod se zmenší v tom poměru, že neprobíhá než několik metrů v tomtéž čase, v kterém proběhla při svém přiblížení se k zemi více tisíc mil, a bude-li mocnější a objemnější slunce, než to, které opustila, vykonávají na ni svůj přitažlivý vliv, přijme ji do řady svých poddaných, a pak budou užasnutí učenci naší malé zeměkoule nadarmo očekávat její návrat, jež nedokonalým pozorováním prorokovali. V tomto případě shledáme se pak my, již jsme sledovali v mysli bloudící vlasatici do těchto neznámých krajin, po uplynutí jisté doby s novým světem, neviditelným prostým okem, o kterém si lidé bydlící na zemi ani mysliti nemohou, neboť bude divadlem nevyzpytovaných zázraků.

Přišli jsme do hvězdného světa, do toho skvělého světa velkánských sluncí, jež se třpytí v nekonečném prostoru, a která jsou zářícími květinami nádherné přírody stvoření. Až tam přijdeme, teprve budeme věděti, co jest země.

i) Mléčná dráha.

32. Za pěkných hvězdnatých nocí bez měsíce mohl každý pozorovati to bílé světlo, které sahá od jednoho konce nebes k druhému, a jemuž dali starodávni lidé jméno »mléčné cesty« pro jeho mléčnou podobu. To rozlité světlo bylo dlouhý čas pozorováno prostým okem, v nové době pak dalekohledem, a tato cesta zlatého prachu, nebo mléčný potok staré mythologie proměnil se v nesmírné moře neznámých světů. Bádání pozorovatelů vedlo k poznání jeho přirozenosti a ukázalo nám tam, kde zbloudilý zrak se potkával jen se slabou jasnotou, miliony světů a sluncí vážnějších, než to, které nám svítí.

33. Mléčná dráha jest vsutku planina slunečním neb planetárním kvítím posetá, které se stkví v nesmírné vzdálenosti. Naše

slunce a všechna tělesa, která je provází, působí částku těchto světlych koulí, z kterých se skládá mléčná dráha, avšak navzdor velikým rozměrům svým, předce zaujímá jen nepatrné místo v tomto náramném stvoření. Může se napočítati třicet millionů jemu podobných sluncí, která krouží v této nesmírné krajině; z nich jest každé vzdáleno jedno od druhého více než sto tisíc průměrů zeměkoule.¹⁾)

34. Dle tohoto přibližného výpočtu může se souditi o rozsáhlosti této nebeské krajiny, i o poměru, jenž pojí naši soustavu k jiným soustavám. Může se též scuditi o malichernosti naší sluneční soustavy a o *nicotnosti naší nepatrné země*. Co by pak bylo, kdybychom přirovnávali bytosti, jež ji obývají? — Pravím o nicotnosti, neboť naše významy se vztahují nejen na hmotnou, fysickou rozsáhlost těles, jež zpytujeme — to by bylo málo — ale i, a to zvláště na mravní stav obyvatelstva, na stupeň, jež zaujímají ve věčné hierarchii bytostí. Tu se ukazuje stvoření v celé své majestátnosti, tvoříc a rozšiřujíc se zcela okolo slunečního světa a v každé soustavě, které jej obstupují ze všech stran, zjevy života a itelligence.

35. Tímto způsobem pozná se postavení, které zaujímá naše slunce a naše země ve hvězdném světě. Tyto úvahy nabydou ještě větší váhy, když budeme pohlízet na tuto novou soustavu mléčné dráhy v nesmírnosti siderálního stvoření, jen jako na nepatrný a bezcenný bod z daleka viděný, neb není nic jiného, vzhledem k věčnému prostoru, než hvězdná mlhavina, jakých jest na tisíce v nekonečném vesmíru.

Že se nám zdá větší a bohatší nad jiné jest z té jediné příčiny, že nás obstupuje, a že se rozprostírá před našima očima v celé své rezloze, kdežto druhé jsouce ztraceny v nevyzpytatelných hlubinách prostoru, dají se sotva uzříti.

36. Nuže, když se ví, že země není ničím neb skoro ničím *v sluneční soustavě, soustava sluneční ničím v mléčné dráze a tato ničím neb skoro ničím v soustavě mlhavin, a že tyto jsou malou věcí uprostřed nesmírné nekonečnosti: začne se pochopovati, čím jest naše zeměkoule a čím jsme my tvorové na ní.*

¹⁾ Více 3,,000.400,,000.000,000 mil.

k) Stálice.

37. Hvězdy, které se jmenují stálice, a jež osvětlují obě polokoule obzoru, nejsou sprostěny vši zevnější přitažlivosti, jak se obyčejně za to mělo; ony přináležejí všechny k té samé skupině hvězdních květin. Toto skupení není jiné, než veliká mlhavina, od které působíme částku, a jejíž rovníková planina, která se rozprostírá na nebi, obdržela jméno mléčné cesty. Všechna slunce, z kterých sestává, jsou nerozdílná; jejich mnohonásobné vlivy působí neustále z jednoho na druhé a všecobecná tíže je spojuje všechny v jednotu.

38. Mezi těmito rozličnými slunci jest větší díl obstoupen jako naše slunce vedlejšími světy, které osvětlují a obživují dle těch samých zákonů, jež řídí život v naší planetární soustavě. Některá, jako Sirius, jsou tisíckrát vznešenější a rozsáhlejší než naše slunce, a jejich úloha jest též vážnější ve vesmíru, poněvadž je obstupují ve větším počtu a vznešenější než ty naše. Jiná jsou velmi rozličná dle svých nebeských úloh. Tak jest, že jistý počet těchto sluncí, praví to bliženci, siderálního pořádku, jest provázen od svých bratří téhož stáří, a že působí v prostoru dvojnásobné soustavy, jimž příroda dala zcela jiné úlohy, než ty, které přináležejí našemu slunci.¹⁾ Zde se nepočítají léta dle těchže obdób, ani dny dle těch sluncí a tyto od dvou sluncí osvětlené světy dostaly za podíl poměry života nepochopitelné pro ty, již nevyšli z tohoto malého vezdejšího světa.

Jiné hvězdy bez průvodců, sprostěny od oběžnic, obdržely nejlepší vlastnosti obydlivosti, jež byly komu dány. Přirozené zákony jsou při své nesčíslnosti rozličné, *a je-li jednota veliké slovo všehomíra, jest nekonečná rozdílnost neméně jeho věčnou vlastností.*

¹⁾ To jest, co se nazývá v astronomii dvojitá hvězdy. Jsou to dvě slunce, z kterých se jedno točí okolo druhého, jako oběžnice okolo svého slunce. Jaké podivné a velkolepé divadlo musí míti obyvatelé světů, jež působí tyto soustavy, osvíceny jsouce dvojími slunci! Avšak jak rozličné musejí tam též býti poměry životní! V jiné komunikaci přidává duch Galilea dále: »Jsou ještě více spletené soustavy, v kterých hrajou rozličná slunce jedno k druhému úlohu průvodce. Pak nastanou podivné účinky světla pro obyvatelce koulí, které osvětlují, a to tím více, že obydlivé světy mohou na vzdor svému zdánlivému přiblížení kroužení mezi nimi a mohou přijímatí z jedné i z druhé strany paprsky světla rozličné barvené, jejichž spojení působí bílé světlo.

39. Bez ohledu na nesmírný počet těchto hvězd a jejich soustav, bez ohledu na nesmírné vzdálenosti, které je dělí od sebe, náležejí předce všechny k téže hvězdné mlhavině, kterou mohou zraky naše nejmocnějšími dalekohledy sotva proniknouti, a kterou nemohou nejodvážnější domněnky obraznosti dosáhnouti; mlhavina, která nic méně není, než jediná v pořádku mlhavin, jež skládají astrální svět.

40. Hvězdy, které se nazývají stálice, nejsou nepohybnými v prostoru. Souhvězdí, která vidíme na klenbě oblohy, nejsou skutečně jimi. Vzdálenost od země a pohled, jímž se měří vesmír z našeho stanoviska, jsou dvě příčiny dvojího bludu. (Hl. V. čl. 12.)

41. Pravili jsme, že všechny hvězdy, které se třpytí na azurové klenbě nebe, jsou spojeny v jedné a téže kosmické skupenině, v téže mlhavině, již nazýváte *mléčná dráha*; avšak ačkoliv tyto hvězdy přináleží k téže skupenině, předce má každá svou oběžní cestu v prostoru; svrchovaného klidu není nikde. Jsou řízeny obecnými zákony tíže a krouží v prostoru pod neustalým vlivem této nesmírné moci; jich dráhy nejsou náhodou určeny, nýbrž popisují kruhy uzavřené, jejichž střed zaujímá vyšší hvězda. Abych svá slova učinil příkladem pochopitelnějším, budu zvláště mluvit o vašem slunci.

42. Dle nových pozorování víte, že není ani nehybné ani střední, jak se to minilo za prvních časů astronomie, nýbrž že se pohybuje v prostoru, táhnouc sebou velikou soustavu oběžnic, průvodčích i vlasatic.

Tento oběh není nahodilý ani nebloudí v nekonečné prázdnotě, aby daleko odvedlo své děti a poddané do krajín, které mu jsou naznačeny. Nikoliv, jeho oběžná dráha jest vyměřena a zároveň s jinými sluncemi téhož pořádku, neb ono jistým počtem obydlených zemí krouží okolo jednoho středního slunce. Tento oběh, jako oběh jiných slunečních soustav, nelze vám vypočítat, neb trvá miliony milionů roků a nazývá se jednou „*manvantarou* neb *kruhoběhem astrálním*.“

43. Střední slunce, o kterém jsme právě jednali, jest samo vedlejší koulí, při vztahu k jiným ještě vážnějším sluncím, okolo kterého vykonává svůj zdoluhavý a vyměřený oběh ve společnosti třeba ještě několik jiných sluncí téhož pořádku.

Mohli bychom naznačiti toto postupné podřízení slunce sluncím, až by umdlela naše obrazotvornost vstoupiti do takové hierarchie, neboť nezapomínejme, že se může v rovném čísle napočítati *třicet milionů sluncí* v mléčné dráze, jež jsou podřízeny jedno druhému, jako ohromná kola nesmírné soustavy.

44. A z těch hvězd v nescíslném počtu žije každá společný život; jak není nic osamotněného v hospodářství ve vašem malém vezdejší světě, tak není nic osamotněného v nesmírném vesmíru.

Tyto soustavy soustav zdály by se zdaleka oku pozorujícího badatele, jenž by znal obejmouti obrazem prostorem a časem vyvinutý, zlato-perlovým prachem pod dechem Boha jsa do víru přiveden, jenž nechává lítati hvězdné světy na nebi, jako písečná zrnka na končinách pouště.

Více ticha, více mlčení, více noci! Veliké divadlo, které by se objevilo tímto způsobem pod našimi zraky, bylo by skutečné a nesmírné stvoření a plné étherického života, jež obejímá nekonečný zrak Stvořitele v nesmírné věčnosti.

Ale mluvili jsme dosud jen o jedné mlhavině; miliony jest sluncí, miliony jest zemí a nepůsobí, jak jsme pravili, leč jednoho ostrovu v nekonečném mnohoostroví věčného moře prostoru.

1) Pustiny prostoru.

45. Nesmírná pustina bez hranic se rozprostírá okolo skupeniny hvězd, o které jsme právě mluvili, a obléhá ji. Pustiny přicházejí za pustinami a nesmírně planiny prázdnoty jsou rozestřeny do délky. Skupeniny kosmické hmoty se nalézají osamotněny v prostoru jako plovoucí ostrovy nesmírného mnohoostroví; když se chce posouditi jistým způsobem idea o ohromné vzdálenosti, která dělí skupeninu hvězd, od které působíme částku od nejbližších skupenin; musí se věděti, že tyto hvězdné ostrovy jsou velmi řídko roztroušeny ve velikém oceánu nebeském, a že vzdálenost, která dělí jedny od druhých, jest neporovnatelně větší, než ta, jež měří jejich poměrné rozměry.

Nyní se upamatujeme, že hvězdná mlhavina obsahuje v okrouhlém čísle odlehlost od nejbližších hvězd několik set tisíc tri-

lionů mil. Vzdálenost, která se rozprostírá mezi nimi, jsouc o mnohem větší, nemůže naznačena býti číslicemi; jediná obraznost ve svém nejvyšším rozkvětu jest schopna proniknouti tuto marnotratnou nesmírnost, tyto němé pustiny všeho zdánlivého života sprostěné proniknouti, a jistým způsobem nabýti pojem o této poměrné nekonečnosti.

46. Avšak tuto nebeskou pustinu, jež zavínuje náš siderální vesmír a která se zdá roztahovati, jako vzdálené hranice hvězdného světa, objímá zrak a nekonečná mocnost Nejvyššího, který nad nebesy našich nebes rozvinul nit svého neohrazeného stvoření.

47. Za těmito ohromnými pustinami stkví se skutečně světy ve své slávě, jako v krajinách lidskému bádání nepřístupných; za těmito pustinami plují skvějící se oasy v plynném étheru a obnovují neustále podivuhodné zápasy existence a života. Zde se rozvinují vzdálené skupeniny kosmické substance, které pozoruje bystré oko dalekohledem skrze průhledné krajiny našeho nebe, tyto mlhaviny, jež nazýváte *nerozložitelné*, a jež vám přicházejí jako lehká mračna bílého prachu, ztraceny jsouce na neznámém místě étherického prostoru. Zde se objevují a rozvinují nové světy, jejichž rozličné poměry, jež jsou cizí k těm poměrům, které panují na vaší zemi, jim dávají život, jež vaše schopnosti si nemohou představit, ani vaše zpytování ustáliti. Zde se stkví mocnost Stvořitele v celé své úplnosti. Pro toho, jenž přichází z krajin od vaší soustavy zaujatých, jsou tam jiné zákony v činnosti, jejichž moci řídí zjevy života, a nové cesty, po kterých kráčíme v těchto cizích zemích, otvírají nám neznámé vyhlídky.')

') Jméno nerozložitelných mlhavin dává se v astronomii těm, u kterých se nemohly ještě rozeznati hvězdy, z kterých sestávají. Považovaly se z počátku za skupeniny kosmické hmoty, z nich tvoří se světy; ale nyní se má za to, že to zdání přichází od vzdálenosti, a že dosti mocnými nástroji všecko by bylo rozložitelné. Prosté porovnání může dáti pojem, ačkoliv velmi nedokonalý, o rozložitelných mlhavinách: jsou to jiskry, které pocházejí z uměleckých pum v okamžení výbuchu. Každá jiskra nám představuje hvězdu a celek bude mlhavina, nebo skupina hvězd, na jednom místě prostoru shromážděných a společnému zákonu přitažlivosti a pohybu podrobených. Když bychom pozorovali tyto jiskry z jisté vzdálenosti, sotva bychom je rozeznali, neb jejich skupina se podobá malému mraku kouře. Toto přirovnání bylo by pravdivé, kdyby se jednalo o skupeninách ztužené kosmické hmoty. Naše mléčná dráha jest jedna z těch mlhavin; počítá se v ní okolo 30 milionů hvězd nebo slunci, jež zaujímají než několik

m) Věčná posloupnost světů.

48. Viděli jsme, že byl dán vesmíru jediný, prvotní a obecný zákon, aby mu zabezpečil věčnou stálost, a že ten obecný zákon jest našim smyslům patrný mnohými zvláštními činnostmi, které jmenujeme *řídícími mocnostmi* přírody. Nyní chceme dokázat, že harmonie celého světa, považována jsouc z dvojího pohledu ku věčnosti a prostoru, jest tím zákonem zabezpečena.

49. Skutečně, když se vracíme k prvotnímu počátku, prvotnímu sloučení kosmické substance, pozorujeme, že hmota pod vládou tohoto zákona podrobuje se potřebným přeměnám, které ji vedou od zárodku k zralému plodu, a že probíhá pod vlivem rozličných živlů, z toho zákona nastalých stupních obdobních proměn; z počátku jako fluidický střed pohybu, pak jako rodička světů, později jako střední a přitažlivý krb koulí, které vzaly původ v jeho lůně. Již víme, že tyto zákony řídí dějepis světa; na čem nyní záleží věděti, jest: že řídí též zničení hvězd; nebo smrt není pouze změna živých bytostí, nýbrž i proměna neobživené hmoty; a je-li pravda v písemnickém smyslu říci, že pouze život jest přístupný kose smrti, jest též pravda přidati, že se musí substance na každý pád podrobiti přeměnám, dle svého vnitřního sestavení.

50. Hle, tu svět, již od své přírodní kolébky prošel celou řadu let, již mu jeho zvláštní organisace dovolovala projíti; vnitřní krb jeho existence shasl; jeho prvky ztratily své prvotní moci; přirozené zjevy, jež požadovaly ku svému uskutečnění přítomnosti

set trilionů mil prostoru, a přece není ta největší. Dejme tomu, že by v průměru jen 20 obydlých oběžnic kroužilo okolo každého slunce, to by dělalo skoro 600 milionů světů pro jedinou naši skupeninu.

Kdybychom se mohli přenést z naší mlhaviny do jiné, byli bychom tam jako u prostřed mléčné dráhy, ale s hvězdným nebem, zcela jiné tvářností naše mléčná dráha by nám přicházela, navzdor svým ohromným rozměrům ve své vzdálenosti, jako malý čočkovitý chumáč, jsa ztracen v nekonečnosti. Ale dříve než bychom dosáhli novou mlhavinu, byli bychom jako cestovatel, jenž opustí město a probíhá velikou neobydlenou pouští, prvé než dojde k jinému městu; prošli bychom nesmírné prostory, prázdné hvězdy světů, jež nazývá Galilei *pustiny prostoru*. V tom poměru, jak bychom pokračovali, viděli bychom naši mlhavinu za sebou prchati, menšiti se v našich očích, kdežto zároveň by se před námi stávala ta, ku které se obracíme, více a více viditelnou, podobna jsouc chumáči jisker umělé pumy. Když se v mysli přeneseme do krajin prostoru nad mnohoostroví naší mlhaviny, uvidíme kolem sebe miliony podobných mnoho-

a činnosti sil tomu světu udělených, nemohou se více dostaviti; poněvadž páka jejich činnosti nemá více podpory, která ji dávala celou její moc.

Nuže, bude se snad mysliti, že by tato shaslá země a bez života pokračovala kroužiti bez cíle v nebeském prostoru jako ničemný popel ve víru nebes? Bude-li se míti, že zůstane napsaná v knize všeobecného života, kdež není více než mrtvá, všeho smyslu zbavená písmena? Nikoliv, tytéž zákony, jež ji vyvedly ze zmatku temného, jež ji obdařily bleskem života, tytéž moci, které ji za staletí jejího mládí řídily, a jež zabezpečily její první kroky existence, a jež ji přivedly k zralému věku a ku stáří, budou řídit *rozklady živlu ji působících*, aby je navrátily, kde tvořící mocnost čerpá neustále výjimky všeobecné stálosti. Tyto živly vrátí se k té obecné hromadě étheru, aby se spojily s jinými tělesy, neb aby jiné slunce obnovily; tato smrt nebude zbytečnou událostí pro tu kterou zem a pro její sestry. Ona obnoví v jiných krajinách jiné tvory, jiné přirozenosti, a tu, kde zmizely světové soustavy, nastanou brzo nově světy krásnější a více vznešenější než prvé.

51. Takto jest skutečná a pravdivá věčnost všehomíra zabezpečena těmitéž zákony, jež řídí účinky času; tak přicházejí světy po světech, slunce po sluncích, aniž by kdy nesmírné strojnictví rozsáhlých nebes bylo porušeno ve svých obrovských pružinách.

ostroví a rozličných forem, z kterých každé obsahuje miliony sluncí a sta miliony obydlených světů.

Všecko, co nás může obeznámiti s nesmírností prostoru a stavbou všehomíra, jest prospěšno k rozšíření pojmů, vírou prostého lidu tak obmezených. Bůh roste v našich očích v tom poměru, čím více pochopujeme velikost Jeho skutkův a naši nízkost. Jsme tedy daleko vzdáleni, jak vidno, od víry, již židovský dějepis stvoření světa vyučuje, který činí z naší milé nepatrné země hlavní stvoření Boží a z jejich obyvatelů jediné předměty Jeho pečlivosti. Pochopujeme marnivost lidí, již mní, že bylo všecko pro ně stvořeno ve vesmíru, a marnivost těch, již se odváží popírati bytnost nejvyšší bytnosti. Po několik století budou se lidé diviti, že náboženství učiněno jsouc pro oslavení Boha, Jej snížilo k tak nepatrným poměrům, a že zavrholo odkrytí, jako by bylo skutek zlého ducha, jež nemohlo, než rozmnožiti náš obdiv Jeho mocnosti, zasvěcujíc nás do velikolepých tajemství stvoření; budou se tím více diviti, když se pozná, že bylo zavrženo, poněvadž mělo vyprostiti ducha lidského a odejmouti převahu těm, kteří se nazývali zástupci Boha na zemi

Tam, kde vaše oči obdivují třípytící se hvězdy na noční klenbě nebeské, tam, kde váš duch pozoruje krásné paprsky, jež svítí ve vzdáleném prostoru, již před dlouhým časem uhasnul krb jich skvělosti; již od dávného času nastoupila prázdnota na místo těchto jasností, a obdržela nová stvoření ještě neznámá. Nesmírná vzdálenost těchto hvězd, pro kterou světlo, jež nám posílají, potřebuje tisíce let, aby k nám došlo, ta působí, že teprv nyní obdržíme paprsky, které nám odeslaly dlouhý čas před stvořením země, a že je budeme obdržovati ještě za tisíce let po jejich skutečném zmizení. ¹⁾

Co jest těch 6000 dějepisných let člověčenstva před věkovými obdobími? Vteřiny ve vašich státcích. — Co jsou vaše astronomická pozorování před surchovaným slavem světa? Slín, sluncem osvětlený.

52. Uznávejme tedy zde i při jiném našem zpytování, že země a člověk nejsou ničím u přirovnání k tomu, co jest mimo ně, a že největší skutky našeho ducha se vztahují jen na nepatrnou část nesmírnosti všehomíru, jenž je nekonečný.

A když tyto obdoby naší nesmrtelnosti přejdou nad naši hlavou, když nynější dějepis země nám bude přicházeti jako mlhavý stín na dně naší paměti, když budeme obývati za bezejmenných staletí ty rozličné stupně naší světoslovecké hierarchie, když projdeme nejvzdálenější říše budoucích věků skrze nescíslná putování: pak budeme míti před sebou neobmezené dědictví světů a nepohybné věčnosti za vyhlídku.

n) Všeobecný život.

53. Tato nesmrtelnost duši, jejímž základem jest soustava fyzického světa, zdála se v očích některých předpojatých myslitelů

¹⁾ Jest to skutek času, že světlo probíhá prostor. Poněvadž jest jeho rychlost 70.000 mil za jednu vteřinu, přichází k nám od slunce za 8 minut a 13 vteřin. Z toho následuje, když se stane nějaký zjev na povrchu slunce, že jej pozorujeme o 8 minut později, a že z téže příčiny jej uvidíme 8 minut ještě po zmizení. Když následkem svého vzdálení světlo nějaké hvězdy potřebuje tisíc let, aby k nám přišlo, budeme viděti tu hvězdu až po tisíci letech jejího stvoření. (Patřte vysvětlení a úplné popsání toho zjevu: *Revue spirite de mars et mdi 1867 p. 93 et 151; compte rendu de Lumen par M. C. Flamarion.*)

vymyšlenou býti; oni ji posměšně nazvali putující nesmrtelností a nepochopili, že by byla dle stvoření samojedině pravdiva. Avšak jest možno tím učiniti celou velikost, řeknu skoro celou její dokonalost pochopitelnou.

54. Že díla Boží jsou stvořena pro myšlénku a pro intelligence; že jsou světy sídla bytostí, jež je obývají a jež odkrývají pod jejich závojem moudrost a mocnost Toho, jenž je stvořil; tato otázka není pro nás více pochybná, ale záleží na tom, poznati, že duše, které je obývají, jsou nerozdílné.

55. Lidský rozum skutečně sotva může pozorovati ty skvějící se koule, které svítí v prostoru jako pouhé skupeniny hmoty bez života; on má obtíž mysliti, že jsou v těchto vzdálených krajinách velkolepé světy, plodná slunce a dnové plní světla, planiny a hory, kde rozmanité plody přírody rozvinuly celou svou nádhernou skvostnost; on si může sotva pomysleti, pravím, že by bylo božské divadlo, kde se může duše občerstviti jako ve svém vlastním životě, sprostěno existence a oloupeno všech bytostí myslících, které mohou jej pochopiti.

57. Ale k této myšlénce, především pravdivé, o stvoření, musí se přidati ta o nerozdílném člověčenstvu; v tom sestává tajemství budoucí věčnosti.

Byla stvořena jediná a ta samá rodina lidská ve vesmíru světů, a pásma bratrství, od vás ještě neoceněná, byla těmto světům dána. *Když tyto hvězdy, jež souhlasí ve svých ohromných soustavách, jsou obydleny intelligencemi, nejsou to bytosti jedny druhým neznámé, nybrž bytosti, které jsou na tváři tím samým povoláním označeny, které se mají potkati na okamženi v životě dle svých úloh, a jež se mají dle svých obapolných sympatií opět naleznouti.* To jest ta veliká rodina duchů, kteří naplňují nebeské země; to jest záření božského ducha, který obsahuje rozsáhlost nebes a jenž zůstane prvním a posledním vzorem spirituální dokonalosti.

58. Jakým podivným zblouděním mohla se odpírati nesmrtelnost nesmírným krajinám étherickým, když se uzavírala do nedovolených (neslušných) hranic a do svrchované dvojitosti. Neměla-li tedy pravá soustava světa předcházeti pravému dogmatickému učení a věda bohosloví? Zbloudili-li tato tak daleko, když svůj

základ položí na prostovědu? Odpověď jest lehká a ukazuje nám, že nová filosofie posadí se vítězně na zříceniny té staré, poněvadž její základ bude povýšen vítězoslavně nad staré bludy.

o) Rozličnost světů.

59. Sledovali jste nás v našich nebeských výletech, a navštívili jste s námi nesmírné krajiny prostoru. Před našimi zraky přicházela slunce za slunci, soustavy za soustavami, mlhaviny za mlhavinami; skvělý světozor harmonie všehomíru se rozvinul před našimi kroky, a obdrželi jsme předtuchu o pojmu nekonečného, jež v celé své rozsáhlosti nemůžeme pochopiti, než dle své budoucí dokonalosti. Tajemství étheru se rozvinula, jež byla posud nerozluštitelná, a poznali jsme alespoň ideu všcobecnosti věcí. Záleží nyní na tom zastaviti se a přemýšleti.

60. Jest to prospěšno bezpochyby poznati nízkost země a její nepatrnou vážnost v seřadění světů; jest to prospěšno ponížiti lidskou domyšlivost, která nám jest tak milá, a se pokloniti před svrchovanou velikostí: Avšak bude to ještě prospěšnějším vykládati si divadlo, jehož svědky jsme byli, v jeho morálním smyslu. Chci mluvit o nekonečné mocnosti přírody a o pojmu, který si máme činiti o způsobu její činnosti v rozličných částech nekonečného vesmíru.

Poněvadž jsme zvyklí posuzovati věci podle našeho malého pobytu, míníme, že příroda nemohla nebo nesměla jednati na jiných světech, než dle pravidel, jež jsme poznali zde na zemi. Nu, právě z toho ohledu jest třeba změnití naše mínění.

Obraťte oči na okamžik na jakoukoliv krajinu vaší zeměkoule, a na veškerý plod vaší přírody: nespozorujete znak nekonečné různosti a důkaz činnosti, již se nic nevyrovná? Nevidíte na perutí malého kanárka, na růžovém poupěti polootevřeném podivuhodnou plodnost té krásné přírody?

Ať se vztahují vaše studia na bytosti, jež se vznášejí v povětří, ať pokračují až k lesní fialce, ať se zaberou do hlubiny mořské, ve všem a všudy čtete tuto obecnou pravdu: *„Celá mocná příroda jedná dle míst, dle času a dle okolnosti; jest jediná ve své*

všeobecné harmonii, ale mnohonásobně ve svých plodech; hraje si se sluncem jako s kapkou vody; zalidni živými bytostmi nesmírný svět s tou samou lehkostí, jako dává vylíhnouti vajíčko, jež kladl motýl v podzimku.“

61. Nu, když jest taková rozdílnost, již nám mohla příroda na všech místech tohoto malého, tak úzkého, tak obmezeného světa popsati; čím více musíte rozšířiti ten způsob činnosti, když pomyslíte na pohled rozsáhlých světů! Jak velice ji musíte rozšířiti a uznati rozsáhlou mocnost, když ji vztahujete na ty zázračné světy, které jistě více než země dokazují její nepochopitelnou dokonalost.

Nespatřujete tedy okolo každého ze sluncí v prostoru podobných soustav, jaká jest vaše planetární soustava? Nespatřujete na těchto neznámých oběžnicích *lří přirozených říší, jež se stkví okolo vás?* Ale pomněte, že jak ani jedna lidská tvář v lidském pokolení nepodobá se v celosti jiné tvaři, tak byla rozšířena mlhavá nepochopitelná rozličnost v éterických pohybech, které se vznášejí v prostoru.

Nesudte z toho, že vaše obživená příroda počíná od kamožilce (zoophyt) a končí u člověka, že vzduch udržuje vešdejší život, že tekutý živěl jej neustále obnovuje, že vaše roční části dávají po sobě přicházeti v životě zjevy, které jej rozdělují; nesudte z toho, že miliony milionů zemí, které se vznášejí v prostoru, jsou stejnými s touto; daleko od toho, ony se liší dle rozličných poměrů, jež jim byly uděleny a dle svých poměrných úloh na dějišti světském; to jsou rozličné drahokamy nesmírné koruny, zdobící královský háv stvořitelův a doplňující jeho celek, rozličné květiny obdivuhodné zahrady.

Hlava VII.

Geologický nákres země.

1. Zeměpytné období. — 2. Prvotný stav zeměkoule. — 3. První období. — 4. Přejídné období. — 5. Druhé období. — 6. Třetí období. — 7. Období zátopy. — 8. Období po zátopě nebo nynější. — 9. Zrození se člověka.

1. Zeměpytné období.

1. Země má v sobě patrné znaky svého tvoření. Vidí se toho změny s matematickou jistotou v rozličných vrstvách, jež působí její povrch. Soustava těchto bádání skládá vědu zeměpytem nazvanou, věda to, jež nastala v tomto století, a která vrhla světlo na otázku tak popíranou o jejím původu, a o původu živých bytostí, jež ji obývají. Zde není více pochyby, jest to přísný výsledek pozorování skutků, a u přítomnosti skutků není pochybnost dovolena. Dějepis utvoření se zeměkoule jest napsán v zeměpytných vrstvách způsobem zcela jistým, než v předpojatých knihách, poněvadž jest to příroda sama, jež mluví, jež se ukazuje odkryta jsouc, a obraznost lidská, která tvoří soustavy. Kde se pozorují stopy ohně, může se s jistotou říci, že se tu oheň nalézal; kde jsou stopy vody, praví se s nemenší jistotou, že tu byla voda; kde se nalézají stopy zvířat, řekne se, že tu byla zvířata.

Zemězpyt jest tedy věda zkusná, nedělá závěrku, leč z toho co vidí, o pochybných věcech netvrdí ničeho, nevydává než sporných mínění, jejichž k nečné rozluštění očekává úplnější propracování. *Bez odkrytí zemězpytu jako bez hvězdárství byl by dějepis stvoření ještě v temnostech bájek.* Jemu za to děkujeme, že člověk zná nyní dějepis svého pobytu, a budova bájek, která obklopovala jeho kolébku, se sesula, aby se nikdy více nepozdvihla.

2. Všude, kde jsou na zemi jámy, přirozené neb od lidí učiněné vydutiny, nalézají se tak zvané podzemní sluje, to jest nad sebou *kladené vrstvy*. Země, které se takto představují, naznačují se jménem *vrstvených zemín*. Tyto vrstvy, velmi rozdílné mocnosti od několika centimetrů do 100 metrů a více, liší se mezi sebou barvou a přirozeností podstat, z kterých sestávají. Umělecká práce, kopání studnic, využitkování kamenišť a zvláště kovkopy to umožnily, je zpytovati až do dosti veliké hlubokosti.

3. Vrstvy jsou obyčejně stejnorodé, to jest, že každá sestává z tetěž podstaty nebo z rozličných podstat, které spolu existovaly a celistvý celek působily. Rozdělující čára, která je dělí jedny od druhých, jest vždy patrně naznačena, jako poschodí budovy; nikde se nevidí, že by se pomíchaly a se ztrácely jedna do druhé na místě svých dotyčných hranic, jak se to děje ku příkladu u barev hranolu a duhy.

Dle těchto znaků se poznává, že se postupně tvořily, jsouce jedna na druhou kladeny v rozličných okolnostech a skrze rozličné příčiny; nejhlubší se utvořily přirozeně nejdřív, nejvyšší pak na posled. Nejposlednější ze všech, která se nalézá na povrchu země, jest vrstva plodné země, jež děkuje za své vlastnosti ostatkům organických hmot, přicházejících z bylin a ze zvířat.

4. Nižší vrstvy pod plodnou vrstvou obdržely v zemězpytu jméno *skály*, slovo, které v tomto smyslu neobsahuje vždy v sobě pojmu nějaké kamenité podstaty, nýbrž jež znamená jen vrstvu jakékoliv minerální podstaty. Ty jedny sestávají z písku, z hlíny nebo z hlinité zemi, ze slínu, z křemene; jiné z kamení v pravém smyslu více nebo méně tvrdého, jako jsou: pískovec, mramor, křída, vápenec, žerivec, uhlí, horní klej (asphalt) atd. Praví se, že skála jest více nebo méně mocná, dle toho, jak jest její tlouska více nebo méně znamenitá.

Při zpytování přírody těchto skal nebo vrstev poznává se dle jistých znamení, že jedny přicházejí ze slitých hmot někdy činností ohně *roztavených*; jiné ze zemin vodou naplavených; některé z těchto podstat zůstaly v nesloučeném stavu, jako písek, jiné jsouce v počátku v stavu těsta, vlivem jiných činitelů lučebných, nebo jiných příčin, ztuhly a obdržely svým časem tvrdost kamene. Nad sebou kladené kamenné vrstvy naznačují postupné náplavy. Oheň a voda měly tedy svůj podíl při utvoření hmot, z kterých se skládá pevná kostra zeměkoule.

5. Pravidelná poloha zemin nebo kamenitých vrstev, přicházejících z vodních náplav, jest vodorovná. Když vidíme ty nesmírné planiny, které se někdy roztahují do nevidění v dokonale rovnováze tak stejně, jakoby byly válcem urovnány, nebo hlubiny tak rovné jako povrch jezera, můžeme býti jisti, že za doby více nebo méně vzdálené tato místa byla dlouhý čas pokryta tichými vodami, které když odtékly zanechaly zemi suchou, kterou za svého trvání naplavily. Po odtoku vod pokrývala se zem rostlinstvem. Když místo tučných, bahnitých, hlínovitých nebo slínovitých zemin, jež jsou schopné si přisvojiti plodné prvky, vody naplavily jen křemenný písek beze spojení, tu máme ty písečné pouště, jež působí pustiny a stepi. Náspy, které zanechávají částečné povodně a které působí náplavy u ústí řek, mohou dáti o tom malý pojem

6. Ačkoliv jest rovnováha pravidelné položení a nejobyčejnější při útvarech vodních, vidíme často v dosti veliké vzdálenosti od hornatých zemí tvrdé skály, jejichž přirozenost dokazuje, že byly připraveny vodami, jsouce v nakloněném, někdy i v kolmém položení. Poněvadž dle zákonů rovnováhy tekutiny, a dle zákonu tíže náplavy nemohou se utvořiti, leč v rovnovážných rovinách, jest patrné, že ty, které jsou na nakloněné rovině, padají dolů, strhnuty jsouce proudem a svou vlastní tíží, že tyto nánosy byly vyzdviženy nějakou mocí po jejich utužení nebo po proměnění v kámen.

Dle těchto úvah může se s jistotou souditi, že všechny kamenité vrstvy pocházejí od vodních náplavů v položení úplně rovnovážném se utvořily po staletech skrze tiché vody, a že vždy, když mají nakloněné položení, to přichází z toho, že půda byla

později porušena a přenášena obecnými nebo částečnými převraty více nebo méně značnými.

7. Znameníť skutek, nejvýš důležitý pro nepopíratelné svědectví, jež dává, jest zbytek (fossiles) zvířat i bylin v ostatcích zkamenělin, jež se nalézají v nescíslném množství v rozličných vrstvách, a poněvadž se nalézají tyto ostatky i v nejtvrděších kamenech, musí se z toho souditi, že existence těchto bytostí předchází utvoření těchto kamenů. Když se tedy pováží náramný počet staletí, jehož bylo zapotřebí, aby nastala jejich tvrdost, a přivésti je do stavu, v kterém se od nepamětného času nalézají, přijde se k tomu nutnému následku, že příští organických bytostí se ztrácí do noci časů, a že jest následovně o mnoho dřívější, než se mu to od Genesi (Mojžíšovy) připisuje.¹⁾

8. Mezi těmito zbytky bylin i zvířat jsou některé, jež byly proniknuty ve všech částech své podstaty, aniž byla jejich forma křemenitou nebo vápenitou hmotou přeměněna, která je proměnila v kameny, z kterých některé mají tvrdost mramoru. To jsou petrifikace ve vlastním smyslu. Jiné byly pouze zavinity od hmoty v měkkém stavu, a nalézají se v neporušeném stavu, některé ve své celosti v nejtvrděších kamenech. Jiné konečně zanechaly jen nátisky, ale v dokonalé čistotě a něžnosti. Uvnitř některých kamenů nalezl se výtisk stop, forma nohy, drápů a paznehtů, a poznalo se, od kterého druhu zvířat pocházejí.

9. Zkameněliny zvířat obsahují, to se rozumí, jen odporující tvrdé části, totiž: kosti, skořepiny a rohy, někdy jsou to úplné kostry, nejčastěji jsou to jen odtržené části, jejichž původ se ale

¹⁾ Fossile, z latinského fossilia, fossilis, odvozeno od fossa, fosse a od fodere (kopati), v zemi jámu dělati. Toho slova se v zemězpytu užívá o tělesích nebo zbytecích těles organických, přicházejících od bytostí, jež žily před dějepisným časem. V širším smyslu užívá se jej též o minerálních podstatách, jež nesou v sobě stopy přítomnosti organických bytostí, jako výtisky bylin a zvířat.

Slova petrifikace (zkamenělina) užívá se o věcech v kámen přeměněných vniknutím křemenných nebo vápenných hmot do organických tkanin. Všechny petrifikace jsou nutně zkamenělinami, ale všechny zkameněliny nejsou petrifikacemi.

Věci, které vezmou na sebe kamennou kůru, když se potopí do jistých vod, nasycených vápennými podstatami, jako jest voda potoku de-Saint Allyre u Klementu v Auvergne, nejsou petrifikacemi v pravém smyslu, nýbrž jsou pouhé inkrustace.

Památníky, nápisy a věci, které přicházejí od lidské práce, přináležejí nauce o starožitnostech.

Já lehce poznati. Při spatření dásně, zubů pozná se hned, přináleželi-li k bylino- nebo masožravým zvířatům. Poněvadž všechny části zvířecí mají nutný poměr, dostačuje forma hlavy, plece, jedné kosti nohy, nakresliti velikost a všeobecnou formu a způsob života toho zvířete.¹⁾ Pozemní zvířata mají organisaci, jež nedovoluje je pomíchat se zvířety vodními. Zkameněliny ryb a lastur jsou nad míru četné, lasturníci samojediní působí někdy celé vrstvy veliké tloušky. Dle jejich znaků se pozná bez obtíže, jsou-li to mořská zvířata nebo ze sladkých vod.

10. Kamenné výhony, jež na některých místech činí mocné skály, ukazují zřejmě na svůj původ. Jsou okulaceny jako okrajný mořský kámen, jisté to znamení tření, které utrpěly vodami. Krajiny, kde se nalézají zakopány ve velikém množství, byly bezpochyby zaujaty od moře nebo od vod dlouhý čas sem tam zmítaných.

11. Zeminy rozličného útvaru jsou krom toho naznačeny samou přirozeností zkamenělin, jež obsahují nejstarší zvířecí a bylinné druhy, které se docela ztratily na povrchu země. Jisté novější druhy též zmizely, ale zachovaly sobě podobné, jež se liší od svých předků jen velikostí a některými podrobnostmi formy. Jiné druhy konečně, jejichž poslední zástupce vidíme, spějí patrně k tomu, zmizeti v budoucnosti více nebo méně blízké, jako sloni, nosorožci atd. Tím se přibližují v tom poměru, jak se blíží pozemní vrstvy naší době, zvířecí a bylinné druhy též těm, které nyní existují.

Zemětřesení a povodně, které se staly na zemi od jejího původu, změnily poměry schopnosti k zachování života, a nechaly mnohdy zmizeti celá pokolení živých bytostí.

12. Když pozorujeme přirozenost zemězpytných vrstev, poznáváme nejkladnějším způsobem, byla-li krajina, která je obsahuje, za doby jejich utvoření zaujata mořem, jezerem čili lesy a rovinami, vezdejšími zvířaty obydlenými. Když tedy nalezáme v té samé krajině řadu na sobě položených vrstev, jež obsahují po sobě mořské, pozemní a zkameněliny sladké vody vícekrát opakované;

¹⁾ Dle stavu, do kterého Jiří Cuvier přivedl paleontologickou vědu (věda o označení zkamenělých věcí), dostačuje často jediná kost k naznačení pokolení i druhu a formy zvířete, jeho zvyků a k nákresu celého zvířete.

jest to nepopíratelný důkaz, že taková krajina byla vícekrát přeplavena mořem, pokryta jezery, řekami a vysušena opět.

A kolik století, zajisté snad i tisíce staletí potřebovala každá obdoba, aby se vyplnila. Jaké mocné síly bylo třeba odstraniti a opět navrátiti, moře a hory vyzdvihnouti. Kolik fysických převratů, kolik násilných vzbouření musila země přestáti, než se stala tím, jak ji vidíme od dějepisných časů. A chtělo by se, aby byla skutkem méně času, nežli jest třeba, aby vypučela nějaká bylina?

13. Studium zeměpisných vrstev dokazuje tedy, jak se to pravilo, postupná tvoření, která změnila pohled na zeměkouli, a jež dělí její dějepis na více nových dob (epoch). Tyto epochy jsou to, co nazýváme *zemězpytné obdoby*, jejichž znalost jest důležitá pro sestavení dějepisu stvoření. Počítá se jich šest hlavních, jež se naznačují jmény: první obdoba, přechodní, druhá, třetí potopná, popotopná a nynější. Nánosy, za doby každé obdoby utvořené, nazývají se též nánosy prvotní, přechodní druhé atd. Tak se řekne, že ta neb ona vrstva nebo skála, ta neb ona zka-menělina nalézá se v zeminách toho nebo onoho období.

14. Jest důležitá věc k poznamenání, že počet těchto období není svrchovaný, a že závisí na soustavě rozdělení. V těch šesti hlavních obdobích zde pojmenovaných obsahují se jen ty, jež jsou naznačeny značnou a všeobecnou změnou v stavu zeměkoule; ale pozorování dokazuje, že více postupných utvoření se za doby každé obdoby stalo. Proto se rozdělují na podobdobí neb vedlejší období, lišící se přirozeností zemin, a které až k počtu 26 dobře naznačených obecných útvarů vystupují, nepočítaje těch, jež přicházejí ze změn, příčinami pouze místními působených.

2. Prvotní stav zeměkoule

15. Sploštění točen a jiné důležité události jsou jisté znaky, že musela býti země při svém původu v tekutém nebo měkkém stavu. Tento stav mohl míti za příčinu buď ohněm roztavenou hmotu neb vodou rozpuštěnou.

Příslavně se praví: »Není kouře bez ohně«. Toto přísně pravdivé přísloví, jest upotřebení zásady: »Není skutku bez příčiny«. Z té samé příčiny může se říci: »Není ohně bez ohniska«. Dle skutků, jež se dějí před našima očima, není to pouze kouř, jenž nastane, jest to pravdivý oheň, který musí míti ohnisko, a poněvadž přichází tento oheň z vnitřnosti země, a ne s hůry, musí býti to ohnisko uvnitř; a že oheň jest neustálý, musí tím tedy i ohnisko býti.

Horko, jež se rozmnožuje v tom poměru, jak se vniká do vnitřnosti země, a když má jistou vzdálenost od povrchu země, dosáhne velmi vysokého stupně; teplé koupelní prameny, které jsou tím teplejší, čím z větší hlubiny přicházejí; ohně a množství rozlitých a žhavých hmot, jež vycházejí ze sopek jako z mohutných hutních pecí, nebo z otvorů při některém zemětřesení způsobených, nedají pochybnosti o jsoucnosti vnitřního ohně.

16. Zkušenost dokazuje, že teplota se po 30 metrů hlubokosti o jeden stupeň zvýší; z toho následuje, že při hlubině 300 metrů jest zvýšení o 10 stupňů, při 3000 metrů o 100 stupňů, teplota to vařící vody; při 30.000 metrů nebo při 7 do 8 mil. o 1000 stupňů, při 25 mil. o více než 3300 stupňů, temperatura to, při které žádná známá hmota neodolala tavení. Odtud až k středu jest ještě prostor více než 1400 mil., když se počítá průměr 2800 mil., jenž by byl zaujat roztavenými hmotami.

Ačkoliv to jest pouhá domněnka, úsudek ze skutků na příčinu, má předce všechny znaky pravděpodobnosti, a přijde se k tomu následku, že země jest ještě žhavá hmota pokrytá pevnou kůrou, tloušky nejvíce 25 mil., což činí sotva 120tý díl jejího průměru. Průměrně bylo by to o mnoho méně než tlouška nejtenčí kůry pomoranče.

Ostatně jest tlouška pozemní kůry velmi rozdílná, neboť jsou krajiny zvláště ve vulkanických zeminách, kde horko a kyprost půdy ukazují, že jest velmi nepatrná: Vysoká temperatura lázeňských vod jest též znamením sousedství středního ohně.

17. Podle toho jest patrné, že prvotní stav tekutosti nebo měkkosti země musil míti za účinkující příčinu horko a ne činnost vody. Země byla tedy při svém původu žhavá hmota. Následkem výparu teploty nastalo to, co se děje při každé roztavené hmotě,

ona znenáhla schladla, a ochlazení počalo přirozeně na povrchu, který ztuhl, kdežto vnitřek zůstal tekutý. Země se tedy může přirovnati ke kusu uhlí, jenž přichází zcela žhavý z pece a jehož povrch shasne a se ochladí při styku se vzduchem, když se ale rozbije, nalézá se ještě žhavý ve vnitř.

18. V té době, když byla zeměkoule žhavou hmotou, neobsahovala ani o jeden atom více nebo méně než nyní; ale větší díl podstat, z kterých sestává a které vidíme pod tekutou nebo pevnou formou země, kamenů, kovů a krystalů, našel se následkem této vysoké teploty v zcela jiném stavu; ony se jen podrobily proměně následkem ochlazení a pomícháním způsobily nové živly a nová spojení. Vzduch, jsa značně roztažen, musil se rozšiřovati do nesmírné vzdálenosti; všechna voda nutně obrácená v páru byla smíšena se vzduchem; všechny hmoty, které jsou schopné se vykouřiti, jako kovy, síra, uhlí, nalézaly se tu v stavu plynném. Stav atmosféry (vzduchu) neměl nic podobného k tomu, co jest nyní; houštka všech těchto výparů tvořila kol ní mrak, kterým nemohl proniknouti žádný sluneční paprsek. Kdyby byl mohl za oné doby nějaký živý tvor existovati na povrchu zeměkoule, byl by býval osvětlen jen smutným bleskem pece, pod jeho nohami umístěné, a zapáleného vzduchu, aniž by byl tušil jsoucnost slunce.

3. První období.

19. Prvním skutkem ochlazení bylo upevnění zevního povrchu rozžhavené hmoty a tím vytvořila se pevná kůra, která jsouc z počátku nepatrná, poznenáhla zhoustla. Tuto kůru působil kámen žula (granit) nazvaný, největší tvrdosti, tak pojmenovaný od svého zrnového pohledu. Rozeznávají se v něm troje hlavní podstaty: živec (Feldspat), křemen nebo skalní krystal a slída nebo leštnák, který poslední má kovový lesk, ačkoliv není kovem.

Žulová vrstva jest tedy ta první, jež se vytvořila na zeměkouli, která ji obklopuje celou, a jež působí jistým způsobem její kostru, ona jest přímým plodem roztavené hmoty, která ztuhla. Na ní a pak do dutin, jež se nalézaly na jejím sem tam zmítaném povrchu, kladly se postupně vrstvy jiných zemin později vytvořených.

Co ji rozeznává od těch posledních, jest, že nemá žádného vrstvení, to jest: že působí pevnou a v celé své tloušce stejnorodou hmotu a že není přerušena vrstvami. Překyp žhavé hmoty musil tam učiniti četné a hluboké rozštěpy, kterými se hrnula tato hmota.

20. Druhý skutek ochlazení byl, že se staly některé ve vzduchu v stavu páry obsažené látky tekutými a že se vrhaly na povrchní půdu. Tu nastaly deště a jezera síry, pryskyřice, pravé řeky železa, mědě, olova a jiných roztavených kovů. Tyto hmoty vtáhnuvše se skulinami působily žíly a kovové šlichy.

Pod vlivem těchto rozličných činitelů utrpěl žulový povrch zde i onde rozklady; nastaly smíšeniny, jež utvořily prvotní zeminy v pravém smyslu, jež se lišily od žulové skály, avšak ve smíšených hromadách bez pravidelného vrstvení.

Pak přišly vody, které padajice na žhavou půdu opět se proměnily v páru a opět jako lijavý déšť dolů padaly, a tak dále, pokud jim to jejich temperatura nedovolovala zůstat na dnu v stavu tekutém.

Od utvoření žulových zemin počíná řada zemězpytných období, ku kterým by se měla připočísti ta, původní stav žhavosti zeměkoule.

21. Takový byl pohled této první obdoby, pravého to zmatku všech žívlů pomíchaných, jež hledaly svá místa, kde žádná živá bytost nemohla existovati. Též jest nepřítomnost vsí stopy bylinného a zvířecího života ve zemězpytu jeden z rozhodujících odznaků.

Jest nemožno ustanoviti určitou dobu pro tuto první obdobu, ne více než pro ty následující; avšak podle času, jež potřebuje koule jistého objemu, jež se rozpálila do červeno-běla, aby se její povrch tak ochladil, aby tam mohla zůstat kapka vody v tekutém stavu, vypočítalo se, že kdyby ta koule měla velikost země, potřebovala by *více než milion let k tomu cíli.*

4. Přejchodní období.

22. Z počátku přechodní obdoby měla pevná žulová kůra ještě jen malou tloušťku a činila jen dosti slabý odpor návalu žhavých hmot, které kryla a tlačila. Nastaly náspy a četné otvory,

kterými se vrhala vnitřní láva. Půda ukazovala jen málo povážlivých nerovností.

Voda, málo hluboká, pokrývala skoro celý povrch země, kromě povýšených částí, jež působily zeminy nízké, často přeplavené.

Vzduch se poznenáhla očistil od nejtěžších hmot, byvších na okamžení v párním stavu a které se následkem ochlazení ztužily, a na povrch půdy uvrženy jsouce, od vody pak strženy a roztaaveny byly.

Když se mluví o ochlazení této doby, musí se bráti to slovo v poměrném smyslu, to jest: ohledně na prvotní stav, nebo temperatura musela býti ještě vřelá.

Husté vodní páry, které se vznášely ze všech stran nesmírného, tekutého povrchu, padaly v častých a horkých deštích a zatemňovaly vzduch; avšak paprsky slunce počínaly se ukazovati skrze tento mlhavý vzduch.

Jedna z nejposlednějších podstat, od kterých se musil vzduch očistiti, poněvadž jest přirozeně v plynném stavu, jest kyselina uhličita, která působila tehdy jednu z jeho součástí.

23. V tom období počaly se tvořiti vrstvy zemin ze sedlin, které se z vody, blátem a rozličnými hmotami, organickému životu vlastními, tam skládaly. — Tehdy povstaly první živé bytosti z říše bylin i zvířat, z počátku v malém počtu; nalézají se jejich stopy více a více časté v tom poměru, čím více se povyšujeme ve vrstvách tohoto utvoření. Jest to pamětihodno, že se život všude ukazuje, jakmile jsou poměry jemu prospěšné, že nastane každý druh, když nastoupí poměry jeho životu vlastní.

24. Ty první organické bytosti, jež povstaly na zemi, jsou byliny s méně složenou organisací, které se v botanice naznačují jmény: kryptogamy (bezpohlavní byliny), akolyledony (bezdělohé), monokotyledony (jednodělohé), to jsou: mechy, hříby, plešky, kapradí a zeleniny. Nevidí se ještě stromy s dřevěným kmenem, nýbrž jen takové na způsob palmovníků, jejichž houbovitá lodyha se podobá bylinám.

Zvířata toho období, která následovala po prvních bylinách, jsou výlučně mořská, tato jsou z počátku polipy, zářivá zvířata, kamožilci: zvířata to, jejichž organisace jednoduchá a takřka

prvotní se blíží nejvíce k bylinám; později přicházejí lasturníci a ryby, jejichž druhy nyní více neexistují.

25. Pod vlivem horka a vlhkosti a následkem množství uhlíčiny ve vzduchu rozšířené, plynu to k dýchání vezdejšími zvířatům škodlivého, ale bylinám potřebného, pokryly se vystouplé zeminy rychle značným rostlinstvem rovnočasně, jak se rozmnožovaly vodní byliny v lůně bahnivém. Byliny, druhů těch, které za našeho času jsou pouze travou několika centimetrů, dosahovaly veliké výšky a velikosti; tak byly lesy kapradí stromům podobné od 8 do 10 metrů výše a přiměřené tloušťky; bojinků (boševník, jistý způsob mechu) téže velikosti; přeslička¹⁾ od 4 do 5 metrů, která má nyní sotva 1 metr, a nekonečně druhy, jichž více není. Ke konci toho období začaly se ukazovati některé stromy sosnovité neb smrčky.

26. Následkem přenešení vody byly zeminy, jež zplodily to množství rostlinstva, vícekrát zatopeny a novými náspy zemin pokryty, kdežto ty, které přišly do sucha, ozdobily se podobným rostlinstvem. Na ten způsob bylo několikrát rostlinstvo po sobě zničeno a obnoveno. Nebylo tomu tak u zvířat, která jsouce všechna vodní, nemohla trpěti těmito změnami.

Tyto zbytky, od dlouhé řady staletí nahromaděny jsouce, působily vrstvy veliké tloušťky. Pod vlivem horka, vlhkosti, tlaku, působeného od pozdější naplavené země a bezpochyby i jiných lučebních činitelů: plynů, kyselin a solí, spojením prvků utvořených, podrobily se tyto rostlinné hmoty kvasení, které je proměnilo v kamenné nebo podzemní uhlí. Uhlé hory jsou tedy přímý plod rozkladu množství za přechodního období nashromážděného rostlinstva; proto se nalézají skoro ve všech krajinách.²⁾

27. Poněvadž ostatky zkamenělin mohutného rostlinstva této doby se nalézají dnešního dne pod ledem točnových zemí, tak jako v horkém pásu, musí se z toho souditi, že, poněvadž bylo rostlinstvo stejnorodé, musila býti temperatura též stejná. Točny nebyly tedy pokryty ledem jako nyní. Tomu tak bylo, poněvadž

¹⁾ Bahenka, vůbec nazvaná: koňský ocas.

²⁾ Rašelina se utvořila tímto způsobem, rozkladem hromady rostlinstva v bahnitých krajinách, ale s tím rozdílem, že pocházejíc z novějších časů a bez pochyby v jiných okolnostech, neměla času státi se uhlím.

země měla horko v sobě, ve středním ohni, jenž ohřival stejným způsobem celou tvrdou kůru ještě málo flustou. Tato teplota byla mnohem vyšší, než jí mohli dáti paprsky slunce, jež byly ostatně oslabeny houstkou vzduchu. Teprv později, když střední horko nemohlo působiti na zevnitřní povrch země leč slabý nebo žádný účinek, dosáhla činnost slunce převahu a krajiny na točně, které obdržovaly jen šikmo paprsky, velmi málo tepla poskytující, pokryly se ledem. Pochopí se, že za doby, o které mluvíme, a ještě dlouhý čas po ní led byl neznám na zemi. Toto období musilo trvati velmi dlouho, jak se může souditi z počtu a tloušťky uhelných vrstev.¹⁾

5. Druhé období.

28. S přechodním obdobím zmizelo náramné množství rostlinstva i zvířat, která naznačovala tuto dobu, buď že vzdušní poměry nebyly tytéž, nebo že řada potop zničila všecko, co žilo na zemi. Jest to k víře podobno, že tyto dvě příčiny účinkovaly k této změně, nebo z jedné strany dokazuje bádání zemin, které naznačují konec toho období, veliké převraty hor a výbuchy působené, jež vyvrhly veliké množství lávy na povrch země, a z druhé strany nastaly znamenité proměny ve všech třech přírodních říších.

29. Druhé období se vyznamenává z minerálního stanoviska četnými a mocnými vrstvami, jež dokazují zdoluhavý útvar ve vodním lůně, a jež naznačují rozličné doby velmi se lišící.

Rostlinstvo jest méně rychle, méně obrovské než v předcházejícím období, bezpochyby následkem zmenšení teploty a vlhkosti, pak následkem nastalých změn součástí živlu ve vzduchu. K bylinám zelinkovým a mokvatým připojily se rostliny s dřevěnou lodyhou a první stromy v pravém smyslu.

30. Zvířata jsou ještě vodní, nanejvýš obojživelníci; zvířecí život na souši činí malý pokrok. Nesčíslné množství lasturníků se

¹⁾ V zálivu mořském de Fundy (Nové Skotsko) nalezl pan Lyell uhlí v tloušce 400 metrů, jež představovalo 68 rozličných vodorovných vrstev, jež ukazovaly patrně stopy více půd lesních, kde kmeny stromů měly ještě své kořeny, (L. Fugier). Kdyby se nepočítalo než 1000 let pro útvar každé této vrstvy, dělalo by to již 68.000 let pro tuto jedinou polohu.

rozvinulo v mořském lůně následkem útvaru vápenných hmot. Nastaly nové ryby, dokonalejší organisace než v předešlém období; vidí se objevení prvních velryb. Nejznamenitější zvířata této doby jsou ohromné zeměplazy, mezi kterými se pozorují:

1. Ichthyosor (ryboještěr), způsob ještěrcí ryby, jež dosáhne až 10 metrů délky, a jehož dásně, náramně prodloužené, byly ozbrojeny 180 zuby. Jeho forma upamatuje vůbec něco málo na onu krokodila (ostrovida), ale bez šupinatého hřbetního štítu; jeho oči měly objem lidské hlavy, měl ploutve jako velryba a vyhazoval vodu jako tato vzdušnicemi.

2. Plésiosor, jiný mořský zeměplaz, tak veliký jako Ichthyosor, jehož krk nesmírně dlouhý se křivil jako onen labutě, a jenž mu dával podobu ohromného hada uvazaného na želvu. Měl hlavu ještěrcí a zuby ostrovida; jeho kůže musela býti tak hladká jako předešlého, nebo se nenalezla žádná stopa šupin ani skořepin.¹⁾

3. Téliosor přibližuje se více k nynějším krokodilům, kteří se zdají býti jeho zdobně odstin; jako tito poslední měl šupinatý hřbetný štít, a žil zároveň ve vodě i na zemi. Jeho velikost byla okolo 10 metrů, z kterých 3 neb 4 připadly pouze na hlavu; jeho ohromná tlama měla 2 metry při otvoru.

4. Mégalosor, veliká ještěrka odrud ostrovidů, 14 až 15 metrů dlouhý, výlučně masožravý, žil od zeměplazů, od mladých ostrovidů a želv. Jeho ohromná tlama byla ozbrojena zuby jako zahradnický nůž dvousečný, do zadu obrácenými, tím způsobem, že když se jednou vrazily do oběti, jí nebylo více možno se vysvoboditi.

5. Iguanodon, ta největší ještěrka, která se kdy objevila na zemi; ona měla 20 až 25 metrů od hlavy do konce ocasu. Její tlama byla nadrostla kostěným rohem, jako hřebenatá ještěrka za našich časů, od které se nezdá než velikostí rozeznávati, neb ta poslední jest sotva 1 metr dlouhá. Forma zubů dokazuje, že to byl bylinožrout, a forma noh, že to bylo zvíře pozemní.

6. Ptérodaktyl, podivné to zvíře velikosti labutě, které náleží svým tělem k zeměplazům a zároveň hlavou k ptákům a svou masitou blánou, jež spojovala jeho náramně dlouhé drápy, a která

¹⁾ První zkamenělina toho zvířete nalezla se v Anglii 1823. Od té doby nalezly se i ve Francii i v Anglii.

mu sloužila za padák, když se vrhal na svou oběť z výšky stromu nebo ze skály, podoben k netopýrům. Toto zvíře nemělo rohového zobáku ptáků, nýbrž dásňové kosti tak dlouhé jako půl těla, zuby obdařené, končily se do špičky jako zubák.

31. Za toho období, které muselo trvati velmi dlouho, jak to dokazují počet a mocnost zemězpytných vrstev, nabyt život zvířecí v lůně vod nesmírného rozvinutí, jak tomu bylo s rostlinstvem v předcházejícím období. Vzduch jsa více očistěn a více schopen k dýchání, počal připouštěti jistým zvířatům žiti na zemi. Moře se vícekrát přenášelo, ale bez násilného otřesení. S tímto obdobím zmizely ze své strany druhy obrovských vodních zvířat, vynahrazeny jsouce později podobnými druhy s méně nepřiměřenými formami a menší velikostí.

32. *Pýcha přivedla člověka k tomu výroku, že byla všechna zvířata stvořena k jeho prospěchu, k jeho výhodě. Ale jak malý jest počet těch, která mu přímo slouží, která si mohl podrobiti, u porovnání k nescíslnému počtu těch, s kterými nebyl nikdy a nebude nikdy ve styku. Jak se může udržovati takový výrok při bytnosti těch nescíslných druhů, jež samojedině obyvaly zemi tisíce tisíců staletí, prvé než člověk sám se tu objevil a které zmizely? Může se říci, že byly stvořeny k jeho prospěchu? Avšak všechny tyto druhy měly svou příčinu byti, měly svou prospěšnost. Bůh jich nemohl stvořiti z rozmaru své vůle, a aby si působil to potěšení je zničiti; nebo všechny měly život, půdu, citlivost pro bolest a blahobyt. K jakému cíli je stvořil? Tento cíl musí býti svrchovaně moudrý, ačkoliv jej posud nepochopujeme. Snad to bude jednoho dne člověku dáno poznati k ponížení jeho pýchy; avšak jak velice se prozatím zvyšují myšlenky při pohledu na nové obzory, do kterých mu nyní jest dovoleno řídit své zraky, před velkolepým divadlem toho stvoření tak velebným ve své zdlouhavosti, tak podivuhodným ve své prozřetelnosti, tak správným, tak dokonalým a nezměnitelným ve svých následcích.*

6. Třetí období.

33. S třetím obdobím počíná pro zemi nový pořádek věcí; stav jejího povrchu změnil úplně svůj pohled; poměry života jsou docela změněny a blíží se k nynějšímu stavu. První časy toho období jsou naznačeny zdržením rostlinných a zvířecích plodů; všecko má na sobě znaky zkázy skoro všeobecné živých bytostí, a pak se objevují poznenáhla nové dokonalejší, a jejich dokonalejší organizace jest přiměřená přirozenosti středu, kde jsou povolány žiti.

34. Za předešlých období málo odporovala pevná kůra zeměkoule činnosti vnitřního ohně, jak to již bylo praveno, pro svou malou tloušťku. Tato kůra se lehce protrhla a dovolovala roztaveným hmotám volně se vyvrhnouti na povrch země. Nebylo tomu tak, když již dosáhla jisté tloušťky. Žhavé, ze všech stran tlačené látky, jako vařící se voda v uzavřené nádobě, učinily konečně výbuch; žulové dno násilně prolomeno jsouc, na mnohých místech bylo pokryto rozpuklinami, jako natlučená nádoba. Na průlivech těch rozpuklin vyzdvižená a opět usazená pevná kůra horních štítů, souhoří a pohoří. Některé části pozemní obálky nerozervané byly pouze pozdviženy, kdežto se na jiných místech utvořily prohlubiny a dutiny.

Povrch půdy stal se pak velmi nerovný; vody, které až do toho okamžiku jí pokrývaly způsobem skoro rovnostejným, na největší části její rozlohy, byly stlačeny do nižších částí a zanechaly za sebou rozsáhlé souše, neb osamělé hřbety hor, jež působily ostrovy.

Takový jest veliký zjev, jenž se splnil v třetím období, a jenž proměnil pohled zeměkoule. Nestal se ani náhle, ani zároveň na všech místech, nýbrž za dob více nebo méně vzdálených.

35. Jedny z prvních následků toho pozdvižení byly, jak se pravilo, sklony vrstev náspů původně vodorovných, a které zůstaly všady v tomto postavení, kde půda nebyla přerušena. Tyto sklony se tedy utvořily nejvíce po stranách a v okolí hor.

36. Krajiny, kde vrstvy násep zachovaly svou rovnováhu, musejí se projíti, aby se našly naplavy prvního tvoření všechny

jiné, často až do znamenité hloubky, na konci které se nalézá nevyhnutelně žulová skála.

Důkaz, že vrstvy byly vyvýšeny jako hory, byly vynešeny nad svůj obyčejný povrch, a někdy do velmi veliké výšky, tím způsobem, že když se udělá kolmý průřez středem hory, ukazují se patrně v celé své mohutnosti, a nad sebou položeny jako poschodí nějakého domu, spodní vrstvy nerostou.

Tak to přijde, že se nalézají značná ložiska mušlí ve veliké výšce, původně na mořském dně utvořené. Nyni se již dokonale uznalo, že moře za žádné doby nemohlo dosáhnouti takové výše, neboť všechny vody, která jsou na zemi, nedostačovaly by k tomu i tehdaž, kdyby jich bylo stokrát více. Muselo by se tedy předpokládati, že se množství vody zmenšilo, a pak by nastala otázka, co se stalo s tím ztraceným dílem. Povýšení, které jest dnešního dne nepopíratelným skutkem, vysvětluje mořské náplavy, které se nalézají na jistých horách, způsobem tak důsledným jako přísným.¹⁾

37. V těch místech, kde povýšení původní skály učinilo úplné roztržení půdy buď prudkostí, nebo formou, výškou a objemem pozdvižené hmoty, ukázala se holá žula, jako zub, jenž pronikne dáseň. Vrstvy, které ji pokrývaly, byly zdviženy, přerušeny a opět uloženy a takto odkryty; a tak se stalo, že zeminy, jež náležejí k těm nejstarším útvarům, a jež se nalézaly při svém prvním položení ve veliké hlubokosti, působí nyní půdu jistých krajín.

38. Žulová hmota, následkem vyzdvižení ze svého místa přivedená, zanechala na jistých místech otvory, kterými šlehá vnitřní oheň a vycházejí roztavené hmoty; to jsou sopky. Sopky jsou takřka komíny této nesmírné horní pece, nebo lépe řečeno: to jsou záklopy pojišťovací, jež odstraňují hnutí jinak velmi strašlivé, poskytující východ přemocným žhavým látkám. Proto se může říci, že počet sopek činných jest příčina bezpečnosti celého povrchu země.

Můžeme si učiniti pojem o mohutnosti toho ohně, když pomyslíme, že se sopky otvírají i v samém lůně moře, a že

¹⁾ Nalezly se ložiska mušlí ve vápenitých vrstvách Andeských v Americe ve výšce 5000 metrů nad hladinou Oceánu.

množství vody, které je kryje a do nich vniká, nedostačuje, aby je uhasilo.

39. Zvýšeniny, jež nastaly v pevné hmotě, vypudily nutně z místa vody, které byly v těch místech, na místa jiná, hlubší. Avšak ty samé nížiny byvše brzy na jednom místě, brzy na jiném zvýšeny, odehnaly vody, které jinam odtékaly, a tak dále, až tyto mohly převzít stálější stanovisko.

Postupné změňování místa této tekuté hmoty, rozervalo a proměnilo nutně povrch země. Odtékající vody strhly částku zemin z předešlých útvarů povýšením odkrytých, obnažily některé hory, jež jimi byly pokryty, a přivedly jejich žulový nebo vápnovitý základ na světlo denní. Hluboké roviny byly vyhloubeny a jiné zasypány.

Jsou tedy hory utvořeny přímo činností středního ohně; to jsou hlavně žulové hory; jiné přicházejí od činnosti vod, které strhajíce mnohé zeminy a lehké hmoty, vydlabaly údolí okolo pevného, vápenitého nebo jiného základu.

Vodním proudem stržené hmoty utvořily vrstvy třetího období, jež se toliko rozeznávají od předešlých méně svým složením, které jest skoro stejné, než svým položením.

Vrstvy prvního období, přechodního i druhého, jež se utvořily na povrchu země, málo změněny jsou skoro stejné po celé zemi; vrstvy třetího období naopak, jež se utvořily na základě velmi nerovném a prouděním vody, mají odznaky více místní. Všude, kde se kopá do jisté hlubokosti, nalézají se všechny předcházející vrstvy v pořádku svého utvoření, kdežto se nenalézají všudy zeminy a vrstvy třetího období.

40. Za doby zhouby země, která se stala na počátku tohoto období, se pochopuje, že organický život musel utrpět na čas zastavení, co se poznává při zpytování zemin, zkamenělin zbavených. Avšak, jakmile nastal pokojnější stav, objevily se opět byliny i zvířata. Poměry živobyti se změnily, vzduch se více očistil, vidělo se utvoření nových druhů dokonalejší organizace. Byliny se s ohledem na své sestavení málo liší od bylin našeho času.

41. Za trvání těchto dvou období měly zeminy vodami nepokryté malou rozsáhlost a byly bahnivé a často přeplaveny;

proto tam nebyla jiná zvířata kromě ryb neb obojživelníků. Třetí období, v kterém se utvořily náramné souše, vyznamenává se příštím pozemních zvířat.

Jak v přechodním období vidíme vzrůst náramného rostlinstva, v druhém období obrovských zeměplazů, vidíme v tomto třetím období se utvořiti ohromné ssavce, jako: slony, rhinocerosy, hypopotamy, palcotheria, megatheria, dinotheria, mastodonty, mamuty atd. Tyto dvě poslední odrudy slona měly 5 až 6 metrů výšky a jejich choboty dosáhly i 4 metrů délky. Vidělo též přichod ptáků, jako i většího dílu druhů, které žijí ještě za našich časů. Některé druhy této doby přežily poslední potopy, jiné, které se naznačují všeobecným jménem »předpotopní zvířata«, zmizely docela, nebo byly nahrazeny podobnými druhy méně těžkými, méně hmotnými, jejichž první vzory byly takřka první pokusy; takové jsou: felis splexa, masožravé zvíře, velikosti vola, maje pytevní odznaky tygra a lva; cervus megaceron, druh jelena, jehož parohy 3 m. dlouhé byly od sebe 3 neb 4 metry vzdáleny.

7. Období zátopy.

42. Toto období se vyznamenává jednou z největších zátop, které napadly zeměkouli, jež přeměnila ještě jednou pohled její tváře a která zničila bez návratu množství živých druhů, od kterých se nalézají jen zbytky. Všudy zanechala stopy, jež dokazují její všeobecnost. Vody, násilně vypuzené ze svých ložisek, potopily souše, trhající sebou zeminy i skály, obnažující hory a vyvracející z kořenů staleté lesy. Nové náplavy, které působily, jsou známe pod jménem *zátopních zemín*.

43. Jedna z nejznamenitějších stop této veliké pohromy jsou balvany, jež jsou nazvány *putujícími balvany*. Tak se jmenují žulové kameny, jež se nalézají osaměle na rovinách, spočívajících na zeminách třetího období a uprostřed potopních zemín, někdy na více set mil od hor vzdálené, od kterých odtrženy byly. Jest to patrné, že nemohly z takové vzdálenosti přenešeny býti, leč násilnými proudy.¹⁾

¹⁾ Jest to jeden z těchto balvanů, jež přichází patrně dle svého útvaru od Norských hor, který slouží soše Petra Velikého v Petrohradě za podnožku.

44. Skutek ne méně znamenitý, jehož příčina dosud neznáma, jest, že se nenalézají v zátopních zeminách první *aerolity* (povětrony). Poněvadž počaly teprvé v této době padati, tedy nebylo příčiny, která je tvoří, dříve.

45. Teprvé v této době počaly točny se pokrývati ledem a utvořily se ledové hory, co ukazuje se na značnou změnu teploty země. Tato změna musela býti náhlá, nebo kdyby se byla postupně stala, byla by měla zvířata, jako slony, jež žijí dnešního dne jen v horkých krajích, a která se nalézají v tak velikém počtu v stavu zkamenělin v točnových zemích, čas poznenáhla odtáhnouti do teplejších krajín. Všecko naopak dokazuje, že musela náhle od veliké zimy uchváčena a ledem obklopena býti.¹⁾

46. To byla tedy ta pravá všeobecná potopa světa. Mínění o příčinách, které ji mohly působiti, jsou rozdílná; avšak jakékoliv mohou i býti, skutek předce existuje.

Dosti obyčejně se míní, že náhlá změna se stala v postavení osy a točení země; odtud by pocházelo obecné vystoupení vod na povrch země. Kdyby se ta změna byla stala zdlouhavostí, byly by vody postupně střídaly svá místa, bez pohrom, kdežto všecko ukazuje na násilný a náhlý pohyb. Při vědomosti, v které se nalézáme ohledně na pravou příčinu, nemůžeme podati leč podmínky.

Náhlé přenesení vod mohlo též působeno býti pozdvižením jistých částí pevné kůry, a utvořením se nových hor v lůně moří, jak se to stalo na začátku třetího období; ale nehledě na to, že by potopa nebyla bývala všeobecnou, nevysvětlilo by to náhlou změnu teploty točen.

47. Při zmatku, působeném převratem vod mnoho zvířat zahynulo. Jiná, aby ušla zátopě, utekla na hory, do jeskyň a skulin,

¹⁾ Roku 1771 nalezl ruský přírodozpytec Pattas uprostřed severního ledu celé tělo mamuta, jež kůži pokryto bylo, které mělo část svého masa. R. 1779 nalezl se jiný, jenž byl též uzavřen v ohromném balvanu ledovém na ústí Lény v Sibiři, jež popsal přírodozpytec Adams. Vůkolní Jakuti rozsekali maso pro potravu svých psů. Kůže byla pokryta černými chlupy a krk hustou hřívou. Hlava bez chobotu, jenž měl 3 metry délky, vážila více než 400 liber. Jeho kostra jest v Petrohradském museu. Na ostrovech i na břehu ledového moře nalézají se velké množství slonových zubů, že jsou předmětem znamenitého obchodu pod jménem slonové nebo sibiřské kosti.

kde zahynula v množství buď hladem, nebo že mezi sebou se sežrala, nebo snad též přivalem vod do míst, kam se byla utekla, a odkud nemohla více prchnouti. Tak se vysvětluje velké množství kostí rozličných zvířat masožravých i jiných, jež se nalézají pomateně v jistých jeskyních, z této příčiny *svalinami nebo kostnicemi* nazvaných. Nalézají se tam nejvíce pod krápníkem. Do některých jeskyň zdály by se kosti strženy býti vodním proudem.¹⁾

8. Období po zátopě nebo nyníjší.

Zrození se člověka.

48. Když nastala opět rovnováha na povrchu zeměkoule, převzal zvířecí a rostlinný život rychle svůj běh. Upevněná půda dosáhla stálejšího stanoviska; vzduch více očištěný byl přiměřen jemnějším orgánům. Slunce, jež svítilo v celém svém lesku skrze tekutý vzduch, udělovalo se světlem teplotu, méně udusující a více oživující, než-li vnitřní žhavé pece. Země se obydčila méně divokými a více společenskými zvířaty; více šťavnaté byliny poskytovaly potravu méně hrubou, konečně všecko bylo připraveno na zemi pro nového hosta, jenž měl ji obývat. Tehdás se objevil člověk, poslední bytosť stvoření, jehož intelligence měla budoucně přispěti k pokroku všeobecnému, při čemž sám pokračoval.

49. Jest člověk na zemi skutečně teprv od zatopného období, nebo snad přišel před touto dobou? Tato otázka byla velmi přetřásána v nyníjších časech, a její rozluštění, buď si jakékoliv, nezmění ničeho na obsahu všech vypravovaných událostí a příští lidského pokolení bude nicméně o mnoho tisíc let dřívějším, než to udává biblické stvoření světa.

Co přivedlo k myšlence, že jest příští člověka pozdější, než zátopa jest, že se nenašla žádná skutečná stopa jeho bytosti za předešlého období. Kostí, na rozličných místech nalezené, a jež

¹⁾ Známe mnoho takových jeskyň, z kterých některé mají velikou rozsáhlost. V Mexiku jest jedna, jež má více mil; Postojnská v Krajinsku (v Rakousích) má nejméně 3 míle. Jedna z těch nejznamenitějších jest ta u Gailenreuthu v Würtembergu. Jest jich více ve Francii, v Anglii, v Německu, v Sicilii a jiných zemích Evropských.

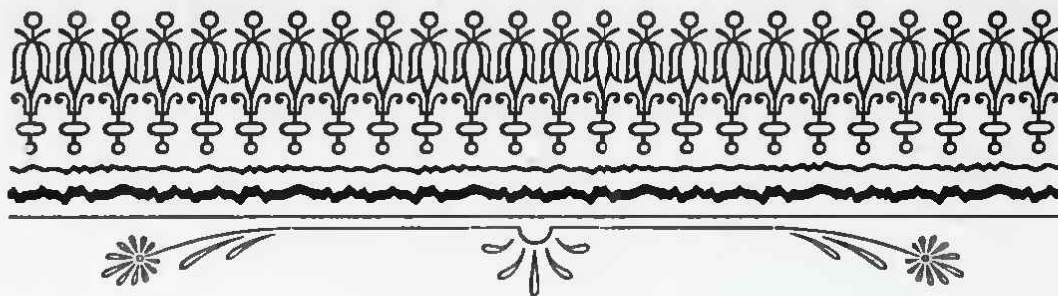
daly podnět k víře na bytost domnělého předpotopního, obrovského pokolení, byly poznány za kosti slonovy.

O čem se nedá pochybovati jest, že nebylo člověka ani v prvním období, ani v přechodním, ani v druhém, nejen že se nenalézají o něm žádná stopa, nýbrž že poměry živobytí nebyly proň připraveny. Zjevil-li se v třetím období, nemůže to býti, leč na konci a musel býti ještě málo četný.

Poněvadž bylo období zátopy krátké, nepůsobilo značných změn v poměrech vzdušných, zvířata a rostlinstvo byly tytéž před i po zátopě; není to tedy nemožno, že zjevení se člověka předcházelo tuto velkou pohromu; přítomnost opice za této doby jest nyní zjištěna, a nová odkrytí zdají se stvrzovati onu člověka.¹⁾

Buď si tomu jakkoliv, objevil-li se člověk buď před neb po veliké všeobecné zátopě; jest jisto, že jeho úloha lidskosti nepočala se skutečně rozvíjeti, leč v pozátopném období, může se tedy považovati za naznačenou jeho přítomnosti.

¹⁾ Patite: l'Homme antédiluvien par Boucher de Perthes; br. in 8; Des outils de pierre parlemême; br. in 8. Eher Jung Truttel 19 rue de Lille. Disevurs surles révolutions du globe par Georges Luvier avec noter du docteur Hoefler; in 12. chez Firmin Didot 56 rue Jakob.

Hlava VIII.

Učení o zemi.

- a) *Učení o srážce.* b) *Učení o ztužení.* c) *Učení o sloučení.*
d) *Duše země.*

a) **Učení o srážce.**

1. Ze všech teorií, týkajících se původu země, jest učení Buffona, jež nalezlo v těchto posledních časech nejvíce víry, buď pro postavení jeho původce v kruhu učenců, nebo poněvadž se o této době nic více nevědělo.

Poněvadž vidíme, že se všechny oběžnice pohybují v tomtéž směru od západu k východu, v téže rovině probíhající kruhy, jejichž sklon nepřevyšuje $7\frac{1}{2}$ stupně: soudil Buffon z této pravidelnosti, že musily do pohybu přivedeny byti toutéž příčinou.

Poněvadž jest slunce dle jeho mínění žhavá hmota v roztažení, předpokládal, že některá vlasatice vrazila do něho šikmo, strhnuvši jeho povrch, odtrhla jednu část, jež uvržena jsouc do prostoru, násilným úderem rozdělila se na více zlomků. Tyto zlomky utvořily oběžnice, jež pokračovaly v okrouhlém pohybu, vlivem síly soustředné i odstředné v tom směru, jenž jim byl prvním nárazem udělen, to jest: v eliptickém směru.

Oběžnice byly by takto části žhavé podstaty slunce, a následkem toho byly by při svém původu sami žhavé bývaly. Byly vydány svému ohlazení a ztužení, na čas jejímu objemu přiměřeny; a když to temperatura dovolila, povstal život na jejich povrchu.

Následkem postupného úbytku středního horka přišla prý země v přiměřeném čase do stavu úplného ochlazení; tekutá hmota prý z cela zmrzla, a vzduch více a více zhoustlý konečně zmizel. Úbytek teploty, čině život nemožným, přivedl prý zmenšení pak zmizení všech organických bytostí. Ochlazení, jež počalo na točnách, opanovalo poznenáhla všechny krajiny až do rovníku.

Takový jest dle Buffona nynější stav měsíce, jenž by byl, jsa menší než země, nyní uhaslým světem, kde život jest budoucně vyloučen. Samé slunce očekává jednoho dne tentýž osud. Dle jeho výpočtu potřebovala země asi 74.000 let, aby dosáhla nynější teploty, a za 93.000 let uvidí konec bytosti organické přirozenosti.

2. Učení Buffona, jemuž se protivi nová vědecká odkrytí, jest dnešního dne úplně opuštěno z následujících příčin:

1. Dlouhý čas se věřilo, že by vlasatice byly tvrdými tělesy, jejichž potkání se s nějakou oběžnicí mohlo by působiti zničení této. Když se přijímá tato podmínka, nemělo minění Buffona nic k víře nepodobného. Avšak nyní víme, že sestávají z husté plynné hmoty, dosti ale jemné, že se mohou pozorovati hvězdy střední velikosti skrze jejich těleso. Poněvadž v tomto stavu činí menší odpor než slunce, jest násilný náraz, jenž by mohl díl jejich hmoty do dálky uvrhnouti, nemožnou věcí.

2. Žhavá přirozenost slunce jest též podmínka, kterou až posud nepřišlo nic stvrdit, a kterou nová pozorování zdají se ze lži trestati. Ačkoliv ještě neznáme úplně jeho přirozenost, umožnila to mocnost prostředků k pozorování, jež máme nyní po ruce, lépe ho zpytovati. Nyní se vůbec od vědy připouští, že slunce jest koule, složená s pevné hmoty, obstoupena světlym neb ohnivým vzduchem, jenž není v styku s jeho povrchem.¹⁾

3. Za času Buffona znalo se teprv jen šest oběžnic, od starověku známých: Merkur (dobropán), Venuše (krasopaní), země,

¹⁾ Nalezne se úplné pojednání a v smyslu nové vědy o přirozenosti slunce a vlasatic v knize: *Etudes et lecture sur l'astronomie* par Camille Flammarion u Gauthier-Villard'a 55. quai des Augustins v Paříži.

Mars (smrtonoš), Jupiter, Saturnus (hladolet). Od té doby se jich vynalezl veliký počet, z kterých hlavně Juno, Ceres a Pallas mají svůj oběh nakloněn o 13, 10 a 34 stupňů, což se nesrovnává s podmínkou pohybu, jež by obdržely následkem odhození neb odlétnutí od původního tělesa neb by musily míti ten samý sklon, jako má toto.

4. Výpočet Buffona o vývinu země jest shledán zcela nesprávným od oné doby, kdy se shledalo, že teploty zemské stále ubývá (Fourier) a že země nepotřebovala 74.000 let, nýbrž miliony let, aby přišla k nynější teplotě.

5. Buffon pozoroval pouze střední horko zeměkoule, neohlížeje se na horko slunečních paprsků; avšak nyní jest to vědeckými, skutečnými doklady přesně dokázáno, že vnitřní horko zeměkoule pro tloušťku pozemní kůry nemá již od dávných časů leč nepatrného podílu při teplotě zevního povrchu; změny, kterým se tento povrch podrobuje, jsou obdobné a pocházejí od převahy a činnosti slunečního horka. (Hlava VII., č. 25.) Poněvadž jest skutek této příčiny neustálý, kdežto onen středního horka jest ničím nebo skoro ničím, nemůže jeho zmenšení působiti na povrchu země značných změn. Aby se země stala všeobecným ochlazením neobývatelnou, bylo by zapotřebí shasnutí slunce.¹⁾

b) Učení o ztužení.

3 Učení o utvoření země ztužením kosmické hmoty má nyní převahu ve vědě, poněvadž jest nejlépe ospravedlněno pozorováním, které rozlušťuje největší počet obtíží, a poněvadž se zakládá více než jiné na veliké zásadě všeobecné jednoty, jež jest zde výše popsána v hlavě VI. Všeobecné popsání nebes.

Toto dvojí učení přichází k tomu samému výsledku: k prvotnímu žhavému stavu zeměkoule, k utvoření pevné kůry ochlazením,

¹⁾ Patřte pro lepší osvětlení tohoto předmětu a zákona úbytu tepla: »Lettres sur le révolution du globe par le docteur Bertrand, ancien élève de l'Ecole polytechnique; lettre II., 1. vol. chez Hetzel libraire 18 rue Jacob. — Toto dílo, v smyslu nové vědy jednoduše bez soustavného ducha psáno, podává zemězpytné studium veliké zajímavosti.

k jsoucnosti středního ohně a k nastoupení organického života, jak ho činí temperatura možným. Nicméně se liší v podstatných věcech, a jest to k viře podobno, že, kdyby Buffon byl žil za našich časů, byl by měl jiné pojmy.

Zemězpyt zkoumá na tom místě, kde přímé pozorování jest možné. Poněvadž její bývalý stav ujde výzkumu, může býti jen domnělým; nyní nám zdravý rozum praví, že mezi dvěma podmínkami má se vyvoliti ta, která jest ztvrzena logikou a která se nejlépe srovnává s pozorovanými skutky.

c) Učení o sloučení.

4. Uvádíme toto učení jen k památce, poněvadž nemá nic vědeckého v sobě, ale pouze proto, že mělo v posledních časech nějakou pověst a že svedlo některé osoby. Obsahuje se v tomto názoru :

•Podle bible stvořil Bůh svět v šesti dnech, čtyry tisíce let před křesfanským věkem. Hle, to popírají zemězpytci skrze studium zkamenělin a tisíce odznaků nepopíratelných dokazují stáří země na milliony let; a přece praví písmo pravdu a zemězpytci též, a pouhý sedlák¹⁾ přivedl je do souladu, poučuje nás, že naše země jest zcela novou korou pokryta, která z velmi starých hmot složena jest.

Dle této nauky zmizení neznámé oběžnice k dozrání přišlé, nebo v souladu s tou, jež byla na tom místě, již nyní zaujímáme, obdržela prý duše země rozkaz, aby spojila své družice k utvoření naší nynější zeměkoule, podle pravidel pokroku platicích všehomíru. Jen čtyry z těchto hvězd přivolily k tomu spojení, jež se jim navrhovalo; jediný měsíc zůstal samostatný, nebo zeměkoule mají prý též svou svobodnou vůli. Duše země řídila, aby uskutečnila toto sloučení, k těm družicím přitažlivý, magnetický paprsek, jenž přivedl celou jejich rostlinnou, zvířecí i lidskou říši v jich zárodku se nalézající v strnulost. Tato práce měla za svědky jen duši země

¹⁾ Pan Michaël Figagnères (Van) skladatel: La Clef de la vie = Klíč života.

a veliké poslance nebeské, již jí nápomocni byli při tomto skutku, rozkládající základní prvky těchto světů, by jich spojení mohli v jediný celek. Po sloučení odtekly vody do prázdných míst, jež měla být zaujata měsícem. Vzduch se proměnil a probuzení neb vzkříšení ztrnulých zárodků počalo; člověk byl naposled vyveden ze svého stavu ztrnutí (hypnotismu), a viděl se obstoupen nádherným rostlinstvem pozemního ráje a zvířaty, jež se pokojně okolo něho pásala. Všecko to mohlo se za šest dní státi tak mocnými činiteli, jako byli ti, kterým Bůh svěřil tuto úlohu. Oběžnice Asie přinesla nám pokolení žluté, nejdříve vzdělané, Afrika dala pokolení černé; Evropa pokolení bílé a Amerika pokolení rudé. Měsíc by nám snad byl přinesl pokolení zelené nebo modré.

Na ten způsob by jistá zvířata, od kterých se nalézají zbytky, nikdy nebyla žila na naší zemi, nýbrž byla by přinesena byla z jiných světů, stářím rozložených. Zkameněliny zvířat, jež se nalézají v pasech (na točnách), kde by nebyla mohla žít zde na zemi, žila bez pochyby v pasech docela jiných na koulích, kde se zrodila. Mnohé zbytky zvířat nalézají se u nás na točnách, která žila u nich na rovníku.

5. Toto učení má proti sobě nejpádňější důkazy výzkumné vědy, neohlížeje se na to, že zanechává otázku o původu, kterou předstírá rozluštití, docela nerozluštěncu. Ona sice pravi, jak by se země byla utvořila, ale nepraví, jak se utvořily čtyry spojené světy, z nichž měla povstat.

Kdyby se věci ty byly staly takto, jak by to přišlo, že se nikde nenalézá stopa toho nesmírného sloučení, jež se vztahuje až do vnitřností zeměkoule. Když každý z těchto světů přinesl své vlastní hmoty, měla by Asie, Afrika, Evropa i Amerika, každá svou obzvláštní rozdílnou geologii (zemězpyt), čeho není, vidí se naopak především žulové zrno stejnorodé, rovnostejného složení ve všech částech zeměkoule, bez přerušení souvislosti. Pak se táhnou zemězpytné vrstvy tohotěž útvaru, vsady v tom samém pořádku nad sebou kladeny bez přerušení od jednoho břehu mořského k druhému od Evropy k Asii, k Africe a k Americe a naopak. Ty vrstvy, jsouce svědky přeměn zeměkoule, dokazují, že se tyto změny staly na celém jejím povrchu a ne na jedné části; ony nám

ukazují období, objevení se, bytosti a zmizení těch samých druhů zvířecích i rostlinných rovnostejně na všech částech světa. Zvířecí i rostlinná říše těchto vzdálených období pokračuje zároveň pod vlivem stejné teploty, a mění všudy povahu v tom poměru, jak se temperatura mění. Takový stav věcí se nesrovnává s útvarem země spojením více rozličných světů.

Nastane otázka, co by se bylo stalo z moře, které zaujímá od měsíce ponechanou prázdnotu, kdyby tento nebyl měl té zlo- vůle, nechť se spojí se svými sestrami? Co by se stalo z nynější země, kdyby jednoho dne měsíci napadlo přijít, aby převzal své místo a vypuditi z něho moře?

6. Tato soustava svedla několik osob, poněvadž se zdála vysvětlovati přítomnost rozličných rodů lidských na zemi a jejich umístění; ale když mohly tyto rody žít na těch rozdělených světech, proč by to nemohlo býti na rozličných místech též zeměkoule? To znamená, chtějí odstraniti jednu obtíž jinou o mnoho větší obtíží. Skutečně, jakou rychlostí, jakou zručností by se bylo stalo to spojení, nemohlo se státi bez násilného otřesení. Čím rychleji se stalo, tím strašlivější musily býti zátopy; zdá se to tedy býti nemožným, že by bytosti *pouze ponořeny do magnetického spánku* tomu byly mohly odolati, aby se pak tiše opět zbudily. Když to byly jen zárodky, v čem sestávaly? Jak mohly zcela vyvinuté bytosti přivedeny býti do zárodků? Zůstala by vždy otázka, dozvědět se, jak se ty zárodky znovu rozvinuly. To by byla ještě země zázračnou cestou utvořena, ale jiným, méně poetickým, méně velkolepým způsobem, než dle biblického stvoření, kdežto přirozené zákony podávají o stvoření výklad jinak velmi úplný, zvlášť více rozumný, z pozorování čerpaný.¹⁾

¹⁾ Když se taková soustava váže na celý vesmír, tážeme se, na jakém základě rozumném může spočívatí ostatek.

Soulad, který se má touto soustavou ustanoviti mezi biblickým a vědeckým stvořením, jest docela bludný, poněvadž ho věda sama popírá. Autor tohoto psaní, velmi vzdělaný muž, jsa na okamžik tímto učením sveden, viděl brzy jeho ranitelné stránky a neváhal ho potíratí vědeckou zbraní.

d) Duše země.

7. Duše země hraje hlavní úlohu v učení o obtažení kúrou; zpytujeme, je-li tato idea lépe oddůvodněna.

Organické rozvinutí jest vždy v poměru s rozkvětem intelektuálního principu; organismus se doplňuje v té míře, jak se rozmnožují schopnosti duše; organický postupník pokračuje stále u všech bytostí dle pokroku intelligence od kráalky až ku člověku; nemohlo tomu jinak býti, poněvadž duše potřebuje nástroj přiměřený důležitosti prací, které má vykonati. K čemu by to sloužilo ustřici, míti inteligenci opice bez potřebných orgánů k jejímu zjevení? Kdyby tedy země byla obživenou bytostí, sloužící jako tělo zvláštní duši též dle poměru svého sestavení, musila by býti její duše ještě více nevzdělána než kráalky, nebo země nemá živobytí ani byliny; kdežto se z ní děla dle úlohy, jež se této duši připisuje, bytost obdařená rozumem a svobodnou vůlí nejúplnější, zkrátka: vyšší duch, což není rozumně, neboť nikdy nebyl duch hůř rozdělen a více užalařován. Idea duše země, v tomto smyslu pojatá, musí tedy vřaděna býti mezi soustavy a pojmy bludné.

Pod duší země může se s větším právem vyrozumívati soubor duchů, ku vzdělání a k řízení jejich živelních součástí povolanych, což již předpokládá jistý stupeň intelektuálního vzdělání, nebo lépe řečeno: duch, jemuž jest svěřeno vysoké řízení mravního povolání a pokroku jejich obyvatelů, seslání to, které může uloženo býti jen bytosti významně vyšší ve vědě i v moudrosti. V tomto pádu není duch tento duší země, neb není v ní vtělen, ani podřízen jejímu hmotnému stavu; jest to vůdce jejímu řízení představený, jako jest general představen k vedení armády.

Duch, jemuž jest svěřeno seslání tak důležité, jako jest řízení světa, nemůže míti rozmáry, sice by byl Bůh velmi neprozřetelným, svěřiv výkon svých zákonů bytostem, které by byly schopnými dle své zlovůle proti nim jednati. Avšak dle učení o sloučení byla to zlá vůle měsíčního ducha, jež byla příčinou, že země zůstala neúplnou. Jsou myšlenky, které se zapuzují samy sebou. (Revue spirite 1868 pag. 261.)

Hlava IX

Převraty zeměkoule.

a) *Všeobecné a částečné převraty.* b) *Stáří pohoří.* c) *Biblická potopa.* d) *Obdobné převraty.* e) *Budoucí zátopy.* f) *Vzrůst a újma objemu země.*

a) Všeobecné a částečné převraty.

1. Zeměpytná období naznačují proměny obecného pohledu na zeměkouli následkem jejich změn; ale vyjímaje období zátopy, které nese odznaky náhlého převratu, vyplnily se všechny druhé zdlouha a bez náhlého přechodu. Za té doby, již součástky země potřebovaly, aby převzaly své místo, musily býti proměny všeobecné; jakmile byl základ upevněn, nemohly se státi leč částečné proměny na povrchu zeměkoule.

2. Mimo těchto všeobecných převratů utrpěla země ještě veliký počet místních převratů, jež změnily tvář jistých krajin. Jako při těch druhých přispěly k tomu dvoje příčiny: oheň a voda.

Oheň: buď výbuchy sopek, jež zaobalily okolní krajiny hustými vrstvami popele a lávy, zničily města i jejich obyvatele; neb

země otřesením nebo pozdvižením pevné kůry, což zapudilo vody do nejnižších krajin; nebo propadnutím se té samé kůry v některých krajinách ve větší nebo menší rozsáhlosti, kamž se vrhaly vody, zanechávající jiná údolí v suchu. Tak povstaly ostrovy v lůně oceánu, kdežto jiné zmizely; že se díly odtrhly od souše, nastaly ostrovy, že zátoky mořské vystoupily do sucha, spojily se ostrovy se soušemi.

Voda: dílem přílivem neb odlivem moře na jistých březích, dílem sesutím hor, které zastavilo běh vody a působilo jezera, dílem vystoupením a zátopami, konečně dílem náspy, jež se utvořily při ústí některých řek. Tyto náspy, zatlačující moře, utvořily nová údolí; tak nastala Delta Nilu nebo Nizů-Egypt a Delta Rhonu nebo Camarque.

b) Stáří pohoří

3. Při zpytování zemin, pozdvižením rozervaných pohoří, a vrstev, jež působí jejich pohoří, dá se poznati jejich zemězpytné stáří. Pod zemězpytným stářím pohoří nemá se vyrozumívati počet roků jejich existence, nýbrž období, v kterém se utvořila, následovně tedy jejich poměrné stáří. Byl by to blud, míti, že to stáří jest v poměru s jejich výškou nebo s jejich přirozeností, výlučně žulovou, poněvadž žulová hmota mohla proraziti na ní uložené vrstvy.

Na ten způsob se ustálilo pozorováním, že pohoří Vogesy v Bretagne a Côte d'Or ve Francii, jež nejsou velmi vysoká, přináležejí k nejstarším útvarům, ona pocházejí z období přechodního a předcházejí vrstvám uhelným. Jura nastalo uprostřed druhého období; jest současné s obrovskými zeměplazy. Pyrenei se utvořily později na začátku třetího období. Mont Blanc a pohoří západních Alp jest pozdnější než Pyrenei a nastalo uprostřed třetího období. Východní Alpy, jež obsahují pohoří v Tyrolsku, jsou ještě novější, neb se utvořily až ku konci třetího období. Některá pohoří v Asii jsou ještě pozdnějšího původu než období zátopy, nebo jsou s ní rovnočasna.

Tato pozdvižení musila působiti veliké místní převraty a větší nebo menší zátopy přenesením vod a změnou běhu řek.¹⁾

c) Biblická potopa.

4. Biblická potopa, naznačená též jménem veliké Asiatské potopy, jest událostí skutečnou a nedá se o pravdivosti její pochybovati. Musila býti způsobena vyvýšením části pohoří této krajiny, jako v Mexiku. Co podporuje hlavně toto mínění, jest existence Vnitrozemního moře, které se jindy táhlo od Černého moře až k Severnímu moři, a mimo to stvrzují toto mínění zemězpytná pozorování. Azovské moře a Kaspické moře, ačkoliv jejich voda jest slaná, nesouvisí s žádným jiným mořem; Aralské jezero a nesčíslná jezera, roztroušená v nesmírných rovinách Tartarie, a stepi Ruska zdají se býti ostatky tohoto bývalého moře. Při pozdvižení Kavkazského pohoří, jež se stalo po všeobecné zátopě, byla jedna částka té vody vržena k severu, k Severnímu oceanu, druhá na polední stranu, k oceanu Indickému. Tato zatopila a spustošila jmenovitě Mezopotamii, a celou od předků hebrejského národa obydlanou krajinu. Ačkoliv se tato potopa vztahovala na velmi veliký díl povrchu země, jest nyní zjištěno, že byla jen místní a že nemohla deštěm způsobena býti; nebo jak vydatný a stálý by i byl za těch

¹⁾ Poslední století podává znamenitý příklad zjevu toho druhu. Šest dní cesty od města Mexika nalezala se roku 1750 plodná a dobře vzdělaná krajina, kde rostly: rýže, kukuřice a rajské fíky v hojnosti. V měsíci červnu lomcovalo strašné zemětřesení půdou a toto zemětřesení se obnovovalo bez přestání po dobu celých dvou měsíců. V noci z 28. na 29. září utrpěla země násilné otřesení; krajina v rozloze více mil se poznenáhla pozdvihla a konečně dosáhla výšky 500 stře-
víců na povrchu 10 čtverečních mil. Zem valila se jako vlny mořské při vzbu-
řeném povětří; tisíce pahrbků se po sobě pozdvihlo a opět zmizelo; konečně
otevřel se jícn, skoro tři mile šířky; kouř, oheň, žhavé kamení a popel byly há-
zeny do nesmírné výšky. Šest vrchů povstalo z tohoto stvořeného jícnu, mezi
kterými sopka, již dáno jméno Joruko, se vypíná 550 metrů nad bývalou rovinou.
V tom okamžení, když počalo třesení půdy, zatopily dvě řeky, totiž Knitimba
a Rio San Pedro, tekouce na zad, celou rovinu, kterou nyní zaujímá Jorullo;
řeky zmizely na počátku území zemětřesením postiženém a vyšly opět na povrch
v západu, na místě velmi vzdáleném od svého bývalého řečiště. (Luis Figuier.
La terre avant le deluge page 370.)

40 dní, přece dokazuje výpočet, že množství padlé vody nemohlo býti dosti veliké, aby pokrylo celou zemi až nad nejvyšší hory.

Pro lidi oné doby, již znali jen velmi obmezenou částku povrchu zeměkoule, a kteří neměli žádného pojmu o jejím složení, musila to býti celá země, jakmile zátopa zastihla známé krajiny. Když se k této víře přidá obrazná, přepjatá forma, vlastní orientálnímu slohu, nebudeme se diviti přehnanosti biblického vypravování.

5. Asiatická potopa nastala patrně po příští člověka na zemi, poněvadž se její památka zachovala tradicí u všech národů této částky světa, kteří ji zasvětili ve svém bohosloví.¹⁾

Ona jest též pozdnější než veliká všeobecná zátopa, jež naznačila zemězpytné nynější období, a když se mluví o předpotopních lidech a zvířatech, rozumí se to o této první potopě.

d) Obdobné převraty.

6 Kromě svého ročního oběhu okolo slunce, jenž působí díly roku, kromě svého kroužení za 24 hodin okolo své osy, které působí den a noc, má země ještě třetí pohyb, jenž se vyplní za 25.000 let (důkladněji za 25.858 let), a působí zjev, jež se v astronomii naznačuje jménem: postupování rovnodennosti. (Hl. V., č. 4.)

Tento pohyb, jenž se nedá několika slovy vysvětliti bez podobnosti a bez zeměměřičského důkazu, sestává v jistém způsobu kruhového oběhu a rovnováhy, jež lze přirovnati k padajícímu vlku (dětské hračce), následkem jehož osa země, měníc svůj sklon

¹⁾ Indická bajka praví o potopě dle knihy Vedas, že Brahma, proměniv se v rybu, se obrátil k nábožnému mocnáři Vaivasvata a pravil mu: »Okamžení k zničení vesmíru přišlo; brzy bude všecko, co na zemi jest, zničeno. Musíš vystaviti koráb, do kterého vstoupíš vzav s sebou zrna všech rostlin. Budeš na mě čekati v tom korábu, a přijdu k tobě, maje na hlavě roh, dle kterého mne poznáš.« Svatý uposlechl, vystavil koráb, vstoupil doň a uvázal velmi silné lano na roh ryby. Koráb byl tažen více let s největší rychlostí uprostřed temnoty strašlivé bouře a přistál konečně na hřebetě hory Himavat (Himalaya). Brahma pak velel Vaivasvatovi stvořiti všechny bytosti a opět obydleti zemi.

Podobnost této legendy s biblickým vypravováním o Noemovi jest nápadná; z Indie přišla do Egypta jako mnoho jiných náboženských náhledů. Poněvadž kniha Vedas jest starší než kniha Mojžíše, nemůže býti vypravování, jež se tam nalezá o potopě, napodobněním této poslední. Jest to tedy k víře podobno, že Mojžíš, který studoval nauky egyptských kněží, čerpal své vypravování z nich.

opisuje ve svém oběhu v prostoru dvojí kužel, jehož vrchol jest ve středu země a jejichž základy obsahují povrch země, které popisují kruh polární, to jest $23\frac{1}{2}$ stupňového poloměru široký.

7. Rovnodennost jest okamžik, když slunce přecházejíc z jedné polokoule ke druhé, nalézá se kolmo nad rovníkem, což se stává dvakráte za rok, okolo 21. března, když slunce přechází k severní polokouli, a okolo 22. září, když se vrací k jižní polokouli.

Ale následkem postupující změny sklonu osy, jež působí též postoupení rovníku na sluneční dráze (ekliptice), pokračuje okamžení rovnodennosti každoročně o několik minut (25 minut, 7 vteřin). Toto postupování nazývá se postupování rovnodennosti. (Precession deséquinoces, od latinského *pracedere* = pokračovati, utvořeno z *prace* = ku předu a *cedere* = jíti.)

Těchto několik minut činí během mnoha sto- a tisíciletí hodiny, dny, měsíce i leta. Z toho následuje, že rovnodennost jarní, jež přichází nyní v březnu, svým časem přijde v únoru, pak v lednu a později v prosinci, a pak bude míti měsíc prosince teploturu měsíce března, a březen onu června atd. až opět přijde k měsíci březnu, když má se to s věcí touto nyní tak, co se musí stát za 25.808 let, aby se nastoupil tentýž pohyb do nekonečna.¹

8. Z tohoto nestejně okružného pohybu osy následuje, že točny země přichylují se neustále k těm samým nebeským místům, že polární hvězda nebude vždy polární hvězdou, že točny jsou postupně více nebo méně nakloněny k slunci a že obdrží jeho paprsky více nebo méně přímo, z čehož následuje, že ku příkladu Island a Kapsko, jež jsou v točnovém pásu, mohou svým časem obdržeti sluneční paprsky, jakoby byly v pásmu Hispanie a Italie, a že v nejzazším opačném položení Hispanie a Italie mohou míti

¹) Pokračování rovnodennosti přivádí jistou změnu, která nastoupí v položení odznaků zvířetníku. — Poněvadž se země otočí okolo slunce za rok, nalézá se slunce každý měsíc v pohledu nového souhvězdí. Tato souhvězdí jsou totiž: skopek, býk, blíženci, rak, lev, panna, váha, štír, střelec, kozorožec, vodnář, ryby. Nazývají se souhvězdí zvířetníka nebo znaky zvěřokruhu, a působí kruh na dráze rovníku země. Dle měsíce narození jednotlivce pravilo se, že byl zrozen v tom neb onom znamení, a z toho pocházejí předpovědi astrologické. Avšak následkem postupu rovnodennosti stane se, že měsíce nesouhlasí více s těmitž souhvězdími; mnohý, který se narodí v měsíci červenci, není více v znamení lva, nýbrž v znamení raka. A tak mine pověrečná myšlénka, jež se spojovala s vlivem nebeských znamení těles. (Hlava V., číslo 12)

temperaturu Islandu a Kapska a tak dále, při každém obnovení období za 25.000 roků.¹

9. Následky tohoto pohybu nemohly ještě s určitostí zjištěny býti, poněvadž se mohla pozorovati jen malá částka jeho kroužení. Vzhledem k tomuto předmětu máme jen domněnky, z kterých mají některé jistou pravděpodobnost.

Tyto následky mohou ku př. býti:

1. Vzájemné rozehrání a prostuzení točen a následovně roz-tajení točnového ledu během prvé poloviny tohoto období 25.000 let a jeho opětné utvoření za druhé polovice toho období. Z toho by následovalo, že by točny nebyly věnovány neustálé neplodnosti, nýbrž že by užívaly dílem úlohy dobrodini plodnosti.

2. Postupné změnění místa moře, které napadá poznenáhla souše, kdežto odkrývá jiné, aby je opustilo znovu, a aby se navrátilo do svého bývalého ložiska. Tento obdobný pohyb, jenž se neustále obnovuje, byl by všeobecný příliv a odliv 25.000 letý.

Zdlouhavost, s kterou se vykonává tento pohyb moře, činí jej skoro necitelným pro každé pokolení; avšak jest citelným na konci několika staletí. Nemůže působiti náhlou potopu, poněvadž lidé se odstraňují od pokolení k pokolení v tom poměru, jak moře pokračuje a obydli země, odkud moře ustoupilo. Jest to více než pravděpodobno, že někteří mudrci připisují této příčině odstranění moře od jistých břehů a přeplavení jiných.

10. Zdlouhavá, postupná a obdobná změna místa moře jest skutečně zjištěna a mnohými příklady na všech místech zeměkoule stvrzena. Má za následek zachování plodných mocí zemských. Tato dlouhá potopa jest odpočinutím za dobu v které potopené země nabydou opět životního prvku, ne méně dlouhou plodností vyčerpaného. Nesčíslné náspy organických hmot, jež se utvoří při pobytu ve vodě za doby století staletích, jsou přirozenou mrvou obdobně obnovenou, a pokolení přichází za pokolením, aniž by pozorovalo tyto změny.²

¹) Postupná změna místa léčivých pramenů, zjev to od vědy na způsob tak kladný zjištěný jako změna místa moře, jest hmotný důkaz k podpoře této theorie.

²) Mezi nejnovější skutky, jež dokazují proměnu místa moře, mohou se počítati tyto:

V zálivu Gaskoňském mezi starým Soulakem a mezi věží Kordouanskou vidí se při tichém moři na dně vody zdi stavení; to jsou zbytky starého a veli-

e) Budoucí zátopy.

11. Veliká hnutí země stala se za doby, když pevná kůra pro svou malou tloušťku činila jen slabý odpor prudkosti žhavých látek vnitřních; jejich zmenšení prudkosti nastává v tom poměru, jak se kůra upevnila. Mnoho sopek uhaslo, jiné byly pokryty zeminami pozdějšího útvaru.

Mohou se zajisté ještě státi převraty následkem vulkanických výbuchů otvorem některých nových sopek, náhlými povodněmi v jistých krajinách: mohou nastati některé ostrovy v moři, a jiné mohou zmizeti; avšak čas pro všeobecné pohromy, jako ty, jež naznačily veliká zemězpytná období, již přešel. Země převzala stanovisko, jež nejsou sice svrchovaně nezměnitelné, chrání pro budoucnost pokolení lidské proti obecným pohromám, kromě neznámých, naší zeměkouli cizích příčin, které nemůže nikdo předvídati.

12. Co se vlasatic týče jsme nyní úplně o jejich více prospěšném než škodlivém vlivu přesvědčeni, poněvadž se zdají ustanoveny býti, můžeme-li se tak vyjádřiti, světy obživovati, přinášejíce jim obživující prvky, které nasbíraly při svém běhu prostorem

kého města Noviomagus, jež r. 580 vlnami napadeno bylo. Skála Kordouanská, jež byla tehdaž spojena s břehem, jest od něho na 12 kilometrů vzdálená. V moři de la Manche na břehu u Havru přibírá moře každodenně místa a podkopává břehy u Sainte-Adresse, jež se pomalu sesují. Dva kilometry od břehu mezi Sainte-Adressesem a mezi mysem de la Hève jest násep de l'Éclat, jindy odkrytý a spojený se souší. Staré spisy dokazují, že na tom místě, kde se nyní plaví, byla ves de Sainte-Denis chef de laux. Když moře ve XIV. století napadlo tu krajinu, byl kostel pohlcen roku 1378. Práví se, že se vidí jeho ostatky na dně vody při tichém povětří. Skoro na celé rozsáhlosti pobřeží Hollandského zdržuje se moře jen hrázemi, které se od času k času poruší. Staré jezero Flevo, které se r. 1225 spojilo s mořem, působí nyní záliv Zuyderský. Toto vedrání se Oceanu pohltilo více vesnic.

Podle toho bude krajina Pařížská i Francie jednoho dne znovu zaujata od moře, jak to již vícekrát bylo, což dokazují zemězpytná pozorování. Hornaté částky budou pak působiti ostrovy, jak to jsou nyní Jersey, Guernesey a Anglicko, jež souvisely jindy se souší. — Bude plynouti nad krajinami, které nyní probíháme na železné dráze; koráby budou přistávati k Montmartre, k vrchu Vaterien, k pohoří Saint Cloud a Mendon; údolí a lesy, kde se procházíme, budou pohřbeny ve vodě, pokryty hahnem, obydleny jsouc rybami místo ptáků.

Biblická potopa nemohla míti tuto příčinu, poněvadž nával vody byl náhlý a její pobyt malého trvání, kdež by to jinak bývalo mnoho tisíc let, a trvalo by to ještě, aniž by to lidé byli pozorovali.

a na blízku sluncí. Ony by byly tedy více prameny prospěchu, než by oznamovaly neštěstí.

Při jejich fluidické přirozenosti, nyní pevně ustálené (hl. VI. č. 28 a. d.) není se co obávati násilného sražení, nebo kdyby jedna z nich potkala zemi, tu by tato poslední prošla skrze kometu, jako skrze mlhu.

Jejich ohon není více strašlivým, on jest jen odlesk slunečního světla v nesmírném vzduchu, jež je obstupuje; poněvač se neustále řídí na stranu slunci opačnou a mění svůj směr dle postavení této hvězdy. Tato plynná hmota mohla by též, následkem rychlosti svého běhu, působiti jakýsi vír vlasů jako vodní brázda za korábem, nebo dým lokomotivou způsobený. Ostatně se již přiblížilo více vlasatic k zemi, aniž by tu byly působily nějakou škodu a pro svou poměrnou tloušťku měla by země větší přitažlivost na vlasatici než vlasatice na zemi. Pouze ostatek starých předsudků může působiti bázeň před jejich přítomností.¹⁾

Musí se též zapuditi mezi bludné podmínky možnost setkání se země s některou jinou oběžnicí; pravidelnost a nezměnitelnost zákonů, jež řídí pohyby nebeských těles, odbírají tomuto setkání se všechnu pravděpodobnost.

Avšak země bude mítí konec. Jakým způsobem? To se nalézá ještě v říši domněnek; ale poněvač jest ještě od dokonalosti daleko vzdálená, již má dosáhnouti, i od stáří, jež by bylo znamením jejího úpadku, mohou býti její nynější obyvatelé ubezpečeni, že se to nestane za jejich časů. (Hl. VI., č. 28 atd.)

14. Země měla své fysické otřesy za svého dětství; nyní vstoupila do období poměrné stálosti, do toho mírného pokroku, který se splňuje pravidelným návratem těch samých fysických zjevů a intelligentní práci člověka. *Ale posaváde jest ještě zcela v práci zrození mravního pokroku. Zde bude příčina jejího velikého pohybu. Až člověčenstvo vzděláním a výkonem zákonů Božích dosáhne dostatečně dokonalosti, budou největší převraty působeny více od lidí než od přírody, to jest: budou více morální a společenské než fysické.*

¹⁾ Vlasatice roku 1861 prošla zemní dráhu na 20 hodin vzdalenosti před ní, jež se musila nalézati ponořena v jejím vzduchu, aniž by z toho bylo nastalo nějaké neštěstí.

f) Vzrůst a ujma objemu země.

15. Množí-li se objem země, ubírá-li, nebo jest-li si stejným. Ku podpoře mínění o vzrůstu objemu země vztahují se některé domněnky na to, že byliny vracejí půdě více, než z ní dostávají, což jest pravda z jednoho ohledu, ale ne z ohledu druhého. Byliny se živí zrovna tak, i více podstaty plynnými, jež čerpají ze vzduchu, než těmi, které si přisvojují svými kořeny; nyní činí vzduch doplňující částku zeměkoule, plyny, z kterých sestává, přicházejí z rozkladu tvrdých věcí, a když se tyto opět skládají, odeberou mu opět to, co mu byly daly. Jest to proměna nebo lépe řečeno, neustálá přeměna tím způsobem, že vzrůst bylin a zvířat, jenž se uskuteční pomocí živelních součástí zeměkoule, nepřidává svými ostatky, jak značné by i byly, ani atomu ku hmotě. Kdyby pevná část zeměkoule pro tuto příčinu přibývala neustále, stalo by se to na útraty vzduchu, jenž by se poměrně zmenšil, a jenž by se konečně stal neschopným pro život, kdyby nezískal rozkladem pevných věcí to, co ztrácí jejich vývinem.

Při průvodu země utvořily se první zemězpytné vrstvy z pevných, na okamžení následkem vysoké teploty tekutých látek, které se později ochlazením utužily. Ony nepochybně povýšily málo povrch půdy, aniž by co přidaly k hmotné celosti, poněvadž to bylo místní změnou hmoty. Když vzduch, jsa očistěn od cizích živlů, jež držel ve výšce, nalezal se ve svém pravidelném stavu, pokračovaly věci ve svém pravidelném běhu, jež obdržely pro vždy. Dnešního dne by ta nejmenší změna v soustavě vzduchu působila nutně zničení nynějších obyvatelů, ale zajisté utvořily by se též nové druhy v jiných poměrech.

Z toho ohledu jest hmota zeměkoule součet molekulů, jež působí její tvrdé, tekuté i plynné částky, stále tatáž od jejího původu. Kdyby utrpěla roztažením nebo ztužením, zvětšil neb zmenšil by se její objem, aniž by se hmota podrobila změně. Kdyby tedy přibývalo zemi hmoty, stalo by se to cizí příčinou, poněvadž by nemohla čerpati ze sebe samé potřebné živly k svému zrůstu.

Dle jistého mínění by rozmnožovala zeměkoule hmotu svou i objem, když by čerpala z meziplamentární hmoty (z etheru). Tato myšlénka není nerozumna, ale velmi podmínečna, než aby se

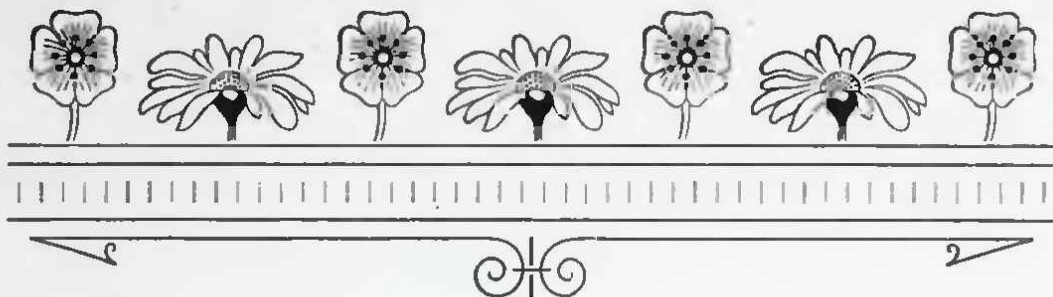
v zásadě přijala. Jest to soustava, jsouc popírána od jiných soustav, na kterých se věda docela nezakládá. Zde jest o tomto předmětu mínění vznešeného ducha, jenž diktoval moudrá nebepisná studia, nahoře v VI. hlavě podaná:

«Světy se vyčerpají stářím a kloní se k rozkladu, aby sloužily za živly k utvoření jiných ve vesmíru. Odevzdávají pozneňáhla všeobecné kosmické tekutině v prostoru co z ní převzaly k svému utvoření. Ostatně všechna tělesa se spotřebují třením. Rychlý a neustálý běh zeměkoule skrz kosmickou tekutinu má za následek zmenšovati a zjemňovati neustále její hmotu, ačkoliv v nepatrném množství v jistém čase.¹⁾

Existence světů dá se dle mého mínění rozdělití na troje období. — První období: ztužení hmoty, za které objem koule se značně zmenší, kdežto hmota zůstane tatáž, to jest období dětství. — Druhé období: ztužení a upevnění kůry; výstup zárodků, rozvinutí života až ku stavu zdokonalení nejschopnějšího. V tomto okamžení jest koule ve svém stáří mužnosti; ztrácí, ale velmi málo ze svých živelních součástí. — V té míře, jak se její obyvatelé vzdělávají spirituelně, přechází do období hmotné újmy. Ztrácí nejen následkem tření, nýbrž i rozkladem molekulů, jako tvrdý kámen, jenž jsa napaden, časem konečně se rozpadne v prach. Při svém dvojitým pohybu kroužení a přenášení zanechává v prostoru částky své podstaty, jež se staly tekuté, až k tomu okamžení, když její rozložení bude vykonáno.

Pak ale budou poměry rovnováhy v prostoru změněny, poněvadž přitažlivá moc jest v poměru k hmotě, nepravím k objemu, a že se zmenšila hmota koule: jsouc opanována od mocnějších koulí, jimž nemůže činiti protiváhu, nastanou změny v jejích pohybu a následkem tohoto též znamenité změny v poměrech života na jejím povrchu. *Tedy: zrození, život a smrt, nebo: dětství, mužnost a stáří, to jsou tři změny, které prochází každá skupenina organické nebo neorganické hmoty; jediný duch, jenž není hmotou, jest neporušitelný.* (Gahlée v společnosti pařížské 1868.)

¹⁾ Při svém oběhu okolo slunce obnáší rychlost země za minutu 400 mil. Poněvadž má její objem 9000 mil, probíhá při jejím kroužení okolo své osy každý bod na rovníku 9000 mil za 24 hodin neb 0·3 mil. za minutu.

Hlava X.

Dějepis organického stvoření.

a) *První tvoření živých bytostí.* b) *Princip vitální.* c) *Samočinné (spontanní) zplození se.* d) *Postupník organických bytostí.* e) *Člověk.*

a) První tvoření živých bytostí.

1. Byl čas, kdy nebylo zvířat; tedy měla počátek. Vidělo se, že objevil se každý druh v tom poměru, jak země nabyla k jejich živobytí potřebných poměrů; to jest jistá věc. Jak nastali první jednotlivci každého druhu? Pochopuje se, že když byl dán první párek, rozmnožili se jednotlivci, ale odkud přišel ten první pár? To jest jedno z těch tajemství, které souvisí s počátkem věcí, a ohledně na které se mohou činiti jen domněnky. Když věda nemůže ještě rozluštit tuto otázku, může alespoň k tomu ukázati cestu.

2. První otázka, jež se představuje, jest tato: Nastal každý zvířecí druh z prvního paru nebo z více stvořených párů, nebo, když se tomu chce, z více párů zároveň povstalých na rozličných místech.

Toto poslední mínění jest k víře velmi podobno, může se též říci, že plyne z pozorování. Skutečně dokazuje bádání zemězpytných vrstev přítomnost toho samého druhu v zeminách téhož stupně a to u velikých množstvích na místech zeměkoule od sebe nejvzdálenějších. Toto však všeobecné množství a jistým způsobem rovnčasné bylo by bývalo nemožno při jediném páru původním.

Z druhé strany jest život jednotlivce podroben tolika nebezpečí, že jednotlivé celé stvoření by bylo mohlo zničeno býti bez rozmnožení se v páry, čímž by naznačena byla neprozřetelnost ze strany svrchovaného Stvořitele, což se připustiti nedá. Ostatně když se mohl na jednom místě utvořiti jeden párek, mohlo se jich na více místech z té samé příčiny utvořiti více.

Všecko tedy k tomu přispívá a svědčí, že bylo rovnočasné a mnohonásobné stvoření prvních párů, každého zvířecího i rostlinného druhu na více místech.

3. Utvoření prvních živých bytostí dá se odvoditi dle téhož zákona, podle kterého se utvořily a každodenně se utvořují věci neorganické. V tom poměru, jak se prozkoumají přirozené zákony, pozná se, že jejich pružiny, jež se při prvním pohledu zdají býti tak složité, jsou jednoduché a že tvoří soulad s velikým zákonem jedinství, jenž řídí celý základ stvoření. Pochopíme je lépe, když si vysvětlíme útvar neorganických věcí, jež jsou toho první příčinou,

Lučba považuje jistý počet podstat za prvky, jež jsou: kyslík, vodík, dusík, uhlík, solík, řazík, kazivec (fluor), sírník, kostík a všechny kovy. Svým složením působí složené věci: kysličníky, kyseliny, žiraviny, soliny a nescíslné jiné, které nastanou složením těchto.

Složení dvou věcí, aby se utvořila třetí, požaduje zvláštní pomoc okolností; buď jistého stupně teploty, sucha nebo vlhkosti, pohybu nebo klidu, nebo elektrické pomoci atd. Když těchto poměrů není, spojení nenastane.

5 Když se sloučení stane, ztrácejí spojující se věci svou *obzvláštní vlastnost*, kdežto sloučenina, která z nich povstane, *na-byde nová*, od těchto prvních rozličné vlastnosti. Tak se ku příkladu stane, že kyslík a vodík, jež jsou neviditelné plyny, jsouce lučebně spojeny, působí vodu, která jest tekutá, tvrdá nebo plynná, podle teploty. Ve vodě není více, vlastně ani kyslíku ani vodíku, nýbrž

nová věc: když se voda rozloží, nabydou oba osvobozené plyny své vlastnosti, a není tu více vody. To samé množství vody může se tedy obapolně do nekonečna slučovati i rozložovati.

6. Složení i rozložení věcí stává se následkem stupně příbuznosti, jež mají prvky mezi sebou. Útvar vody ku příkladu nastane obapolným příbuzenstvím kyslíku a vodíku; ale když se přivede jiná věc s vodou do styku, která má více příbuzenství ku kyslíku než má tento k vodíku, tak se rozloží voda. Kyslík jest pohlcen, vodík se osvobodí, a není tu více vody.

7. Složené věci se tvoří vždy v určitých poměrech, to jest: spojením jistého množství prvotných součástí. Takto jest třeba jeden díl kyslíku a dva díly vodíku k utvoření vody. Když se spojí dva díly kyslíku s dvěma díly vodíku, obdrží se místo vody dvoukysličník, žiravá tekutina, která však sestává z těch samých živelů jako voda, ale v jiném poměru složených.

8. Takový jest zákon, málo slovy naznačený, jenž řídí utvoření všech věcí v přírodě. Nesmírný rozdíl těchto věcí pochází z velmi malého počtu prvků v rozličných poměrech sloučených.

Takto utvoří kyslík spojen jsa v jistých poměrech s uhlíkem, se sirníkem, s kostíkem — kyselinu uhličitou, sirkovou, kostikovou; kyslík s železem působí kysličník železitý nebo rez; kyslík a olovo, oboje neškodné, působí kysličník olovitý jako olovitý klejt, bílá břidlice a minium, což všecko jest jedovaté. Kyslík s kovy nazvanými vápeník, sodík, draslík, působí vápno, sodu a draslo. Vápno spojeno s kyslíkem uhličitým tvoří uhličité vápno nebo vápenné kamení, jako jsou mramor, křída a kámen k stavbě a krápník jeskyň; vápno spojeno s kysličníkem sirkovitým působí siran nebo sádra a úběl (alabastr); vápno spojeno s kysličníkem kostikovým působí kostikové vápno, pevný to základ kostí; solík a vodík působí kyselinu solivodnatou nebo vodosolnatou; solík a draslík činí draslíkovitou nebo mořskou sůl.

9. Všechna tato spojení a tisíce jiných obdrží se umělecky v malém v lučebních dílnách; *ve velkém vykonávají se ve veliké dílně přírody.*

Země neobsahovala při svém původu těchto sloučených hmot, nýbrž pouze jejich prvky. Když se vápenité a jiné zeminy, stavší se délkou času kamennými, kladly na její povrch, nebyly docela

utvořeny, ale v povětří se nalézaly v plynném stavu všechny prvky; tyto podstaty následkem ochlazení účinkovaly na zemi, spojily se pod vládou nastalých okolností dle stupně molekulárního přibuzenství; tenkrát se utvořily uhličitany, sirničitany atd. z počátku v rozkladu ve vodě, pak složeny jsouce na povrchu půdy.

Dejme tomu, že by země opět přišla pro jakoukoliv příčinu k svému původnímu žhavému stavu, všecko to by se rozpustilo a stalo by se prchavým, živly by se rozloučily; všechny podstaty tavitelné by se roztavily, a všechny ty, jež jsou prchavé, by uprchly. Nové ochlazení přivedlo by nové ztuzení a bývalá spojení utvořila by se znovu.

10. Tyto úvahy dokazují, jak velice bylo zapotřebí lučby k pochopení stvoření. Před poznáním zákonů molekulárního přibuzenství bylo nemožno, pochopiti utvoření země. Tato věda osvětila tuto otázku ze zcela nové strany, jak to učinila astronomie a silozpyt z jiných stanovisek.

11. Při útvaru pevných věcí jest krystalisace jeden z nejpa-mětlivějších zjevů, jenž sestává v pravidelné formě, již převezmou některé podstaty při přechodu ze stavu tekutého nebo plynného do stavu pevného. Tato forma, která se dle přirozenosti podstaty mění, jest obyčejně ta geometrických (zeměměřických) věcí, jako hranol (prisma), klencec (rhomboid), kostka, pyramida.

Každý zná křišťál kandisovaného cukru, cukrkandl, křišťál nebo křemen krystalovaný, nebo křišťál zvaný křemenka; jsou to hranoly šestihranné, které končí těž v šestihranné pyramidě. Diamant jest z čistého uhlí, nebo krystalované uhlí. Kresby, které se tvoří na oknech v zimě, pocházejí z krystalisace vodních par za mrazu a tvoří své formy z hranolatých jehel.

Pravidelný útvar křišťálu závisí od obzvláštní formy molekulů každé věci; tyto částičky, nekonečně malé pro nás, které ale nic méně zaujímají jistý prostor, jsouce přitaženy jedny k druhým magnetickým přitažením, seřadí a postaví se vedle sebe, dle pořadí v jisté formy na ten způsob, že každá převezme své místo okolo zrna nebo prvního přitažlivého středu, aby utvořily souměrný celek.

Krystalisace děje se pod vládou jistých příznivých okolností, bez kterých se nemůže státi; jistý stupeň tepla a klid jsou hlavní podmínky. To se pochopuje, že by velmi veliké horko, jež udržuje

molekuly od sebe vzdálené, jim nedovolovalo se združiti a že by, když neklid se protiví jejich souměrnému seřadění, působily jen pomatenou a nepravidelnou hmotu, aniž by přikročily ku krystalisování v pravém smyslu.

12. Zákon, jenž řídí útvar kovů, vede přirozeně k útvaru organických věcí. Lučebný rozklad nám ukazuje, že jsou všechny rostlinné i zvířecí podstaty složeny z těch samých živlů, jako neorganické věci. Živly, které hrají hlavní úlohu, jsou: kyslík, vodík, dusík a uhlík; ty druhé se tu nalézají jen jako přídavky, Jako v říši minerální působí rozdíl těchto živlů při spojení těchto živlů všechny rozdíly organických podstat a jejich rozličných vlastností, jako jsou: svaly, kosti, krev, žluč, čivy, mozek a tuk u zvířat; šávu, dřevo, listy, ovoce, tresti, oleje, hrozny atd. u bylin; tak nevstoupí v činnost při stvoření u zvířat a bylin žádná zvláštní věc, jež by se nenalézala též v říši minerální.¹⁾

13. Některé obyčejné příklady učiní přeměny pochopitelnými, jež se dějí v organické říši pouhou změnou živelních součástí.

V šávě hroznové není ještě ani vína ani líhu, nýbrž pouhá voda a cukr. Když ta šáva dozraje a když se nalézá v příznivých poměrech, nastane v ní vnitřní práce, které se dává jméno kvašení. Při této práci se jedna částka cukru rozloží; kyslík, vodík a uhlík se rozdělí a spojují se v přiměřených poměrech, aby utvořily líh, tak že, když se pije šáva hroznová, nepije se skutečně žádného líhu, poněvadž ho ještě není; on se utvoří z částek, jež činí vodu a cukr, aniž by tu bylo v celosti o jednu částku více nebo méně.

¹⁾ Tento obraz rozkladu některých podstat ukazuje rozdíl vlastností, jež nastanou z pouhého rozdílu poměru živelních součástí.

Na sto dílů vypadá:

	uhlíku	vodíku	kyslíku	dusíku
1. Na cukr ze třtiny cukrové . .	42.470	6.900	50.630	—
2. » » z hroznů	36.710	6.780	56.510	—
3. » líh	51.930	13.700	34.320	—
4. » olej olivový	77.210	13.360	9.430	—
5. » » ořechový	79.774	10.570	9.122	0.534
6. » sádlo	78.936	11.900	9.304	—
7. » vlákno	53.330	7.021	19.685	19.934

V chlebě a v luštěninách, které požíváme, není zajisté ani masa, ani krve, ani kosti, ani žluče, ani mozku a přece utvoří tyto pokrmy, rozložující se a spojující se, práci z trávením, tyto rozličné podstaty pouhou přeměnou svých základních součástí. V zrně nějakého stromu není též více ani dřeva, ani listů, ani květu, ani ovoce, a jest to dětinský blud, míniti, že se nalézá celý strom pod drobnohlednou formou v zrně. Není v něm ani tolik kyslíku, vodíku a potřebného uhlíku k utvoření jednoho listu toho stromu. Zrno obsahuje zárodek, jenž pukne, když se nalézá v příznivých poměrech. Tento zárodek roste šťávou, již čerpá ze země a plyny, jež ssaje z povětří. Tyto šťavy, které nejsou ani dřevem, ani listem, ani květem, ani ovocem, působí vniknutím do byliny šťávu jako pokrmy u zvířat, působí krev. Tato šťáva, oběhem přivedena jsouc do všech částek byliny, se promění dle orgánů, do kterých přijde a kde se podrobí zvláštnímu přepracování v dřevo, v listy, květy i ovoce, jako krev se promění v maso, v kosti atd., avšak přece jsou to tytéž živly: kyslík, vodík, dusík a uhlík rozličně spojené.

Rozličná spojení živlů k utvoření minerálních, bylinných a zvířecích podstat mohou se tedy státi jen v příznivých poměrech, když těchto poměrů není, jsou tyto první živly v stavu nečinnosti. Ale jak jsou okolnosti příznivé, počíná dílo vypracování; molekuly přicházejí do pohybu, třou se, přitahují se, rozdělují se dle zákona přibuzenství a utvoří nekonečnou rozdílnost předmětů. Když ustoupí tyto poměry, hned se zastaví práce, aby novou počala, když se opět dostaví. Tak se stává, že se vzrůst bylin urychlí, zadržuje, přestane a že opět nastává pod vlivem horka, světla, vlhkosti, zimy nebo suchosti, že některá bylina v jednom podnebí nebo v jedné krajině se daří a živoří nebo zahyne v jiné.

15. Co se děje každodenně před našima očima, může nás přivést k tomu, co se stalo na počátku časů, *neboť přirozené zákony jsou nezměnitelné, věčné a nekonečné, jako jich tvůrce Bůh.*

Poněvadž jsou základní součástky organických i neorganických bytostí tytéž, poněvadž je vidíme tvořiti neustále pod vládou jistých okolností, kamení, byliny a ovoce, dá se z toho souditi, že těla prvních živých bytostí se utvořila jako první kameny spojením

živelních molekulů dle zákona příbuzenství v tom poměru, jak byly poměry k živobytí pro ten neb onen druh na zeměkouli připraveny.

Podobnost formy a barvy při plodu jednotlivců každého druhu může porovnána býti k podobnosti formy každého druhu křišťálu. Molekuly, jež se pod vládou tohoto zákona k sobě kladou, působí nápodobný celek.

b) Princip vitální.

16. Když se praví, že byliny a zvířata jsou utvořena z těch samých prvotních součástí, musí se to vyrozumívati v smyslu výlučně materialním: také se tu jedná jen o věcech tělesných, o vývinu hmotných těles.

Aniž bychom mluvili o intelligentním principu, jenž působí zvláštní otázku, jest v organické hmotě zvláštní princip nepochopitelný a který se posud nedal vysvětliti, totiž: vitální (obživující) princip. Tento princip jest činný při živé bytosti a nečinný u mrtvé, avšak uděluje nicméně podstatě znamenité vlastnosti, jež ji rozeznávají od neorganických podstat. Lučba, jež rozkládá a opět skládá neorganické věci, mohla též rozložit organické věci; avšak nikdy toho nedosáhla opět učiniti alespoň jeden mrtvý listek, patrný to důkaz, že jest v těchto něco, čeho není v druhých.

17. Jest vitální princip něco zvláštního, máje svou vlastní existenci. Neb a bychom se vrátili k soustavě jednoty tvořícího živlu, není to nový stav, nějaká změna všeobecné kosmické tekutiny, která se stane principem života, jak se stává světlem, ohněm, teplem a elektrinou. V tom posledním smyslu jest rozluštěna tato otázka skrze komunikace zde (v hl. VI. všeobecný nebepis) uvedené.

Ale ať jakékoliv mínění si člověk o přirozenosti vitálního principu učiní, existuje tento přec, poněvadž jsou vidné jeho účinky. Může se tedy důsledně připustiti, že si organické bytosti při svém tvoření přisvojily vitální princip, jenž byl potřebným k jejich činnosti; nebo když chceme, můžeme říci, že se tento princip vyvinul v každém jednotlivci následkem spojení živlů, jak se to vidí, že se pod vládou jistých okolností rozvine teplo, světlo, elektrina, atd.

18. Kdyby se spojily: kyslík, vodík, dusík a uhlík bez vitálního principu, byly by tvořily jen neorganické těleso. *Vitální princip změní molekularní složení toho tělesa, uděluje mu obzvláštní vlastnosti.* Místo minerálního molekulu, máme molekul organické hmoty. — Činnost vitálního principu se udržuje za doby života činnosti orgánů, jako teplo pohybem neb kroužením nějakého tělesa. Když tato činnost přestane při smrti, uhasne vitální princip, jako teplo, když kolo přestane se točiti. Avšak účinek učiněný principem molekularním na hmotu trvá po uhasnutí toho principu, jako trvá uheľ dřeva, když zhasne oheň. Při rozkladu organických věcí nalézá sice lučba živelní součástky: kyslík, vodík, dusík a uhlík, ale nemůže jich opět sestaviti, poněvadž nemůže provésti skutek, neb není více příčiny, kdežto může sestaviti kámen.

19. Vzali jsme ku porovnání teplo, učiněné pohybem kola, poněvadž jest to skutek obyčejný, každému známý a lehceji pochopitelný; avšak bylo by to dokonalejší říci, že se při spojení živlu k utvoření organických věcí vyvinuje *elektrina*. Organická tělesa byla by tedy pravé elektrické sloupy, jež působí tak dlouho, pokud živly těchto sloupů jsou v potřebných poměrech k provedení elektriny; to jest život, a které uhasnou, když tyto poměry přestanou, to jest smrt. Podle toho nebyl by vitální princip nic jiného, než zvláštní způsob elektriny, jménem: *zvířecí elektriny* naznačený, jež se za života činnosti orgánů osvobozuje, a jejíž zplození přestane při smrti zastavením této činnosti.

c) Samočinné (spontání) zplození.

20. Nastane přirozená otázka, proč se netvoří více živé bytosti v těch samých poměrech, jako ty první, které se objevily na zemi.

Otázka samočinného zplození, jež zaujímá nyní vědu, ačkoliv se rozličně rozlušťuje, nemůže váhati vrhnouti světlo na tento předmět. Předložená úloha jest tato: Tvoří-li se za našich časů organické bytosti samovolně pouhým spojením se živelních součástek bez předešlého zárodku, v pravidelném zplození působeného, nebo jinak řečeno: bez otců a bez matek.

Přívrženci samočinného zplození odpovídají: ano, a poukazují na přímá pozorování, která se zdají býti souhlasná. Jiní myslí, že se všechny živé bytosti zplozují jedny od druhých a vztahují se na tento, zkušeností stvrzený důkaz, že zárodky jistých druhů bylin i zvířat, roztroušeny jsou, mohou zachovati spůsobnost k živobytí za dlouhého času, až nastanou okolnosti k jejich rozvinutí příznivé. Toto mínění zanechává na vždy otázku o utvoření se prvních párů každého druhu nerozluštěnou.

21. Aniž bychom popírali tyto dvě soustavy, sluší poznamenati, že samočinné zplození může se patrně vztahovati pouze na bytosti nejnižšího pořádku rostlinné a zvířecí říše, totiž na ty, kde počíná život se ukazovati a jejichž organismus velmi je jednoduchý, jest jistým spůsobem prvopočáteční. To jsou skutečně ty první tvory, jež se objevily na zemi, a jejichž stvoření musilo býti samovolné. Budeme takto přítomni neustálému se tvoření, podobnému tomu, které se stalo za prvních věků světa.

22. Avšak proč tedy nevidíme se ploditi na tentýž spůsob bytosti složitější organisace? Těchto bytostí nebylo vždy, to jest jisto, musely míti tedy počátek. Když se mohla pleť, mech, kamožilec, nálevníci, hlísty a jiná zvířata samočinně zploditi, proč tomu tak není u stromů, u psů, u koňů?

Zde se zastavují na okamžení výzkumy, provázející níž se ztrácí, a než bude nalezena jest pole otevřeno domněnkám. Bylo by to tedy nerozumné a předčasné, tvořiti soustavy pro pravdy.

23. Když jest skutek samočinného zplození se dokázán, jest to předce, jakkoliv by i bylo obmezeno, hlavní věci, postavený sloup, jenž může přivesti na cestu nových pozorování. Když bytosti složené organisace se netvoří na tentýž spůsob, kdo ví, jak počaly? Kdo zná tajemství všech přeměn? Když se vidí dub vycházeti z žaludu, kdo může říci, není-li tajného pásma mezi krakalkou a slonem? (Č. 25.)

Při nynějším stavu našich vědomostí nemůžeme postaviti učení o *neustálém* samočinném zplození se, leč za domněnku, avšak za domněnku pravděpodobnou, a která může snad svým časem převzítí místo mezi uznanými vědeckými pravdami.¹⁾

¹⁾ Viz: Revue spirite, juillet 1868 page 201. Développement de la theorie de la génération spontanée.

d) Postupník organických bytostí.

24. Mezi říší rostlin a mezi říší zvířat není hranice určitě naznačené. Na hranicích obou říší jsou kamožilci nebo byložilci, jejichž jméno naznačuje, že patří k jedné i druhé říši; jest to pásmo spojení.

Jako zvířata rodí se i byliny; žijí, rostou, živí se, dýchají, zplozují se a umírají. Jako tato potřebují k životu světla, tepla i vody; jsou-li jich zbaveny, prahnou a umírají; dýchání pokaženého vzduchu a jedovatých podstat je otráví. Jejich lišící se povaha a nejrozhodnější jest, že jsou uvázány k půdě a že tam čerpají svůj pokrm beze změny místa.

Kamožilec má zevnitřní podobu rostliny; jako bylina jest uvázan na půdu; jako zvíře jest jeho život znamenitější; čerpá svůj pokrm z obklopujícího středu. Zvíře jest o stupeň vyšší, jest volné a jde si hledat svůj pokrm; to jsou z počátku *krakalky*, nesčíslné rozdílnosti huspeninového těla bez organů dobře vyřknutých, jež se neliší od bylin, leč pohybem. Pak přicházejí v pořádku rozvinutí organů, životní činnosti a pudu: *kelminthy* nebo *hlisty*; měkkyše, masitá zvířata bez kostí, z kterých jsou některá nahá, jako plže, osminohé krakalky; jiné jsou obdařeny skořepinami, jako hlemýždi a ústřice; *korejše* (skořepinaci), jejichž kůže jest pokryta tvrdou skořepinou, jako raci a raci mořští; *hmyzy* nebo *žižaly*, u kterých život převezme prevelikou činnost, a kde se ukazuje průmyslný pud jako u mravence, u včely, u pavouků. Některé se podrobují proměně, jako housenka, jež se promění v sličného motýla. Pak přichází pořádek *páteřnatků*, zvířat to s kostrou, který obsahuje ryby, zeměplazy, ptáky a konečně *savci*, jejichž organisace jest nejúplnější.

25. Když se považují jen dva nejzazší kruhy řetězu, není tu bez pochyby žádné patrné podobnosti; avšak když se pokračuje od jednoho kruhu k druhému bez přerušení souvislosti, přijde se bez náhlého přechodu od rostliny k zvířatům s kostrou: Pochopuje se pak, že zvířata se složenou organizací mohou býti jen proměnou, nebo když se tomu chce, postupným rozvinem z počátku nepatrným od druhu přímo nižšího, a tak vždy dále a dále

až k bytosti prvoživelní. Mezi žaludem a dubem jest rozdíl veliký, a předce když se pokračuje krok za krokem rozvinutí se žaludu, přijde se k dubu, a pak se nedivíme více, že pochází z tak malého semene. Když tedy obsahuje žalud v sobě skryté živly k utvoření obrovského stromu, proč by tomu nemohlo tak býti při mušce a slonu? (Č. 23.)

Dle toho se pochopuje, že není samočinného (spotaniho) zplození, leč pro prvotní organické bytosti, vyšší druhy byly by postupné přeměny těchto samých bytostí v tom poměru, jak k tomu byly podnební poměry příhodné. Každý druh obdržel schopnost se zploditi; jejich křížení přivedlo nescíslné rozdíly, a pak jakmile byl jeden druh usazen a přiveden do poměrů trvanlivého života; kdo to může říci, že by se první zárodky, z kterých vyšel, nebyly ztratily, jako pro budoucnost nepotřebné? Kdo může tvrditi, že naše nynější roztoč byla by tou samou, jež přešla od přeměny ku přeměně v slona? Tak by se to vysvětlilo, proč není mezi zvířaty složené organisace, samočinného zplození.

Tato nauka, aniž by byla přijata za rozhodující, kloní se patrně k tomu, nyní obdržeti převahu ve vědě, přijímá se od vážných, jako od nejrozumnějším zpytovatelů.

e) Člověk podle těla.

26. Člověk náleží dle tvaru tělesného, pouze pytevniho, k třídě ssavců, od kterých se liší pouze drobnostmi v zevnější formě; ostatně má totéž lučební složení, jako všechna zvířata, tytéž orgány, tytéž výkony a ten samý způsob obživení, dýchání, vyloučení, zplození; rodí se, žije, umírá v těch samých poměrech, a při jeho smrti se rozkládá jeho tělo jako tělo všeho toho, co žije. Není v jeho krvi, v jeho kostích, v jeho mase ani jediného rozličného athomu od těch, jež se nalézají ve zvířecích tělech. Jako zvířata vrací při své smrti kyslík, dusík i uhlík, které byly spojeny, aby ho utvořily, a tyto se rozcházejí, aby novým spojením působily nová tělesa minerální, bylinná a zvířecí. Podobnost jest tak veliká, že se zpytují organické výkony na jistých zvířatech, když se výzkumy nemohou na člověku samém státi.

27. Ve třídě ssavců patří člověk do pořádku dvourukých. Přimo pod ním jsou čtverručí (zvířata s čtvermi rukami) neb opice, z kterých některé, jako orangutan, šimpanz, kteréž mají jisté spůsoby jednání člověčího v tom stupni, že je dlouhý čas naznačovali jménem lesních lidí; jako on kráčeji zrovna, užívají hole, staví si boudy a podávají pokrmu rukou k svým ústům; znameňují to odznaky.

28. Když se jen málo pozoruje postupník živých věcí z ohledu na organismus, pozná se, že od pleti až ku stromu, od kamožilce až k člověku jest řetěz povýšující se postupně bez porušení souvislosti, z kterých všechny kruhy mají styk s předcházejícím kruhem; *když se prochází krok za krokem řada bytostí, řeklo by se, že každý druh jest zdokonalení, přeměna druhu přimo nižšího.* Poněvadž jest tělo lidské v těch samých lučebných poměrech jako jiná těla sestaveno, že se zrodí, žije a umírá na tentýž spůsob, musilo se utvořiti v těch samých poměrech.

29. Jakkoliv se tomu pycha člověka protiviti chce, předce se musí k tomu odhodlat viděti *ve svém hmotném těle* jen poslední kruh zvířectví *na zemi*. Neuprositelný důkaz skutků jest tu, proti kterému by se nadarmo přičil.

Avšak čím více ztrácí v jeho očích tělo na ceně, tím více nabývá spirituální princip na vážnosti; když jej první stává do řady zvířat, vynáší jej druhý do nesmírné vysokosti. Vidíme kruh, kde přestává zvíře, ale nevidíme hranice, kterých může dosáhnouti duch člověka.

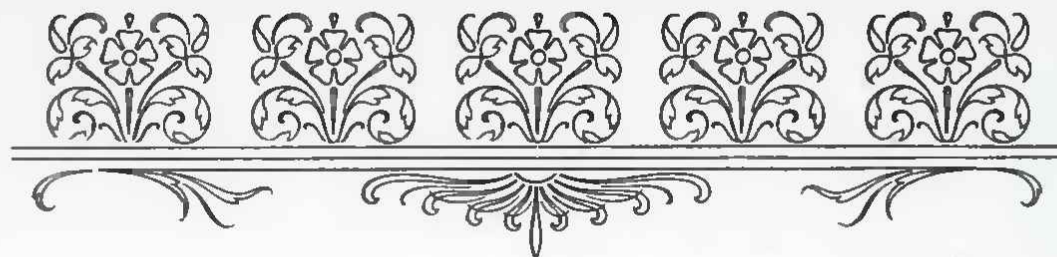
30. Materialismus může tedy viděti, že jest spiritismus daleko toho vzdálen obávati se odkrytí vědy a jeho kladnosti, že mu naopak jde v ústrety a že je provolává, poněvadž jest jistým, že spirituální princip, jenž má svou vlastní existenci, nemůže od nich utrpěti žádný úraz.

Spiritismus pokračuje společně s materialismem na hmotné cestě, připouští všecko, co tento připouští, ale tu, kde tento se zastaví, jde spiritismus dále. Spiritismus a materialismus jsou jako dva cestující, kteří cestují spolu, vycházejíce z toho samého místa; když přijdou do jisté vzdálenosti, praví jeden: »Nemohu jíti dále.« Druhý kráčí dále, a nalezne nový svět. Proč tedy první praví, že druhý jest blázen, poněvadž tento uviděv nové obzory, chce pře-

kročiti hranici, kde druhému se zalíbí zadržeti se? Nebyl-li Kristof Kolumbus považován za blázna, že věřil v bytnost nového světa za Oceánem? Kolik takových vznešených bláznů počítá dějepis, kteří přivedli člověčenstvo k pokroku, kterým se pletou věnce, kdežto se jindy blátem pohazovali.

Nu tedy! Spiritismus, toto šílenství devatenáctého století, dle těch, kteří chtějí zůstat na pozemním břehu, odkrývá nám celý svět, docela jinak vážný pro člověka, než Amerika, nebo do Ameriky nejdou všichni lidé, kdežto jdou všichni bez výjimky do říše duchův, vykonávající neustálé přechody z jednoho světa do druhého.

V tomto místě, ku kterému jsme dospěli v dějepis stvoření, zastavuje se materialismus, kdežto spiritismus pokračuje dále ve svých výzkumech v říši spirituelního tvoření.

Hlava XI.

Dějepis spirituelního stvoření.

a) *Spirituelní princip.* b) *Spojení se spirituelního principu s hmotou.*
c) *Podmínka o původu lidských těl.* d) *Vtělení se duchův.* e) *Znovuzrození.* f) *Vystěhování a přistěhování se duchův.* g) *Adamské plemeno.* h) *Nauka o padlých andělech.*

a) Spirituelní princip.

1. Bytost spirituelního principu jest skutek, který nemá takřka zapotřebí důkazu více než hmotný princip, jest to na jistý způsob původní pravda; dokazuje se skutky, jako hmota těmi, jež jsou jí vlastní.

Dle té zásady: každý skutek má příčinu, každý intelligentní skutek musí míti intelligentní příčinu, není nikoho, jenž by nečinil rozdíl mezi mechanickým pohybem zvonu, lomcovaného větrem a mezi pohybováním téhož zvonu, ustanoveného dávatí znamení, návštěi, tím samým dokazuje nějakou myšlenku, nějaký úmysl. Poněvadž to tedy nemůže přijíti nikomu na mysl připsovati myšlenku hmotnému zvonu, soudí se, že jest přiveden do pohybu od intelligence, které slouží za nástroj, aby svůj úmysl zjevila.

Z té samé příčiny nenapadne nikomu připisovati mysl tělu mrtvého člověka. Když tedy živý člověk myslí, stane se to tedy poněvadž je v něm něco, co v něm více není, když umře. Rozdíl, který jest mezi ním a mezi zvonem, jest, že jest intelligence, která pohybuje zvon, zévnější, kdežto ta, která vede člověka k činu, jest v něm samým.

2. Spirituelní princip jest následek bytosti Boží. Bez toho principu nebylo by příčiny bytosti Boží, neboť nemohla by se pochopiti více svrchovaná intelligence, jež by řídila od samé věčnosti pouhou hrubou hmotu, než vezdejší mocnář, který by za celého svého života vládl jen nad kamením. Jak se nemůže připustiti Bůh bez hlavních vlastností Božství: bez spravedlnosti a bez dobrotivosti, byly by tyto vlastnosti zbytečnými, kdyby se měly vykonávati jen na hmotě.

3. Z druhé strany nemohl by se pochopiti Bůh svrchovaně spravedlivý a dobrý, an by tvořil rozumné a citlivé bytosti, aby je věnoval nicotě po několika dnech trápení bez odměny, jenž by se upokojil svým pohledem na tuto nekonečnou řadu bytosti, jež se rodí, aniž si toho byly přály, myslíce na okamžení, aby poznaly jen bolesti, a aby umíraly na vždy po krafounkém životě.

Bez přetrvání myslící bytosti bylo by trápení v životě ze strany Boží ukrutností bez cíle. Hle, proč jest materialismus a atheismus následek jeden druhého; neuznávající příčiny, nemohou připustiti skutek, neuznávající skutku, nemohou připustiti příčinu. Materialismus jest tedy sám v sobě důsledný, ač tím není s rozumem. —

4. Mysl na neustálé trvání spirituelní bytosti jest v člověku zrozena, jest u něho v stavu uvědomění a očekávání, pochopuje, že tu jediné jest odměna za strasti v životě; proto bylo a bude vždy více spiritualistů než materialistů, a více deistů (věřících) než atheistů (nevěřících).

K předtušené myšlence a k mocnosti rozumování přichází spiritismus přidat stvrzení skutky, hmotný to důkaz o jsoucnosti spirituelní bytosti, o jejím přetrvání, o její nesmrtelnosti a o její samostatnosti; on naznačuje a vysvětluje to, co měla tato myšlénka nejistého a odtažlivého. Ukazuje nám intelligentní bytost, jak jedná mimo hmoty, buď po smrti nebo za života v těle.

5. Jest spirituelní princip (život) a vitální princip jedna a ta samá věc?

Vycházejíce vždy od pozorování skutků, řekneme, že kdyby byl vitální (obživující) princip nerozdílným od intelligentního principu, byla by jakási příčina je pomíchatí; avšak, poněvadž vidíme bytosti, jež žijí, a které nemyslí, jako byliny; že vidíme lidská těla ještě obživená organickým životem tehdaž, když není více žádného zjevu myšlenky; že nastanou v živé bytosti živé pohyby neodvislé ode vši činnosti vůle; že jest organický život za doby spaní v celé své činnosti, kdežto intelektuelní život se neukazuje žádným zevnitřním znamením; může se připustiti, že organický život sídlí v principu, jenž jest v hmotě, jsa neodvislým od spirituelního života, který jest uvnitř ducha. Poněvadž má hmota schopnost života neodvislou od ducha, a že duch má schopnost života neodvislou od hmoty; jest patrno, že tato dvojí schopnost života se zakládá na dvojím principu rozdílném. (Hl. X., č. 16 do 19.) —

6. Měl by spirituelní princip svůj pramen ve všeobecném kosmickém principu? Byl by snad přeměnou jistým způsobem bytosti tohoto živlu, jako světlo, elektřina, teplo atd.?

Kdyby tomu tak bylo, byl by spirituelní princip podroben změnám hmotným, on by zhasl rozkladem jako vitální princip; intelligentní bytost měla by jen okamžitý život jako tělo, a při smrti vrátil by se do nicoty, neb co jest totéž: do obecného celku; to by bylo zkrátka tvrzení materialistické nauky.

Vlastnosti svého druhu, jež se nalézají na spirituelním principu, dokazují, že má svou vlastní existenci neodvislou, neb kdyby měl svůj původ ve hmotě, neměl by těchto vlastností. Když tedy intelligence a myšlenka nemohou býti vlastnostmi hmoty, přijde se, předcházeje od skutku k příčině, k tomu rozsudku, že hmotný živel a spirituelní živel jsou dva principy, z nichž sestává vesmír. Spirituelní živel zjednotlivěný působí bytosti, duchy nazvané, jako hmotný živel zjednotlivěný působí rozličné přirozené věci organické i neorganické.

7. Když se přijímá spirituelní bytost a když její původ nemůže býti ve hmotě, jaký jest její původ, její východ?

Zde nám scházejí docela prostředky k zpytování, jako při všem. co souvisí s počátkem věcí. Člověk nemůže zjistiti než to, co jest; o všem ostatním nemůže podati než domněnky; a buď že tato vědomost převyšuje chápavost jeho nynějšího rozumu, neb že by mu to bylo ničemným neb nepříslušným, ji pro okamžení míti. Neuděluje mu ji Bůh ani skrze zjevení.¹⁾

Co mu Bůh dává věděti skrze své posly, a co člověk mohl ostatně sám odvoditi ze základu svrchované spravedlnosti, jež jest jedna z hlavních vlastností Božích, jest: že mají všichni tentýž původ, že jsou všichni stvořeni, jsouce prostní a nevědomí s rovnou schopností k pokroku, svou vlastní činností, že všichni dosáhnou stupně dokonalosti svým vlastním namáháním, jež může dosáhnouti stvoření, že jsouce všichni dítky tohotéž Otce, jsou předmětem stejné pečlivosti; že není žádnému více nadržováno, neb více dáno než druhým a že není nikdo osvobozen od práce, jiným uložené.

8. Zároveň když Bůh tvořil hmotné světy od samé věčnosti, tvořil též spirituelní bytosti od samé věčnosti, bez čeho by byly hmotné světy bez cíle. Mohly by se spíše pochopiti spirituelní bytosti bez hmotných světů, než tyto poslední bez spirituelních bytostí. Tyto hmotné světy musely poskytovatí spirituelním bytostem živly činnosti k rozvinutí jejich intelligence.

9. Pokrok jest pravidelná výminka a dokonalost poměrný cíl spirituelních bytostí, jež mají dosáhnouti. Poněvadž Bůh tvořil od věčnosti a tvoří bez přestání, jsou též bytosti od samé věčnosti, které dosáhly nejvyššího stupně postupníku.

Prve než byla země, přicházely světy za světy, a když země vyšla ze zmatku živlů, byl prostor obydlen spirituelními bytostmi všech stupňů pokroku, od těch, jež se zrozují k životu, až k těm, jež převzaly od samé věčnosti místo mezi pouhými duchy, obyčejně anděly nazvanými.

¹⁾ Toto zjevení o původu spirituelního principu nebo živlu bylo nám již dáno. Čtete Křesťanský Spiritismus od J. B. Roustaing'a č. 56. I. díl, stránka 99. mého německého překladu z roku 1879. (V češtině vyšel seš. 4. »Výklady Evangelia« od Roustainga a vycházeti budou dále ve »Spiritické knihovně«.)

b) Spojení se spirituelního principu s hmotou.

10. Poněvadž hmota měla býti předmětem práce ducha ku rozvinutí jeho schopností, bylo zapotřebí, aby mohl působiti na ni; proto přišel ji obývati, jako obývá drvoštěp les. Poněvadž hmota měla býti zároveň cílem i nástrojem práce, stvořil Bůh, místo spojení ducha s tvrdým kamenem, k jeho užitku organisovaná pohyblivá těla, schopná pocítiti všechny účinky jeho vůle, a podrobiti se všem jeho pohybům.

Tělo jest tedy rouchem a zároveň nástrojem ducha a v tom poměru, jak tento nabyde nových schopností, převezme roucho, přiměřené novému způsobu práce, kterou má vykonávati, jak se dávají dělníku méně hrubé nástroje v tom poměru, jak se stane schopným, vykonati vážnější práci.

11. Abychom to dokonaleji řekli, jest to duch sám, jenž si tvoří své tělo, přiměřené svým potřebám; on ho zdokonaluje, rozvinuje a doplňuje organismus v té míře, jak pocítí potřebu ukázati nové schopnosti; zkratka: on si je zařídí dle své intelligence. Bůh mu dává k tomu látky; jemu to přináleží, jich upotřebiti; a tak to přichází, že pokročilejší národové mají dokonalejší organismus, nebo, když se tomu chce, dokonalejší mozkové nástroje, než prvopočáteční národové. Tak se též vysvětluje zvláštní znak, jež duch vtiskne tahům tvářnosti a postavě těla. (Hlava VIII. č. 7. o duši země.)

12. Jakmile duch postoupí k spirituelnímu životu, musí k svému pokroku použití svých schopností, z počátku nevyvinutých; proto převezme tělesné roucho přiměřené stavu svého dětství rozumového; roucho, které opustí, aby převzal jiné dle poměru vzrůstu svých sil. Poněvač byly za všech časů světy, a že tyto světy rodily organická těla, schopná přijmouti duchy, tedy nalézali duchové za všech časů, ať byl jejich stupeň vzdělanosti jakýkoliv, potřebné živly k svému tělesnému životu.

13. Poněvač je tělo výlučně hmotné, jest podrobno změnám hmoty. Když působilo nějaký čas, rozloží se; vitální princip (životní prvek) nenalézaje více oporu své činnosti, odloučí se a tělo umře. Duch, jemuž jest tělo, zbavené života, budoucně bez prospěchu,

je opustí, jako se opouští dům, jenž je v zříceninách, neb oblek již opotřebovaný.

14. Tělo jest tedy jen roucho, ustanovené přijmouti ducha; proto málo záleží na jeho původu a na hmotách, z kterých sestává. Ať jest tělo člověka zvláštním stvořením neb ne, jest nicméně utvořeno z těchže živlů, jako tělo zvířat, obživeno jsouc tímž vitálním principem, jinak praveno, zahříváno od téhož ohně, jako jest osvětleno od téhož světla, podrobena jsouc těmtž změnám a těmtž potřebám. To jest věc, o které není více pochybnosti.

Když přihlížíme jen k tělu, neohlížejíce se na ducha, tu není na člověku ničeho, co by jej lišilo od zvířat; avšak celý náš pohled se změní, když se činí rozdíl mezi bytem a obyvatelem.

Veliký pán jsa v chatrči, nebo v obleku sedláka, zůstane přece jen velikým pánem. Tak tomu jest u člověka. Není to jeho masité roucho, jež ho povyšuje nad zvíře a činí z něho zvláštní bytost, jest to jeho spirituální bytost, jeho duch.

c) Podmínka o původu lidského těla.

15. Z podobnosti zevní formy, jež jest mezi tělem člověka a mezi tělem opice, soudili někteří fisiologové (tvarozpytci), že první jest jen přeměnou druhého. To není nic nemožného, aniž by — je-li tomu tak — důstojnost člověka tím utrpěla škodu. Těla opic mohla velmi dobře sloužiti za roucho prvním lidským duchům, přirozeně málo pokročilým, již přicházeli se vtěliti na zemi, poněvač byla tato těla nejlépe přiměřená jejich potřebám a více schopna k výkonu jejich schopností, než těla kteréhokoliv zvířete. Místo aby je utvořilo zvláštní tělo pro ducha, našel zde tělo zcela hotové. Mohl se tedy oditi opičí kůží, nepřestávaje býti lidským duchem, jako se člověk někdy obleče do kůže jistých zvířat (eskymáci), aniž přestal býti člověkem.

Vyrozumívá se, že se tu jedná o podmínce, jež se nikoliv neklade za zásadu, nýbrž se podává, aby se ukázalo, že původ těla neškodí duchu, jenž jest hlavní věcí a že podobnost těla lidského s tělem opičím neobsahuje v sobě rovnost mezi jeho duchem a mezi duchem opice.

16. Když se přijímá tato podmínka, může se říci, že se roucho pod vlivem a následkem intelektuelní činnosti svého nového obyvatele změnilo a v podrobnostech okrášlilo, ačkoliv podrželo obecnou formu svého původu (č. 11.) Když se vytvořily polepšené tvary, povstal týmž způsobem, jako se to děje u štěpovaných stromů; zrodil se nový druh, jenž se poznenáhla vzdaloval prvního vzoru, v tom poměru, jak duch pokračoval. Duch opice, který nebyl zničen, pokračoval dále roditi těla opičí ku své potřebě, jako ovoce pláně zplodí pláň, a duch lidský zplozoval lidská těla, rozdílná od prvního vzoru, do kterého se byl vtělil. Kmen se rozdvajil, zplodil výstřelek, a ten výstřelek stal se kmenem.

Poněvač v přírodě není náhlého přechodu, jest to pravdě podobno, že první lidé, kteří se objevili na zemi, málo se musili lišiti od opice, co se zevnější formy týče; a nepochybně ne mnoho více, ohledně na inteligenci. Jsou ještě za našich časů divoši, již mají dle délky ruk a noh a utvořením hlavy takovou podobu s opicí, že jim neschází než býti srstí obrostlými, aby se doplnila podobnost. ¹⁾

d) Vtělení se duchův.

17. Spiritismus nás o tom poučuje, na jaký způsob se stane spojení ducha s tělem při vtělení.

Duch jest dle své spirituální essence neurčitá, odtažitá bytost, jež nemůže míti přímého účinku na hmotu, jest mu zapotřebí pro-

¹⁾ Dle německé Politiky ze dne 8. ledna 1883 čís. 6. (večerní list) ukazuje se nyní v Londýně srstí obrostlá asi 7letá dívka, již tam přivezl, dle zprávy M. Fariniho, Karel Bock, Norvěžan. Byla chycena v lese Laoském u Siamu s otcem i matkou svou. Když utíkala, volali ji rodiče žalostným hlasem: Krao! tedy ji nyní nazývají Krao. Otec umřel v Laosu na cholera, matku nepropustil tamnější vladař, pouze ta dívka mohla do Evropy převezena býti. Není to potvora, nýbrž dobře vyhlížející, inteligentní dívka. Oči má veliké a lesklé, nos plochý, jeho dírky sotva k pozorování, líce pevné, barvy broskve, spodní pysk tlustší než Europeané. Nejznamenitější věcí jest hojný vzrůst chlupů. Na hlavě jsou vlasy černé, husté a tuhé; rostou přes čelo k hustému obočí a pokračují v kadeřích přes líce. Ostatek tváře jest obrostlý jemnými, tmavými, praporovými vlasy; kyčle a ruce jsou pokryty vlasy 1–2 palce dlouhými. To dítě má též prodloužení hřbetní kosti (ocásek), při utvoření kostí i svalů ukazují se též odchylky.

Nebyl by to důkaz spojení mezi opicí a člověkem?

Krao se již přiučila několika anglickým slovům, jest povahy přítulné a má radost ze šatů, ze skvostů i z krajek svých. *Pozn. překladatele.*

středníka; tento prostředník jest v tekutém rouchu, které působí jistým způsobem doplňující součástku ducha, roucho to polohmotné, to jest: patřící k hmotě svým původem a k spiritualitě pro svou etherickou přirozenost. Jako každá hmota čerpá se ze všeobecné kosmické tekutiny, jež utrpí při této okolnosti zvláštní změnu. To roucho, jménem *perisprit*, odtažené bytosti, učiní z ducha konkrétní, určitou bytost, udělá jej schopným působiti na makavou hmotu, jako všechny nevážitelné tekutiny, které jsou, jak víme, nejmocnější činitelé.

Perisprituální fluid (tekutina) jest tedy spojující pásmo mezi tělem a mezi hmotou. Za doby svého spojení s tělem jest vodičkem jeho myšlenky, aby přeneslo pohyb k rozličným částim organismu, jež účinkují pod vlivem jeho vůle, a aby vzbudilo v duchu pocity, jež vznikají z vnitřních činitelů. On naplňuje nervové nitky, jako u telegrafu elektrická tekutina probíhá kovový drát.

18. *Když se má duch vtěliti v lidském těle, v lůně matky připojí se jeho tekuté pásmo, jež jest pouze prodloužení jeho perispritu, k zárodku, ku kterému se cítí přitaženo býti neodolatelnou mocí od okamžení počti. V tom poměru, jak se rozvíjuje zárodek, stahuje se pásmo pod vlivem hmotného živlu vitálního zárodku spojuje se perisprit, který má jisté hmotné vlastnosti, od molekulu k molekulu s tělem, jež se tvoří; proto se může říci, že duch prostředkem svého perispritu pouští jistým způsobem kořeny do toho zárodku, jako bylina do země. Když jest zárodek docela rozvinut, jest spojení úplným, a pak se zrodí k zevnějšimu životu.*

Opačným skutkem přestane toto spojení perispritu a masité hmoty, jež se uskutečnilo pod vlivem vitálního principu, když tento princip přestane působiti následkem rozkladu těla; to spojení, jež se udržovalo jen působící mocí, přestane, když tato moc přestane působiti, tehdy se perisprit osvobozuje, částička od částičky, jak se byly spojily, a duch nabyde svobody. *Není to tedy odchod ducha, jenž působí smrt těla, nýbrž smrt těla, jež působí odchod ducha a někdy též oboje.*

Od prvního okamžení po smrti jest svoboda ducha úplna; jeho schopnosti dosáhnou větší pronikavosti, kdežto životní princip v těle uhasnul; jest to patrný důkaz, že životní (vitální) princip a spirituální princip jsou dvě rozdílné věci.

19. Spiritismus nás ponaučuje skutky, které nám umožňují pozorovati zjevy, jež provázejí tento rozklad; jest někdy rychlý, lehký, sladký a necitelný; jindy jest zdlouhavý, obtížný a strašně bolestný dle morálního stavu ducha, a může trvati celé měsíce.

20. Obzvláštní zjev, též pozorováním osvědčený, provádí vždy vtělení ducha. *Jakmile tento jest zachycen fluidickým pásmem, jež ho uváže na zárodek v líně matky, zmocni se ho pomatenost. Ta pomatenost roste v tom poměru, jak se pásmo uzavírá a v poslední době ztrácí duch celou vědomost o sobě, tak že není nikdy vědomým svědkem svého zrození. V tom okamženi, v kterém dítě počíná dýchat, začíná duch opět nabývati svých schopností, jež se rozvíjejí v té míře, jak se tvoří a upevňují orgány, které mají sloužiti k jeho působení.*

21. Avšak zároveň, když duch obdrží opět vědomost o sobě, ztrácí paměť o své minulosti, aniž by ztratil své schopnosti, cnosti a dříve nabyté vědomosti; schopnosti, jež zůstaly na okamženi v skrytém stavu, a které, přebravše svou činnost, jej budou podporovati, aby více a lépe činil, než předešle; zrodí se v tom stavu pokročilem, k jakému dospěl předešlou prací; jest mu to nový východ, aby dosáhl nového stupně. Zde se opět ukazuje dobrotivost Stvořitele, nebo památka na minulost, často trestuhodnou a ponižující, spojená se strastmi nové existence mohla by jej omráčiti a mu překážeti; vzpomíná si jen na to, co se naučil, poněvač mu to je užitečné. Když někdy zachová nejistý pojem minulých událostí, jest to tak, jako prchavý sen. On jest tedy nový člověk, ať jakkoliv starý by byl jeho duch. Spoléhá se na nová jednání, jsa podporován tím, co byl již dříve získal; když se vrací do spirituelního života po smrti, rozvine se jeho minulost před jeho očima a pak soudí, použil-li svého času dobře, nebo zle.

22. Není tedy přerušením souvislosti vědomí o spirituelním životě, na vzdor zapomenutí minulosti. Duch jest vždy duchem, před, za, i po vtělení; vtělení jest jen zvláštní změnou jeho bytosti. To zapomenouti nemůže, leč za doby zevnějšího života; ve spaní upamatuje se duch, jsa dílem osvobozen od masitých pásem, navrácen jsa svobodě a spirituelnímu životu; jeho spirituelní zrak není tak zatemněn od hmoty.

23. Když se považuje člověčenstvo ve svém nejnižším stupni intelektuelního pokroku u divochů, těch nejopozdějších, nastane otázka, zdali tu není místo východu lidské duše?

Dle mínění některých spiritualistických mudrců jednotlivý spirituelní princip, rozdílný jsa od hmotného principu, vzdělává se, procházejí rozličné stupně zvířecí; zde se duše okouší o život, a rozvíjí své první schopnosti cvičením; to by byl takřka čas jejího vylihnutí. Když dosáhla stupně rozvinutí, jež tento stav snese, obdrží zvláštní schopnosti, které působí duši lidskou. Tedy by byl spirituelní původ od zvířete k člověku, jako jest jeho původ tělesný.

Tato soustava, zakládající se na zákoně jednosti, jež panuje ve stvoření, odpovídá jednotě nejlépe, musí se vše k tomu přiznati, spravedlnosti a dobrotivosti Stvořitele; dává východ, cíl a povolání zvířatům, jež nejsou více vydeděnými bytostmi, nýbrž nalézají v budoucnosti jim pozůstavené odměnu za své trápení.

Co působí spirituelního člověka, není jeho původ, nýbrž zvláštní vlastnosti, jimiž jest obdařen při svém vstoupení do člověčenstva, vlastnosti, které ho přemění a učiní z něho rozličnou bytost, jako libochutné ovoce se liší od hořkého kořene, z kterého pochází. Že by byl člověk prošel řadu zvířectví, zůstal by přece člověkem; on by nebyl více zvířetem, jako ovoce není kořenem, jako mudrc není neforemným zárodkem, kterým vstoupil do světa.

Avšak tato soustava vzbuzuje četné otázky, o kterých zde jednatí pro ni a proti ní, není včasné, ne více, než zkoumati rozličné podmínky, jež nastaly o tomto předmětu. Aniž bychom vyhledávali původ duše a postupník, po kterém mohla pokračovati, vezmeme ji *při jejím vstoupení do člověčenstva* v té době, když jsouc obdařena morálním smyslem a svobodnou vůlí převezme vzítí odpovědnost za své skutky.

24. Povinnost vtěleného ducha, starati se o pokrm pro tělo, o jeho bezpečnost, o jeho blahobyť, nutí ho upotřebiti svých schopností k výzkumům, je cvičiti a je rozvinouti. Jeho spojení s hmotou jest tedy prospěšno k jeho pokroku; *proto jest vtělení nutné*. Ostatně pomáhá svou prací, již vykonává na hmotě k svému prospěchu, k přeměně a k hmotnému pokroku zeměkoule, kterou

obývá; a tak se to stane, že když sám pokračuje, přispívá k dílu Stvořitele, jehož jest nevědomým činitelem.

25. Avšak vtělení ducha není ani neustálé, ani věčné, jest pouze přechodní; když opustil jedno tělo, neběře okamžitě druhého; žije za doby více nebo méně značné spirituální život, jenž jest jeho pravidelným životem na ten způsob, že součet času, v rozličných vtěleních stráveného, jest malou věcí u porovnání s tím časem, jež tráví v stavu volného ducha.

V mezidobí svých vtělení pokračuje duch též v tom smyslu, že použije k svému pokroku vědomostí a zkušeností, za tělesného života nabytých; zpytuje, co činil za svého vezdejšího pobytu, přehlíží, čemu se přiučil, poznává své chyby, činí své plány a dělá předsevzetí, dle kterých miní se řídit v nové existenci, hledě lépe jednati. Tak se učini v každé existenci krok ku předu po cestě k pokroku, jest to jistý způsob výzkumné školy.

26. Vtělení není tedy pravidelné potrestání ducha, jak to někteří minili, nýbrž poměr, jenž závisí od nízkosti ducha a prostředek k pokroku. (Nebe a peklo hl. III. č. 8 atd.)

V tom poměru jak duch pokračuje mravně, odhmotňuje se, to jest, že se očisťuje, vysvobozuje se od hmotného vlivu; jeho život se zduševňuje; jeho schopnosti a jeho pojmy se rozšiřují; jeho blaženost jest v poměru k dosaženému pokroku. Avšak poněvadž jedná dle své svobodné vůle, může z nedbalosti nebo zlovolně zdržovati své vzdělání; tak prodlouží následovně trvání svých hmotných vtělení, která se pak proň starou potrestáním, poněvadž zůstane svou vinou v nižších řadách jsa přinucen obnoviti tutěž úlohu. Závisí to tedy od ducha zkrátiti svou prací trvání svého očistění a doby svých vtělení.

27. Hmotný pokrok zeměkoule řídí se dle morálního pokroku jejích obyvatelů, poněvadž ale tvoření světů a duchů jest neustálé, že tito pokračují více nebo méně rychle dle své svobodné vůle, tedy z toho následuje, že jsou světy starší i mladší, rozličného stupně fyzického rozkvětu, a kde následovně práce pro duchy jest více nebo méně obtížna. Z toho ohledu jest země jeden ze světů méně pokročilých, obydlena jsouc od duchů poměrně nižších; tělesný život tu jest obtížnější než jiných, avšak jsou ještě méně pokro-

čilejší, kde jest ještě více obtížná práce než na zemi, a pro které země by byla poměrně blaženým světem.

28. Když duchové dosáhli na jednom světě vrcholu vzdělanosti, jež připouští stav toho světa, opustí ho, aby se vtělili v jiném pokročilejším, kde nabydou nových vědomostí, a tak dále, až se vtělení v hmotném těle stane pro ně již neprospěšným; tu žijí výlučně život spirituelní, kde pokračují ještě v jiném smyslu a jinými prostředky. Když dosáhnou nejvyššího stupně vzdělanosti, užívají největší blaženosti; připustěni jsouce k usnešením Všemohoucího, sdělují Jeho mysl a stanou se Jeho poslanci, Jeho přímými ministry při řízení světů, majíce pod svými rozkazy duchy rozličných stupňů a vzdělání.

Tak mají všichni duchové, vtělení i nevtělení, ať přináležejí k jakémukoliv stupni podřízenosti, od toho nejmenšího až k tomu největšímu, svou úlohu ve velikém mechanismu (strojbě, všehomíra; všichni jsou užiteční celku, kdežto jsou užiteční sami sobě; tím méně pokročilým ukládá se hmotná práce k pouhému se cvičení, z počátku bez vědomí, pak postupně inteligentní. *Všady jest činnost v spirituelním světě, nikde není neprospěšná zahálka. Soubor duchův jest, abychom tak řekli, duši všehomíru, jest to spirituelní živel, jenž působí ve všem a všudy pod vlivem Božské myšlenky.* Bez toho živlu není než líné hmoty, bez cíle, bez intelligence, bez jiného pohybovatele, leč hmotné síly, které zanechávají množství otázek nerozluštěných; činností jednotného spirituelního živlu má všecko svůj cíl, příčinu jsoucnosti, všecko se vysvětluje; to jest ta příčina, proč bez spirituality narážíme na nepřestupné obtíže.

29. Když se země nalézala v stavu, usídliti na svém povrchu člověka, vtělili se tam lidští duchové. Odkud přišli? Ať byli ti duchové v tomto okamžení stvořeni, ať přišli ze země, z prostoru nebo z jiných světů zcela stvořeni, jest jejich přítomnost od určitého času skutečná; poněvadž před nimi byla jen zvířata, převzali těla, svým obzvláštním schopnostem a potřebám přiměřená, která náleží dle životovědy k zvířectví. Pod jejich vlivem a cvikem jejich schopností změnila a zdokonalila se ta těla; to vysvítá z pozorování. Nechme otázku o původu ještě pro tuto dobu nerozluštěnou, po straně, berme ducha ne z ohledu na jeho původ,

nýbrž z toho, když se ukazují u něho první stopy svobodné vůle a morálního smyslu; tu jej vidíme hráti svou lidskou úlohu, aniž bychom se starali o místo, kde přežil dobu svého dětinství.¹⁾ Na vzdor podobnosti jeho roucha s rouchem zvířecím, možno jej rozeznati dle intelektuelních a morálních schopností, jež jej vyznačují od zvířat, jako rozeznáváme vzdělaného člověka od sedláka pod tou samou halenou.

30. Ačkoliv ti první, již přišli, musili býti málo pokročilými z té samé příčiny, že se musili vtěliti do těl velmi nedokonalých, musili předce býti mezi nimi značné rozdíly v povaze a v schopnostech. Stejní duchové se přirozeně shromažďovali dle podobnosti a sympatie. Země se takto obydčila rozličnými druhy duchů více nebo méně schopných neb odporujících pokroku. Poněvadž těla obdržela ráz povahy ducha, a že se ta těla zplozovala dle poměrného vzoru, nastaly z toho rozličná plemena z ohledu tělesného i morálního (č. 11.). Poněvadž duchové stejní vtělují se především mezi sobě rovnými, udržovali trvanlivě rozličnou tělesnou i morální povahu pokolení i národů, jež se neztrácí, než svým časem pomíšením a pokrokem duchův. (Revue spirite, červenec 1860: Phrénologie et physiognomie.)

31. Duchové, již přišli obydřit zemi, mohou se přirovnati k skupinám vystěhovalců rozličného původu, kteří přicházejí se usadit v nové zemi. Nalézají tu dříví i kamení k vystavení svých bytů, a každý dá svému rozličný znak dle stupně své vědy a svého zvláštního ostrovtipu. Shromažďují se dle podobnosti původu a choutek; tyto skupiny působí konečně plemena, pak národy, každý máje své mravy a svou vlastní povahu.

32. Pokrok nebyl tedy stejným v celém pokolení lidském; rody nejintelligentnější přirozeně předcházely ty druhé, aniž bychom počítali to, že duchové k spirituelnímu životu teprve zrození, již přišli po těch prvé přišlých, aby se vtělili na zemi, činí rozdíl v pokroku více citelným. Nelze skutečně připisovati divochům, již se od opic sotva liší, totéž stáří, jako Číňanům, tím méně vzdělaným Evropanům.

¹⁾ Otázka tato nalézá se rozřešena ve »Výkladech Evangelia« od Roustainga. Viz. »Spiritická knihovna« 1234.

Duchové divochů patří ale též k člověčenstvu; dosáhnou svého času stanovisko svých starších bratrů, ale to se zajisté nestane *v tělech tohotéž fysického plemene*, neschopných k jistému intelektuelnímu a morálnímu rozkvětu. Když nástroj nebude více v poměru s jejich vzděláním, vystěhují se z toho středu, aby se vtělili ve vyšším stupni, a tak dále, až dosáhnou všech vezdejších stupňů, pak opustí zemi, aby přešli do vždy více a více pokročilých světů. (Revue spirite, avril 1862. pag. 97: Perfectibilité de la race nigre.)

c) Znovuzrození.

33. Zásada o znovuzrození jest nutným následkem zákona pokroku. Jak se dá vysvětliti bez znovuzrození rozdíl, jenž jest mezi nynějším společenským stavem a stavem barbarských časů? Když se duše tvoří zároveň s těly, jsou ty, jež se dnešního dne zrodí, zcela tak nové, taktéž zcela prvotní, jako ty, které žily před tisíci lety; přidejme, že by mezi nimi nebylo žádného spojení, žádného nutného poměru, že by byly úplně neodvislé jedny od druhých; proč by byly tedy duše dnešního dne od Boha více obdařenými než jejich předkové. Proč pochopují lépe? Proč mají čisté pudy, jemnější mravy? Proč mají náhledy o jistých věcech, aniž by se jim byly přiučily? Budeme se chrániti tento náhled podporovati, alespoň jej nepřipustíme, že by Bůh tvořil duše rozličných vlastností, dle časů a dle míst; toť myšlénka, jež se nesrovnává s pojmem nejvyšší spravedlnosti. (Hl. II. č. 19.)

Řekněte naopak, že duše nynějších lidí již ve vzdálených časech žily, že mohly býti barbarské, jako jejich století, ale že pokročily, že do každé existence přinášejí v předešlých životech nabyté vědy; že tedy duše vzdělaných časů nejsou duše dokonalejšími stvořeny, nýbrž že se samy svým časem zdokonalily, a budete míti jediný pravdě podobný výklad příčiny společenského pokroku. (Kniha duchův IV. a V. hlava.)

34. Někteří lidé míní, že se rozličné existence duše vykonávají přecházejíce od jednoho světa k druhému, a ne na té samé zeměkouli, kde se každý duch jen jednou objeví.

Tato nauka mohla by se připustiti, kdyby všichni obyvatele stáli právě na tom samém stanovisku intelligence a mravnosti; pak by mohli pokračovati jen přecházejíce do jiného světa, a jejich znovuzrození na zemi bylo by bez prospěchu, avšak Bůh nečiní nic zbytečného. Jakmile se tu nalézají všechny stupně vzdělanosti i mravnosti, od divokosti, jež hraničí se zvířaty, až ku vzdělanosti nejpokročilejší, podává se veliké pole k pokroku. Nastala by otázka, proč by byl divoch přinucen, hledati jinde vyššího stupně nad sebou, když ho nalézá vedle sebe, a tak dále, a dále; proč by byl musil pokročilý člověk činiti své první kroky na nižších světech, když jsou podobná místa všech těch světů okolo něho, když jsou rozličné stupně vzdělání nejen od národa k národu, nýbrž v tom samém národě i v té samé rodině? Kdyby tomu tak bylo, byl by Bůh učinil něco neprospěšného, postavuje vedle sebe nevědomost a vědu, barbarství a vzdělanost, cnost i neřest, kdežto jest vlastně tento styk silou, jež pudí opozdilé k pokroku.

Není tedy třeba, aby lidé při každém živobyті změnili svět, jako toho není zapotřebí, aby žák měnil při každé třídě ústav; daleko od toho, aby to byl prospěch k pokroku, byla by to překážka, neboť duch by byl sprostěn příkladu, jež mu podává pohled na vyšší stupně, pak možnosti, napravití svá bezpráví v tom samém středu a z ohledu na ty, jimž byl ublížil, možnost to, jež mu je nejmocnějším prostředkem ku morálnímu pokroku. Když by se duchové po krafounkém spoluobcování roztrousili a stali se jedni druhým cizími, roztrhla by se rodinná i přátelská pásma, poněvadž by neměla času se upevniti.

K morální obtíži přidružila se i hmotná obtíž. Přirozenost živlů, organické zákony, poměry existence mění se dle světů; z toho ohledu není ani dvou, jež by byly úplně sobě rovnými. Naše nauky o přírodozpytu, o lučbě, o pytvě, o lékařství, o bylinářství nebyly by ničím v jiných světech, a předce to, co se tam naučíme, není ztraceno; nejen že to rozvinuje rozum, nýbrž i pojmy, jichž se tu čerpá, pomáhají k osvojení si nových. (Hl. VI. č. 16. a. d.)

Kdyby duch měl jen jedno, často velmi krátké zjevení se na tom samém světě, při každém putování, nalézal by se v zcela rozličných poměrech; působil by pokaždé na nové živly s novými silami a dle nových, jemu neznámých zákonů, prvé než by byl

míval čas vypracovati známé živly, je zpytovati a se tu cvičiti. Tu by se musil státi pokaždé nový běh vyučování a tyto neustálé změny byly by překážkou pokroku. Duch tedy musí zůstatí na tom samém světě, pokud nenabyde všech vědomostí a stupně dokonalosti, jenž přísluší tomu světu. (Čís. 31.)

Že duchové pokročili opouštějí svět ten, na kterém nemohou nic více nabyti, to musí býti, to jest, tak zní zákon. Jsou-li ale duchové, kteří ho opouštějí dříve, stane se to bezpochyby z osobních příčin, které Bůh rozváží ve své moudrosti, jsou to z pravidla missijní duchové, již zaujímali jen časové poslání.

Všecko má cíl ve stvoření, bez čeho by nebyl Bůh ani moudrým ani rozumným, kdyby tedy země měla býti samojediným místem k pokroku pro každého jednotlivce, jaký prospěch by to přinášelo pro děti, jež umírají v nízkém stáří, aby tam přicházely ztráviti několik let, několik měsíců, několik hodin, za doby, kterých by tam nemohly ničeho získati? Totéž platí o blbých a nedoucích. Nauka každá jest dobrá jen pod tou výminkou, že rozluští všechny otázky, které s ni souvisí. Otázka o předčasně zemřelých byla pro všechny nauky kamenem úrazu, krom spiritické nauky, která ji jediná rozluštila na rozumný a úplný způsob.

Těm, kteří vykonávají na zemi svůj pravidelný běh života, jest to skutečný prospěch pro jejich pokrok, že se nalézají v tom samém středu, aby v tom pokračovali, co zanechali nedokončeného, často v té samé rodině nebo v styku s těmitěž osobami, aby napravili ty křivdy, jež mohli udělati, neb aby se tu podrobili trestům odvety.

f.) Přistěhování se a vystěhování se duchů.

35. V mezidobích svých tělesných existencí jsou duchové v stavu putování, a tvoří spirituelní obyvatelstvo, obklopující zeměkouli. Úmrtím a zrozením se přechází toto dvojí obyvatelstvo neustále jedno do druhého, jest tedy každodenně přestěhování ze světa tělesného do světa spirituelního, duchovního a přestěhování ze světa spirituelního, duchovního do světa tělesného; to jest pravidelný stav.

30. V jistých dobách, jež řídí moudrost Boží, stávají se tato vystěhování a přistěhování ve více neb méně značném množství, následkem velikých převratů, které působí, že zároveň jich odchází nesčíslná množství, která jsou brzy nahražena stejným množstvím vtělených. Zničující pohromy a povodně mají se tedy považovati za příčiny společného příchodu a odchodu, za prozřetelné prostředky k obnovení tělesného obyvatelstva zeměkoule k jeho občerstvení příchodem nových, více očištěných spirituelních živlů. Když při těchto pohromách se zničí veliký počet těl, jsou to jen rozervaná roucha, ale duch žádný nezahyne, mění se jen střed; místo aby odcházely osamotněle, odcházejí čteně, to jest celý ten rozdíl, ať již odcházejí z té neb z oné příčiny, musejí nicméně přirozeně dříve neb později odejít.

Rychlé a skoro okamžité obnovení, jež nastane v spirituelním živlu obyvatelstva následkem ničujících pohrom, urychlí společenský pokrok, bez vystěhování a přistěhování, která od času k času přicházejí, dají mu násilný popud, pokračoval by s největší zdlouhavostí.

Jest to pamětihodno, že po každé veliké pohromě, která zasahuje obyvatelstvo, vždy nastala doba pokroku v pořádku fyzickém, vědeckém i morálním, a následkem toho v společenském stavu národů, u kterých se vykonaly. Stane se to proto, že mají působiti přeměnu v spirituelním obyvatelstvu, jež jest pravidelné a činné obyvatelstvo země.

37. Toto přesídlení, které se děje mezi vtěleným obyvatelstvem a mezi nevtěleným obyvatelstvem tetěž koule, děje se též mezi světy buď jednotlivě v pravidelných poměrech, nebo v množství v obzvláštních okolnostech. Jest tedy společné vystěhování a přistěhování z jednoho světa do druhého. Z toho následuje příchod zcela nových živlů do obyvatelstva té které zeměkoule; nové rody duchův, přicházejíce vmíchat se mezi jsoucí rody, působí nová lidská semena. Poněvadž duchové nikdy neztrácí toho, co se byli naučili, přinesou sebou inteligenci a vědecké náhledy, které mají; oni vtisknou následovně svou povahu tělesnému pokolení, které přicházejí obživit. Nepotřebují k tomu, aby byla nová těla utvořena, zvláště k jejich užitku, poněvadž existuje tělesný rod; nalézají všechno připraveno k svému přijetí. Jsou to tedy noví obyvatelé,

když přicházejí na zem, působí z počátku částku jejího spirituelního obyvatelstva, pak se vtělují jako jiní duchové.

g) Pokolení Adama.

38. Dle ponaučení duchův jest to jedno z těch velikých přistěhování, nebo, chce-li se tomu, jedna z těch osad duchův, jež přišla z jiného světa, a která zplodila plemeno, obrazně naznačeno v osobě Adama, a jež se proto nazývá rod Adamův. Když přišla, byla země již obydlena od nepamětných časů, jako Amerika, když tam přišli Evropané.

Plemeno Adamovo, jsouc více pokročilým než ta, která jej předcházela na zemi, jest skutečně nejintelligentnější, ono pudí všechny jiné rody k pokroku. Genesis (Mojžíšova) ukazuje nám ten rod hned z počátku jako průmyslu, umění a vědy schopným, aniž byl prošel intelektuelni dětinství, co nepřináleží prvopočátečním rodům, nýbrž co se srovnává s miněním, že sestával z duchů již pokročilých. Všecko dokazuje, že není dlouho na zemi a nic se tomu neprotiví, že tu jest jen od několik tisíc let, co by nebylo v odporu ani se zemězpytnými skutky ani s člověkovědeckými výzkumy, a co by se naopak k tomu klonilo, je ztvrditi.

39. Nauka, která vyučuje, že celé pokolení lidské pochází z jediného páru již 6.000 let, nemůže se dle nynějšího stavu vědomostí připustiti. Hlavní úvahy, které se jí protiví, vyplývající z fysického pořádku a z pořádku morálního, obsahují se v tom, co následuje:

Z ohledu životovědeckého ukazují některá plemena zvláštní, vyznačné vzory, jež nedovolují jim připisovati společný původ. Jsou rozdily, jež patrně nejsou skutkem podnebí, poněvadž bílí lidé, již se narodí v zemi Negrů, nestanou se černými a naopak. Sluneční parno sice propálí a zbrunatní kůži, ale nepřeměnilo ještě bílého člověka v černého, nesploštilo nos, nezměnilo také tvářnosti, ani nepřevrátilo dlouhé černé vlasy v kudrnaté a vlnaté. Ví se dnešního dne, že barva Negra přichází ze zvláštní tkaniny pod kůží ležící, což jest vlastností rodu.

Musíme tedy souditi, že plemeno černé, mongolské, kavkazské má každé svůj vlastní původ, a že se buď zároveň nebo postupně na rozličných dílech zeměkoule utvořila; jejich se křížení působilo míchané vedlejší pokolení. Životovědecké odznaky prvotních plemen jsou patrný důkaz, že pocházejí z rozličných kmenů. Co se týče množství kmenů, jsou tytéž úvahy pro lidi jako pro zvířata. (Hl. X. č. atd.)

40. Adam a jeho potomci představují se v Genesi jako v podstatě rozumní lidé, poněvadž již od druhého pokolení stavějí města, vzdělávají zemi a kují kovy. Jejich pokrok v umění a ve vědách jest rychlý a neustále udržovaný. Nemohlo by se tedy pochopiti, že to plémě by mohlo míti za potomky četné národy, tak opozdilé, tak prvotní intelligence, že hraničí ještě za našich časů na zvířetství; a již by byli ztratili i tu nejmenší památku o tom, co činili jejich otcové. Tak základní rozdíl v intelektuelních schopnostech a v morálním vzdělání dokazuje s nemenší patrností rozdíl původu.

41. Neodvisle od zemězpytných skutků plyne důkaz o bytnosti člověka na zemi před dobou, od Genesi určitou, z obyvatelstva zeměkoule.

Neohlížeje se na letopočet Číňanů, jenž, jak se vypravuje, dosahuje 30.000 let, dokazují nejvíce hodnověrné spisy, že byly: Égypt, Indie a jiné krajiny obydleny a květoucí nejméně 30000 let před křesťanským věkem, následovně před stvořením prvního člověka dle biblického letopočtu. Listiny a nové výzkumy nepřipouští dnešního dne žádného pochybování o poměrech, jež byly mezi Amerikou a bývalými Evropany, z čeho se dá souditi, že tato krajina byla již obydlena za oné doby. Muselo by se tedy připustiti, že by bylo mohlo potomstvo jediného člověka obydleti největší díl země, avšak taková plodnost protíví se všem člověkovědeckým zákonům.¹⁾

¹⁾ Ve Všeobecné výstavě roku 1867 ukazovaly se starožitnosti Mexické, které nepřipouští pochybnosti o poměrech, jež měli národové této krajiny se starověkými Egypťany. Pan Léon Méchedin se vyjádřil v jednom listu ve výstavní budově Mexické přilepeném takto: Nesluší to, uveřejniti předčasně učiněná odkrytí ohledně na lidský dějepis od nové výpravy Mexické; avšak nic se neprotíví tomu, aby obecnost nyní vědělo, že výzkumy odkryly veliký počet měst, časem zaslých, které ale motyka a oheň mohou z jejich hrobů vyvésti. Výkopy odkryly

42. Ta nemožnost stane se tím patrnější, když se připustí dle Genesi, že potopa zničila celé pokolení lidské, vyjma Noemovo a jeho rodinu, jež nebyla četná, v roku světa 1656, nebo 2348 před křesťanským věkem. Tu by v skutečnosti jen od Noema pocházelo obydlí země, avšak když se usadili Hebrejští v Egyptu, 612 let po potopě byl Egypt již mocnou říší, jež by se byla obydli, aniž bychom mluvili o jiných krajinách za méně než za 600 let, jedině potomky Noema, co se nedá připustiti.

Připomeňme sobě dále, že Hebrejští byli od Egypťanů přijati jako cizinci, bylo by to podivnou věcí, že by byli ztratili památku na společný původ, tak blízký, kdežto tak nábožně zachovávali památky svého dějepisu.

Přísná důslednosť, skutky stvrzená, dokazuje tedy způsobem nejrozhodnějším, že jest člověk na zemi již od neurčitého času dřívějšího, než doby od Genesi ustanovené. Tak se to má též ohledně na rozličnost prvotních kmenů, nebo dokázati nemožnosť jedné věty, jest dokázati opačnou větu. Když zemězpyt odkryje věrohodné stopy přítomnosti člověka před obdobím veliké potopy, bude důkaz tím svrchovanější.

h) **Nauka o padlých andělech a o ztraceném ráji.^{*)}**

43. Světy pokračují fysicky vzděláním hmoty a morálně očištěním duchův, kteří je obývají. Blaho jest tam v poměru ku převaze dobrého nad zlým a převaha dobrého jest následek morálního pokroku duchův. Vědecký pokrok nedostačuje, neb s inteligencí mohou se dopouštětí zlého.

všady troje vrstvy vzdělání (civilisace), to se zdá dáti americkému světu báječné stáří. Tak trestá věda každodenně skutky, to učení ze lží, které obmezuje příchod člověka na zemi na 6000 let a kteří tvrdí, že přichází z jediného kmene.

*) Když jsme uveřejnili v Revue v lednu 1862 článek o výkladu nauky o padlých andělech, podávali jsme tu theorii jen jako podmínku, poněvač jsme měli jen hodnověrnost osobního popíratelného mínění, že nám tehdy scházely dosti úplné živly k svrchovanému tvrzení, podali jsme ji jako pokus, chtějíce provolati zpytování, jsouce odhodláni ji opustiti nebo změnit, je-li toho třeba. Nyní tato theorie přestála zkoušku všeobecné dohledky, byla nejen přijata od veliké většiny spiritů jako ta nejrozměšší a nejpříslušnější spravedlnosti Boží, ale byla i stvrzena obecným poučením duchů o tom předmětu daným. Tak tomu i jest ohledně původu pokolení Adamova.

Když tedy nějaký svět přišel k jednomu z těch období přeměny, jež jej má povýšiti v pořadí, nastanou změny v jeho obyvatelstvu vlčeném i nevtěleném; tenkrát se dějí veliká vystěhování i přistěhorání. (Číslo 34, 35.) Ti, kteří navzdor své intelligenci a své vědě vytrvali ve zlém, ve své vzpouře proti Bohu a proti Jeho zákonům, byli by překážkou pro další budoucí morální pokrok, neustálou příčinou porušení míru a blaženosti dobrých; proto jsou vyvrženi z nich a vypuzeni do méně pokročilých světů; zde upotřebí své intelligence a svých nabytých vědomostí k pokroku těch, mezi kterými jsou povoláni žiti, kdežto zároveň budou od-pokutovati v řadě obtížných existencí a tuhou prací své spáchané hříchy a svou samovolnou zatvrzelost.

Čím budou mezi těmi pro ně novými národy, ještě v dětinství barbarství se nalézajícími, ne-li anděly nebo duchy padlými, k odpokutě poslanými. Není-li země, z které jsou vypuzeni, pro ně ztracený ráj? Nebyla-li jim radostným místem u porovnání s nevděčným středem, kde se budou nalézati, vypuzeni jsouce na tisíce staletí, až do toho dne, kdy budou zasluhovati své vysvobození? Nejistá vnitřní památka, již o tom zachovají, jest jim jako bájkou, jež je upamatuje na to, co ztratili *svou vlastní vinou*.

44. Ale zároveň, když zlí duchové odešli ze světa, který obývali, jsou nahrazeni od lepších duchů, jež přicházejí buď ze stavu duchovního téhož světa, neb ze světa méně pokročilého, poněvač zasloužili si jej opustiti, a kterým jest jejich nový pobyt odměnou. Když se tedy spirituální obyvatelstvo obnoví a očistí od svých nejhorších živlů, nalézá se u konce nějakého času mravní stav světa polepšen.

Tyto změny jsou někdy částečné, to jest obmezeny na jeden národ, na jedno plemeno; jindy jsou všeobecné, když přišla doba obnovení pro zeměkouli.

45. Pokolení Adamovo má všechny znaky vypuzeného rodu; duchové, již působí jeho částku, byli vypuzeni na zem již obydlenou, ale od prvotních lidí, do nevědomosti ponořených, u kterých mají tu úlohu, vésti je k pokroku, přinášejíce mezi ně světlo rozvinuté intelligence. Není-li to vskutku úloha, kterou ten rod vykonával až do dneška? Jejich vědecká převaha dokazuje, že svět, ze kterého přišli, byl pokročilejší než země; avšak poněvač ten svět měl

vstoupiti do nové změny pokroku, a že tito duchové z ohledu na jejich vzdorovitost nemohli se vyšinouti k této výšce, a že by tam nebyli bývali na svém místě, a že by tam byli bývali překážkou prozřetelnému běhu věcí: proto byli odtamtud vypuzeni, kdežto jiní zasluhovali je nahraditi.

Když Bůh vypudil ten rod na tu zemi práce a trápení, měl příčinu říci: «V potu své tváře budeš vydobývati svůj pokrm. Ve svém milosrdenství přislíbil mu, že mu pošle vykupitele, to jest toho, jenž ho měl osvítiti, kterou cestou má kráčet, aby vyšel z toho místa nouze, z toho pekla, a aby přišel ku blaženosti vyvolených. Toho vykupitele mu poslal v osobě Krista, který vyučoval zákonu lásky a bratrství, jež zneuznávali, a jenž měl býti pravou kotvou spásy.

Stává se to též z té příčiny, aby se člověčenstvo přimělo k pokroku v jistém určitém směru, že se vyšší duchové vtělují na zem, od času k času, aniž by měli vlastností Kristových, aby tu vykonávali obzvláštní seslání, která jim jsou zároveň prospěšna k osobnímu pokroku, když je vykonají dle úmyslů Stvořitele.

46. Bez znovuzrození bylo by seslání Kristovo bezúčelné tak — jako přislíbení od Boha učiněno. Dejme tomu, že by byla skutečně duše každého člověka jen jedinou s jeho tělem stvořena, a že nebylo by více účelem jejím, než přijíti na zem a odtud zmizeti, tedy není žádného spojení ni rozdílů mezi těmi, již přišli od toho času, jedni druhým docela cizí. Přislíbení vykupitele, od Boha učiněné, nemohlo se vztahovati na potomky Adama, když duše jejich nebyly ještě stvořeny. Aby se seslání Kristovo mohlo spojit se slovy Božími, bylo třeba, aby se mohlo vztahovati na ty samé duše. Když byly ty duše zcela nové, nemohly býti poskvrněny hříchem, který nemohl přejíti na ně, poněvač jich nebylo. Obyčejná nauka dědičného hříchu obsahuje v sobě nutnost vstahu mezi dušemi za časů Krista a mezi těmi za časů Adama a následovně: znovuzrození.

Řekněte, že všechny tyto duše byly částkou osady duchů za časů Adama na zemi vypuzených a že byly poskvrněny neřestmi, které je vyloučily z lepšího světa, a budete míti jediné rozumné vysvětlení původního hříchu, hříchu, jenž jest vlastní každému jednotlivci, a ne následek odpovědnosti za hřích jiného, kterého

nikdy neznal; řekněte, že duše nebo duchové se na zemi vícekráte znovu zrodí k tělesnému životu, aby pokračovaly a se očistily, že přišel Kristus osvítiti ty *samé duše* nejen vzhledem k jich minulosti, nýbrž pro jejich další vývoj, a pak teprv dáte jeho seslání skutečný a vážný cíl, jež může rozum připustiti.

47. Jeden obyčejný příklad, nápadný jsa svou podobností, dá ještě lépe pochopiti ty zásady, které jsme uvedli.

Dne 24. května 1861. přivezla fregata Iphigenie 291 mužů jako osadu trestanců do Nové Kaledonie. Velitel osady řídil k nim při jejich příchodu denní rozkaz, takto znějící:

„Vstoupivše do této vzdálené země, pochopili jste již úlohu, jež vám jest pozůstavena. Dle příkladu našich hodných zámořských vojinů, již slouží před vašima očima, budete nám pomáhati, přinášeti slavně do středu divokých plemen nové Kaledonie pochodeň vzdělanosti. Není-li to krásné a šlechtivé seslání, tážu se vás. Budete je důstojně vykonávati?“

Poslechněte hlasu a rady vašich vůdců. Já jsem nad nimi postaven; pochopte dobře slova má. Volba vašich velitelů, vašich důstojníků, vašich poddůstojníků a desátníků jest jistá záruka všeho namáhání, jež se činí, učiniti z vás výborné vojíny; pravím dále, vás povýšiti k stupni dobrých měšťanů a vás přeměnití ve ctné osadníky, když si to přejete.

Vaše kázeň jest přísná, tou musí býti. Jsouc vložena do mých rukou, bude pevná a neoblomná, viztež to dobře; a jako též spravedlivá a otcovská bude rozeznávati dobro od neřesti i od hanebnosti.

Tu jsou tedy lidé, pro své špatné chování vyhnáni ze vzdělané země a z trestu vypuzeni k barbarskému národu. Co jim praví jejich vůdce? Překročili jste zákony vaší země, byli jste tam příčinou pomatenosti a pohoršení a byli jste odtamtud vypuzeni; avšak zde můžete odkoupiti vaši minulost; můžete si práci zde vydobyti počestné postavení a státi se počestnými obyvateli. Máte tu k vyplnění krásné seslání, totiž to, přiněsti vzdělání mezi divá plemena. Kázeň bude přísná, ale spravedlivá, a budeme rozeznávati ty, již se budou dobře chovati. Osud Váš je ve vašich rukou; můžete ho zlepšiti, když chcete, poněvač máte svou svobodnou vůli.

Není pro tyto, do lůna barbarství vyhnané lidi, mateřská vlasť vlastní vinou a vzpourou proti zákonu ztraceným rájem? Nejsou-li

na této vzdálené zemi padlými anděly? Není-li řeč velitele ta, kterou dal Bůh slyšeti na zemi vyhnaným duchům: *Neuposlechli jste mých zákonů, a proto jsem vás vyhnal ze světa, kde jste mohli blaženě a v pokoji žiti; zde jste odsouzeni ku práci, avšak můžete si zasloužiti dobrým chováním odpuštění a znovu nabyti otčinnu, již jste ztratili vaší vinou, totiž: nebe.*

Při prvním pohledu zdá se myšlénka o pádu (duchův) býti protivna té zásadě, že duchové nemohou jíti nazpět; avšak musí se uvážiti, že se tu nejedná o návrat k prvotnímu stavu. Duch, ačkoliv jest postaven do nižšího postavení, neztratí ničeho, co si vydobyl; jeho mravné i vědecké vzdělání jest totéž, buď si střed, do kterého jest postaven, jakýkoliv. Jest v tom postavení jako světák, jenž jest pro své zločiny odsouzen ku galeji; on jest zajisté ponížěn a padlý ze společenského ohledu, ale nestane se ani více tupým ani více nevědomým.

49. Miníte nyní, že se stanou tyto do Nové Kaledonie odeslaní lidé náhle vzory ctností? Že odloží hned své staré zvyky? To bychom lidi málo znali, abychom to předpokládali. Z té samé příčiny neodložili duchové rodu Adamova, přesídlení jsouce do vyhnanství na zemi, náhle svou pýchu a své zlé pudy; dlouhý čas ještě zachovali náklonnosti svého původu, zbytek starého kvasu. Není-li to prvopočáteční hřích?

Hlava XII.

Dějepis biblického stvoření světa.

a) *Šestidní.* b) *Ztracený ráj.*

a) **Šestidní.**

1. *Kapitola I.* 1. Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi. 2. Země byla prázdná a pustá; tma byla nad propastí a duch Boží vznášel se nad vodou. 3. Tu pravil Bůh: Staniž se světlo, a světlo se stalo. 4. Bůh viděl, že bylo světlo dobré, a rozdělil světlo od tmy. 5. Dal světlu jméno den, a tmě jméno noc; a od rána do večera stal se první den. 6. Bůh pravil též: Aby se stala obloha uprostřed vod a aby rozdělila vody vod. 7. A Bůh učinil oblohu; a rozdělil vody, jež byly pod oblohou od těch, které byly nad oblohou. A tak se to stalo. 8. A Bůh dal obloze jméno nebe; a stal se večer a ráno den druhý.

9. Bůh pravil dále: Aby se vody, jež jsou pod nebem, shromáždily na jednom místě, a aby nastala souše. A tak se to stalo. 10. Bůh dal suchému živlu jméno: země a jmenoval všechny tyto shromážděné vody mořem. A viděl, že to bylo dobře. 11. Bůh pravil dále: Aby země zplodila zelenou trávu, jež by měla semeno, i ovocné stromy, jež by přinášely ovoce, každý dle svého druhu,

a aby uzavíraly v sobě semeno k svému zplodění na zemi. A tak se to stalo. 12. Země zplodila tedy zelenou trávu, jež měla semeno dle svého druhu a plodné stromy, jež uzavíraly v sobě semeno, každý dle svého druhu. A Bůh viděl, že to bylo dobře. 13. A stal se večer a ráno den třetí.

14. Bůh pravil též: Aby nastala světlá tělesa na nebeské obloze, aby dělila den od noci, a aby sloužila za znamení k označení časů a částí časů, dnů a roků. 15. Aby svítila na nebeské obloze, a aby osvětlovala zemi. A tak se to stalo. 16. Bůh učinil dvě veliká tělesa, jedno větší, aby řídilo den, a druhé menší, aby řídilo noc, pak stvořil též hvězdy. 17. A umístil je na nebeské obloze, aby osvětlovaly zemi. 18. Aby řídily den a noc, a aby dělily světlo od tmy. A Bůh viděl, že jest to dobře. Stal se večer a ráno den čtvrtý.

20. Bůh pravil dále: Aby vody zplodily živá zvířata, jež by plavala ve vodě, a ptactvo, jež by na zemi pod oblohou lítalo. 21. Bůh stvořil tedy veliké ryby, a všechna zvířata, jež žijí a se pohybují, které vody zplozují, každé dle svého druhu, a stvořil též ptáky dle jejich druhů. Viděl, že jest to dobře. 22. A žehnal jim řka: Rostež a množtež se a naplňte vody mořské, a ať se rozmnoží ptactvo na zemi. 23. A byl večer a ráno den pátý.

24. Bůh pravil též: Aby země splodila živá zvířata, každé dle svého druhu, domácí zvířata, zeměplazy a divoká zvířata pozemní dle svého plemene. A tak se to stalo. 25. Bůh tedy stvořil divoká, pozemní zvířata dle jejich plemen, domácí zvířata a všechny zeměplazy, každý dle svého druhu. A Bůh viděl, že to bylo dobře.

26. Pak pravil: Udělejme člověka dle našeho obrazu, sobě podobného a aby velel rybám mořským, ptactvu nebeskému, zvířatům, celé zemi a všem zeměplazům, které se pohybují na zemi. 27. Bůh tedy stvořil člověka k svému obrazu a stvořil ho k obrazu Božímu a stvořil ho jako muže a ženu. 8. Bůh jim žehnal a pravil jim: Rostež a množte se, naplňte zemi, a podrobte si a panujte nad rybami mořskými, nad ptactvem nebeským, nad všemi zvířaty, jež se pohybují na zemi. 29. Bůh pravil dále: dal jsem vám všechny byliny, které přinášejí své zrno na zemi i všechny stromy, jež uzavírají samy v sobě své semeno, každý

dle svého druhu, aby vám sloužily za pokrm. 30. A ku všem zvířatům pozemním a ku všem ptákům nebeským, ku všemu, co se pohybuje na zemi, a co jest živo a obživeno, aby měly z čeho se obživit. A tak se to stalo. 31. Bůh přehlédl všechny věci které učinil a byly velmi dobré. 32. A byl večer a ráno v den šestý.

Kapitola II. 1. Nebesa a země byly tedy takto se všemi ozdobami ukončeny. 2. Bůh ukončil sedmého dne celé dílo, jež byl učinil a odpočíval toho sedmého dne, když ukončil všechnu svou práci. 2. Žehnal jednomu dnu a zasvětil ho, poněvač přestal toho dne tvořiti všechna stvoření, jež učinil. 4. Takový jest původ nebe i země a tak byly stvořeny toho dne, když učinil Hospodin to jedno i to druhé. 5. A on stvořil všechny byliny polní, prve než vyšly ze země a všechny rostliny polní, prve než byly pučely. Neb Bůh nedal ještě prseti na zemi, a nebylo žádného člověka, aby ji vzdělával. 6. Avšak pozdvihl se zemi pramen, který zavlažil celý povrch. 7. Pán Bůh udělal tedy člověka z pozemní hlíny a rozšířil po jeho tváři dech života, a člověk se stal živým i obživeným. 2. Po rozvinutí, obsaženém v předešlých hlavách o původu a sestavení všehomíru, podle učení od vědy z hmotného ohledu, a od Spiritismu ze spirituelního ohledu daného, bylo to prospěšno, podati zároveň text samé Genesi Mojžíšovy, aby mohl každý učiniti porovnání a posuzovati s vědomostí příčiny. Některá doplňující vysvětlení budou dostavovati, aby se pochopily částky, jež potřebují zvláštního osvětlení.

3. Na některých místech jest zajisté pamětihodný soulad mezi Genesí Mojžíšovou a mezi vědeckou naukou; ale byl by to blud, míniti, že to dostačí, postaviti na místo šesti dnů, majících 24 hodin, při stvoření, šest neurčitých období, aby se nalézala úplná podobnost; - byl by to nemensší blud, míniti, že by se Genesis srovnávala krok za krokem, vyjímaje jinotajný smysl některých slov, s vědou a že by byly jen opisem jedné od druhé.

4. Upamatujme se především, jak to bylo (v VII. hlavě č. 14) praveno, že jest počet šesti zemězpytných období libovolný, poněvač se počítá více než 25 dobře naznačených vrstev. Tento počet naznačuje jen veliké všeobecné změny; ten počet byl přijat

pouze ze zásady, aby se vniklo dle možnosti do biblického textu v době málo vzdálené, kde se minilo, že se musí na vědu dohlížeti dle bible. Proto se větším dílem spisovatelé světopisných teorií přičinili, srovnati se se svatým textem z toho ohledu, aby byli lehčeji přijati; když se věda založila na výzkumný návod, pocítila se mocnější býti a osvobodila se. Nyní jest to bible, na kterou dohlíží věda.

Z druhé strany neobsahuje zeměpyt, jenž neběře svůj vznik jen od stvoření žulových vrstev, v počtu svých období prvotní stav země. Neobírá se též se sluncem, s měsícem a s hvězdami, ani s celým vesmírem, co náleží do astronomie. Abychom vešli do objemu *Genesis*, musíme přidati první období, jež obsahuje ten pořádek zjevů a jež bychom mohli nazvati: astronomické období.

Ostatně nepovažuje se období potopné od všech zeměpytců, že by působilo obzvláštní období, nýbrž za přechodní a pomíjející skutek, jenž nepřeměnil značně podnební stav zeměkoule, ani nenaznačil novou přeměnu v rostlinných a zvířecích plemenech, poněvadž se nalézají před potopou i po potopě, s malou výminkou, ty samé druhy. Může se tedy opomenouti, aniž bychom se odchýlili od pravdy.

5. Následující přirovnávající obraz, v kterém jsou sestaveny zjevy, jež naznačují každé z šesti období, umožňuje obejmouti celek a posouditi poměry a rozdíly, jež jsou mezi nimi a mezi těmi biblické *Genesis*:

Věda:

I. Astronomické období.

Skupení všeobecné, kosmické hmoty na jednom místě v prostoru v jednu mlhavinu, jež dala původ sloučení hmoty na rozličných místech hvězdám, slunci, zemi, měsíci a všem oběžnicím.

Prvotní, tekutý a žhavý stav země. Nesmírný vzduch, obtížen jsa vši v páru proměněnou vodou a všemi prchavými hmotami.

Genesis:

1. den.

Nebe a země, světlo.

Věda:

II. První období:

Ztužení povrchu země následkem ochlazení, utvoření se žulových vrstev. Hustý a žhavý vzduch, neproniknutelný pro paprsky slunce. Postupný pád vody a pevných hmot prchavých ve vzduchu. Nedostatek veškerého organického života.

III. Přejídní období:

Vody pokrývající celý povrch země. První sklady náplavem působené. Vlhké horko. Slunce počíná pronikat mlhavý vzduch. První organické bytosti provopočátečné soustavy. Mech, hříby, plešky, kapradí a zeleniny. První mořská zvířata: kamožilci, polipy (krakalky), skořepináci. Uhelne sloje.

IV. Druhé období:

Povrch země, málo otrásán; vody mělké a bahnité. Teplotura méně horká; vzduch více očistěn. Značné náspy vápenné, vodou učiněné. Méně obrovské rostlinstvo, nové druhy; dřevnaté rostliny, první stromy. Ryby, velryby, lastůrníci; veliké zeměplazy vodní i obojživelníci.

V. Třetí období.

Veliké podzvižení pevné kůry; utvoření souší. Stékání vody do nižších míst; utvoření se moře. Vzduch očistěný; nynější teplo slunečními paprsky učiněno. Obrovská pozemní zvířata. Nynější byliny a zvířata. Ptáci.

VI. Čtvrté období nebo pozátopní:

Naplavené vrstvy. Nynější byliny a zvířata. Člověk.

6. První skutek, jenž vyplývá z tohoto porovnávajícího obrazu, jest, že práce každého z těch šesti dnů nesrovnává se

Genesis;

2. den

Obloha. - Rozdělení vod, jež jsou pod oblohou, od těch, jež jsou nad oblohou.

3. den.

Vody, jež jsou pod oblohou, se shromažďují; nastanou souše. Země a moře. Byliny.

4. den.

Slunce, měsíc a hvězdy.

5. den.

Ryby a ptáci.

6. den.

Pozemní zvířata. Člověk.

přesným způsobem, jak to mnozí míní, s každou z těch šesti zeměpisných období. Nejpamětlivější souhlas jest ten o příchodu organických bytostí, která věc jest skoro tatáž a objevení se člověka co posledního; na to jest vážný zřetel bráti.

Jest tu též souhlas, ne sice dle číselného pořadku období, ale dle skutku v tom místě, kde se pravilo, že třetího dne vody, které byly pod nebem, se shromáždily na jediném místě, a že ukázala se souše. To jest výraz toho, co se stalo v třetím období, když pozdvižení pevné kůry odkrylo kontinenty a zapudilo vody, které utvořily moře. Pak teprv objevila se pozemní zvířata podle zemězpytu i dle Mojžiše.

7. Když pravil Mojžiš, že se stalo stvoření o šesti dnech, chtěl-li mluvit o dnech, majících 24 hodin, nebo bral to slovo v tom smyslu jako: období trvání času? To první je pravdě nejpodobnější, když jej vztahujeme na samý text; předně že takový jest význam hebrejského slova »i ôm«, přeloženého slovem »den«; pak výklad: »večer a ráno«, jež naznačuje každý ze šesti dnů, dává příčinu předpokládati, že chtěl mluvit o obyčejných dnech. Nemůže nastati z toho ohledu žádná pochybnost, když praví v 5. odstavci: »Dal světlu jméno den a tmě jméno noc a večera a rána nastal den první«. To se může patrně vztahovati jen na den, mající 24 hodin, rozdělen jsa světlem a tmou. Tento smysl je tím více určitý, když v 17. odstavci praví, mluvě o slunci, o měsíci a o hvězdách: »Umístil je na obloze, svítily zemi, aby řídily den a noc a aby rozdělily světlo od tmy. A nastal večer a ráno den čtvrtý.

Ostatně bylo všechno ve stvoření zázračno a když se nastoupí cesta zázraků, může se úplně věřiti, že se země stala za šestkrát 24 hodin, obzvláště když se neznají první přirozené zákony. Tato víra panovala sice u všech vzdělaných národův až do té doby, když zemězpyt přišel, maje důkazy v rukou, nemožnost toho dokázati.

8. Jedno z nejpovážlivějších míst v Genesi jest stvoření slunce po světle. Hledělo se to vysvětliti dle ponaučení od samého zemězpytu daného, jenž uváděl, že za času svého utvoření byl vzduch pozemní naplněn ztuženými a tmavými párami a nepřipustil viděti slunce, které tedy neexistovalo pro zemi. Tato

příčina mohla by se snad připustiti, kdyby za onoho období bývali obyvatelé, již byli mohli souditi o přítomnosti nebo nepřítomnosti slunce, avšak dle Mojžíše samého nebyly ještě leč byliny, jež by nebyly mohly růsti a se množiti bez činnosti a tepla slunečního.

Jest tu patrný blud v čase, jež Mojžíš připisuje stvoření slunce; avšak neučinil chybu buď vědomě nebo nevědomě, když pravil, že světlo předcházelo slunci.

Slunce není princip všeobecného světla, nýbrž soustředění světelného živlu na jednom místě, jinak řečeno tekutiny, jež nabyde v jistých okolnostech světlych vlastností.

Tato tekutina, která je příčinou světla, musila nutně předcházeti slunce, které je jen jeho skutkem. Slunce je příčinou světla, které uděluje, ale ono jest výsledkem světla, které obdrželo.

V tmavé světnici jest rozsvícená svíčka malým sluncem. Co se udělalo, aby se rozsvítila svíce? Rozvinula se svítící vlastnost světlé tekutiny a soustředila se ta tekutina na jednom místě; svíce jest příčinou světla ve světnici rozšířeného, ale kdyby nebylo živlu světla před svící, nemohla by tato býti rozsvícena.

Tak se to má i se sluncem. Blud přichází od té nepravé myšlenky, která dlouhý čas panovala, že veškerý vesmír začal býti se zemí a nepochopuje se, že by slunce bylo mohlo stvořeno býti po světle. Nyní když se ví, že před naším sluncem a před naší zemí byly miliony slunců a zemí, které následovně užívaly světla, výrok Mojžíšův jest tedy v zásadě docela pravdivý; ale jest nepravý proto, že dává stvořiti zemi před sluncem. Poněvač je země ve svém pohybu podrobena slunci, musila po něm utvořena býti. To Mojžíš nemohl věděti, poněvač neznal zákon tíže.

Ta samá myšlenka se nalézá v Genesi starověkých Peršanů. V první hlavě Vendedahu vypravuje Ormužd původ světa, dí: »Stvořil jsem světlo, jež šlo osvítiti slunce, měsíc a hvězdy«. (Dictionnaire de mythologie universelle). Forma jest tu zajisté určitější a více vědecká, než u Mojžíše a nemá zapotřebí výkladu.

9. Mojžíš sděloval patrně ty nejpočátečnější náhledy světopisu. Jako lidé svého času věřil v pevnost nebeského klenutí a v jeho nádržky vodní ve prostoru. Tato myšlenka jest vyjádřena bez

jinotaje i bez dvojmyslu v této větě (6. verš a násl.): Bůh pravil: »Aby se stala obloha uprostřed vod a aby rozdělila vody od vod. Bůh učinil oblohu a rozdělil vody, jež byly pod oblohou, od těch, jež byly nad oblohou«. (Patřte hl. V. Staré i nové soustavy světa č. 3., 3., 5.).

Dle starověké víry považovala se voda za prvotní tvořící princip nebo živel; Mojžíš tedy nemluví o stvoření vod, které jak se zdá již byly. Temnosti pokrývaly propašť, to jest hlubiny v prostoru, jež si obraznost představovala neurčitě naplněné vodami a v temnosti před stvořením světla; proto pravil Mojžíš: »Duch Boží vznášel se nad vodami.« Poněvadž se mínilo, že země byla utvořena uprostřed vod, bylo třeba ji rozdělit; předpokládalo se tedy, že Bůh učinil oblohu, pevnou to klenbu, jež rozdělila vody ve vzduchu od těch, které byly na zemi.

Abychom pochopili jisté částky Genese, musíme se nutně postavit na stanovisko pohledu světopisných pojmů toho času, v kterém byl psán.

10 Od pokroku přírodozpytu a astronomie nedá se takové učení udržovati.¹⁾ Avšak Mojžíš připisuje tato slova Bohu samému.

Poněvadž ale obsahují skutek patrně nepravdivý, může býti z dvou těch věcí jen jedna: buď se Bůh zmýlil při vypravování svého skutku, nebo to vypravování není Božské zjevení. Poněvadž to první mínění nedá se připustiti, musí se souditi, že Mojžíš vyjádřil své vlastní myšlenky. (Hl. I. č. 3.)

11. Mojžíš se více blíží ku pravdě, když praví, že Bůh udělal člověka z pozemní hlíny.²⁾ Věda nám ukazuje, že tělo člověka jest složeno ze živlů, v neorganické hmotě čerpaných, jinak praveno: z pozemní hlíny.

Žena, z žeber Adama utvořená, jest jinotaj, dle zdání dětinský, když se bere doslovně, avšak dle smyslu hluboký. Má ten cíl ukázati, že jest žena tétéž přirozenosti, jako muž, následovně jemu rovna před Bohem, a ne vedlejší tvor učiněný, aby byla pod-

¹⁾ Jakkoli hrubý jest blud této víry, vnucuje se ještě za našich času dětem jako svatá pravda. Jen třesouce se, odváží se učitelové dáti bázlivý výklad. Jak tomu chcete, aby později nebylo nevěřících?

²⁾ Hebrejské slovo: haadam-člověk, z kterého pochází Adam, a slovo haadam-země, mají tentýž původ.

maněna a za otroka držena. Vyšla z jeho vlastního masa, obraz to rovnosti dojímavější, než aby byla zvláště učiněna z této hlíny; to znamená můž jí říci, že jest mu rovna, a ne jeho otrokem, kterou má milovati jako část sebe samého.

12. Pro nevzdělané duchy, beze všeho pojmu obecných zákonů, neschopné obejmouti celek, a pochopiti nekonečnost, mělo toto zázračné a okamžité stvoření něco fantasického, co dojalo obrazností. Obraz všehomíru, z ničeho v několika dnech pouhým skutkem vůle Stvořitele učiněný, byl jim nejskvělejším znamením mocnosti Boží. Skutečně, jaký obraz může býti vznešenější, více poetickým vzhledem k této mocnosti, než tato slova: Bůh pravil: »Budiž světlo, a bylo světlo!« Kdyby Bůh byl stvořil vesmír zdlouhavým, postupným výkonem přirozených zákonů, byl by jim přicházel méně velikým a méně mocným; oni potřebovali něco zázračného, jež nepokračovalo obyčejnou cestou, sice by byli řekli, že Bůh není zručnějším než lidé. Vědecká a rozumná theorie o stvoření byla by je zanechala chladnými i lhostejnými.

Nezavrhuje tedy biblické stvoření, nýbrž studujeme je naopak, jako studujeme dějepis dětinství národů. Jest to hrdinská báseň, bohatá na jinotaje, jejichž skrytý smysl má se hledati, jež se mají vykládati a vysvětlovati pomocí světla rozumu a vědy. Ačkoliv se vytknou její poetické okrasy a pod obraznou formou zaobalená ponaučení, musejí se neohrožené ukázati její bludy v zájmu samého náboženství. Bude míti více vážnosti, když ty bludy nebudou vnucovány víře jako pravdy, a Bůh se ukáže větším a mocnějším, když Jeho jméno nebude se míchati do popíraných skutků.

b) Ztracený ráj. ¹⁾

13. *Kapitola II.* — 9. Pán Bůh připravil již z počátku krásnou zahradu, do které umístil člověka, jehož stvořil. Pán Bůh dal vyjít též ze země všechny druhy na pohled krásných stromů, jejichž

¹⁾ U některých veršů postavil se výklad vědecký hebrejského textu, jenž podává zřejměji prvotní myšlenku. Jinotajný smysl vysvítá z toho tím jasněji.

ovoce bylo příjemné chuti a strom života uprostřed ráje ¹⁾ se stromem poznání dobrého i zlého. Jehovah Eloim dal vyjít ze země (min haadama) každý strom krásný na pohled a dobrý k jídlu, a strom života (vehetz hachayim) uprostřed ráje, a strom poznání dobrého a zlého.

Hospodin pojal tedy člověka a postavil ho do skvostného ráje, aby ho vzdělával a ochraňoval. — 16. Dal mu též toto přikázání a pravil mu: Jezte ze všech stromů ráje, (Jehova Elvim) poručil člověku (hat haadam) řka: Z každého stromu zahrady (hagan) můžeš jísti. — 17. Ale nejezte ovoce ze stromu poznání dobrého a zlého, neboť zároveň, jak z něho budete jísti, dozajista umřete. (Ale ze stromu poznání dobrého a zlého (oumehetz hadaat tob vara) nebudeš jísti, neboť toho dne umřeš, kterého z něho budeš jísti.)

14. *Kapitola III.* — 1. Nyní byl had nejzchytralejší ze všech zvířat, která pán Bůh stvořil na zemi. A pravil k ženě: Proč vám Bůh zakázal jísti ze všech stromů ráje? (I had (náhâsch) byl více lstivý než všechna pozemní zvířata, než Jehovah Eloim: Nebudete jísti z žádného stromu ráje?) — 2. Žena mu odpověděla: Jíme ovoce všech stromů, jež jsou v ráji. (Ona, žena, pravila hadu: Můžeme jísti ovoce (miperi) stromů zahrady.) — 3. Ale co se týče ovoce stromů, jenž jest uprostřed ráje, zakázal nám Bůh z něho jísti, ani se ho nedotýkati z bázně, abychom nepřišli do nebezpečí umřítí. — 4. Ale had odpověděl ženě: Zajisté neumřete. — 5. Avšak Bůh ví, že jakmile budete jísti to ovoce, otevrou se vaše oči a budete jako bohové, znající dobré i zlé.

6. Žena pozorovala nyní, že ovoce toho stromu by bylo dobré k jídlu, že by bylo krásné a příjemné k vidění. Vzavši ho, jedla, a dala též svému muži, který ho též jedl. (Ona, žena, viděla, že by strom byl dobrý co pokrm, a že by byl záviditelný strom k poznání (ledskit) a vzala z jeho ovoce atd.)

8. A když uslyšeli hlas pána Boha, jenž se procházel v ráji odpoledne, když se pozdvihl jemný vítr, odstranili se do středu rajských stromů, aby se skryli před Jeho tváří.

¹⁾ Paradies, z latinského paradisus, odvozeno od řeckého slova (zahrada, ovocná zahrada, místo se stromy). Slovo v hebrejském užíváno v Genesi jest hagan, co má tentýž význam.

9. Pak volal pán Bůh Adama a pravil mu: Kde jsi? — 10. Adam mu odpověděl: Slyšel jsem tvůj hlas v ráji, a měl jsem strach, poněvač jsem nahý, proto jsem se skryl. — 11. Hospodin mu odvětil: Odkud jsi věděl, že bys byl nahý, ne-li z toho, že jsi požil z ovoce toho stromu, z kterého jísti jsem vám zakázal. — 12. Adam mu odpověděl: Žena, kterou jsi mi dal za společnici, dala mi ovoce toho stromu, a požil jsem ho. — 13. Pán Bůh pravil ženě: Proč jsi to učinila? Odpověděla: »Had mne podvedl a jedla jsem to ovoce.«

14. Tu pán Bůh pravil k hadu: Poněvač jsi to učinil, budeš zatracen mezi všemi zvířaty a mezi všemi zeměplazy, po břichu budeš se plaziti, a zemi žrátí za všechny dny svého života. — 15. Položím nepřátelství mezi tebou a mezi ženou, mezi tvým a jejím plemenem. Ona ti rozšlápne hlavu a ty budeš hleděti jí do paty kousnouti.

16. Bůh pravil pak k ženě: »Uložím ti mnoho strastí za doby tvé těhotnosti, s bolestí budeš roditi, budeš podrobena svému muži a on bude panovati nad tebou.«

17. Potom pravil k Adamovi: »Poněvač jsi uposlechl hlasu své ženy, a poněvač jsi požil ovoce ze stromu, z kterého jsem vám zakázal jísti, bude země zatracena následkem toho, co jsi učinil, a jen s velikou prací obdržíš z ní svůj pokrm za celého svého života. — 18. Ponese ti bodláčí a trní a budeš se živiti bylinami země. — 19. V potu své tváře budeš požívati chleba svého, až se vrátíš k zemi, z které jsi vyšel, neb jsi prach a vrátíš se ku prachu.«

20. A Adam dal zvé ženě jméno Eva, co znamená život, poněvač byla matkou všech živých.

21. Pán Bůh udělal Adamovi a jeho ženě šaty z koží, do kterých je oblekl. — 22. A pravil: »Hle, jak se stal Adam jako jeden z nás, znaje dobré i zlé. Nepřipustme nyní, aby nesáhla jeho ruka též na strom života, aby nevezal taky z jeho ovoce a aby jeda z toho ovoce, nežil věčně. (On pravil, Jehova Eloim: hle člověk se stal jako jeden z nás pro znalost dobrého i zlého; a nyní může vztáhnouti ruku a vzíti se stromu života (veata pen ischlachyado velakach mehetz hachayim); bude z něho jísti a věčně žíti.

23. Pán Bůh ho vypudil ze zahrady radostí, aby šel vzdělávati zem, z které byl vyšel. — 24. A když ho vyhnal, postavil cheru-

bíny ¹⁾ před zahradu radosti, již nechali blýskati ohnivý meč, aby chránili cestu, jež vedí k stromu života.

15. Jinotaj skrývá pod dětinským a někdy i pod směšným obrazem často největší pravdy. Zda-li jest více nesmyslná bájka na první pohled jako ta o Saturnu, bohu, jenž pohlcuje kameny a považuje je za své děti? Avšak co jest zároveň více pravdivého a filosofického, než tento obraz, když se hledá jeho hlavní smysl! Saturnus jest zosobnění času, poněvač jsou všechny věci skutek času, jest otcem všeho, co jest, ale všecko též zahyne časem. Saturnus pohlcující kameny, jest obraz zničení časem, věci nejtvrďší jsou jeho dítky, poněvač se časem utvořily. Ale kdo ujde této zkáze i podle této tajnosti?

Jupiter jest obraz vyšší intelligence, spirituelního principu, jenž jest nezrušitelný. Tento obraz jest tak přirozený, že se v nynější řeči bez ohledu na starověkou bájku o věci, časem zpotřebované, praví, že jest pohlčena a zničena časem, že čas všecko stráví.

Celé pohanské bájesloví jest skutečně jen veliký jinotajný obraz rozličných dobrých i zlých stránek člověčenstva. Tomu, jenž hledá ducha, jest úplným během nejvyšší moudrosti, jako to jest s našimi novověkými bájemi. Bylo by to nesmyslem, brátí formu za samou věc.

16. Tak tomu jest i u Genesis, kde se mají viděti veliké pravdy morální pod hmotnými obrazy, které kdyby se braly doslovně, byly by tak nesmyslné, jako kdyby se braly doslovně v našich bájích zvířatům připsané výkony a rozmluvy.

Adam jest zosobnění člověčenstva; jeho hřích zosobňuje slabost člověka, u něhož panují hmotné pudy, jimž on nezná odolati.²⁾

Strom, jako strom života, jest obraz spirituelního života; jako strom poznání (dobrého i zlého) jest znalost, již člověk nabude o dobrém i zlém vzděláním svého rozumu a své svobodné vůle, dle které si vyvolí jedno z obou; on naznačuje dobu,

¹⁾ Z hebrejského cherub, keroub, vůl, charab, dělník, andělé druhého sboru první hierarchie, jež se představovali s čtyřmi perutěmi, čtyřmi tvářemi a s nohami vola.

²⁾ Jest to nyní dobře uznáno, že hebrejské slovo »haadam« není vlastním jménem, nýbrž že znamená člověka vůbec, člověčenstvo, co zrušuje celou na osobnost Adama postavenou budovu.

když lidská duše přestane býti vedena pouhými pudy, když obdrží svou svobodu a převezme odpovědnost za své skutky.

Ovoce stromu jest obraz předmětů hmotných žádostí člověka; jest to jinotaj žádostivosti a dychtivosti, obsahuje pod týmž obrazem lákadla k zlému; ho jísti, znamená podlehnouti pokušení. Roste uprostřed zahrady radostí, aby se ukázalo, že svedení jest v samém lůně rozkoše a aby dalo zapomenouti, že člověk, když dává převahu hmotným radovánkám, se uváže k zemi a odstraní se od svého spirituelního povolání.¹⁾

Smrt, která mu hrozí, když překročí záповěd mu danou, jest ponaučení o nevyhnutelných následcích tělesných i morálních jež přivádí přestoupení božských zákonů, které Bůh vtiskl do jeho svědomí. Jest to dosti patrno, že se zde nejedná o tělesné smrti, protože Adam žil po svém hříchu ještě velmi dlouhý čas, nýbrž o spirituelní smrti, jinak praveno, o ztrátě výhod, jež plynou z morálního pokroku, ztráta to, jejíž obrazem jest jeho vyhostění ze zahrady radostí.

17. Had jest nyní dalek toho býti vzorem lstivosti, jest to tedy zde více z ohledu formy než povahy narážka na podvodnost zlé rady, jež se vloudí jako had a které se často pro tu příčinu nedůvěřuje. Ostatně, když byl had proto, že podvedl ženu, odsouzen, léztí po břiše, tak by tím se mohlo říci, že prvé měl nohy, a tedy to nebyl had. Proč se tedy ukládají dobrosrdečné a lehkověrné víře dětí tak patrné jinotajnosti za pravdy, které kazí jich soudnost, dávají jim později příčinu, považovati bibli za tkaninu nesmyslných bájí.

Musí se poznamenati ostatně, že hebrejské slovo: »nâhâsch« přeloženo jsouc slovem »had«, přichází od kořene nâhâsch, jež znamená: čarodějství prováděti, skryté věci uhádnouti, a může zna-

¹⁾ V žádném textu není ovoce zvláště naznačeno za jablko. Toto slovo nenalézá se jen v dětinských překladech. Slovo v hebrejském textu jest peri (ovoce), které má ve franštině tentýž význam bez udání druhu a může se bráti v smyslu hmotném, morálním, jinotajném, vlastním i obrazném. U Israelitů není žádného nutného překladu; když má některé slovo více významů, pochopuje mu každý, jak chce, jen když překlad není opáčný proti mluvnici. Slovo »peri« bylo v latině přeloženo slovem »malum«, jež naznačuje jablko i každý druh ovoce, Odvozuje se od řeckého πψβον, přechodník to od časoslova υλβω, zajímati se, starati se, přitahovati.

menati: čaroděje, hádače. Nalézají se v tomto smyslu v Genesi v XLIV. hl. 5 a 15 v., kde jedná se o kalich, jež dal Josef skrytí do pytle Benjamína: »Kalich, který jste ukradli, jest ten, z kterého pije můj pán, a jehož užívá k hádání. (Náhásch.)¹⁾ Nevíte, že není nikoho, kdo by se mi vyrovnal v umění věštby? (Náhásch.) — Ve čtvrté knize Mojžíše XXIII. hl. 23. v.: Není čarodějství (náhásch) v Jakubu, ani věstců v Israeli. Později přijalo slovo náhásch též význam hada, zeměplazu, o kterém čaroději tvrdili, že ho očarují, neb jehož užívali při svém čarodějství.

Teprv ve překladu Septuanty (70ti překladatelů), kteří dle Hutschersona porušili hebrejský text na mnoha místech — a jenž byl psán v řecké řeči v druhém století v předkřesťanském věku, přichází slovo náhásch přeloženo slovem: had. Nedůkladnosti toho překladu pocházejí bezpochyby od změny, již se hebrejská řeč mezi tím časem podrobila; neboť hebrejská řeč z času Mojžíše byla tehdy již mrtvou řečí, jež se lišila od obyčejné hebrejské řeči tak velice, jako starověká řecká a arabská řeč písemní se liší od novověké řečtiny a arabštiny.²⁾

Jest to tedy ku pravdě podobno, že Mojžíš vyrozumíval pod svůdcem ženy neskromnou žádost, poznati skryté věci, duchem věštby vzbuzenou, co se srovnává s původním smyslem slova nahasch: věstiti; a z druhé strany s těmito slovy: Bůh ví, že jakmile budete jísti to ovoce, otevrou se vaše oči a budete jako bohové. — Ona žena viděla, že by byl strom příjemný k poznání a vzala to ovoce. Nesmí se zapomenouti, že Mojžíš chtěl zapuditi u Hebrejských umění věštby, jež bylo u Egypťanů ve zvyku, jak to též dokazuje jeho záповěď, tázati se mrtvých a ducha Pythonického. (Nebe a peklo dle Spiritismu hl. XII.)

18. Odstavec, kde se praví, že se Hospodin procházel v ráji popoledne, když se pozdvihl jemný vítr, jest obraz prostoduchý a poněkud dětinský, který kritika neobmeškala vytknouti, ale nemá ničeho v sobě, co by mohlo překvapiti, když si vzpomeneme na

¹⁾ Tento skutek dává k přemýšlení, nebyla-li meduimita vidění ve vodě Egypťanům známa? (Revue spirite de juin 1868 p. 161.)

²⁾ Slovo náhásch bylo v řeči egyptské s významem: Negr; pravdě podobno, že Negři měli schopnost čarodějství a věštby. Proto se snad představovali Ivoši (sphyngy) assirského původu v podstatě Negra.

pojmem, který si dělali Hebrejští za prvotních časův o Bohu. Pro jejich nevzdělaný rozum, neschopný pochopiti odtážitosti, musil Bůh převzít určitou formu, a vztahovati všecko na člověčenstvo co jedině známý předmět. Mojžiš mluvil tedy k nim jako k dětem v tělesných obrazech. V případě, o kterém se jedná, byla to zosobněná nejvyšší moc, jako pohani zosobňovali pod allegorickými figurami ctnosti, neřesti a odtážitě pojmy. Později osvobodili lidé myšlénku od formy jako dítě, když vyrostě, hledá mravní smysl pohádek, jimiž bylo ukonejšeno. Tato věta musí se považovati jako allegorie Boha, jenž střeží sám předměty svého stvoření. Veliký rabín Wogue ji přeložil takto: Uslyšeli hlasu věčného Boha, jenž pronikl zahradu od té strany, odkud přichází den.

19. Je-li hřích Adama doslovně ten, že jedl ovoce, nemohl by zajisté pro svou skoro dětinskou povahu ospravedlniti přísnost, s kterou byl potrestán. Nemohlo by se též rozumně připustiti, že by to byl skutek, jenž se obyčejně předkládá; sice by byl Bůh zatracoval svůj vlastní skutek, kdyby byl považoval ten čin za zločin neprominutelný; poněvač stvořil člověka pro zalidnění. Kdyby byl Adam pochopil tuto záповěď v tomto smyslu, nedotknouti se ovoce stromu, a kdyby se byl svědomitě zachoval dle něho, kde by bylo člověčenstvo, a co by se bylo stalo s úmysly Stvořitele?

Bůh nestvořil Adama a Evu, aby zůstali samojedinými na zemi a důkaz toho jest v samých slovech, jež k nim řídil bezprostředně po jejich stvoření tehdež, když byli ještě v pozemním ráji. Bůh jim žehnal a pravil jim: »Rosfťež a množte se, naplňte zemi a podrobte si ji.« (Hl. I. 28 v.). Poněvač rozmnožení člověka bylo zákonem již pozemského ráje, nemůže miti jeho vyhnání onen předpoklad za příčinu.

Co dalo podnět k uvěření tohoto předpokladu jest pocit hanby, již byli Adam a Eva opanováni při uzření Boha a který je nutil se skrýti. Avšak i tato hanba sama jest obraz k porovnání; naznačuje pomatenost, kterou okusí vinník u přítomnosti toho, kterého urazil.

20. Jaký byl vlastně ten tak veliký hřích; že mohl působiti věčné zavržení všech potomků, toho, jenž ho spáchal? Kain bratrovrah nebyl tak přísně potrestán. Žádný bohoslovec nemohl

to důsledně vysvětliti, poněvač, neopouštějíce písmenu, všichni se točili v tom samém bludném kruhu.

Nyní víme, že ten hřích není samojediný osobný skutek jednotlivce, nýbrž že obsahuje pod allegorickým jediným skutkem součet přestupků, jichž se může pozemské člověčenstvo dopustiti, jsouc ještě nedokonalé, a které se dají soustřediti do těchto slov: *Přestoupení zákona Božího*. Proto se naznačuje hřích prvního člověka, jenž představuje člověčenstvo, samojediným skutkem: *neposlušností*.

21. Když praví k Adamovi, že svůj pokrm v potu tváře jísti bude, ukazuje Bůh povinnost práce; ale proč dělá z práce trest? Co by bylo z intelligence člověka, kdyby ji nevzdělával prací? Co by bylo ze země, kdyby nebyla zúrodněna, přeměněna a ponapravena prací intelligentního člověka?

Bylo (v II. hl. 5. a 7. v.) praveno: Pán Bůh ještě nedal přeti na zemi a nebylo ještě člověka, aby ji vzdělával. Bůh učinil tedy člověka z hlíny země. Tato slova spojená s těmito: »Naplňte zemi«, dokazují, že byl člověk již od počátku ustanoven, aby naplnil celou zemi a aby ji vzdělával a mimo toho že ráj nebyl obmezeným místem v některém koutě země. Kdyby vzdělání země mělo býti následek hřichu Adama, tak by z toho následovalo, že kdyby byl Adam nehřešil, země byla by zůstala nevzdělanou a že by úmysly Boží se nevyplnily.

Proč praví k ženě, že bude roditi s bolestí, poněvač hřešila? Jak může býti bolest při porodu trestem, poněvač je následek organisace, a když jest to přírodozpytně dokázáno, že jest potřebna? Jak může býti věc trestem, která jest dle přirozených zákonů? To bohoslovci ještě nevysvětlili a to nebudou moci učiniti, pokud neopustí stanovisko pohledu, na kterém se umístili a přece se mohou ta slova ospravedlniti, jež se zdají býti rozpornými.

22. Považme především, že duše Adama a Evy musily býti ve všem nováčky, když byly v okamžení stvoření z ničeho učiněny, jak se tomu vyučuje; ony nemohly věděti, co to jest umírati. Poněvač byli samojediní na zemi, nemohli viděti, pokud žily veездеjším ráji, nikoho umírati. Jak mohli tedy pochopiti, v čem sestává hrozba smrti, již jim Bůh učinil? Jak mohla pochopiti Eva, že by to byl trest poroditi s bolestí, poněvač jsouc

zrozena k životu, neměla nikdy děti, a že byla samojediná na světě.

Boží slova nemohla tedy míti pro Adama a pro Evu žádného smyslu. Sotva stvořeni jsouce z ničeho, nemohli věděti ani proč, jak se stali; oni nemohli pochopiti ani stvořitele, ani cíl záповědi, již učinil. Jsouce beze vší zkušeností poměrů života, zhřešili jako děti, jež jednají bez rozmyslu, z čehož vzešla strašná zodpovědnost, ještě více nepochopitelná, když ji Bůh dává tížiti na celém člověčenstvu.

23. Co jest pro bohosloví slepou ulicí, vysvětluje Spiritismus na rozumný způsob předžitím duše a množstvím existencí, to jest zákon, bez kterého jest všecko tajemstvím a úchylkou v životě lidském. Skutečně, dejme tomu, že by Adam a Eva byli žili, všecko se ospravedlní. Bůh pak nemluví k nim jako k dětem, nýbrž jako k bytostem jsoucím v stavu ho pochopiti a jež ho pochopují, patrný to důkaz, že mají nabytý rozum. Předpokládejme mimo toho, že žili ve světě pokročilejším a méně hmotném, než ten náš, kde duševní práce nahrazovala práci tělesnou, že pro svou vzpouru proti zákonu Božímu, jež se neposlušností vyobrazuje, z něho byli vypuzeni a vyhnáni z trestu na zemi, kde jest člověk následkem přirozenosti zeměkoule přinucen k práci tělesné; tedy měl Bůh právo k nim říci: »V tom světě, kde budoucně budete žíti, budete vzdělávati zemi, a v potu své tváře budete vydobývati svůj pokrm«, a k ženě: »Ty budeš roditi s bolestí«; neboť takový jest poměr na tomto světě. (Hl. XI. č. 31. a. n.).

Pozemský ráj, jehož stopy se nadarmo na zemi hledaly, byl tedy obraz blaženého světa, kde žil Adam, nebo lépe rod duchův, jejichž jest zosobněním. Vyhnání z ráje znamená okamžení, když tito duchové přišli se vtělit mezi obyvatele tohoto světa a změnu postavení, jež byla toho následkem. Anděl, ozbrojen jsa plameným mečem, jenž brání přístup do ráje, vyobrazuje nemožnost, v které jsou duchové nižších světů, vniknouti do vyšších světů, prve než toho zasluhovali svým očistěním. (Patřte zde dále hlava XIV. č. 8. a. n.).

24. Po usmrcení Abela odpověděl Kain Hospodinu: »Zločin můj jest tuze velkým, než abych mohl obdržeti tvého odpuštění. — Ty mne dnes vyháníš z povrchu země a skryju se před tváří

ou. Budu prchati a blouditi po zemi, a kdokoliv mne nalezne, n mne zavraždí.« Hospodin mu odpověděl: »Nikoliv, to se nestane; neb kdokoliv by zavraždil Kaina, bude za to velmi přísně potrestán.« A Hospodin poznamenal Kaina, aby ti, kteří by našli Kaina, ho nezabili.

Když se Kain odstranil před tváří Hospodina, bloudil po zemi a usadil se ve východní krajině cd ráje. — Když pojal manželku, počala a porodila Hénocha. Výstavil (vaichi bône, doslovně byl stavitelem) město, které nazval Hénoch (Enochia) dle jména svého syna (Hl. IV. od 13.—16. v.).

25. Když se spoléháme jen na písmenu Genesis, hle k jakým následkům přicházíme. Adam a Eva byli samojediní na světě po svém vypuzení z pozemního ráje; teprv později obdrželi Kaina a Abela. Kain ale zavraždil svého bratra a odtáhnuv do jiné krajiny, neuzřel více svého otce a svou matku, již byli opět samojedinými, teprv dlouhý čas po tom, v stáří 130 let, měl Adam třetího syna, jménem Seth. Po narození Setha žil ještě dle letopočtu biblického 900 let a měl syny i dcery.

Když Kain přišel se usadit na východ ráje, byly na zemi jen tři osoby: jeho otec, jeho matka a ze své strany on sám. A přece měl ženu a dítě; jaká byla tato žena a kde ji mohl vzít? Hebrejský text praví, že byl stavitelem města a ne že stavěl, což naznačuje přítomnou a ne minulou činnost; avšak město předpokládá obyvatele, neboť nemůže se předpokládati, že Kain ho stavěl pro sebe, pro svou ženu a pro svého syna, ani že by ho byl mohl stavěti sobě samému.

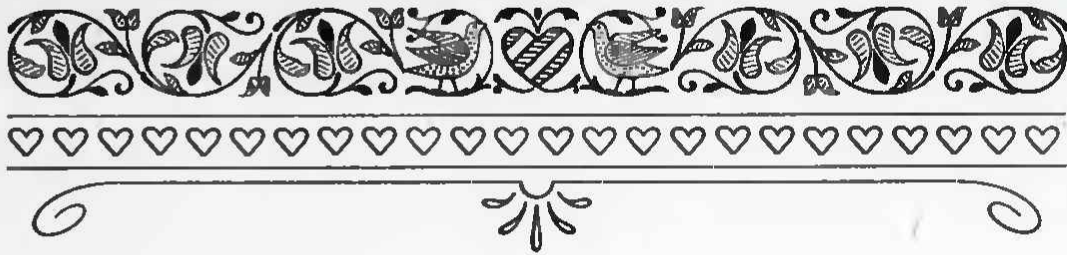
Již z této zprávy samé musí se tedy souditi, že krajina byla obydlena; to nemohlo býti ale od potomků Adama, kterýž tehda neměl jiných, než Kaina.

Přítomnost jiných obyvatelů vyplývá též z této řeči Kaina: »Budou prchati a blouditi a kdokoliv mne nalezne, zavraždí mne«; a z odpovědi, již mu dal Bůh. Od koho se obával usmrcenu býti? A k čemu bylo to znamení, jež Bůh mu dal, aby ho zachránil, když nemohl nikoho potkati? Když tedy byli na zemi jiní lidé mimo rodiny Adama, tak tam byli před ním; z toho plyne následek, jenž se odvozuje i z textu samé Genesi, že Adam nebyl

ani prvním ani jediným otcem lidského pokolení. — (Hl. XI. č. 34.).¹⁾

26. Bylo třeba vědomosti, jež přinesl Spiritismus ohledně na poměry spirituelního a hmotného principu, o přirozenosti duše, o jejím stvoření, o stavu prostoty a nevědomosti, o jejím spojení s tělem, jejím pokračujícím pokroku neustálém skrze postupné existence a skrze světy, jež jsou toliké stupně po cestě zdokonalení, jejího postupního osvobození od hmotného vlivu, výkonem své svobodné vůle, o příčině jejich dobrých i zlých náklonností a schopností, o zjevu zrození a smrti, o stavu ducha v stavu putování, konečně o budoucnosti, jež jest odměnou jejího namáhání, se polepšiti a její vytrvalosti v dobrém: aby se vrhlo světlo na všechny díly spirituelního stvoření. — *Díky tomuto světlu, ví člověk budoucně, odkud přichází, kam spěje, proč jest na zemi, a proč trpí; ví, že jeho budoucnost jest v jeho rukou a že trvání jeho vešdejšího žaláře závisí od něho.* Genesis, vycházejíc od úzké a nepatrné allegorie, přichází mu veliká a důstojná velebnost, dobrota a spravedlnost Stvořitele. Když se považuje Genesis z toho stanoviska, oře se nevěrou a přemůže ji.

¹⁾ Tato idea není nová. La Peyrère, učený bohoslovec 17. století, dokázal ve své knize o Předadamitech, sepsané v latině a 1655 uveřejněné z původního textu samé bible, jež byla překlady porušena, patrně že byla země obydlena před příštím Adama. Toto mínění jest nyní u mnohých osvícených kněží.

Zázraky dle spiritismu.

Hlava XIII.

Povaha zázraků.

- a) *Zázraky v bohosloveckém smyslu.* b) *Spiritismus nečiní zázraků.*
c) *Činí-li Bůh zázraky?* d) *Nadpřirozenost a náboženství.*

a) Zázraky v bohosloveckém smyslu.

1. V slovoznalčím významu znamená slovo »miracle« (zázrak od mirari-obdivovati) něco podivného, mimořádného, překvapujícího. Akademie vysvětluje to slovo takto: Skutek mocnosti Boží proti známým přirozeným zákonům.

V obyčejném užívání ztratilo toto slovo, jako mnoho jiných, svůj původní význam. Od všeobecnosti, kterou mělo, jest obmezeno na zvláštní pořádek věcí. V myslí lidu znamená zázrak pojem nadpřirozeného skutku; v bohosloveckém smyslu jest to zrušení přirozených zákonů, jímž Bůh ukazuje svou mocnost. Takové jest v skutku jeho obyčejné užívání, stavši se jeho vlastním smyslem, a stane se to pouze přirovnáním a přenosem, že se ho užívá v obyčejných okolnostech života.

Jeden ze znaků zázraků v pravém smyslu jest, že jest nevy-
světelným již proto, že se vykonává mimo přirozených zákonů;

pojem, jenž se s tím slovem spojuje, jest tak upevněn, že se řekne, že to není více zázrak, když nějaký zázračný skutek nalezne své vysvětlení, jak překvapující by i byl. Co působí pro církve vážnost zázraků, jest vlastně jeho nadpřirozený původ a nemožnost jeho vysvětlení; ona tak pevně trvá při tom stanovisku, že považuje každé přirovnání zázraků k přirozeným zjevům za kacířství, za útok na víru, tak že vyobcovala z církve i spálila lidi, že nechtěli věřiti v jisté zázraky.

Jiný znak zázraků jest, že jest neobyčejný, osamělý a výmínečný; jakmile nějaký zjev se stane, buď samovolně nebo činností vůle, jest podroben zákonu, a pak to nemůže býti zázrak, ať jest ten zákon známý nebo ne.

2. Věda činí každodenně v očích nevědomých lidí zázraky. Kdyby byl člověk skutečně mrtvý božským prostředkem opět obživen, to by byl skutečný zázrak, poněvač jest to skutek proti přirozenému zákonu. Ale když ten člověk nemá leč podobu smrti, když jest v něm ještě zbytek skrytého života, a když toho věda nebo magnetická činnost dosáhne, že ho obživí, jest to pro osvícené lidi přirozený zjev; avšak v očích nevědomého lidu bude ten skutek platiti za zázrak. Kdyby některý přírodozpytec uprostřed jistých krajín pustil elektrického orla a dal slétnouti blesku na nějaký strom, bude tento nový Prometheus zajisté považován za ozbrojena ďábelskou mocí; avšak když Josue zastaví pohyb slunce, nebo lépe země, hle to jest, když se ten skutek připustí, pravý zázrak; neboť není žádného magnetiséra, obdařeného dosti velikou mocí, aby vykonal takový zázrak.

Staletí nevědomosti byla plodná na zázraky, poněvač všechno to, čehož příčina nebyla známa, platilo za nadpřirozené. V tom poměru, jak věda vynalezla nové zákony, obmezil se okres zázračného; avšak poněvač neprozkoumala celé pole přírody, zůstal ještě veliký jeho díl pro zázraky.

3. Zázrak, vypuzen jsa od vědy z hmotné říše, odebral se do říše spirituelní (duševní), jež byla posledním jeho útočištěm. Spiritismus ukazuje, že jest spirituelní živel jedna z přirozených živých mocí, že působí spolu s hmotnou mocí neustále, přivádí zjevy opět do oboru přirozených skutků, poněvač jsou, jako ty druhé, podrobeny zákonům. Když se zázrak vypudí ze spirituality, nebude míti práva

jsoucností, a pak teprv může se říci, že časy zázraku minuly. (Hlava I. c. 18.)

b) Spiritismus nečiní zázraků.

4. Spiritismus přichází ze své strany to činit, co učinila každá věda při svém přístí: odkrytí nové zákony, a následovně vysvětlit zjevy, jež jsou v oboru těchto zákonů.

Tyto zjevy, jest pravda, vztahují se na jsoucnost duchů a na jejich působení v hmotném světě; nuže tu být vlastně nadpřirozenost? Tedy by se musilo dokázati, že duchové a jejich zjevy jsou proti přirozeným zákonům, a že to není a nemůže býti jeden z těchto zákonů.

Duch není nic jiného, než duše, jež přežije tělo; ona jest hlavní bytostí, poněvač neumírá, kdežto tělo jest jen vedlejší věcí, která zahyne. Její bytost jest tedy též tak přirozená po vtělení, jako za doby vtělení; ona jest podrobena zákonům, které řídí hmotný princip; avšak poněvač tyto dva živly mají nutné příbuzenství, poněvač působí neustále jeden na druhého, že z jejich společné činnosti pochází pohyb a harmonie celku, tu z toho následuje, že spiritualita a hmota jsou dvě části té samé celosti, jedna tak přirozená jako druhá, a že ta první není výminkou, není úchylkou v pořádku věcí.

5. Za doby vtělení působí duch na hmotu prostředkem svého fluidického (tekutého) těla, nebo perispritu; tak tomu i jest mimo vtělení. Jako duch činí dle svých schopností to, co činil jako člověk; jen že používá, nemaje více svého masitého těla, za nástroj, když jest toho třeba, hmotných orgánů některého vtěleného, jenž se stane pak tím, co se nazývá prostředníkem (medium). Jedná tak, jako ten, který nezná psát sám, použije ruky tajemníka; nebo ten, který nezná cizí řeči, vezme tlumočnicka. Tajemník a tlumočnick jsou prostředníci vtěleného, jako jest prostředník tajemníkem nebo tlumočnickem ducha.

6. Poněvač střed, v kterém působí duchové, a prostředky činnosti nejsou tytéž jako v stavu v tělení, jsou účinky též rozličné. Tyto skutky zdají se býti nadpřirozené, poněvač se stanou pomocí

činitelů, které nejsou ti, jichž užíváme; avšak jakmile jsou ti činitelé v přírodě a že se události zjevů vykonávají dle jistých zákonův, není tu nic nadpřirozeného ani zázračného. Prvé než se poznaly vlastnosti elektriny, platily elektrické zjevy v očích jistých lidí za zázraky; jakmile se poznala příčina, zmizel zázrak. Tak tomu jest i při spiritistických zjevech, jež nevycházejí z pořádku přirozených zákonů více, než zjevy elektrické, sluchozpytné, světlozpytné a jiné, jež byly pramenem množství pověr.

7. Předce se řekne: Vy připouštíte, že duch může pozdvihnouti stůl a udržovati ho ve vzduchu bez podpory; není-li to odročení zákona tíže? Ano, zákona známého, ale znají se všechny zákony? — Prvé než se vyzkoumala vznášející moc jistých plynů, kdo by to byl řekl, že přemůže těžký stroj, nesoucí více lidí, moc přitažlivosti? Nemuselo se to zdáti v očích prostého lidu zázračným a ďábelským? Kdo by byl tvrdil před sto lety, že pošle zprávu do dálky 500 mil, a že obdrží na ni odpověď za několik minut, byl by platil za blázna; a kdyby to byl učinil, bylo by se minilo, že má ďábla pod svou mocí, neboť tehdaž jediný ďábel mohl tak rychle jíti; ale nyní jest ta věc nejen uznána za možnou, nýbrž zdá se býti zcela přirozenou. Proč by tedy nemohla míti nějaká neznámá tekutina tu vlastnost, v jistých okolnostech přemoci zákon tíže, jako přemůže vodík tíži balonu. A to se vskutku stane v tom pádu, o kterém se zde jedná. (Kniha prostředníkův hl. IV.)

8. Poněvač spiritické zjevy jsou v přírodě, stávaly se za všech časů; ale vlastně proto, že se jejich studium nemohlo díti hmotnými prostředky, jimiž vládne obyčejná věda, zůstaly delší čas než jiné v oboru nadpřirozeného, z něhož je nyní spiritismus vyvádí.

Věc nadpřirozená, jež se zakládá na nevysvětleném zdání, ponechává obraznosti volný běh, která bloudí v neznámém, pak zplodí pověry. Rozumný výklad, založen jsa na přirozených zákonech, přivádí člověka do kruhu skutečností, klade výstupkům obraznosti hradbu k zastavení, a zničí předsudky. Daleko toho, aby spiritismus rozšířil říši nadpřirozeného, obmezuje ho na nejzažší hranice a odejímá mu jeho poslední útočiště. Když dává věřiti v možnost jistých událostí, brání věřiti v množství jiných, poněvač ukazuje v okrese spirituality, jako věda v okrese hmoty, co jest nemožného. Poněvač si na žádný pád neosobuje práva ve všech

věcech míti poslední slovo, ani při těch, jež patří do jeho oboru, neprohlašuje se za svrchovaného řiditele možností, a činí částku vědomostí, jež jsou pozůstaveny budoucnosti.

9. Spiritické zjevy sestávají v rozličném způsobu úkazů duše, nebo ducha, buď za vtělení nebo v stavu putujícím. Těmito úkazy zjevuje duše svou bytnost, své přežití a svou samostatnost; posuzuje se dle svých účinků, poněvaž jest příčina přirozená, jest přirozený i skutek. Tyto účinky to jsou, jež působí obzvláštní předmět výzkumů a studia spiritismu, aby se dosáhla znalost co možná úplná přirozenosti a vlastností duše, jako též zákonů, které řídí spirituelní princip.

10. Těm, již popírají jsoucnost neodvislého, spirituelního principu, a následovně též bytnost samostatné nesmrtelné duše, sestává celá příroda z makavé hmoty. Všechny zjevy, jež se vztahují na spiritualitu, jsou v jejich očích nadpřirozené a následovně přeludné; nepřijímajíce příčiny, nemohou připustiti skutek; a když skutkové jsou patrné, připisují je obraznosti, mámení a hallucinaci, a zavrhují jejich prozkoumání. Odtud přichází jejich předpojaté mínění, které je činí neschopnými, správně posouditi spiritismus, poněvadž vycházejí ze zásady popírání všeho, co není hmotou.

11. Z toho, že spiritismus připouští skutky, jež jsou následek bytosti duše, nenásleduje, že by přijímal všechny skutky, jež se nazývají zázračnými, že by to převzal na sebe, je ospravedlniti a stvrditi, že by se činil obhájcem všeho snářství a všech útopií, všech soustavných výstředností, všech zázračných báhorek; musili bychom ho málo znáti, abychom tak minili. Jeho protivníci míní, že mu kladou opáčný, neodvolatelný důkaz, když po učiněných výzkumech u náboženských blouznivců ze Saint-Médardu, o kamisardách Levenských neb o jeptiškách z Londunu k tomu dospěli, odkryti patrné pověrečné skutky, jichž nikdo nepopírá; avšak jsou tyto bájky evangelium spiritismu? Popírali-li jeho přívrženci, že dryáčnictví vykořistilo jisté skutky k svému prospěchu, že je obraznost učinila, a že fanatismus je velmi přeháněl? On jest tak málo odpovědným za přestupky, jež se mohou v jeho jménu páchat, jako pravá věda není odpovědna za zneužívání z nevědomosti, nebo pravé náboženství za přestupky fanatismu. Mnozí posuzovatelé neposuzují spiritismus leč dle pohádek o vílách a dle prostých po-

věští, které je utvořily; bylo by to rovně tak, kdyby se chtěl posuzovati dějepis dle historických románů nebo truchloher.

12. Spiritické zjevy jsou často samovolné a stanou se bez předpojaté myšlenky u osob, jež nejméně na ně pomýšlí, v jistých okolnostech mohou vyvolány býti od činitelů, již se naznačují jménem prostředníků. V prvním pádu není si prostředník toho vědom, co se stane jeho prostřednictvím, v druhém pádu jedná svědomostí příčiny; odtud pochází rozdíl vědomých i nevědomých prostředníkův. Ti poslední jsou ti nejčetnější, a nalézají se mezi nevěřícími, těmi nejodpornějšími, již takto provádí spiritismus, aniž by to věděli a chtěli. Samovolné zjevy mají proto hlavní vážnost, neboť se nemůže podezřívati dobrá vůle těch, kteří je obdržejí. Jest tomu tak, jako u náměsíčnictví, které jest u některých jednotlivců přirozené a nevymyšleno, a u jiných magmetickou činností uměle vyvoláno.¹⁾

Avšak ať jsou ty zjevy následek činnosti vůle neb ne, první příčina jest rovně tatáž a neodchyluje se v ničem od přirozených zákonů. Prostředníci nepůsobí tedy docela nic nadpřirozeného; následovně nečiní žádného zázraku. Okamžitá uzdravení sama nejsou více zázračná, než jiné skutky, neb za ně lze děkovat tektému činiteli, jenž vykonává službu léčivého agenta, jehož vlastnosti nejsou méně přirozenými proto, že byly posud neznámými.

Příjmení: »divotvorce«, jež se dává jistým prostředníkům od kritiky, se základem spiritismu nemá nic společného, jest tedy docela neslušné. Vlastnost zázraků, která se u přirovnání připisuje jistým druhům úkazů, může jen vésti k bludu a ne ku objasnění jejich pravé povahy.

13. Prostřednictvím skrytých inteligencí při spiritických zjevech nečiní tyto více zázračnými, než všechny jiné úkazy, které přicházejí od neviditelných činitelův; poněvač ty skryté bytosti, jež obývají prostoru, jsou jednou z přirozených mocností, mocnosť to, jež neustále účinkuje na hmotný jako na morální (duševní) svět.

Spiritismus, který nám vysvětluje tuto mocnost, dává nám klíč k množství nevysvětlených a všemi jinými prostředky nevysvětlitelných věcí, které mohly za minulých časů platiti za zázraky;

¹⁾ Kniha prostředníků hlava V. — Revue spirite: exemples, decembre 1865 page 370; — août page 231.

on odkrývá, jako magnetismus, zákon ne-li neznámý, alespoň špatně pochopený; nebo lépe řečeno, znali se skutkové, neb se objevovali za všech časů, ale neznal se zákon, a neznalost toho zákona přivodila pověru. Jak se poznal ten zákon, zmizel zázrak a zjevy se vrátily do pořadu přirozených věcí. Proto nečiní spirité více zázraků, když působí točení stolů, nebo když obdrží psaní od zemřelých, než lékař, když obživí umírajícího, nebo přírodozpytec, když nechá blýskati. Kdo by tvrdil pomocí této vědy činiti zázraky, tak by to tvrdil buď z nevědomosti a nebo ze žertu.

14. Když spiritismus zavrhuje všechno tvrzení o zázračných věcích, jsou-li pak krom toho předce zázraky v obyčejném smyslu slova? Rekněme především, že mezi skutky, za zázraky považovanými, jež se udály před příštím spiritismu, a které se dějí ještě za našich dnů, nalézají větším dílem, ne-li všechny, své vysvětlení v nových zákonech, které přišel zjevit. Tyto události vracejí se, ačkoliv pod jiným jménem, do pořádku spiritických zjevů, a jako tací nemají nic zázračného. Tím se vyrozumívá, že se zde nejedná jen o hodnověrných skutcích, a ne o těch, jež jsou pod jménem zázraků zúmyslně podvodně prováděny na útrý vykořistiti lehkověrnost; neméně jako jisté báječné události, které mohly z počátku míti pravdivý základ, které ale pověra rozšířila až k nesmyslu. Tyto události jsou to, na které přichází spiritismus uvrhnout světlo, udávaje prostředky k rozeznání bludu od pravdy.

c) Činí-li Bůh zázraky?

15. Co se zázraků ve vlastním smyslu týče, může je Bůh, Jemuž není nic nemožného, bezpochyby učiniti. Činí-li je? Jinými slovy: Odročí-li zákony, jež ustanovil? Nepřísluší člověku posuzovati skutky Boží, a je podrobovati slabosti své rozsudnosti; avšak máme sudidlo pro náš rozsudek božských věcí ve vlastnostech Božích samých. Se svrchovanou mocí spojuje nejvyšší moudrost, z čeho se má souditi, že nečiní nic zbytečného.

Proč by tedy činil zázraky? Práví se, aby dokázal svou moc; avšak neukazuje-li se mocnost Boží způsobem jinak velmi dojímavým, velkolepým celkem skutků stvoření, prozřetelnou moudrostí,

jež se stará o nejnižší částky jako o největší, a harmonii zákonů, jež řídí vesmír, než některým malicherným a dětinským odročením, které dovedou nápodobiti všichni kejklíři? Co by se řeklo o moudrém strojníkovi, jež pro důkaz své zručnosti pokazil hodiny, které sestavil jako mistrovský kus vědecký, aby ukázal, že může to zničit, co učinil? Neukazuje-li se jeho moudrost naopak v pravidelnosti a správnosti pohybu?

Otázka o zázracích, vlastně tak nazvaných, nenáleží tedy do oboru spiritismu; nýbrž odkazuje se k tomuto rozumování, že Bůh nečiní nic zbytečného, vydává to svědectví: *poněvač zázraky nejsou potřebné ku slávě Boží, nic se neuchyluje ve vesmíru od všcobecných zákonů. Bůh nečiní zázraků, poněvač jsou Jeho zákony dokonalé, nepotřebuje je porušiti. Jsou-li události, kterých nepochopujeme, děje se to proto, že nám ještě scházejí potřebné vědomosti.*

16. Když připouštíme, že by Bůh mohl z příčin, jichž nemůžeme oceniti, nahodile zrušiti zákony, které ustanovil, tedy by ty zákony nebyly nezměnitelné; avšak alespoň jest to rozumné mysliti, že on samojediný má k tomu moc.

Nedá se připustit, aniž bychom Bohu neodpírali všemohoucnost, že jest to duchu zlému dáno ničiti dílo Boží, že činí ze své strany zázraky, aby sváděl i vyvolené, co by obsahovalo pojem moci Jemu rovné; a přece se tomu tak vyučuje. — Kdyby měl satan tu moc přerušiti běh přirozených zákonů, jež jsou skutek Boží, bez dovolení Božího, tu by byl mocnější než Bůh; Bůh by tedy nebyl všemohoucím. Kdyby mu Bůh udělil tu moc, jak se to tvrdí, aby mohl lehčeji sváděti lidi k zlému, nebyl by Bůh svrchovanou dobrotou. V jednom i v druhém pádu jest to odpírání jedné z vlastností, bez kterých by Bůh nebyl Bohem.

Pak rozeznává-li církev dobré zázraky, jež přicházejí od Boha, od zlých zázraků, jež přicházejí od satana? Ale jak se mohou rozeznati? Ať jest zázrak satanský neb božský, jest nicméně zrušením zákonů, jež přicházejí od Boha samého. Když se některý člověk uzdraví, jak se říká zázračně, ať jest to skutkem Boha neb satana, předce jest uzdraven. Musili bychom míti velmi bídný pojem o lidské inteligenci, abychom očekávali, že by se mohla za našich časů přijmouti taková nauka.

Když se uznává možnost jistých skutků za zázraky považovaných, musí se souditi, že jsou to přirození skutkové; buď si původ jakýkoliv, jenž se jim připisuje, jichž mohou použiti *duchové*, nebo *vtělení*, jako všeho, dle svého vlastního rozumu a svých vědeckých vědomostí, k dobrému nebo k zlému, dle své šlechetnosti, nebo převrácenosti. Převrácená bytost může tedy použiti svých vědomostí k svému prospěchu a učiniti věci, jež platí v očích nevědomých lidí za zázraky; ale když tyto skutky mají jakékoliv dobrodiní za následek, bylo by nedůsledno, připisovati jim ďábelský původ.

17. Ale praví se, náboženství se zakládá na skutcích, jež nejsou ani vysvětleny, ani vysvětlitelné. Nevysvětleny? Může býti. Nevysvětlitelné? To jest jiná otázka. Zdají-li se odkrytí a vědomosti, jež nám pozůstávají budoucnost? Aníž bychom mluvili o zázraku stvoření, bez odporu tom největším ze všech a který dnešního dne vstoupil do oboru všeobecného zákona, nevidíme-li již pod vládou magnetismu, somnambulismu a spiritismu se uskutečniti, vytržení (extáze), vidění duchů (zjevení), zrak do dálky (somnambulism), okamžitá uzdravení, vznášení se, ústní sdělení se a jiné věci, provedené s bytostmi neviditelného světa; známé to zjevy od nepaměných časů, které se považovaly druhdy za zázračné a o kterých se nyní dokázalo, že přináležejí k pořádku přirozených věcí, dle stávajícího zákona bytostí? Svaté knihy naplněny jsou událostmi toho druhu, jež se považovaly za nadpřirozené; avšak když se nalézají podobné a ještě zázračnější ve všech pohanských náboženstvích starověku; tu se neví, které by mělo převahu, kdyby pravdivost náboženství záviselo na množství a na přirozenosti těchto skutků.

d) Nadpřirozenost a náboženství.

18. Tvrditi, že nadpřirozenost jest nutný základ všech náboženství, že jest to klíč k základům budovy křesťanské, jest tvrditi nebezpečnou nauku. Když spočívají křesťanské pravdy na jediném základě zázraků, to jest, dávati jim vadnou podezdívku, jejíž kameny vypadávají každodenně. Tato nauka, již hájili zna-

menití bohoslovci, vede zrovna k tomuto následku, že za jistého času nebude žádné náboženství možné, ani křesťanské náboženství, když to, co se považuje za nadpřirozené, se ukáže býti přirozeným; neboť nadarmo se budou hromaditi důkazy, nedosáhne se toho udržeti víru, že by byl nějaký skutek zázračným, když se dokáže, že tím není; důkaz, že nějaký skutek není výminkou od přirozených zákonů, jest ten, když se dá vysvětliti těmi samými zákony; a když se dá uskutečniti jakýmkoliv jednotlivcem, přestane býti výsadou svatých. Náboženstvím není zapotřebí nadpřirozeného, nýbrž spirituelního principu, který se bludně pomíchává s nadpřirozeností a bez něhož náboženství není možným.

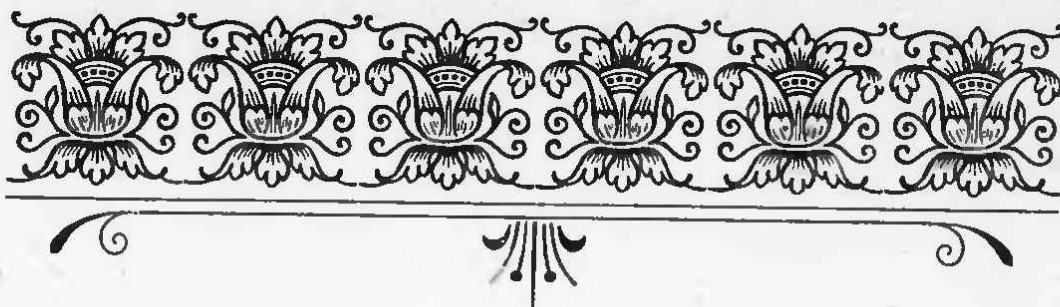
Spiritismus považuje křesťanské náboženství z vyššího stanoviska; dává mu pevnější základ než zázraky, to jsou nezměnitelné zákony Boží, jež řídí spirituelní princip jako hmotný princip; tato zásada přežije čas i vědu, neboť čas i věda přijdou ji stvrditi,

Bůh nezasluhuje proto méně náš obdiv, naši vděčnost, naši úctu, že nezrušil svých zákonů, velikých zvláště pro svou nezměnitelnost. Abychom vzdávali Bohu úctu, ku které jsme povinováni, není třeba nadpřirozeného; není-li příroda dosti velkolepá sama v sobě, že by bylo ještě třeba k tomu něčeho přidati, aby se dokázala jeho všemohoucnost? Náboženství nalezne tím méně nevěřících, když bude ze všech stran od rozumu stvrzeno. Křesťanství nemůže při tom stvrzení utrpěti žádnou ztrátu, může naopak jen získati. Když mu mohlo v mínění jistých lidí něco uškoditi, bylo to vlastně zneužívání zázraků a nadpřirozenosti.

19. Když se bere slovo *zázrak* ve slovospytném svém významu, v tom smyslu: *podivuhodná věc*, máme zázraky před svýma očima; dýcháme je ve vzduchu, šlapeme na ně svými nohami, neboť všechno jest v přírodě podivuhodno.

Chce-li se dáti lidu, nevědomým, chudým v duchu pojem o mocnosti Boží, má se jim ukázati v nekonečné moudrosti, jež řídí všechno v podivném organismu všeho, co žije, v plodnosti bylin, v přiměřenosti všech částí každé bytosti k svým potřebám, dle středu, v kterém jest povoláno žiti; má se jim ukázati v činnosti Boží na stébílko trávy, v květu, jenž se rozvíjí, ve slunci, které všechno oživuje; má se jim ukázati jeho dobrotivost v jeho

pečlivosti o všechny tvory, jak nepatrné by i byly, v jeho prozřetelnosti, v předvidání příčiny bytnosti každé věci, z kterých žádná není ničemná, v dobrodiní, jež vždy vychází ze zdánlivého a okamžitého neštěstí. Dejte jim obzvláště pochopiti, že právě neštěstí jest skutek člověka a ne skutek Boží; nehleďte je postrašiti obrazem věčných plaměňů, kterým konečně neuvěří, a které je přivádějí k tomu, pochybovati o dobrotivosti Boží, nýbrž dodávejte jim zmužilost ujištěním, že budou moci svým časem se vykoupiti a napravití zlé, jehož se mohli dopustiti; ukažte jim vědecká odkrytí jako zjevení božských zákonů a ne jako skutek satana; učte je konečně čísti v knize přírody, jež jest neustále otevřena před nimi: v této nevyčerpateľné knize, kde jest moudrost a dobrotivost stvořitele na každé stránce napsána: pak pochopí, že tak veliká bytost, jež se stará o všechno, bdi nade vším, předvidá vše, musí býti všemohoucí. Rolník ho může viděti, když orá, a nešťastný ho bude velebiti ve svém trápení, neboť si řekne: „Když jsem nešťastným, jest to má vina“. Pak budou lidé pravdivě nábožnými, zvláště s rozumem nábožnými, velmi lépe než když věří v kameny, které se potí krví, nebo v sochy, jež polybují očima a cedí slze.

Hlava XIV. Tekutiny (fluidy).

I. Přírozenost a vlastnost tekutiny.

- a) *Tekuté (fluidické) živly.* — b) *Utvoření a vlastnosti perispritu.*
c) *Působení duchů na tekutiny; vzdušné bytosti; světlopis (fotografie) myšlenky.* — d) *Vlastnosti tekutin.*

II. Výklad některých zjevů za nadpřírozené považovaných.

- a) *Spirituelní nebo duševní zrak; dvojí zrak; náměsícnictví; sny.*
b) *Strnutí, vzkříšení.* — c) *Uzdravení.* — d) *Zjevení se; přeměnění se.* — e) *Hmotné zjevy; prostřednictví.* — f) *Obsedlost a posedlost.*

I. Přírozenost a vlastnosti tekutin.

a) Vzdušné neb tekuté živly.

1) Věda nám dala klíč k zázrakům, které pocházejí hlavně z hmotného živlu, buď že je vysvětluje, nebo že dokazuje jejich nemožnost dle zákonů, jež řídí hmotu; ale zjevy, při kterých spirituelní živel má převahu, nedají se vysvětliti pouhými příroze-

nými zákony, poněvač se vyhybají vědeckým výzkumům; proto mají více než jiné zdánlivou povahu zázračného. Může se tedy jen v zákonech, jež řídí spirituelní život, naleznouti klíč k zázrakům toho druhu.

2. Všeobecná kosmická tekutina jest, jak to bylo dokázáno, prvopočáteční živelní hmota, jejíž změny i přeměny působí nesčíslné přeměny přirozených věcí. (Hl. X.) Jako všeobecný živelní princip, jeví se na ni dvojí rozličný stav: totiž etherisace (nadvzdušnění) nebo nevážitelnost, která se může považovati za původní stav, a pak materialisace (zhmotnění) nebo vážitelnost, jež jest jistým způsobem pouze proměnou. Prostřední stav jest stav přeměny tekutiny do makavé hmoty, avšak i tu není náhlého přechodu, neboť naše nevážitelné tekutiny mohou se považovati za střední mezi oběma stavy. (Hl. IV. č. 10. a 11.)

Každý z těchto stavů dává nutně místo k zvláštním zjevům; k druhému patří zjevy viditelného světa a k prvému ty neviditelného světa. Ty jedny, které se *hmotné zjevy* nazývají, patří do oboru vědy, ve vlastním smyslu; druhé *zjevy spirituelními* neb duševními nazvané, poněvač se vztahují větším dílem na jsoucnost duchů, náleží do oboru Spiritismu; ale spirituelní život a tělesný život jsou v neustálém styku, zjevy těchto obou pořádků ukazují se často současně. Člověk, jsa v stavu vtělení, nemůže pojeti z duševních zjevů leč ty, které se spojují s tělesným životem; ty, které jsou výlučně z říše spirituelního života, ujdou hmotným smyslům, a nemohou pozorovány býti, než v stavu ducha.¹⁾

3. Ve stavu eterisace není kosmický fluid (tekutina) jednotvárný, podrobuje se ve svém způsobu tak rozličným změnám a snad i čtenějším, než v stavu makavé hmoty. Ty změny působí rozličné tekutiny, které ačkoliv pocházejí z toho samého principu, jsou obdařeny zvláštními vlastnostmi, jež tvoří zvláštní zjevy neviditelného světa.

¹⁾ Výraz *duševních* (psychických) zjevů vyjadřuje lépe myšlénku než ten spirituelních zjevů, poněvač zjevy ty zakládají se na vlastnostech a schopnostech duše, nebo lépe řečeno na perispiritálních tekutinách, jež jsou nerozlučitelné od duše. Ten význam je spojuje více s pořádkem přirozených skutků, zákony řízených. Mohou se tedy připustiti jako duševní zjevy, aniž bychom je přičítali k zázrakům.

Poněvadž jest všecko poměrné, mají tyto tekutiny pro duchy, již jsou sami vzdušní, podobu tak hmotnou, jako makavé věci pro vtělené a jsou pro ně tím, čím jsou pro nás podstaty vezdejšího světa; oni je spracují i spojují k provedení jistých skutků, jak to činí lidé s jejich hmotnými, avšak rozličným způsobem.

Ale tam jako zde jest to dáno jen osvícenějším duchům, pochopiti úlohu elementárních součástí svého světa. Nevědomí neviditelného světa jsou též neschopni, vysvětliti si zjevy, jichž jsou svědky a ku kterým často mechanicky přispívají, jako jsou neschopni nevědomí na zemi, vysvětliti si skutky světla nebo elektriny.

4. Tekuté živly spirituelního světa ujdou rozkladu a pozorování našich smyslů, jež jsou učiněny pro makavou hmotu, a ne pro nadvzdušnou (etherickou) hmotu. Jsou tam hmoty, které náleží středu tak rozličnému než náš, že o nich můžeme souditi pouze přirovnáním tak nedokonalým, jako jest to, kterým se námáhá slepec od narození, učiniti si pojem o nauce barev.

Avšak mezi těmi tekutinami jsou některé spojeny s tělesným životem, a náleží na jistý způsob k vezdejšímu středu. Při nedostatku přímého pojmu můžeme pozorovati jejich skutky, jako pozorujeme skutky magnetické tekutiny, které jsme nikdy neviděli, a můžeme dobytí sobě o jejich přirozenosti znalosti jisté dokonalosti. Toto studium je podstatné, neboť jest klíčem k množství nevysvětlitelných zjevů skrze pouhé přirozené zákony.

5. Bod východu všeobecné tekutiny jest stupeň svrchované čistoty, o kterém nám nic nemůže dáti pojem; opáčný bod jest její přeměna do makavé hmoty. Mezi těmito nejzazšími body jsou nesčíslné proměny, které se přibližují více nebo méně k jednomu nebo k druhému. Tekutiny bližší k hmotě, následovně ty, jež jsou méně čisté, působí to, co nazýváme *spirituelní atmosféru pozemní*. O tomto středu, kde se nalézají též rozličné stupně čistoty, čerpají vtělení i nevtělení duchové na zemi potřebné živly k své existenci. Tyto tekutiny, jakkoli jemné i nemakavé jsou pro nás, přece jsou hrubé přirozenosti v přirovnání k nadvzdušným tekutinám (etherickým fluidům) vyšších krajin.

Tak tomu jest na povrchu všech světů, vyjma rozdíly soustavy a poměru živobytí, které jsou každému světu vlastní. Čím méně

hmotný jest tam život, tím méně příbuzenství mají spirituelní tekutiny s hmotou v pravém smyslu.

Pojmenování *spirituelní tekutiny* není přísně pravé, poněvač konečně jest to vždy hmota více nebo méně očistěná. Není nic skutečně *spirituelního* krom duše, neb intelligentního principu. Nazýváme je tak jen v přirovnání a zvláště z příčiny jejich příbuzenství s duchy. Může se říci, že jest to hmota spirituelního světa; proto je nazýváme *spirituelními tekutinami*.

b) Kdo zná ostatně vnitřní soustavu makavé hmoty? Ona není snad pevná, leč tehdy, když působí na naše smysly a co by to dokazovalo, jest lehkost, s kterou ji pronikají spirituelní tekutiny a duchové, kterým nečiní více překážky, než průhledné věci světlu.

Makavá hmota, která má za prvotní živel kosmickou nadvzdušní (etherickou) tekutinu, musí moci vrátiti se do stavu étherisace *svým rozkladem*, jako se dá proměnití diamant, ta nejtvrďší věc, v nemakavý plyn. *Stužnost hmoty jest vskutku jen přechodní stav všeobecné tekutiny, která se může vrátiti k svému původnímu stavu, když poměry souvislosti přestanou býti.*

Kdo pak ví, není-li hmota v stavu makavém schopna nabytí jistý způsob étherisace, jež by jí dala zvláštní vlastnosti? Jisté zjevy, jež se zdají býti hodnověrné, dávají k tomu podnět, to předpokládati. Máme jen hlavní pilíře neviditelného světa, a budoucnost nám ponechává bez pochyby znalost nových zákonů, jež nám umožní pochopiti to, co jest pro nás ještě tajemstvím.

b) Utvoření a vlastnosti perispritu.

7. Perisprit nebo tekuté tělo duchův jest jeden z nejvážnějších plodů kosmické tekutiny; jest to ztužení té tekutiny, jež jest kolem jiskry intelligence, neb okolo duše. Viděli jsme, že masité tělo má též svůj počátek v té samé tekutině, v makavou hmotu proměněné a ztužené. Při perispritu uskuteční se molekulární přeměna jiným způsobem; nebo tekutina zachová svou nevážitelnost a své étherické (nadvzdušné) vlastnosti. Perispritolní tělo a masité tělo mají tedy

svůj původ v tom samém původním živlu, jedno i druhé jest z hmoty, ačkoliv v rozličném stavu hutnoty.

8. Duchové čerpají svůj perisprit v tom středu, kde se nalézají, to jest: že se to roucho utvoří z obstupujících tekutin; z toho následuje, že elementární součástky perispritu musejí se měniti dle světů. Poněvač Jupiter jest naznačen jako velmi pokročilý svět u přirovnání se zemi, kde tělesný život není tak hmotným jako náš život, musejí tam býti perispritalní roucha přirozenosti nekonečně jemnější než na zemi. Tak bychom nemohli býti v tom světě s našim masitým tělem, tak by nemohli naši duchové tam vniknouti s vezdejším perispritem. Když duch opouští zemi, zanechá tam své tekuté roucho a převezme jiné, přiměřené světu, do kterého má jíti.

9. Přirozenost tekutého roucha jest vždy v poměru se stupněm morálního pokroku ducha. Nižší duchové nemohou ho měniti dle libosti, a tedy se nemohou dle své vůle přenášeti z jednoho světa do jiného. Jsou duchové, jejichž tekuté roucho, ačkoliv jest (nadvzdušné) etherické a v poměru k makavé hmotě nevážitelné, jest ještě tuze těžké, můžeme-li se tak vyjádřiti, v poměru k spirituálnímu světu, než aby jim dovolilo, vyjíti ze svého středu. Do této třídy musíme vřaditi ty, jejichž perisprit jest dosti hrubým, že ho pomatou se svými masitými těly, a kteří pro tuto příčinu míní, že pořád žijí tělesně i po smrti. Tito duchové, — a jejich počet jest ještě veliký, — zůstanou na povrchu země, jako vtělení, jsouce v tom mínění, že vykonávají vždy svá zaměstnání; jiní, málo více odhmotnění, nejsou předce dosti takoví, aby se mohli pozvednouti v nadpozemské krajiny. ¹⁾

Vyšší duchové mohou naopak přijíti do nižších světů a mohou se tam i vtěliti. Oni čerpají v živelních součástkách světa, do kterého vstupují, látky tekutého nebo masitého roucha přiměřeného středu, kde se nacházejí. Jsou jako vznešený pán, jenž opouští své skvostné šatstvo, aby převzal na krátkou dobu halenu, nepřestávaje proto býti vznešeným pánem.

Takto se mohou duchové nejvznešenějšího stupně ukazovati obyvatelům země, nebo se vtěliti mezi nimi. Tito duchové přinášejí

¹⁾ Příklady duchův, již se považují ještě býti z tohoto světa, viz: *Revue spirite*: dec. 1859. p. 310; — nov. 1864. p. 239. — avril 1865. p. 117.

sebou ne sice roucho, ale paměť na krajiny, z kterých přicházejí, vnitřní názor, jež vidí v mysli. To jsou vidící mezi slepými.

10. Vrstva spirituelních tekutin, která obstupuje zemi, může se přirovnati k nižším vrstvám vzduchu, jež jsou těžší, tužší a méně čisté než vyšší vrstvy. Tyto tekutiny nejsou stejnorodé; jest to směs molekulů rozličných vlastností, mezi kterými se nutně nalézají elementární molekuly, jež působí jejich základ, ale více neb méně změněný. Skutkově, od těchto tekutin provedené, budou v poměru k součtu čistých částek, jež obsahují. Tak jest ku příkladu přečistěný, nebo v rozličných poměrech s vodou nebo s jinými podstatami míchaný lih; jeho původní váha roste následkem smíšení, zároveň jak jeho síla a jeho zápalnost se menší, ačkoliv jest v celku čistý lih.

Duchové, již jsou povoláni žíti v tom středu, čerpají tam svůj perisprit; *ale dle toho, jak jest duch sám více nebo méně očistěn, tvoří se jeho perisprit z těch nejčistějších nebo z těch nejhrubších částek tekutiny, tomu světu vlastní, kde se utělí.* Duch tam působí vždy přirovnáním a ne přisvojením skutek zpětné lučebné činnosti, jež k němu přitáhne jeho přirozenosti příbuzné molekuly.

Z toho následuje ta hlavní věc, *že vnitřní sestavení perispritu není totožné u všech utělených nebo neuteřených duchův, již obývají zemi neb žijí v prostoru.* Tak tomu není u masitého lěla, které se utvoří, jak bylo praveno, z těch samých živlů, buďsi vznešenost nebo nízkost ducha jakákoliv. Také jsou pohyby tělem působené tytéž a potřeby podobné, kdežto se ale liší ve všem, co se perispritu týče.

Z toho následuje dále, *že perisprituální roucho tohotěž ducha se mění s jeho morálním pokrokem při každém utělení, ačkoliv se utěluje v tom samém středu; že vyšší duchové, když se výminečně utělují v seslání v nižším světě, mají méně hrubý perisprit, než ten u vrozených toho světa.*

11. Střed jest vždy v poměru s přirozeností bytostí, které tam mají žíti; ryby jsou ve vodě, ptáci jsou ve vzduchu, spirituelní bytosti jsou v spiriuelní nebo v nadvzdušné tekutině, též na zemi. *Nadvzdušní tekutina je pro potřeby duchů tím, čím jest vzduch pro potřeby utělených.* Jako ryby nemohou žíti ve vzduchu,

tuze zředěném pro jejich plíce na vysokých horách, tak nemohou nižší duchové snést blesk a nátlak tekutin více nadvzdušných. Neumřeli by tam sice, poněvač duch neumírá, ale pudní moc je vzdaluje, jako se vzdalujeme od ohně tuze palčivého, neb od světla tuze oslepujícího. *Proto nemohou vyjít ze středu jejich přirozenosti přiměřeného. Aby ho měnili, musejí prvé změnit svou přirozenost, musejí se sprostít svých hmotných pudů, jež je udržují v hmotných středech; zkrátka, musejí se očistit a morálně přeměnit, pak se postupně sjednotí se středem více očistěným, jenž se jim stane nutností, jako se oči toho, jenž žil dlouhý čas v temnostech, poznenáhla přivyknou na denní světlo a na sluneční zář.*

12. Tak se všecko spojuje, všecko se sloučí ve vesmíru, všecko jest podrobno velikému a harmonickému zákonu jednoty, od nejtvrdsí hmoty až k spiritualitě nejčistší. Země jest jako nádoba, z které vychází hustý kouř, jenž se v tom poměru osvětluje, jak se vznáší, a z jehož semene částčky se ztrácí v nekonečném prostoru.

Mocnost Boží ukazuje se ve všech částkách tohoto ohromujícího celku, a tu by se chtělo, aby Bůh k lepšímu důkazu své moci, nejsa spokojen s tím, co učinil, porušil tuto harmonii. Aby se snižoval k úloze kouzelníka dětinskými skutky, jen keklíři příslušnými! A krom toho osmělují se lidé postaviti mu samého satana jako soka v zručnosti. Nikdy nebyla skutečně velebnost božská tak snížena, a pak se máme diviti postupu nevěry!

Máte pravdu, když řeknete: »Víra hyne«! Avšak jest to víra ve všecko, co se protiví zdravému rozumu a rozsudnosti, která hyne; nápodobná k té víře, o které se druhy řeklo: »Bohové odcházejí.« Ale víra ve vážné věci, víra v Boha a v nesmrtelnost jest v srdci člověka vždy živa, a když byla udušena dětinskými báchorkami, jimiž byla přeplněna, zdvihá se mocněji od té doby, co jest od nich osvobozena, jako bylina utlačená se pozdvihuje, jakmile opět uzří slunce!

Zajisté, všecko jest zázrakem v přírodě, poněvač jest všecko podivuhodné a dokazuje moudrost Boží. Tyto zázraky jsou pro všechny lidi, pro všechny ty, již mají uši k sluchu a oči k vidění a ne ku prospěchu jednotlivců. Nikoliv, není zázraků v tom smyslu, jenž se spojuje s tím slovem, poněvač všecko přichází z věčných stvoření, a že ty zákony jsou dokonalými.

c) **Působení duchů na tekutiny. Vzdušné bytosti.
Světlopis (fotografie) myšlenky.**

13. Spirituelní tekutiny (fluidy), jež působí jeden ze stavů kosmické všeobecné tekutiny, jsou, vlastně řečeno, vzduch atmosfér spirituelních bytostí, jest to živel, kde čerpají látky, na které účinkují; jest to střed, kde se dějí zvláštní zjevy, pro zrak a sluch duchů pochopitelné, a jež ujdou tělesným smyslům, na které činí jen makavá hmota dojmy, kde se utvoří ono zvláštní světlo spirituelního světa, které se liší od obyčejného světla svou příčinou a svými skutky, jest to konečně vodičko myšlenky, jako jest vzduch vodičko zvuku.

14. Duchové účinkují na spirituelní tekutiny, ne tak aby s nimi nakládali, jako lidé nakládají s plyny; nýbrž myšlenkou a vůlí. Myšlenka a vůle jsou duchům tím, čím jest ruka člověku. Myšlenkou vtisknou tekutinám ten neb onen směr; oni je shromáždí, spojují nebo rozhánějí; oni z nich utvoří celek, mající podobu, formu a jistou barvu; oni změní jejich vlastnosti, jako lučebník změnil vlastnost plynu nebo jiných věcí, slučuje je dle jistých zákonův. To jest veliká dílna nebo pracovna spirituelního života.

Někdy jsou ty přeměny následek úmyslu, často jsou plod neznámé myšlenky; duchu to postačí na nějakou věc pomyslet, aby se ta věc zplodila, jako dostačí zpívati píseň, aby píseň zavzněla ve vzduchu.

Tak se tedy, ku příkladu, ukáže duch zraku vtěleného, jenž jest obdařen duševním zrakem, pod podobou, kterou měl za svého živobyetí v té době, když ho znal, kdyby byl i měl od té doby více vtělení. On se představí v šatstvu a se zevnějšími znaky, — s vadami, s jízvami, s utnutými údy atd., které tehdaž měl, sťatý se ukáže jako bezhlavý. Tím lze říci, že by zachoval tu podobu i po smrti, zajisté ne; nebo jako duch není ani chromým, ani jednorukým, ani jednookým, ani sťatým; ale když se jeho myšlenka vztahuje na dobu, v které takým byl, převezme jeho persprít okamžitě tu podobu, kterou též okamžitě opustí, jak myšlenka přestane účinkovati. Když tedy jednou byl négrem a po druhé bělochem, tak se ukáže jako négr nebo jako běloch, dle toho,

v které z těch vtělení bude vyvolán a ku které se bude vztahovati jeho mysl.

Nápodobným skutkem utvoří myšlenka ducha tekuté (fluidické) věci, kterých užívati míval zvyk; lakomec bude počítati peníze, voják bude míti svou zbraň a svůj stejnokroj, kuřák svou dýmku, sedlák svůj vůz a své voly, stará baba svou přeslici. Tyto fluidické věci jsou pro ducha, jenž jest sám tekutý, tak skutečné, jako byly v hmotném stavu pro živého člověka; avšak z té samé příčiny, že jsou utvořeny myšlenkou, jest jejich bytost tak prchavá jako myšlenka.¹⁾

Poněvadž jsou fluidy (tekutiny) vodítka myšlenky, působí tato na tekutiny, jako působí zvuk na vzduch; přinášejí nám myšlenku, jako vzduch nám přináší zvuk. Může se tedy zcela pravdivě říci, že jsou v těch tekutinách vlny i paprsky myšlének, jež se křížují, aniž by se pomichaly, jako jsou ve vzduchu vlny a paprsky zvuků.

Jest tam ještě více: Kdy myšlenka tvoří tekuté (fluidické), obrazy, odráží se v perispiritálním rouše jako v zrcadle, převezme tam tělo a fotografuje se tam jistým způsobem. Kdyby měl nějaký člověk ku příkladu myšlenku zabítí jiného, tu se nalézá jeho tekuté tělo v činnosti této myšlenky, a jak necitelné by i bylo jeho hmotné tělo, tak přivedeno jest touto myšlenkou k činnosti, od které provádí všechny podrobnosti; on vykonává fluidicky posuňky i skutek, jež hodlá vykonati; myšlenka utvoří obraz oběti, a celý děj se maluje jako v obraze tak jak je v jeho duchu.

Takto se vyjadřují ta nejskrytější hnutí duše v tekutém rouše, že jedna duše může čísti v druhé duši jako v knize a viděti to, co jest neviditelné pro tělesné oči. Avšak ačkoliv vidí úmysl a může předvídati uskutečnění skutku, jenž bude jeho následkem, předce nemůže ustanoviti okamžení, kdy se vyplní, ani určití jeho podrobnosti, ani tvrditi, že se vykoná, poněvadž jiné okolnosti mohou změnití přerušené plány a zjinačiti předsevzetí. Nemůže toho viděti, co ještě není v mysli; co vidí, jest obyčejné zaměstnání osoby, její žádosti, její předsevzetí, její úmysly dobré nebo zlé.

¹⁾ Revue spirite juillet 1859 page 184. — Kniha prostředníků hl. VIII.

d) Vlastnosti tekutin.

16. Činnost duchův na spirituální tekutiny má následky přímé a hlavní vážnosti pro vtělené. Když jsou tekutiny vodítko myšlenky, když může myšlenka jejich vlastnosti změnit, jest patrné, že musejí býti naplněny dobrými i zlými vlastnostmi myšlének, jež jimi pohybují, zjinačeny jsouce čistotou nebo nečistotou pocitů. Zlé myšlenky pokazi spirituální tekutiny, jako jedovaté výpary pokazi zdravý vzduch. Tekutiny, které obklopují zlé duchy, nebo které tito vydávají ze sebe, jsou tedy pokaženy, kdežto ty, jež obdržují vliv dobrých duchů, jsou tak čisté, jak to připouští stupeň mravní dokonalosti těchto.

17. Bylo by nemožno vypočítati nebo seřaditi dobré i pokažené tekutiny, ani udati jejich poměrně vlastnosti, poněvadž jest jejich rozličnost tak veliká jako rozličnost myšlének.

Tekutiny nemají svých vlastních (suigeneris) vlastností, nýbrž ty, které nabydou ve středu, kde se spracují; změni se výtoky toho středu, jako vzduch výpary, voda solnou vrstvou, již protéká. Dle okolnosti jsou tyto vlastnosti jako vzduch a voda dočasné nebo trvanlivé, což je činí více zvláště schopnými k provedení toho neb onoho určitého skutku.

Tekutiny nemají též zvláštního pojmenování jako voňavky; ony se rozeznávají svými vlastnostmi, svými skutky a svým původním rázem. Z morálního ohledu mají nátisk pocitů, nenávisti, závisti, žárlivosti, pýchy, sobectví, násilí, pokrytectví, dobrotivosti, dobrovolnosti, lásky, milosrdí, jemnosti atd.; z ohledu tělesného jsou rozdráždivé, upokojující, pronikající, stahující, ponoukající, umírňující, uspávací, omámivé, jedovaté, léčivé, vylučující; stanou se mocí k přenešení, k ústrku atd. Obraz tekutin byl by tedy ten všech náruživostí, cností i neřestí člověčenstva a vlastností hmoty odpovídající skutkům, které působí.

18. Poněvadž lidé jsou vtělení duchové, mají částečně přednosti spirituálního života, nebo žijí život jako tělesný život; především ve spaní a často za doby bdění. Když se duch vtělí, zachová svůj perispit s vlastnostmi, jež jsou mu vlastní, a které, jak se ví, nejsou obmezeny od těla, nýbrž září zcela okolo něho, a jež jej zahalují jako tekutý vzduch.

Vnitřním spojením s tělem hraje perisprit úlohu v organismu mající převahu; svou roztažitelností přivádí ducha vtěleného do více přímého styku se svobodnými duchy i též s duchy vtělenými. Myšlenka ducha vtěleného působí na spirituální tekutiny jako ta duchův nevtělených; přenáší se od ducha k duchu tou samou cestou, a dle toho, je-li dobrá nebo zlá; opraví nebo pokazí obalující jej tekutiny.

Když obalující jej tekutiny se změni výtokem myšlének ducha, musí jeho perisprituální roucho, které působí součástku jeho bytosti, jež obdrží přímo a neustálým způsobem vliv svých myšlének, tím více okusiti nátisk jejich dobrých nebo zlých vlastností. Fluidické výrony nečistých duchů mohou se časem očistiti, ale jejich perisprit bude vždy tím, čím byl, pokud se duch nepolepší sám.

Poněvadž jest perisprit člověka té samé přirozenosti jako spirituální tekutiny připojuje si je s lehkostí, jako houba vtáhne vodu. Tyto tekutiny mají na perisprit tím přímější vliv, poněvadž se s nimi pro jich roztažitost a pro jich záření pomíchá.

Tyto tekutiny působí na perisprit, tento účinkuje ze své strany na hmotný organismus, s kterým jest v molekulárním styku. Když výtoky jsou dobré přirozenosti, okusí tělo prospěšný nátisk, když jsou pokazené, jest nátisk bolestný; když jsou zlé nátisky neustálé a mocné, mohou působiti tělesné nepořádky. Jisté nemoce nemají jiné příčiny.

Středy, kde se hemží zlí duchové, jsou tedy prosáklé pokazenými tekutinami, jež vsajeme všemi perisprituálními potnicemi, jako vsajeme tělesnými potnicemi mor a nakažlivé vzduchy.

19. Takto se vysvětlují případy, jež se udávají v místech shromáždění. Shromáždění jest krb, kde plápolají rozličné myšlenky; jest to jako orchestr, jako sbor myšlének, kde každý provádí svou notu. Z toho následuje množství proudů a fluidických výtoků, z kterých obdrží každý nátisk skrze spirituální smysl, jako ve sboru hudebním obdrží každý nátisk zvuků skrze smysl sluchu.

Avšak jak jsou zde harmonické a neharmonické zvuky, jsou též harmonické a neharmonické myšlenky. Když jest celek souladný, jest dojem příjemný, když jest nesouladný, dojem jest nepříjemný. Avšak k tomu není třeba, aby se myšlenka vyjádřila slovy; tekutý výron předce jest, ať jest vyjádřen nebo ne. To

jest příčina pocitu spokojenosti, jež pocítím v sympatické společnosti obživené dobrými a dobrovolnými myšlenkami; tu panuje takřka mravně zdravý vzduch, kde se volně dýchá; vycházíme posilněni, poněvadž jsme byli proniknuti zdravými fluidickými výtoky; ale když se tu vmíchají některé zlé myšlenky, působí účinek mrazivého proudu v teplém středu nebo nepravě noty v koncertě. Takto se též vysvětluje úzkost a nepochopitelná mdloba, jež se pocítí v nepříznivém středu, kde zlovolné myšlenky vyvolávají takřka proudy otravného vzduchu.

20. Myšlenka působí tedy jistý způsob tělesného účinku, jež účinkuje na mravnost; to mohl jediný spiritismus učiniti pocho-pitelným. Clovek to cítí pudně, poněvadž vyhledává stejně smýšlející a souhlasné společnosti, kde může, jak ví, čerpat nové mravní síly. Mohlo by se říci, že tam nabyde opět tekuté ztráty, jež každodenně utrpí výronem myšlenky, jako vynahraňuje pokrmy ztráty hmotného těla. A myšlenka jest skutečně výtok, jež působí pravou ztrátu na spirituálních tekutinách a následovně i na hmotných tekutinách tím způsobem, že má clovek zapotřebí okráti ve výtocích, jež obdrží s výsosti.

Když se řekne, že lékař uzdravuje svého nemocného dobrými slovy, tu se praví svrchovaná pravda, nebo dobrovolná myšlenka přináší sebou uzdravující tekutiny, jež působí na tělo jako na duši.

21. Řekne se bezpochyby, že jest možno vyhnouti se lidem, o kterých víme, že jsou zlomyslnými, ale jak lze se vyhnouti vlivu zlých duchův, jež se hemží okolo nás, a všady vnikají, aniž by mohli vidění býti?

Prostředek jest velmi jednoduchý, neboť závisí od vůle clovka samého, jež má v sobě potřebnou obranu. Tekutiny se spojují v poměru stejnorodosti jejich přirozenosti, nestejně tekutiny se odrážejí; mezi dobrými a mezi pokaženými tekutinami jest taková neslučitelnost, jako mezi olejem a vodou.

Co se dělá, když vzduch jest pokažen? Uzdravuje, očisťuje se zničením krbů, nakažlivých výparů, vypuzením nezdravých výtoků silnějším zdravým proudem. Při návalu pokažených tekutin jest tedy třeba proti nim postaviti dobré tekutiny; a poněvadž má každý ve svém perispritu neustálý tekutý pramen, nosí obranu

v sobě samém; nejedná se jen o to, očistiti tento pramen a dáti mu takové vlastnosti, aby byl pro pokažené tekutiny *odrážkou*, místo býti jim přitažlivou mocí. Perisprit jest tedy štít, jenž se má co nejlépe upevniti; poněvadž jsou vlastnosti perispritu v poměru s vlastnostmi duše, má se pracovati ra svém vlastním polepšení, neb jsou to nedokonalosti duše, jež přitahují zlé duchy.

Mouchy jdou tam, kam je výpary zkázy přivábí; zničte ty krby, a mouchy se odstraní. Tak jdou zlí duchové tam, kam je zloba přitahuje; zničte zlobu, a oni se vzdálí. Opravdově dobří vtělení i nevtělení duchové nemají příčiny se obávati vlivu zlých duchův.

II. Výklad některých zjevů za nadpřirozené považovaných.

a) Spiritualní nebo duševní zrak; dvojí zrak; náměsícnictví; sny.

22. Perisprit jest spojující pásmo mezi tělesným a duševním (spirituelním) životem; skrze něj jest vtělený duch v neustálém styku s duchy; skrze něj se konečně vykonávají v člověku obzvláštní zjevy, jež nemají své první příčiny v makavé hmotě, a jež se tedy zdají býti nadpřirozenými.

Ve vlastnostech a v záření perispiritualní tekutiny má se hledati příčina dvojího nebo-li duševního zraku, jenž se může též psychickým nazvati, kterým jsou mnohé osoby obdařeny často bez svého vědomí, jako zrakem náměsíčnickým.

Perisprit jest orgán citelnosti ducha; jeho prostřednictvím obdrží vtělený duch pojem o spirituelních věcech, jež ujdou tělesným smyslům. Zrak, sluch a rozličné pocity jsou v orgánech umístěny a obmezeny na pocit hmotných věcí; spirituelním nebo duševním smyslem jsou všeobecněny. Duch vidí, slyší a cítí celou svou bytostí to, co jest v oboru záření jeho spirituelní tekutiny.

Tyto zjevy jsou u člověka důkaz duševního života; jest to duše, jež účinkuje mimo organismu. Při dvojím zraku nebo při

vidění duševním smyslem nevidí se tělesnými očima, ačkoliv je člověk řídí ze zvyku k tomu místu, ku kterému obrací svou pozornost. Vidí očima duše a důkaz toho jest, že též tak dobře vidí zavřenými očima, a daleko nad hranice zrakového obzoru; čte myšlénku v tekutém paprsku vyobrazenou (č. 15).¹⁾

23. Ačkoliv jest duch za doby života perispritem na tělo uvázan, přece není takovým otrokem, že by nemohl prodloužiti svá pouta a se přenést do dálky buď na zemi nebo na nějaké místo v prostoru. Duch jest jen nerad upoután na své tělo, poněvadž jeho pravidelný život jest svoboda, kdežto jeho tělesný život jest životem nevolníka, na hrudu uvázaného.

Duch se tedy raduje, když opustí tělo, jako pták, když vyvázne z klece; uchopí se každé příležitosti od něho se vysvoboditi, a použije k tomu každého okamžení, když jeho přítomnost není potřebna k vezdejšímu životu. Tento zjev jest naznačen jménem: *»osvobození duše«*; nastane vždy při spaní; kdykoliv tělo odpočívá a smysly jsou v nečinnosti, duch se osvobodí. (Kniha duchův. Hlava VIII.)

V tom okamžení žije duch život spirituelní, kdežto tělo žije jen život rostlinný, jest částečně v tom stavu, v kterém se bude nacházeti po smrti: duch probíhá prcor, baví se s přátely a jinými svobodnými, neb jako on vtělenými duchy.

Tekuté pásmo, jež ho s tělem spojuje, nepřetrhne se úplně leda při smrti; úplné rozdělení nenastane leč svrchovaným zhasnutím činnosti vitálního principu. Pokud tělo žije, vrací se k němu duch okamžitě, kdyby i sebe více vzdálen byl, když jeho přítomnost jest potřebna; pak převezme opět běh vezdejšího života. Někdy zachová při procitnutí paměť o svém putování obraz více neb méně dokonalý, který působí sen; na každý pád zachová si z něho obrazy, jež vzbudí v něm nové myšlénky a jež ospravedlňují to přísloví: *»Noc přináší radu«*.

Na ten způsob se vysvětlují též jisté významné zjevy přirozeného a magnetický přivoděného náměsícnictví, strnutí, omráčení,

¹⁾ Zjev dvojího zraku a náměsíčního jasnozření vypravují se v *Revue spirite*: Janvier 1858 page 25 — novembre 1858 page 213 — juillet 1868 page 197, novembre 1865 page 352.

vytržení atd., jež nejsou nic jiného, než úkazy spirituelního života.¹⁾

24. Poněvadž spirituelní zrak se nevykonává tělesným zrakem, jest patrné, že vidění věcí se neděje při obyčejném světle. Skutečně, hmotné světlo jest učiněno pro hmotný svět; pro spirituelní svět jest zvláštní světlo, jehož přirozenost nám jest neznámá, které jest ale bezpochyby jedna z vlastností nadvzdušní látky, jež jest ustanovena k pojmům zraku duševního. Jest tedy hmotné světlo a spirituelní světlo. To první má obmezené krby ve světlých věcech, druhé má svůj krb všady, z té příčiny nemá duševní zrak překážky; nepřerušuje se ve vzdálenosti ani temnosti hmoty, temnosti není proň. Spirituelní svět jest tedy osvětlen spirituelním světlem, jež má své vlastní účinky, jako jest osvětlen hmotný svět slunečním světlem.

25. Duše, do svého perispritu zaobalená, přináší takto v sobě světlý živel, jenž proniká hmotu následkem své nadvzdušné essence, pro její zrak není temné věci.

Avšak spirituelní zrak nemá ani té samé rozsáhlosti, ani té samé pronikavosti u všech duchů; pouze čisti duchové mají jej v celé své mohutnosti; u nižších duchů jest oslaben poměrnou hrubostí perispritu, jenž se mezi něj polcží jako jistý způsob mlhy.

Ukazuje se v rozličných stupních u vtělených duchů zjevem druhého zraku buď v přirozeném nebo magnetickém náměsícnictví, nebo v stavu bdění. Dle stupně této schopnosti praví se, že jasnovidnost jest větší nebo menší. Pomocí této schopnosti vidí některé osoby vnitřnost organismu a popisují příčinu nemoci.

26. Spirituelní zrak dává tedy zvláštní pojmy, které nemajíce svého sídla v hmotných orgánech, uskutečňují se v docela jiných poměrech, než tělesný zrak. Z této příčiny nemohou se očekávat tytéž účinky a nedají se činiti výzkumy tím samým návodem. Poněvadž se vykonává mimo organismu, má pohyblivost, jež předčí všecko očekávání. Musí se studovati v jeho skutcích a ne přirovnáním s obyčejným zrakem, který nahražovati není ustanoven, krom ve výminečných stavech, jež se nemohou považovati za pravidlo.

¹⁾ Příklady strnutí a omráčení viz: V Revue spirite: Madame Schwabenhause, septembre 1858 page 255. — La jeune cataleptique de Sonabe, janvier 1866 page 18.

27. Spirituelní zrak jest nutně neúplný a nedokonalý u vtělených duchů a následovně podroben bludům. Poněvadž sídlí v duši samé, musí míti stav duše vliv na pojmy, které poskytuje. Dle stupně svého vzdělání, dle okolnosti a dle morálního stavu jednotlivce může dáti buď ve snu, nebo ve stavu bdícím, předně: pojem o jistých hmotných událostech, jako vědomost o případech, jež se dějí ve vzdálenosti, podrobné popsání místností, příčinu nějaké nemoci a příslušné léky; za druhé: pojem též skutečných věcí spirituelního světa, jako vidění duchů; za třetí: fantastické obrazy, obrazností utvořených, podobné fluidickým tvorům. (Viz číslo 14.) Tyto plody jsou vždy v poměru s morálním stavem ducha, jenž je plodí. Tak se to stává, že myšlénka osob, které jsou jistými náboženskými náhledy tuze zaujaty a zeměstnány, jim představuje peklo, jeho pece, jeho muky a jeho ďábly, jak si je představují; jest to někdy hrdinská báseň. Pohané vidívali Olymp a Tartarus, jako křesťané vidí peklo a ráj. Když tyto osoby zachovají při procitnutí nebo při východu z vytržení určitou paměť o svém vidění, považují ho za skutečnost a za stvrzení své víry, kdežto není leč plodem jejich vlastních myšlének.¹⁾ Má se tedy činiti velmi přísný výběr při rozníceném vidění, prvé než se přijímá. Prostředek proti přehnané lehkověrnosti jest z toho ohledu studium zákonů, jež řídí spirituelní svět.

28. Sny, vlastně tak nazvány, představují trojí přirozenost vidění nahore popsaných. Do prvních dvou náleží sny předvídicí, předtušící a oznamující,²⁾ prorocké v třetí, to jest: mezi tekutými útvary myšlenky dá se naleznouti příčina jistých fantastických obrazů, které nemají skutečnosti ve hmotném životě, ale jež mají pro ducha někdy takovou skutečnost, že od nich tělo obdrží spátečné udeření, a že se vidělo, že se šedivěly vlasy pod nátlakem nějakého snu. Tyto útvary mohou vyvolány býti: přehnanými náboženskými náhledy, památkou na minulosti, náklonnostmi, žádostmi, náruživostmi, bázni, hryzením svědomí, obvyklým

¹⁾ Takto se mohou vysvětliti vidění sestry Elmerich, jež přenášejíc se do časů trápení Krista, pravi, že viděla hmotné věci, kterých nikdy nebylo, leč v knihách, které čtla; vidění paní Catanitte (Revue spirit, aout 1866 p. 148) a částka vidění Swedenborga.

²⁾ Viz zde hl. XVI. Nauka o předvíčení č. 1., 2., 3.

zaměstnáním, potřebami tělesnými, nebo vadou při výkonech organismu, konečně od jiných duchů z dobrovolného nebo ze zlovolného úmyslu, dle jejich přirozenosti.¹⁾

b) Ztrnutí, vzkříšení.

29. Pouhá hmota jest necitelná ; perispitální tekutina jest též necitelná, ale ona přenáší cit k citícímu středu, jenž jest duch. Bolestné úrazy těla dotýkají se tedy ducha, jako elektrická rána, prostřednictvím perispitální tekutiny, jejíž vodícími nitkami zdají se býti čivy (nervy). To jest čivní vliv přírodozpytců, již neznajíce poměrů té tekutiny se spirituelním principem, nemohli si vysvětliti všechny jeho účinky.

Ztrnutí; toto přerušení může se státi utnutím údu nebo přerážnutím některé čivy, ale i částečně neb na všeobecný způsob a beze všeho poranění v době osvobození, velikého rozčilení nebo zaneprázdnění ducha. V tomto stavu duch nemyslí více na tělo, a ve své zimničné činnosti přitahuje k sobě takřka perispitální tekutinu, jež působí, odtahujíc se z povrchu, tam okamžitou necitelnost. Mohlo by se též připustiti, že nastane v jistých okolnostech v samé perispitální tekutině molekulární změna, jež jí odbírá na okamžení přenášející vlastnost. Tak se to stává, že často vojín v palčivosti boje nepozoruje, že jest poraněn, že osoba, jejíž pozornost se soustředí u nějaké práce, neslyší hřmot, jenž se okolo ní děje. Jest to nápodobný, ale více vytknutý skutek, jenž se stane u jistých náměsíčníků, při omračení a při ztrnutí. Konečně se může na tento způsob vysvětliti necitelnost u vytržení jistých mučedníků. (Revue spirite, janvier 1808. Etude sur les Aissaouas.)

Ochromení nemá té samé příčiny; zde jest účinek zcela organický; jsou to čivy, samé vodící nitky, jež nejsou více schopné přenéstí fluidickou látku; jsou to struny hudebního stroje, které jsou porušeny.

¹⁾ Revue spirite, juin 1867 page 172. — Septembre 1866 p. 284. — Kniha duchův hl. VIII. č. 400.

30. O jistých chorobozkumných pádech, tehdaž, když duch není v těle a když perispit souvisí s tělem jen na několika místech, má tělo celou podobu smrti, a tu se dá zcela pravdivě říci, že život visí jen na nitce. Tento stav může delší nebo kratší čas trvati; jisté částky mohou vstoupiti i do rozkladu, aniž by život docela uhasl. Pokud se poslední nitka neutrhla, může duch buď ráznou činností své vlastní vůle nebo cizím fluidickým účinkem do těla navrácen býti. Takto se vysvětlují jistá prodloužení života proti vší zdánlivosti a jistá domněnka vzkříšení. Jest to bylina, jež někdy opět vyráží z jediné nitky kořínku, avšak když poslední molekuly duševního fluidického těla se od hmotného odtrhly, nebo když tělo jest v stavu úplné porušenosti, stane se každý návrat k životu nemožným.¹⁾

c) Uzdravení.

31. Všeobecná tekutina jest, jak jsme viděli, prvotním živlem masitého těla a perispitu, jež jsou jen jeho přeměny. Pro jsoucnost své přirozenosti může tato v perispitu ztužená tekutina poskytnouti tělu léčící prvky; vtělený nebo nevtělený duch jest pružina, jež vlévá do chorého těla částku podstaty svého tekutého roucha. Uzdravení se stane vynakřazením zdravého molekulu na místě nezdravého. Uzdravující moc bude tedy v poměru s čistotou přenešené podstaty; závisí též od mohutnosti vůle, jež vyvolá hojnější tekutý výron a udělí tekutině větší vnikající moci, konečně od úmyslů toho, jenž chce hojiti, ať jest to člověk nebo duch.

32. Účinky tekuté činnosti na choré jsou mimořádně rozličné dle okolností, tato činnost jest tak zdlouhava a požaduje pokračující jednání, jako při obyčejném magnetismu; jindy jest rychlá jako blesk. Jsou osoby, obdařené takovou mocí, že působí při některých nemocných okamžité uzdravení pouhým vložením ruky neb pouhým mocným výronem své vůle. Mezi těmito dvěma základními místy jsou stupně do nekonečna. Všechna uzdravení to-

¹⁾ Příklady: Revue sp. Le docteur Cordon, aout 1863 p. 251. La Femme corse, mai 1866 p. 134.

hoto druhu jsou rozličné stavy magnetismu a liší se jen mocností a rychlostí činu. Zásada jest vždy ta samá: jest to tekutina, jež hraje úlohu léčivého činitele a jejíž účinek jest podroben její vlastnosti a obzvláštním okolnostem.

33. Magnetická činnost může na rozličný způsob provedená býti:

1. Tekutinou samého magnetiséra, to jest ta vlastně tak zvaná magnetina, neboli *lidská magnetina*, jejíž účinek jest podroben množství a zvláště vlastnosti tekutiny.

2. Tekutinou duchů, již účinkují přímo a bezprostředně na vtěleného buď aby uzdravili nebo umírnili trápení, neb aby vyvolali samovolné náměsíčnícké spaní, neb aby prováděli na jednotlivci jakýkoliv tělesný nebo duševní vliv. To jest *spirituelní magnetina*, jejíž vlastnost jest v poměru s vlastnostmi ducha.¹⁾

3. Tekutinou, již duchové vrhají na magnetiséra a které tento slouží za vodítko. To jest *míšená magnetina polospirituelní*, nebo zdali chcete *lidsko-spirituelní*. Spirituelní tekutina s lidskou tekutinou spojená dává té poslední vlastnosti, kterých nemá. Spoluúčinek duchů v takové okolnosti jest někdy samovolný, ale nejčastěji je provolán od magnetiséra.

34. Schopnost léčiti fluidickým vlivem jest velmi obyčejná a dá se rozvinouti cvičením; ale ta schopnost, okamžitě uzdravovati vkladením rukou, jest více řídká a její vrchol může považován býti za výminku. Avšak viděli se v rozličných dobách a skoro u všech národů jednotlivci, již ji měli v stupni významném. V těchto posledních časech vidělo se více příkladů, jejichž hodnověrnost nedá se popírati. Poněvadž uzdravení toho druhu spočívají na přirozeném principu a poněvadž moc je činiti není výsadou, tedy nevymykají se ze zákona přírody, a nemají nic zázračného leč zdánlivost.²⁾

¹⁾ Příklady: Revue spirite, février 1833, page 63. — avril 1865 page 113. septembre 1865 page 264.

²⁾ Příklady okamžitého uzdravení se vypravují v Revue spirite: Kniže Hohenlohe, decembre 1866 p. 368. Jakob, octobre et novembre 1866 p. 312 a 345, Simonet, aout 1867 p. 232. Caid Hassan, octobre 1867 p. 303. — Le ouré Gassner, novembre 1867 page 331.

d) Zjevení a přeměna (transfigurace).

35. Perisprit jest pro nás ve svém pravidelném stavu neviditelným, ale poněvadž jest učiněn z nadvzdušné hmoty, může duch v jistých pádech skutkem své vůle podrobiti ho molekulární změně, jež ho učiní na okamžení viditelným. Takto se stanou zjevení, které nejsou více mimo přirozených zákonů, než jiné zjevy. Tento zjev není více mimořádným, než ten páry, která jest neviditelná, když jest velmi zředěna, a která se stane viditelnou, když jest zhuštěna.

Dle stupně zhuštění perisprituální tekutiny jest zjevení někdy neurčité a mlhavé; jindy jest lépe vytvářeno a jindy konečně má celou podobu makavé hmoty, ono může i pokračovati až k skutečné makavosti, v takovém stupni, že se člověk může mýliti o přirozenosti bytosti, již má před sebou.

Mlhavá zjevení jsou častá a stává se to dosti zhusta, že se takto ukazují lidé po své smrti osobám, které milují. Makavá zjevení jsou velmi řídká, ačkoliv jest dosti četných příkladů dokonale hodnověrných. Když duch se chce dáti poznati, dá svému rouchu všechny zevnější znaky, které měl za svého života.¹⁾

36. Musí se poznamenat, že makavá zjevení mají jen podobu masité hmoty, ale že nemohou míti její vlastnosti. Pro svou tekutou přirozenost nemohou míti tu samou souvislost, poněvadž to v skutečnosti není maso. Stanou se okamžitě, a taktéž zmizí neb odpaří se rozdělením se molekulárních tekutin. Bytosti, které se v těchto okolnostech představují, nezrozumí se a neumírají jako druzí lidé; vidíme je a opět jich nevidíme, aniž bychom věděli odkud přicházejí, jak přišli a odcházejí; nedají se zabít, ani upoutati, ani uvězniti, poněvadž nemají masitého těla. Rány, které by se jim dávaly, padaly by na prázdno.

Taková jest povaha duchů (agénères), s kterými můžeme rozmlouvati, aniž bychom o tom pochybovali, že jsou, kteří se ale nikdy dlouho nezdržují a již se nemohou státi obyčejnými společníky domu, ani hráti úlohu mezi členy rodiny.

Ostatně jest v celé jejich osobě, v jejich držení něco cizého a neobyčejného, co souvisí s hmotou i se spiritualitou. Jejich

¹⁾ Kniha prostředníkův hlava VI. a VII.

mlhavý i zároveň pronikavý zrak nemá čistoty zraku očí hmotných, jejich krátká a skoro vždy smysluplná řeč nemá ničeho od zvuku a lehkosti lidské řeči; jejich se přiblížení dává pocítiti zvláštní nepochopitelný pocit překvapení, jenž působí jakýsi strach, a ačkoliv je považujeme za všem jiným rovné jednotlivce; řekneme si neočekávaně: »To jest podivná bytost.«¹⁾

37. Poněvadž jest perispirit u vtělených i u nevtělených tentýž, může vtělený duch skutkem úplně stejným se zjeviti v dobách svobodných na jiném místě než to, kde jeho tělo odpočívá se svým tělesným organismem a se všemi odznaky své totožnosti. Tento zjev, od něhož máme hodnověrné příklady, dal příčinu k tě víře na dvojence²⁾ (dvojtělesenství).

38. Obzvláštní skutek při tomto zjevu jest, že mlhavá i též makavá zjevení nejsou bez rozdílu viditelna pro každého, duchové se ukazují, jen když to chtí a komu chtí. Nějaký duch by mohl tedy se ukázati v některém shromáždění jedné nebo více osobám, a nebyti viděn od jiných. To přichází odtud, že vidění toho způsobu se uskuteční spirituelním zrakem; neboť nejen že spirituelní zrak není dán každému, ale může býti v pádu potřeby vůlí ducha tomu odebrán, komu se nechce ukázati, jak to může na okamžení dáti, když to uznává za potřebné.

Ztužení perisprituálního fluidu nemá při zjeveních, až i do samé makavosti, vlastnosti obyčejné hmoty; sice by byla zjevení přístupna jsouce tělesným očím, pozorována ode všech přítomných osob.³⁾

39. Když může duch působiti změny na tkanině svého perisprituálního roucha, a poněvadž toto roucho září okolo těla jako tekatý vzduch, dá se uskutečniti zjevením nápodobný zjev na povrchu

¹⁾ Příklady zjevení mlhavých nebo makavých a agenérů: *Revue spirite*, janvier 1858 p. 24.; octobre 1858 p. 291. — février 1859 p. 38; mars 1859 p. 80.; janvier 1859 p. 11.; novembre 1859 p. 303. aout 1859 p. 210.; avril 1860 p. 117.; mai 1860 p. 150.; juillet 1861 p. 199.; avril 1866 p. 120. — *Le laboureur Martin présente a Louis XVIII. détails comptets*; desembre 1866 p. 353.

²⁾ Příklady zjevení živých osob: *Revue spirite*, decembre 1858. p. 329 et 381, — février 1859. p. 41. août 1859. p. 197, — novembre 1860. p. 356.

³⁾ Nemají se přijímati zprávy o zjevení pouze jednotlivcům leč s největší opatrností, ježto by mohly býti v jistých pádech skutkem rozjařené obraznosti a někdy i vymyšleností učiněná k sobeckému cíli. Jest tedy třeba přísný ohled bráti na okolnost poctivosti osoby jako i prospěchu, který by mohla míti ze zneužívání lehkověrnosti jednotlivců tuze důvěřujících.

samého těla. Skutečná podoba těla může se pod tekutou vrstvou více nebo méně úplně ztratiti a převzítí jinou tvárnost, nebo mohou první tahy, jsouce viděny skrze změněnou tekutou vrstvu jako skrze hranol, přijmouti jiný výraz. Když vtělený duch, vycházející ze země do země, se obeznámí s věcmi spirituelního světa, může se státi výraz ohyzdné postavy krásným, zářícím i někdy též jasným; když naopak duch jest zlými náruživostmi nadšen, může krásná podstata převzítí ohyzdný pohled.

Takto nastanou přeměny, jež jsou vždy odlesk vlastností a pocitů ducha, převahu majících. Tento zjev jest tedy následek tekuté přeměny, jest to jistý způsob perisprituálního zjevení, jež se uskuteční na samém živém těle a někdy v okamžení smrti, místo aby se ukázalo ve vzdálenosti jako při zjevení (duchův) ve vlastním smyslu. Co vyznamenává zjevy toho druhu jest, že obyčejně jsou viditelné všem přítomným a pro tělesné oči, poněvadž mají vlastně za základ tělesnou, viditelnou hmotu, kdežto při zjeveních pouze fluidických není makavé hmoty.¹⁾

e) Hmotný zjev. — Prostřednictví (*mediumita*).

40. Zjevy klepavých a mluvících stolů, pozdvižení těžkých věcí do vzduchu, mediumické psaní, jež jsou tak starověká jako svět, ale nyní obyčejná, podávají klíč k několika podobným, samovolným zjevům, kterým se při neznalosti zákona, jenž je řídí, připisovala povaha nadpřirozeného a zázračného. Tyto zjevy spočívají na vlastnostech perisprituální tekutiny buď vtělených nebo volných duchův.

41. Pomocí svého perispritu účinkoval duch na své živé tělo; tou samou tekutinou se ještě zjevuje, účinkuje na hrubou hmotu, působí tlukot, pohyb stolů a jiných věcí, které pozdvihuje, převracuje nebo přenáší. Zjev tento nemá nic překvapujícího, když se pováží, že se u nás nacházejí nejmocnější hýbadla mezi tekutinami nejjemnějšími i mezi nevážitelnými, jako jest vzduch, pára, elektrina, magnetism a j.

¹⁾ Příklad a učení o přeměně: *Revue spirite*, mars 1859. p. 62. Kniha prostředníkův hl. VII.

Děje se to též pomocí svého perispritu, že duch vede prostředníka k psaní, k mluvení nebo ku kresbě; poněvadž nemá hmotného těla, aby jednal viditelně, když se chce zjeviti, použije těla prostředníka, jehož údy si vypůjčí, a které přivede k činu, jako by to bylo jeho tělo, a sice výronem fluidu, jež naň vylévá.

42. Tím samým prostředkem působí duch na stůl, buď aby ho pohyboval bez určitého významu, neb aby tloukl rozumové údery, naznačující písmena abecedy, aby sestavil slova a věty, zjev to, který jest naznačen jménem *typologie*. Stůl jest jen nástroj, jehož užívá, jak to činí tužkou při psaní; udělí mu okamžitý život tekutinou, kterou ho pronikne, *ale on se s ním nestotožní*. Osoby, které ve svém hnutí objímají stůl, když vidí, že se zievuje bytost jim drahá, učiní směšný skutek; neboť jest to zcela tak, jako kdyby objímaly hůl, které použije nějaký přítel, aby s ní označoval rány. To platí i o těch, kteří řídí slova k stolu, jako by byl duch uzavřen v dřevě, nebo jako by dřevo se bylo stalo duchem.

Když se udělují komunikace tímto prostředkem, máme si představovati ducha ne ve stolu, nýbrž po straně, *jak byl za svého živobytí*, a jak bychom ho viděli, kdyby v tom okamžení se mohl učiniti viditelným. To samé se stane při psaných komunikacích; viděl by se duch po straně prostředníka, řídě jeho ruku, nebo mu přinášeje svou myšlenku tekutým proudem fluidickým.

43. Když se stůl pozdvihne od podlahy a vznáší se bez podpory ve vzduchu, duch ho nezdvihá silou ramen, nýbrž obalí a pronikne ho tekutým vzduchem fluidickým jistého stupně, jenž odstraní účinek tíže, jak to činí vzduch u balonů a lítajících draků. Tekutina, již jest proniknut, uděluje mu potřebnou větší lehkost.

Když stůl stojí na podlaze jako přibitý, nalézá se v podobném stavu, jako vzduchoprázdný zvon, z něhož se vzduch vyčerpá. To jest jen přirovnání, aby se ukázalo podobenství skutku, ale ne svrchovaná rovnost příčin. (Kniha prostředníků v hl. IV.)

Pochopuje se dle toho, že to není pro ducha obtížnější věcí, pozdvihnouti nějakou osobu, než pozdvihnouti nějaký stůl, přenéstí nějakou věc z jednoho místa na jiné, neb odhoditi ji někam; tyto zjevy se dějí dle toho samého zákona. ¹⁾

¹⁾ Takový jest počátek zjevu přinosů, zjev to velmi pravdivý, jenž se alei má přijmouti jen s největší obezřelostí; neboť jest to jeden z těch, jež se da

Když stůl pronásleduje někoho, neběží duch s ním, nebo může zůstat stát na tom samém místě, ale dá mu tekutým proudem fluidickým popud, jímž ho může pohybovati dle libosti.

Když se dají slyšeti ve stole nebo jinde rány, netluče duch ani rukou, ani něčím jiným; nýbrž řídí na místo, odkud hřmot vychází tekutý proud, který působí účinek elektrické rány. On mění hřmot, jak se dají proměnit zvuky vzduchem učiněné.³⁾

44. Velmi častý zjev při mediumitě jest schopnost jistých prostředníkův, psáti v řeči, která jest jim cizí, jednati buď ústně nebo písemně o věcech, jež převyšují obzor jejich vědomostí. Nežřidka se nalézají taci, již zběžně piší, aniž se byli učili psáti; jiní, kteří skládají básně, aniž kdy udělali ve svém živobyti jediného verše; jiní kreslí, malují, vyřezávají skládají hudbu, hrají na nástroji, aniž by znali kresbu, malbu, řezbářství nebo hudební umění. Stává se často, že některý psací prostředník obdrží písmo a podpis velmi vzácný, ježž měli duchové, kteří se mu zjevují, za svého živobyti, ačkoliv jich nikdy nepoznal.

Tento zjev není více podivným, než viděti dítě psáti, když se mu vede ruka; na ten způsob dá se od něho všecko vykonati, co se chce. Dá se psáti od kohokoliv a v jakékoliv řeči, když se mu diktují slova od písmeny k písmeně. Pochopuje se, že tomu tak může býti i u mediumity, když vzpomeneme na způsob, kterým duchové se sdělují prostředníkům, již jsou pro ně v skutku jen trpnejlejší nápodobiti od kejklířův. Musí se bráti velmi vážný ohled na neupíratelnou poctivost osoby, která je obdrží, na její svrchovanou, hmotnou i morální nezištnost a na účinek vedlejších okolností. Máme zvláště nedůvěřovati tuze velké lehkosti, kterou se tyto účinky provádějí a považovati ty za podezřelé, jež se tuze často obnovují, a takřka dle libosti; kejklíři činí více mimořádných věcí. Pozdvížení osoby jest skutek neméně pravdivý, ale snad více řídký, poněvadž se s větší těžkostí nápodobuje. Jest známo, že byl pan Home vícekrát vyzdvížen až ku stropu, krouže v saloně. Pravi se, že sv. Kupertin měl tutěž schopnost, co není více zázračným u jednoho než u druhého.

³⁾ Příklady hmotných zjevení a výtržností od duchů působených: *Revue spirite*: Jeune fille de Panoramas, janvier 1858 p. 13. — Mademoiselle Clairon, tévrier 1858 p. 44. — *Esprit frappeur de Bergzabern*, revue complet, mai, juin, juillet 1858 p. 125, 153, 184. — Dobbelsdorf, août 1858 p. 219. — *Boulangier de Dieppe*, mars 1860 p. 76. — *Marechand de Saint Petersburg*, avril 1860 p. 115. — *Revue de Noyers*, août 1860 p. 236. — *Esprit Frappeur de l' Aube*, janvier 1861 p. 23. — Id. an seizième siècle, janvier 1864 p. 32. — Poitiers, mai 1864 p. 156 et mai 1865 p. 134. — *Soeur Marie* juin 1864 p. 185. — *Marseille* avril 1865 p. 121. *Tives*, août 1865 p. 225. — *Les rats d' Equihem*, février 1866 p. 55.

nými nástroji. Ale když má prostředník mechanismus, když přemohl skutečné obtíže, když mu jsou výrazy známé, když má konečně ve své hlavě živly k tomu, co chce duch od něho vykonati, tedy jest v stavu člověka, jenž zná běžně čísti a psáti; práce jest lehčí a rychlejší; duch potřebuje jen přenéstí myšlénku, již jeho tlumočník převede prostředky, jimiž vládne.

Schopnost prostředníka k věcem, jež mu jsou neznámé, souvisí často též s vědomostmi, které měl v předešlé existenci, a o kterých jeho duch zachoval vnitřní paměť (intuici). Když byl ku příkladu básníkem nebo hudebníkem, bude míti větší lehkosti, přisvojiti si myšlénku poetickou nebo hudební, kterou má provéstí. Řeč, kterou nezna nyní, mohl uměti v jiné existenci, odtud přichází větší schopnost v této řeči mediumisticky psáti. ¹⁾

f) Obsedlost a posedlost.

45. Zlí duchové hemží se okolo země následkem morální nízkosti jejich obyvatelů. Jejich škodlivý vliv působí částku pohrom, kterým jest lidstvo zde na zemi podrobeno. Obsedlost, jež jest jeden z účinků té činnosti, jako nemoce a všechny nesnáze života, musejí se tedy považovati za zkoušku neb odpokutu, a mají se jako takové přijímati.

Obsedlost jest neustálá činnost, již zlý duch vykonává na nějakém jednotlivci. Představuje velmi rozličné druhy, od pouhého morálního vlivu bez citelných zevnějších odznaků až k úplné pomatenosti organismu a duševních schopností. Ona zničí všechny mediumické schopnosti; při slyšících a psychografické (psací) mediumitě, ukazuje se svéhlavostí ducha zjevovati se s vyloučením všech jiných duchův.

46. Jako jsou nemoci následkem tělesných nedokonalostí, jež činí tělo přístupným škodlivým zevnějším vlivům, jest obsedlost vždy

¹⁾ Schopnost jistých osob pro řeči, jež znají, aniž by se jim učili, nemá jiné příčiny, než vnitřní upamatování na to, co věděly v jiné existenci. Příklad básníka Méry, jenž se vypravuje v *Revue spirite* v listopadu 1864 str. 328, jest toho důkazem. Jest patrné, že kdyby byl býval Méry ve svém mládí prostředníkem, byl by psal latinsky s tou samou lehkostí jako francouzsky, a to by se bylo vykřičelo za zázrak.

následek mravní duševní nedokonalosti, která dává přístup zlému duchu. Proti tělesné příčině postaví se tělesná moc, proti morální (duševní) příčině musí se postavit morální moc. K obraně proti nemocem silí se tělo; pro ochranu proti obsedlosti má se posílniti duše. Z toho plyne nutnost pro obsedlého, pracovati na svém vlastním polepšení; to nejčastěji dostačuje, sprostiti se od obsedajícího trapiče, bez pomoci cizích osob. Tato pomoc stane se nutnou, když se obsedlost přemění v podmanění a v posedlost, neboť pak ztrácí někdy chorý svou volnost a svou svobodnou vůli.

Obsedlost jest skoro vždy skutek od nějakého ducha vykonávané msty, která má nejčastěji původ v poměrech, jež měl obsedlý s ním v jedné předešlé existenci (v dřívějším životě).

V pádu povážlivé obsedlosti jest obsedlý jako zaobalen a proniknut škodlivou tekutinou fluidickou, která překazí přístup činnosti zdravých tekutin a je odpuzuje. Od této tekutiny má se osvoboditi; avšak pokažená tekutina nedá se odstraniti pokaženou tekutinou. *Pokažená tekutina musí se vypuditi pomoci lepší tekutiny*, tou samou činností, jako u hojícího prostředníka v pádu nemoci.

To jest mechanická činnost, která ale vždy nedostačuje, musí se též a to zvláště účinkovati *na intelligentní bytost*, ku které musíme míti právo, *mluviti s vážností*, ale tato vážnost jest dána jen morální převahou; čím větší jest tato převaha, tím větší jest vážnost.

To není ještě všecko; aby se zabezpečilo osvobození, musí se převrácený duch k tomu přivést, aby se odřekl svého zlého úmyslu, má se v něm vzbuditi lítost a předsevzetí k dobrému ponaučení rozšafně řízeným slovem, zvláště na jeho mravní vychování čelícím; pak může člověk míti sladké uspokojení, že osvobodil vtěleného a že napravil nedokonalého ducha.

Ta úloha se stane lehčí, když obsedlý pochopuje své postavení, když jest nápomocný svou vůlí a svou modlitbou; není tomu tak, když tento, sveden jsa od podvodného ducha, se mýlí ohledně vlastností svého podmanitele, a když se mu zalíbí blud, do kterého jej vrhá tento poslední; neboť pak odpírá všemnu pomoc, jsa daleko toho vzdálen, nápomocným býti. Pak jest to pád zaslepenosti, vždy nekonečně více odporé, než sebe větší podmanění. (Kniha prostředníkův hl. XXIII.)

Při každém pádu obsedlosti jest modlitba nejmocnější pomocník k jednání proti duchu trapiči.

47. Při obsedlosti působí duch zevnitř, pomocí svého perispritu, jež spojí s perispritem vtěleného; tento se nalézá pak, jako by byl zapleten do nějaké sítě a jest nucen jednati proti své vůli.

Při posedlosti duch svobodný nastoupí takřka na místo ducha vtěleného, místo aby účinkoval zevnitř, vyvolí si sídlo v jeho těle, aniž by ho tento docela opustil, co se nemůže státi leč při smrti. Posedlost jest tedy vždy dočasná a přechodná, neboť nevtělený duch nemůže docela převzít místo vtěleného ducha, poněvač úplně molekulární spojení perispritu a těla nastane jen v okamžení početí. (Hlava XI. č. 18.)

Duch, který se zmocní na okamžení těla, použije ho jako svého vlastního, mluví jeho ústy, vidí jeho očima, pohybuje jeho rukama, jak by to byl činil za svého živobytí. Není to tak jako u mluvící mediumity, kde vtělený duch mluví, přenášeje myšlenky nevtěleného ducha; jest to ten poslední sám, který mluví a jedná, a když jsme ho znali za jeho života, poznáme ho dle jeho řeči, dle jeho hlasu, dle jeho pohybu, i dle výrazu jeho tvárnosti.

48. Obsedlost jest vždy skutek zlovolného ducha. Posedlost může býti účinek dobrého ducha, který chce mluvit, a který, aby učinil větší dojem na své posluchače, vypůjčí si tělo vtěleného, jež mu tento rád přenechá, jak se půjčí kabát. To se stane beze vší pomatenosti, bez obtíže, a mezi tím časem nalézá se duch na svobodě, jako v stavu osvobození, a nejčastěji stojí po straně svého nahraditele, aby ho slyšel.

Když jest trapič, nebo zlý duch, dějí se věci jinak; on si nevy půjčí tělo, on se ho zmocní, když jeho majitel nemá mravní síly se ubrániti. Činí to ze vzteku proti tomu, kterého trýzní a mučí na všecken způsob, ano on hledí ho i zničiti, buď zaškrćením, nebo že ho vrhá do ohně, nebo do jiných nebezpečných míst. Použije údů a orgánů ubohého pacienta, rouhá se, kleje a trýzní ty, již ho obstupují; dopouští se výstředností a činů, jež mají celou povahu šílené zuřivosti.

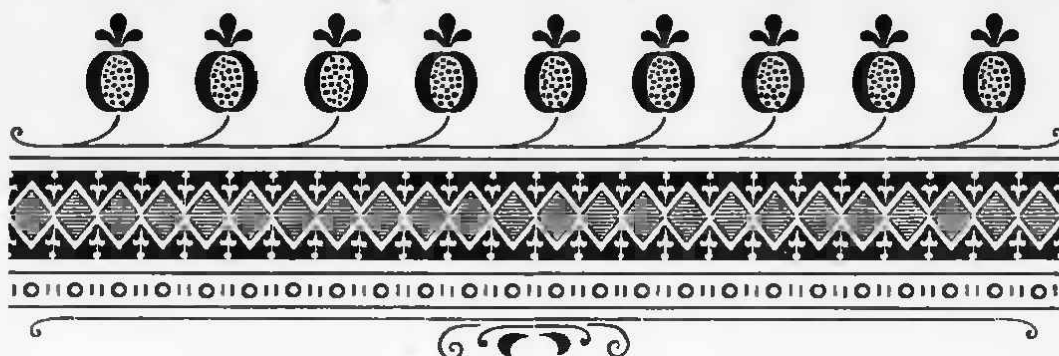
Události tohoto druhu, rozličného stupně jsou velmi četné, a mnoho pádů bláznovství nemá jiné příčiny. Často se s tím spojují nemoce, jež jsou jen toho následky a proti kterým jsou lé-

kařské prostředky bez účinku, pokud panuje první příčina. Spiritismus, dávaje poznati tuto příčinu jedné části lidské bídy, ukazuje na prostředek k její odstranění. Tento prostředek jest; účinkovati na původce zlého, s kterým se má rozumně zacházeti,¹⁾ poněvadž jest intelligentní bytostí, jako s bytostí vědomou a ji poučit.

49. Obsedlost a posedlost jsou obyčejně u jednotlivů, ale někdy jsou nakažlivé. Když celé množství zlých duchův si usedne na nějaké místo, jest to tak, jako by bylo napadeno od nepřátelského pluku. V takovém pádu může býti počet těch, jež to stihne, dosti značný.²⁾

¹⁾ Příklady uzdravení obsedlosti a posedlosti vizte: *Revue spirite*, decembre 1863 p. 373, — janvier 1864 p. 11, — juin 1867 p. 168; — janvier 1865 p. 5, juin 1865 p. 172, — février 1866 p. 38, — juin 1867 p. 174.

²⁾ To jest nákaza toho druhu, jež zuřila před několika lety ve vsi Morzine v Savojsku. (Vizte úplné vypravování této nákazy v *Revue spirite*, decembre 1862. p. 353, — janvier, février, avril et mai 1863. pages 1, 33, 101 — 133.

Hlava XV.

Zázraky dle evangelia.

- a) *Vznešenost přirozenosti Ježíše.* — b) *Sny.* — c) *Hvězda třech králů.* — d) *Dvoji zrak.* — e) *Uzdravení.* — f) *Posedlí.* — g) *Vzkříšení.* — h) *Ježíš kráčí po vodě.* — i) *Ozáření.* — j) *Utišená bouře.* — k) *Svatba Kananejská.* — l) *Rozmnožení chlebcův.* — m) *Pokoušení Ježíše.* — n) *Zázraky při smrti Ježíše.* — o) *Zjevení se Ježíše po jeho smrti.* — p) *Zmizení těla Ježíše.*

a) **Vznešenost přirozenosti Ježíše.**

1. Skutky v evangeliích vypravované a jež se až dosud považovaly za zázraky, náleží větším dílem k pořádku psychických zjevů, to jest těch, jež mají za první příčinu schopnosti a vlastnosti duše. Když je přirovnáme k těm, které jsou popsány a vysvětleny v předešlé hlavě, poznáme bez obtíže, že jest mezi nimi stejnost příčiny i účinku. Dějepis ukazuje nám podobné za všech a u všech národů z té příčiny, že od té doby, co byli vtělení i nevtělení, se musily státi tytéž skutky. Může se, jest pravda,

Poznámka překladatele: Kdo se chceš s těmito věcmi důkladněji obeznámiti, čti překlad díla J. B. Roustainga: *Křesťanský Spiritismus čili čtvero evangelií a desatero přikázání* atd., jež vychází ve Spiritistické Knihovně.

z toho ohledu popíráti pravdivost dějepisu, avšak nyní se dějí takové skutky před našima očima takřka dle libosti a od lidí, již nemají nic výmínečného. Pouhý skutek uskutečnění se jednoho zjevu v těchže poměrech dostačuje dokázati, že jest možným a podrobeným zákonu, a proto že není zázrakem.

Zásada duševních zjevů spočívá, jak se vidělo, na vlastnostech perisprituální tekutiny, jež jest magnetickým činitelem při zjevech spirituálního života, za života i po smrti, a jež konečně působí takřka účinkující přirozenou mocnost v ústavním stavu duchů a v jejich úloze. Když se tyto živly poznají a jejich skutky zjistí, tak se následovně uzná možnost jistých skutků, které se zavrhovaly, pokud se jim připisoval nadpřirozený původ.

2. Aníž bychom vydávali výrok o přirozenosti Krista, co nepatří do oboru této knihy zpytovat, považující ho jen dle podmínky za vyššího ducha, musíme neodolatelně poznati, že jest jeden z těch nejvznešenějšího pořádku, a že jest pro své cnosti postaven nad vešdejší člověčenstvo. Pro nesmírné následky, jež působilo jeho vtělení na tomto světě, nemohlo býti leč jedno z těch seslání, která se svěřují jen vyslancům přímo od Boha poslaným pro výkon jeho úmyslů.

Když se předpokládá, že to nebyl Bůh sám, nýbrž poslanec Boží, aby přinesl Jeho slovo, byl by více než prorokem, neb byl by mesiášem Božím.

Jako člověk měl organizaci tělesných bytostí, ale jako duch čistý od hmoty jsa sprostěn, musil žíti spirituální život více než tělesný život, jehož slabosti neměl. *Vznešenost Ježíše nad lidmi nezávisela od zvláštních vlastností jeho těla, nýbrž od vlastnosti jeho ducha, jenž panoval nad hmotou surchovaným způsobem, a od vlastnosti jeho perispritu, čerpaného v nejlepší části vešdejších fluidických tekutin.* (Hlava XIV. č. 9.) Jeho duše nemohla souviseti s tělem leč pásmy nutně potřebnými; jsouc neustále osvobozena, musila mu dáti nejen neustálý dvojí zrak a té výmínečné pronikavosti a o mnoho vyšší než ten, jenž se vidí u obyčejných lidí. Tak tomu musí i býti při všech ostatních zjevech, jež závisí od perisprituálních nebo duševních tekutin. Vlastnost těchto tekutin dala mu nesmírnou moc magnetickou, již podporovala neustálá žádost dobročinnosti.

Jednal-li při uzdravení, které vykonával, jako prostředník? Může se považovati za hojícího prostředníka? Nikoli, neboť prostředník jest pomocník, jest nástroj, jehož použijí nevtělení duchové. Kristus nepotřeboval pomoci, on, jenž pomáhal jiným; on tedy jednal sám od sebe dle své osobní moci, jak to mohou učiniti v jistých pádech vtělení a v poměru k své síle. Ostatně, který duch mohl se odvážiti mu vnuknouti své vlastní myšlénky a mu uložití jejich přenesení? Obdržel-li cizí vliv, nemohlo to býti leč od Boha; dle ponaučení od jednoho ducha daného byl prostředníkem Božím.

b) Sny.

3. Evangelium praví: Josef obdržel návštěví od anděla, jenž se mu zjevil ve snu a který mu řekl, aby prchnul s dítětem do Egypta. (Sv. Matouš II. hl. 19.—23. v.)

Návěstí skrze sny hrají velkou úlohu ve svatých knihách všech náboženství. Aniž bychom ručili za pravdivost všech vypravovaných událostí, a aniž bychom je popírali, nemá tento zjev v sobě nic mimořádného, když se ví, že doba spaní jest ta, kde duch se osvobodí od pásem hmoty a vstoupí na okamžení do spirituelního života, kde se sejde s těmi, které znal. Často vyvolí sobě ochranní duchové tento okamžik, aby se zjeví svým svěřencům a aby jim dali více přímé rady. Hodnověrné příklady návštěví skrze sny jsou četny, ale z toho se nemá souditi, že všechny sny jsou návštěví, a tím méně že všecko, co se vidí ve snu, má svůj význam. Umění sny vykládati má se vřaditi mezi pověrečné a nesmyslné víry. (Hlava XIV. číslo 27. a 28.)

c) Hvězda třech králů.

Ale co přimělo mudrce jeti od východu slunce do Jerusáléma a tázati se tam, kde jest ten narozený král židovský? Odkud věděli, že hvězda, kterou uviděli na východu slunce, náležela tomu narozenému »králi židovskému«? Co je pohnulo sledovati tuto »hvězdu«, by přišli klanět se jemu? A co byla ta hvězda?

Mudrcové byli o tom uvědoměni spiritickým zjevením. Jejich ochranní duchové zvěstovali jim ve snách, že jeden poslanec Nejvyšší Bytosti sestoupil na zemi, by stal se »králem židovským« a obrodil pokolení lidské; — že budou vedeni k »dítěti« jeho hvězdou, kterou uzří na nebi — a že bude jim jen sledovati tuto »hvězdu«, která je povede »k nebeskému poslanci«. K každému dlužno mluvit tak, aby tomu rozuměl.

Mudrcové připisovali každému lidskému životu jednu oběžnici (planetu), jejíž vliv účinkoval na osudy člověka; myslili tedy, že tato hvězda byla zvláště stvořena, by řídila osudy Ježíšovy, a že byla zvláště vyslána k nim, aby jim přinesla zprávu a je vedla; kdežto dle jejich víry ostatní lidé rodili se a umírali pod vlivem planet, jež již byly a z nichž každá mohla řídit osudy tisíců osob.

Staří, jak víte, věřili, že se narodili pod dobrou nebo zlou hvězdou; základem této víry byla tehdejší učencům představa, že oběžnice vyzařovala na člověka, narozeného pod jejím vlivem, příznivá nebo škodlivá fluida, jež mu pomáhala pojímati dobro, studovati vědy, nabývati pozemských statků, vyplňovati jeho přání, — jež mu dávala zdraví, prodlužovala život, — nebo hromadila na něj neštěstí na neštěstí, podle toho, byl-li její vliv dobrým anebo zlým. Otevřete jakoukoli starou knihu alchimickou, zaříkavaci neb astrologickou a uvidíte, jak důležitou úlohu tam hrají oběžnice, které předce jako vše stvořené postupují na dráze pokroku; neboť všecko stvořené jest pokročitelno.

Nedivte se, že mudrcové věřili, že ta „oběžnice“ měla je vésti a tedy vykonávati rozumný skutek. Jejich důvěra v mocnou vůli Hospodinovu nedopouštěla žádné rozumné úvahy; *myslili*, že hvězda ta poslouchala rozkazu jí daného, jako služebník poslouchá pána svého.

Netvrdíme tím, že tomu tak bylo, poněvadž naopak vám vysvětlíme podstatu onoho světla, jež pokládali za hvězdu.

Mnozí duševní siláci, kteří myslí vše věděti a jsou ještě velikými nevědomci, zapírajíce činnost duchův a medijnosti a výsledky obojí činnosti, vyhlášovali tuto hvězdu za astralogickou pověru: Ovšem, *tak* mluvit mohou jen ti, kteří rozumějí pouhým matematickým výsledkům a váží vše *na váhách, jež sami drží v ruce*.

Světlo zářící v podobě hvězdy zrakům mudrců, nemělo nic společného s hvězdami naplňujícími nekonečný prostor: Nemůže-li se anděl strážce ukázat člověku v jakékoli podobě, kterou uzná za vhodnou? Zda-li oko hmotou zatemnělé jest s to rozeznati světlo fluidického ohniska *ode* světla obklopujícího světy lesknoucí se nad vašimi hlavami?

Spirité pochopujete účinek perispritu, zvláště perispritu ducha vyššího, učiněn-li jest lidskému zraku zářivým v podobě hvězdy, a to spojením a soustředěním fluidů a jeho proměnou. Mudrci neviděli hvězdy: Vše v nekonečném všemíře jest podrobena zákonu všeobecné harmonie (souměrnosti). Žádná hvězda a tedy žádný svět **nesměl** vzdáliti se od místa své přitažlivosti jemu uloženého, by snad odcestoval ve prostoru jako nějaká svítlna v ruce konduktérově.

Všeliký rozumný účinek má, jak víte, rozumnou příčinu. Mudrcové byli vedeni vyšším duchem, jemuž bylo uloženo doprovázeti je, by vzdali úctu Spasiteli člověčenstva; i ukázal se jim fluidicky a zářivě v podobě hvězdy, jak to vyřkli mudrci.

Hvězda svítila jejím očím, ale jejich oči byly ze hmoty: Neznáte-li optických účinkův? Vidíte-li světy nesmírně daleké tak, jak skutečně jsou? Zda-li vzdálenost, třpytivé světlo podoby hvězdovité a procházející okolním vzduchem, a přizpůsobená velikost nemohly působiti klam lidem, kteří byť byli sebe učenější *vzhledem ke své době*, byli velmi *daleci* vašich *nynějších* vědomostí a neměli vašich nástrojů tak dokonalých, jež však *musí* býti ještě *tak mnoho zdokonaleny*?

Někteří duševní siláci předstírali ironicky, že mudrcové cestovali jenom za noci, poněvadž hvězdy nejsou viditelné za jasného dne.

Nikoli, mudrci cestovali spíše za dne; neboť odpočívali jako vy za noci, by dali spánku potřebný čas.

Nevědí-li učenci sami, že hvězdy *za jistých podmínek paprsků* jsou za slunečního světla právě tak viditelné jako za noci?

Těmto podotýkáme: Bylo-li nemožno uzpůsobiti oči mudrců tak, aby mohli viděti bledé světlo i za jasného dne? Zda-li věci téměř zázračné a neobyčejné, jež sice připouštíte, ač jim dobře nerozumíte, neuzpůsobují lidské oči k tomu, aby sloužily za mikroskop?

Tedy hvězda vedoucí mudrce nebyla světem kolujícím ve prostoru, nýbrž byla to soustředěná, zářivá fluida v podobě třpytivé a svůj lesk měnící tak, že mudrci, media to vidící, mohli rozeznati její světlo. Byl to optický výjev, jímž jejich oči viděly ono cestující světlo *se třpítiti* jako hvězdy za jasné noci.

Přicházíme k vám, bychom pomohli vám vysvětliti to, co zove se tajemstvím v lidské řeči, avšak *jen* abychom vám pomohli, a to *jen* v tom, co jest vám opravdu nepochopitelným; kdežto co může vám rozřešiti věda a rozum, to zpytujte sami.

d) Dvojí zrak (jasnovidnost).

Na mnoha místech v evangeliích čteme o vidění do dálky, předvídání neb jasnovidnosti, zvaném tak u Matouše k. 21., v. 1.—7. Vidí Kristus oslici a oslátka uvázané a posílá učedníky své, by je přivedli. Dále u Jana k. 1, v 47.—49., kde Ježíš praví: »Dříve nežli tě Filip zavolal, když jsi byl pod fíkem, *viděl jsem* tebe.« Mimo to na mnoha jiných místech čteme, že viděl a věděl vše dle své vůle. Kristus, duch dokonalé čistoty, měl všechny vlastnosti volného ducha, jeho tělo ať jakkoliv hmotné, nebránilo jeho duchovnímu zraku, by nemohl viděti to, co právě pro jeho poslání na zemi bylo účelným.

Věztež toliko, že povznese-li se duše lidská do jistého stupně vývoje, nabývá nových, nikdy před tím netušených vlastností, mezi něž nutno počítati též jasnozření, neb vidění do dálky. Čas a prostor platí jen pro nižší přírodu hmoty, povznese-li se duch lidský svou podstatou nad ně, nepřekáží mu žádná hmota více by nemohl ji proniknouti a kdykoliv cokoliv chce viděti. Vidění samo děje se v neustálé přítomnosti, neb v říši duchů, kde není látky (hmoty), není ani času ani prostoru, ale samá věčnost, samá přítomnost.

e) Uzdravování.

Mezi nejčastější divy a zázraky patří zajisté ono ohromné množství náhlých uzdravení, které Kristus za svého poslání na

zemi vykonal. Viz: Mar. k. 5., v. 25.—27. Uzdravení ženy, jež 12 let trpěla krvetokem. Z případu tohoto vizme a vězme, jak mocná jest víra. Nemocná věřila, že jen když se dotkne lemu roucha Kristova, bude uzdravena, a skutečně.

Kristus však věděl a pocítoval účinek výronu magnetického fluidu, neb ódu, který z něho vyzařoval tak, jako vyzařuje z každého člověka, a jest zbarven dle vlastností a schopností každé jednotlivé duše. Čisté a dokonalé bytosti vyzařují čistý ód, auru neb magnetický fluid. Kristus, duch sidarné čistoty (hvězdné), vyzařoval ze sebe a kol sebe magnetický fluid nejčistšího zrna, a tak jako každý magnetisér nynější doby ví a zná, že může svojí vůlí vyroniti tuto sílu a řídití ji v jakémkoliv způsobu ku léčení svého bližního, tím více Kristus, jenž svojí přímo Božskou vůlí převyšoval všechnu vůli lidskou. Poněvadž každá choroba jest následek oslabení této duševní síly, její znečištění neb vyčerpání, jest možno při nahrazení tohoto nedostatku způsobiti náhlá a zdánlivě zázračná uzdravení, ač tyto nejsou nic jiného, nežli vyrovnání dříve porušených zákonů duševní přírody. Vybrali jsme případ tento zvláště proto, bychom poukázali, že stal se bez vědomého řízení vůle Kristovy a že on spozorovav účinek výronu, věděl určitě, že někdo, jenž měl upřímné přání uzdraviti se, musel se jej dotknouti, neb jinak by výron fluidický nastati nemohl.*)

f) Posedlost.

O posedlosti vypravují nám evangelia též na mnohých místech, my však poukazujem na příklady jen některé, viz: sv. Mat. k. 9., v. 32.—34., Mar. k. 1., v. 21.—27., dále k. 9., v. 13.—28. a jiné.

Z těchto příkladů viděti, že víra v posedání neb ovládání nízkými duchy byla dříve živější, nežli nyní, a že osoby padoucí nemocí stížené, pak většina choromyslných, tak zvaných bláznů nynější doby, není nic jiného, než různě působící vlivy nízkých duchovních bytostí a že daly by se léčiti snadno silou vůle či-

*) Bližší pojednání o těchto věcech nalezne čtenář ve „Výkladech Evangelia“ od J. Raustaingy, jež nyní vychází ve Spiritické knihovně a jež každému vřele doporučujeme, neb nelze v této knize šíře o věci samé pojednati.

stého, mravného a nezištného magnetiséra. Kristus rozkazoval těmto nízkým duchům přímo, neboť jsa svou duchovní přirozeností nad ně povznešen, ovládal je svou mocnou vůlí a čistotou svého perispritu (duchovního magnetismu), neb nemohli snést světlost tu a prchali před ním, jako prchá stín před vycházejícím sluncem.

g) Vzkříšení.

Viz: Dcera Jayrova. (Mor. k. 21., v. 21.—34.) Syn vdovy z Naim. (Luk. k. 12. v. 11.—17.) Dále 3 dny v hrobě ležícího Lazara. Zákony hraničící mezi životem a smrtí, jsou ještě dnes nám velice málo známy. Spiritismus, jenž přichází je osvětliti, nesmí a nemůže je odkrývatí náhle, jinak by působily tyto účinky jako blesk omamujícím světlem v každém čase, a každému člověku podává se tolik, mnoho-li jeho rozum a jeho mysl snést může, nic více. Kristus, jenž znal tyto zákony mezi životem a smrtí, nerušil je, nýbrž naplnil. On vrátil prostě život tam, kde sloučení životního principu duše se zdánlivě mrtvým tělem bylo ještě možným v mezích zákona přírody. On svým duševním zrakem viděl duši uvolněnou sice od těla, ale viděl zároveň, že odluka tato není ještě úplná a že možno duši tuto ještě opět přivolati, proto rozkazuje pohřebnímu průvodu zastaviti se a běže zdánlivě mrtvého za ruku, probouzí jej k životu, proto praví o dceři Jayrove: „*Neumřela, ale toliko spí*“, proto ač věděl o smrti Lazara dříve, nešel k němu až třetího dne. Přemýšlejte o těchto příčinách, čtěte a pátrejte vlastní prací, naleznete dostatek důkazů podobných i za našich dnů, neb ještě dnes dal by se mnohý mrtvý k novému životu přivolat, kdyby nám tyto zákony hraničící mezi životem a smrtí byly více známy.¹⁾

¹⁾ Podotknouti dlužno, že v jižních krajinách, kde teplo jest o mnohem větší nežli u nás, nenechává se mrtvé tělo tři dny ležeti, ale pochovává se ihned, poněvadž jeho rozklad v těchto krajinách dříve nastává.

h) Ježíš kráčí po vodě.

Evang. Mat. k. 14., v. 22.—33. Ježíš, duch dokonalý od počátku vši tvorby, znal a ovládal všechny zákony hmoty i ducha, z nichž mnohé nám dosud neznámé jsou. Zákon slučivosti, jež chemie nám jenom v nepatrné části odkrývá, zasahuje o něco dále, než pochopiti bylo možno touto vědou, neb ona, nemajíc klíče ku tajupným zákonům prvků, nemohla odkryti a podmaniti si účinky a zákony pralátky — kosmos zvané, — jež prostupuje vesmír a ze které veškerá hmota (látka) se svými různými změnami utvořena jest. Kristus znaje tyto zákony a maje ve své moci otěže tvorby, mohl kdykoliv chtěl své tělo — ať jakkoliv hmotné (makavé) bylo — v prvky, ze kterých sloučeno, přeměnit a tak zákon tíže, který teprve sloučením povstává, zrušiti, t. j. vyšším zákonem přeměnu nižšího způsobit. Mohou-li duchové nižšího řádu, projevující se ve spiritismu, uspůsobit zvedání hmotných věcí, stolku, obrazu a j. a tak zrušiti, vlastně učiniti přeměnu zákona tíže, uzpůsobit zhmotnění (materialisaci) a odhmotnění (dematerialisace), proč nemohl by ten, »jemuž všechny věci poddány byly«, jak sám pravil, tuto přeměnu zákonů nižších provést. Vám spirité je dáno, abyste poznali pomocí spiritismu tajupné síly, s nimiž Kristus pracoval.

i) Proměnění na hoře Tábor.

Tento zjev (Mar. k. 9., v. 1.—9.), jest přímým dokladem k tomu, co tvrdili jsme výše. Ježíš proměnil se tuto před zrakem třech svých učedníků, a zjevil se jim v pravé své duchovní podobě. On měl moc ve svých rukou, On ovládal své tělo úplně, On mohl je přeměnití svojí vůlí kdykoliv a jakkoliv. On nekonal však nic bezúčelného, neb vše co konal, bylo určeno a potřebno. Ó snažte se proniknouti tam, by poznali jste onu tajupnou moc vůle, snažte se spojití se s tím, jenž jest vůlí celého vesmíru, a celý vesmír touto vůlí spravuje, spojte se s ním, jak Kristus s ním spojen byl a všechny zázraky, které On konal, budete konati i vy.

j) Utišení bouře.

Zákony nižší přírody — té, v níž se svými smysly pohybujete — podrobeny jsou zákonům vyšším, zákonům duchovním, duchovní dalo základ ku hmotnému. Kristus, jsa sloučen a čerpaje vůli svoji z vůle vše obsahující (z vůle Boží), měl takto danou moc rozkazovati živlům a ovládati je. Kristus znaje příčiny živlů, jich účinek i následek, mohl prostě zrušiti příčinu tuto a pomínul účinek i následek. V pralátce, v níž všechny věci svůj původ berou, naleznete klíč ku všem těmto a podobným zjevům a budete moci vyvolati bouři i utišiti ji. Dříve však vyčisťte srdce svoje od všelijaké touhy marnivé a pomíjející, poznejte, jak malomocni jste a vysazeni na pospas živlům, nad nimiž máte královati.

k) Svatba v Káni Galilejské.

Tento první div Ježíšův, jenž u tehdejšího lidu skoro nepovšimnut zůstal, nebyl žádným divem, právě tak jako všechny ostatní zázraky nebyly překročením přírodních zákonů a tudíž žádnými zázraky. Zda nevyrobíte dnes to ve velkém, co tehdy Kristus vyrobil v malém? Zda nečiníte z vody víno pomocí lučby? Tím nikterak nepravíme, že Kristus používal těchže prostředků, kterých používá naše doba. Ó nikoliv, on naopak vyvolal tuto přeměnu a změnu chutě jiným méně složitým způsobem. Vám spirité je známo, že možno vyvolat dojmy všech smyslů též účinkem vnitřním, duchovním, že možno magnetickému ódu dát vlastnosti a schopnosti, by účinkoval tak aneb onak, jak právě si přejete. Vy víte, že může magnetisér dáti vodě chuť, jakou chce, hořkou, kyselou, sladkou atd., toť prostý výklad tohoto zjevu, jenž může být každým dnem vyšším duchem i vtěleným nápodoben.

l) Rozmnožení chleba.

Těž tento na pohled tak divu plný skutek Ježíšův spočívá na zcela jednoduchém zákoně transmutace hmoty (přeměna) neb pravili

jsme vám to již. Základ všeho tvoření spočívá v jediné pralátce, jež všem přeměnám, ať jakkoliv četné jsou, dala původ. Zákony, jimiž spravována a řízena tato »pralátka«, spočívají ve vyšší duchovní přírodě, odkud možno na ně účinkovat a vyvolat tím jakoukoli změnu v látce, t. j. vytvořit jakoukoli věc. Kristus, jenž na této výši duchovního vývoje stál a se stvořitelem (prapříčinou vší tvorby) ve spojení byl, mohl tuto pralátku, jež všady přítomna, sloučit a dát jí vlastnost, kterou právě chtěl. Tak se dělo i zde: lámaje chléb, množil jej, slučuje pralátku s látkou přítomnou ve svých rukou, čímž vyrobil množství potřebné, ano ještě přebývalo.

Chápejte, že jest jen jediná jednota ve všemíře a kdo tuto nepoznává, bloudí; neříkejte nemožné, zázrak; jsou věci, jež pochopiti nyní vám není dáno, smysly tělesné, mluva a nevypěstlost vašeho ducha vám v tom nejvíce brání.

m) Pokušení Ježíše.

(Viz výklady evangelií od J. Roustainga seš. 3, strana 48, 49, 50, 51 a 52.)

n) Zázraky při smrti Ježíše.

Zázraky tyto byly událostmi jen místními, kdyby bývaly zasahovaly dále než na Jeruzalem a jeho nejbližší okolí, nalézali bychom o nich též zprávu u jiných historiků tehdejší doby. Zatmění slunce přivoděno zhuštěním sférických látek a zakrývalo jako hustý neproniknutelný mrak jen onu krajinu, kde odehrával se poslední děj dramatu, ukřižování Ježíše.

Pukání skal a roztržení opony chrámové bylo též jen místní a prováděno vulkanickou činností vaší země, jež ovládána a řízena jest jistými zákony duchovními, může k tomuto stavu kdykoliv přivoděna býti. Zjevování mrtvých z hrobů bylo zcela přirozeným zákonem, spadajícím do oboru médiumity, zvláště jasnovidnosti, jež nyní všeobecně známy jsou. Důkaz pro toto tvrzení nalézáte v tom, že tyto zjevivší se mrtví nebyli viděni ode všech lidí, ale jen od jednotlivců, kteří to dále vypravovali.

o) Zjevení se Ježíše po jeho smrti.

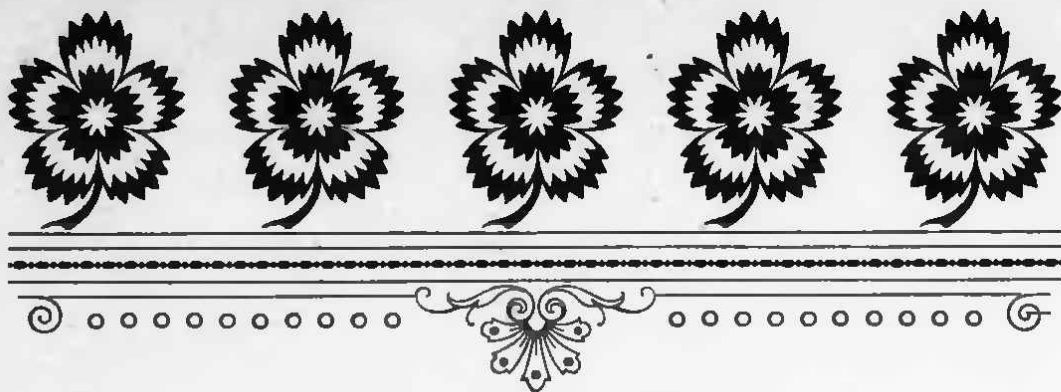
Kristus zjevil se vícekrátě ihned po své smrti a podal tak důkazu, že v jeho moci bylo kdykoliv před zrakem svých učedníků své tělo v prvky, z kterých sestávalo, rozložit aneb sloučit. Prvé jeho zjevení stalo se u hrobu Marii Magdaleně, jež přišla z drahými mastmi, chtěc namazati tělo jeho. Paměťhodná slova, jež při tomto setkání pronesl, jsou nezvratným důkazem, že nenalézal se tuto zcela zhmotněným, ale byl pouze duchovně viditelným. Marie Magdalena jsouc vidící a slyšící prostřednicí, slyšela jej a viděla, nesměla se jej však dotknouti, poněvadž ruka její byla by pronikla místem, kde zdánlivě stál a nedotkla by se ničeho. To věda Ježíš, pravil: „*Nedotykej se mne nyní*“. Kdežto opak toho vidíme, kdy zjevivši se svým učedníkům přímo nevěřícího Tomáše vybízí, *by ohmatal ruce i bok* a kdy žádal pokrmu, by nabyli přesvědčení a důkazů, že není pouhým duchem, ale skutečně makavým hmotným člověkem. Bylo to tehdy nutné a nevyhnutelné, neb učedníci byli lidé prostí a muselo se působit na jich smysly, měla-li být jejich víra, která smrtí Ježíše do jisté míry byla otřesena, zas obživena a upevněna.

p) Zmizení těla Ježíše z hrobu.

Otázkou touto obírali se mnozí a luštili ji všelijak, jedni pravili již tehdy a mluví ještě dnes, že tělo Ježíše bylo ukradeno jeho učedníky a ukryto jinde. Jiní tvrdí, že vstal s tělem ze hrobu, jsa znovu obživen, a mají do jisté míry pravdu, neboť Kristus maje moc, mohl své tělo, jak jsme vám již pravili, kdykoliv chtěl rozložit a s těchže prvků zas spojit. Nechte těch, jež budou se znažit vám vyvrátiti tyto zásady, a nehádejte se s nimi o slovíčka, zkoumejte zákony přírody, skoumejte vlastnosti těla (látky) a hmotu, hledejte pojítka, jimž váže se duchovní s tělesným, a vše bude vám jasné, pochopitelné. Proč Ježíš neobjevil se po tyto tři dny, po které jeho tělo v hrobě se nalézalo, nikde a nikomu? Proč až teprve tehdy, když vstal z mrtvých? Což nemáte ve svém denním životě tisíce důkazů, že právě zemřelí zjevují se častěji ihned po smrti?

Kristus, tento vznešený duch dokonalé čistoty, mohl své tělo rozložit kdy chtěl, na kříži, před i po smrti, a každou hodinu kdykoliv a kterýkoliv den. On však přišel, aby naplnil zákon, by vykonal vše, co o něm předpovězeno a co sám předpověděl. On nepřišel rušit zákony přírody, ale naplnit, proto maje své tělo v hrobě, nezjevoval se nikde po tu dobu a nikomu, neboť bylo nutno toto tělo, k němuž byl ač zcela nepatrnou fluidickou páskou poután, dříve rozložit, a pak mohlo býti s těchto prvků utvořeno tělo nové, jež mohlo se opět zjevit (státi se viditelným).¹⁾

¹⁾ Všechny, kdož přejí si důkladné a podrobné objasnění těchto záhad, odkazujeme na výklady evangelií od Jana Raustainga, od duchů evangelistů a apoštolů v duchu a pravdě podané, kde každý po pravdě toužící záhady ony důkladně vysvětleny a rozluštěny nalezne. Výklady tyto vychází nyní ve »Spiritické Knihovně« pod názvem »Křesťanský spiritismus« a vyšly dosud 4 sešity; u vydávání bude se pokračovati.

Hlava XVI.

Proroctví dle spiritismu.

Nauka o vidění do budoucnosti.

1. Jak jest možno znáti budoucnost? Pochopuje se sice předvidění příběhů, jež jsou následkem nynějšího stavu, avšak ne těch, jež s ním nemají žádného styku, tím méně těch, které se připisují náhodě. Budoucí věci, praví se, ještě neexistují; ony jsou ještě v utajeném stavu, jak se může tedy věděti, že nastanou? Příklady uskutečněných předpovědí jsou ale dosti četné; z toho se má souditi, že se tu děje zjev, ku kterému nemáme klíče, neboť není žádného skutku bez příčiny. Tato příčina jest to, již se chceme vynasnažiti naleznouti, a opět jest to spiritismus, tento klíč k tolika tajemství, který nám ji ukáže, a jenž nás dále pouučí, že i skutek předpovědi nepřekročuje přirozené zákony.

Vezmeme k přirovnání příklad z obyčejných věcí, jenž pomůže učiniti zásadu pochopitelnou, kterou máme vysvětliti.

2. Vezmeme člověka, na vysoké hoře postaveného, jenž pozoruje rozsáhlý prostor planiny. V tomto postavení bude prostor jedné míle malou věcí, a bude moci obejmouti lehce jedním okamžením

všechny vlastnosti toho území, od počátku až ke konci cesty. Cestující, jenž jde nejprv po té dráze, ví, že když pokračuje, dosáhne cíle; to jest pouhé předvidění následků pochodu; ale vlastnosti území, pahrbky a doliny, řeky, které má překročiti, i lesy, jež má projíti, propasti, do kterých může padnouti, zloděje, na lup číhající, hostince, kde bude moci si odpočinouti, to všecko nezávisí od jeho osoby; to všecko jest mu neznámou budoucností, poněvadž se jeho zrak nevztahuje nad malý okres, jenž ho obstupuje. Co se týče trvání, měří ho dle času, jež potřebuje k vykonání cesty; odejmete mu znaky k rozdělení a doba trvání znizí. Pro člověka, který jest na hoře, a jenž provádí cestujícího okem, jest to všecko přítomné. Dejme tomu, že ten člověk přistoupí k cestujícímu a že mu řekne: »V tom a v tom okamžení potká tě ta neb ona věc, budeš napaden, obdržíš pomoc«; tak mu předpoví budoucnost; budoucnost jest pro cestujícího, pro člověka z hory jest ta budoucnost přítomnosti.

3. Když nyní vykročíme z okresu pouze hmotných věcí, a když vstoupíme v myslí do říše spirituelního života, uvidíme, že se tento zjev děje ve větším poměru. Čistí duchové jsou jako člověk na hoře; před nimi zmizí prostor i trvání. Avšak rozsáhlost a pronikavost jejich zraku jsou v poměru k jejich čistotě a k jejich vznešenosti ve spirituelní podřízenosti; oni jsou v poměru k nižším duchům, jako člověk ozbrojený mocným dalekohledem po straně toho, jenž nemá než svých očí. U těchto posledních jest zrak obmezen, nejen že se nemohou leč obtížně vzdáliti od koule, ku které jsou uvázáni, nýbrž i že hrubost jejich perispritu zakrývá vzdálené věci, jak to činí mlha pro tělesné oči.

Pochopuje se tedy, že duch podle stupně své dokonalosti může obejmouti několik roků, několik století i více tisíc let; neb co jest jedno století proti věčnosti? Události se nerozvinují poznenáhla před ním, jako příběhy na dráze cestujícího; vidí zároveň začátek i konec období, všechny události, jež jsou v tom období pro vezdejšího člověka budoucností, jsou jemu přítomností. On by tedy mohl přijíti nám s jistotou říci: Ta a ta věc nastane v té a v té době, poněvadž tu věc vidí, jako člověk nahoře vidí, co očekává cestujícího na dráze, když toho neučiní, stane se, poněvadž by byla vědomost budoucnosti člověku škodlivá; ona by překážela jeho svobodné vůli, ona by mu vadila v jeho práci,

jež má k svému vzdělání vykonati; dobré i zlé, co jej očekává, jsouc neznámo, jest jeho zkouškou.

Když může býti taková schopnost, ačkoliv obmezená, mezi vlastnostmi tvorů, k jakému stupni mocnosti musí se pozdvihnouti u Stvořitele, jenž objímá nekonečnost! Proň není času, začátek i konec světů jsou mu přítomností. Co jest v tomto světozoru trvání života jednoho člověka, jednoho pokolení, jednoho národa?

4. Avšak, poněvadž má člověk přispěti k všeobecnému pokroku a že některé události mají přijíti jeho spoluúčinkem; může to ve zvláštních pádech užitečným býti, aby se s těmi událostmi seznámil, aby k tomu připravoval cesty, a aby byl připraven k jednání, když přijde okamžení. Proto Bůh někdy dovoluje, aby se pozdvihl cíp závoje, ale stane se to vždy k prospěšnému cíli, a nikdy k uspokojení marné zvědavosti. Tato úloha nemůže tedy svěřena býti každému duchu, poněvadž jsou duchové, kteří neznají budoucnosti lépe než lidé, nýbrž některým duchům k tomu dosti pokročilým. Musí se též poznamenati, že zjevení toho druhu se udělují vždy samovolně a nikdy nebo alespoň málo kdy jako odpověď na danou otázku.

5. Tato úloha může též udělena býti jistým lidem na tento způsob.

Komu jest svěřena péče zjeviti tajnou věc, může o ní obdržeti nevědomě vnuknutí od duchů, kteří ji znají, a pak ji přenáší mechanicky, aniž by si to mohl vysvětliti. Víme ostatně, že duše se buď ve snu nebo v bdícím stavu, v rozdílení druhého zraku osvobodí, a že pak má ve větším nebo v menším stupni schopnosti ducha svobodného. Když jest to pokročilý duch, když obdržel mimo toho, jako proroci, k tomu skutku zvláštní seslání, užívá v okamžicích osvobození duše schopnosti, obejmouti sám od sebe více nebo méně rozsáhlé období, a vidí události toho období jako přítomné. Pak může je zjeviti hned nebo zachovati o nich paměť až k svému probuzení. Když ty příběhy mají zůstatí tajné, ztrati o nich paměť nebo mu zůstane o nich jen nejistý pojem, nedostatečný, aby je tajil pudně.

6. Takto se vidí, jak se ta schopnost prozřetelně rozvinuje v jistých okolnostech, v hrozícím nebezpečí, při velikých pohromách, ve zbouření, a jak měly pronásledované sekty četné jas-

novidce; tak se to též děje, že velcí vůdcové pokračují odhodlaně proti nepříteli s jistotou vítězství, tak pokračují veleduchové, jako ku příkladu Krištof Kolumbus, k cíli; předpovídají takřka okamžení, kdy jej dosáhnou, poněvadž viděli tento cíl, jenž není neznámým jejich duchu.

Dar prorokování není více nadpřirozený, jako mnoho jiných zjevů; zakládá se na vlastnostech duše a na zákoně poměrů viditelného světa s neviditelným světem, které nám oznámí přichází Spiritismus.

Tato nauka o předvidění nerozlišuje snad všechny případy na svrchovaný způsob, jenž může zjevení budoucnosti představovati, avšak nedá se neuznávat, že klade k tomu základní zásadu.

7. Často vidí osoby, schopnosti předvidění obdařené, v stavu vytržení nebo náměsíčnickém, jak se malují události jako v nějakém obraze. To by se dalo též vysvětliti světlopisem myšlenky. Když jest nějaká událost v mysli duchů, již pracují na nějakém uskutečnění, nebo v mysli lidí, jejichž skutky ji mají provolati, může tato myšlenka, procházejíc prostor jako zvuky vzduch, působiti pro vidícího obraz; ale její uskutečnění může býti součinností okolností buď urychleno neb opozděno, tedy vidí tu věc, ale nemůže ustanoviti čas, kdy nastane. Někdy není tato myšlenka leč nějaký úmysl, nějaká žádost, jež nemohou míti následků; odtud přicházejí četné bludy, ohledně skutku a času ve vidění. (Hl. XIV., č. 13. a. n.)

8. Abychom pochopili spirituální věci, to jest: abychom si o nich učinili tak pravý pojem, jako jest ten, jež si činíme o krajině, která jest před naším zrakem, k tomu nám schází potřebný smysl, aby pochopil účinky světla, barvy a vidění bez makání. Též toho nedosáhneme, leč namáháním obraznosti pomocí příkladů čerpaných ve věcech, které známe. Avšak hmotné věci nemohou dát než velmi nedokonalého pojmu o spirituálních věcech, proto se nemají bráti tato přirovnání doslovně, a nemá se ku příkladu věřiti, že rozsáhlost pozorujících schopností duchů závisí od jejich skutečného povýšení a že jest třeba, aby byli nahore nebo nad mraky, aby obejmuli čas a prostor.

Tato schopnost jest spojena se stavem spiritualisace (zduševnění), nebo když chcete, dematerialisace (odhmotnění), to jest, že spiritualisace působí skutek, jenž se dá, ačkoliv velmi nedoko-

nale, přirovnati k tomu společného vidění člověka, který jest nahoře. Toto přirovnání mělo ten pouhý cíl, ukázati, že příběhy, které jsou pro jedny v budoucnosti, jsou v přítomnosti pro druhé, a že tak mohou předpověděny býti, co neznamená, že by se měly uskutečniti na tentýž způsob. Duch se nemusí přenášeti na nějaké místo v prostoru, aby použil té schopnosti; kdo se nalézá na zemi vedle nás, může ji míti ve své celosti tak dobře, jako kdyby byl tisíc mil vzdálen, kdežto my nevidíme ničeho nad svým viditelným obzorem. Poněvadž se zrak nevykonává u duchů na tentýž způsob ani těmito živly jako u člověka; jest jejich viditelný obzor zcela jiný, vlastně k tomu nám schází smysl k pochopení. Duch jest vedle vtěleného, jako vidící vedle slepého.

9. Musíme si ostatně představovati, že se tato schopnost neobmezuje na pouhou vzdálenost, nýbrž že obsahuje v sobě pronikavost všech věcí; to jest, opakujeme to, vlastnost, jež jest spojena a přiměřena stavu odhmotnění. Tato schopnost zahyne při vtělení, avšak není úplně zničena, neboť duše není tak uzavřena v těle jako ve škatulce. Vtělený duch ji má, ačkoliv vždy v menším stupni, než když jest docela osvobozen; on dává jistým lidem mocnou pronikavost, jež jiným schází docela, větší důkladnost při morálním pohledu a lehčí pochopení nehmotných věcí.

Vtělený duch nejen že pozoruje, nýbrž i vzpomíná si na to, co viděl v stavu ducha, a to upamatování jest jako obraz, který se v jeho myšlence utvoří. Ve vtělení vidí, ale nejistě a jako skrze závoj; v stavu svobody vidí a pochopuje jasně. Zásada zraku není pak mimo něho, nýbrž v něm, proto nepotřebuje našeho zevního světla. Morálním rozvinutím rozširuje se obor myšlének a pochopitelnosti, postupným odhmotněním perispritu očisťuje se tento od hrubých živlů, jež překážely jemnosti pozorování, z čeho se lehce dá pochopiti, že rozsáhlost všech schopností pokračuje s pokrokem ducha.

10. Jest to stupeň rozsáhlosti schopností ducha, jenž ho činí ve vtělení více nebo méně schopným k pochopení spirituelních věcí. Tato schopnost jest však vždy nutný následek rozvinutí intelligence, obyčejná věda ji neuděluje; proto vidíme lidi veliké vědomosti mající tak slepé pro spirituelní věci, jak jsou jiní pro hmotné věci; ony se jim protíví, poněvadž jich nepochopují; to přichází od

toho, že se jejich pokrok z toho ohledu ještě nevyplnil, kdežto vidíme osoby obyčejného vzdělání a rozumu, s jakou lehkostí se jich ujímají, co dokazuje, že měly o tom předcházející tušení. Jest u nich zpátečné upamatování na to, co viděly nebo věděly, buď v stavu putování, nebo v jejich předcházejících existencích, jako jiní lidé mají intuici (tušení) o řečech a o vědách, jež byli znali.

11. Co se týče budoucnosti spiritismu, jsou duchové, jak to víme, jednohlasného tvrzení ohledně jeho brzkého vítězství, navzdor překážkám, jež se mu kladou. Toto předvidění jest jim snadné, především že jeho rozšíření jest jejich osobním dílem, proto že přispívají k pohybu nebo jej řídí, vědí následovně, co mají činiti; za druhé, dostačuje jim obejmouti období krátkého trvání, a v tom období vidí na jeho dráze mocné pomůcky, jež mu Bůh vzbudí, a které nebudou váhati, se ukázati.

Ať se spirité přenesou, aniž by byli nevtělenými duchy, o třicet let do budoucnosti, do středu pokolení, které nastává, odtud ať pozorují, co se nyní děje, ať následují jeho pokračující pochod, a uhlídají, že se nadarmo namáhají ti, kteří miní povolání býti, ho převrátiti, budou viděti, jak zmizí pozněhla z divadla vedle stromu, jenž roste, a jehož kořeny se rozšiřují každého dne dále.

12. Obyčejné případy soukromého života jsou nejčastěji následek způsobu jednání jednoho každého. Jeden zvítězí dle svých schopností, dle své zručnosti, dle své vytrvalosti, moudrosti a ráznosti, kdežto jiný propadne pro svou nedbalost, *tak že se dá říci, že jest každý tvůrce své vlastní budoucnosti, jež není nikdy podrobena slepé náhodě, neodvislé od jeho osobnosti. Když známe povahu jednotlivce, můžeme lehko předpověděti, jaký osud ho očekává na dráze, ku které se obrací.*

13. Události, jež týkají se všeobecných zájmů člověčenstva, řídí prozřetelnost. Když nějaká věc jest v úmyslu božím, musí se vyplnit na každý pád, buď tím nebo jiným prostředkem. Lidé přispívají k jejímu výkonu, ale nikdo není nepohřešitelným, sice by byl Bůh odvislým od svých tvorů. Když někdo máje vykonati nějakou úlohu, poklesne, uloží se jinému. Není žádné fatální (osudné) úlohy; člověk jest vždy volným tu vykonati, jež mu jest svěřena, a kterou dobrovolně převzal; když ji nevykoná, ztrácí toho zásluhu, a uvaluje na sebe odpovědnost za opoždění, jež může nastati jeho

nedbalostí nebo jeho zlovolností; když nastane překážka při výkonu, může ji Bůh pouhým dechem odstraniti.

14. Konečný výsledek nějakého příběhu může tedy býti jistý, poněvadž jest v úmyslech Božích; avšak poněvadž podrobnosti a způsob výkonu jsou podrobny okolnostem a svobodné vůli lidí, mohou býti cesty a prostředky eventuelní (případně možné). Duchové mohou nám oznámiti celek, když jest to prospěšno, abychom to věděli, ale aby naznačili místo a čas, musili by předvídati úmysl, jež si předsevezme ta neb ona osoba; když tedy ten úmysl není ještě v její mysli, může dle toho, jaký jest, vykonání buď urychlití nebo prodloužití, vedlejší prostředky činnosti změnití, ačkoliv předce přichází k tomu samému cíli. Tak mohou ku příkladu duchové dle všech okolností předvědět, že se vojna více neb méně přibližuje, že jest nevyhnutelnou, aniž by mohli předpovědět den, kdy započne, ani podrobné příběhy, které mohou vůli lidskou změněny býti.

15. Pro určení časů budoucích událostí jest krom toho třeba, bráti ohled na jednu okolnost, jež jest spojena s přirozeností samých duchů.

Čas jako prostor nedá se naznačiti než pomocí porovnávajících věcí nebo znaků, jež ho rozdělují na období, která se dají sčítati. Na zemi naznačuje se přirozené rozdělení času na dny a na léta východem a západem slunce a trváním pohybu kroužení země (okolo slunce). Míra času musí se měnití dle světů, poněvadž jsou astronomická období rozličná; tak má ku př. den v jupiteru deset našich hodin a rok skoro dvanáct vezdejších let.

Jest tedy rozličný způsob počítání času na každém světě, dle jakosti astrálního oběhu, jenž se tam děje; to by již byla obtíž pro udání času pro duchy, kteří by neznali naší země. Ale mimo světů není jiných prostředků k ocenění času. *Pro ducha v prostoru není ani východu ani západu slunce, již naznačují dny, ani oběhu, naznačujícího léta, není tam proň než nekonečné trvání, a nekonečný prostor.* (Hl. VI. č. 1. a. n.)

Ten tedy, kdož by nikdy nebyl přišel na naši zemi, neměl by žádné vědomosti o našich počtech, jež by mu byly ostatně zcela zbytečnými. Ještě více: ten, kdož by nebyl vtělen na žádném světě, neměl by žádné znalosti o rozdělení času. Když cizí duch přichází

se zjevití na naši zemi, nelze mu naznačiti čas událostí, leč když se obeznámí s našimi obyčejí, co jest bezpochyby v jeho moci, co však nejčastěji nepovažuje za prospěšné učiniti.

16. Duchové, z kterých sestává neviditelné obyvatelstvo naší zeměkoule, kde již žili, a kde pokračují uprostřed nás, znají arci naše obyčejí, o kterých přenášejí paměť do stavu putování. Oni by mohly následovně lehčeji naznačiti dobu budoucích událostí, kdyby je znali; avšak krom toho, že jim to není vždy dovoleno, překáží se jim v tom z té příčiny, že *podobné okolnosti jsou závislé na svobodné vůli a na případném rozhodnutí člověka, určitý čas nenastane skutečně než tehdy, když se příběh uskuteční.*

To jest příčina, proč obšírné předpovědi nepodávají jistoty a nemají býti přijaty, leč jako pravděpodobnosti i tenkrát, když by nenesly v sobě odznak zákonitého podezření. Skutečně moudří duchové nepředpovídají tedy věci nikdy na určitou dobu; oni se obmezují na to, nám předpověděti počátek věci, jenž nám jest prospěšný věděti. *Na tom státi, abychom obdrželi přesných podrobností, jest vydávati se do rukou lehkomyšlných duchů, již předpovídají všecko, co chcete, aniž by se starali o pravdu a bavi se strachem a oklamáním, jež způsobili.*

17. Forma, již se až posaváde skoro všeobecně užívalo u předpovědi, činí z nich pravé hádanky, často nerozluštitelné. Tato tajemná kabalistická forma, od které nám Nostradamus jest nej-dokonalejším vzorem, dává jim jistou šalbu v očích lidu, jenž jim připisuje tím větší cenu, čím více jsou nepochopitelnými. Pro svůj dvojjmysl dají se velmi rozličně vykládati, na ten způsob, že dle smyslu, jenž se jistým jinotajným slovům připisuje, na jaký způsob se rozlušťuje zapletený uzel podání, a s nějakou dobrovolností se tu nalezne všecko, co se chce.

Buď tomu jakkoliv, nedá se neuznávat, že některé předpovědi mají vážnou povahu a že svou pravdivostí otrásají. Jest to pravdě podobno, že tato zahalená forma měla svou příčinu i též nutnost býti.

Dnešního dne nejsou okolnosti tytéž; kladnost (positivismus) století by se neuspokojila se sibylinskou řečí. Předpovědi za našich časů nemají více těchto cizích forem; ty, které činí duchové, nemají nic tajemného; mluví řečí, jako každý jiný, jak by to učinili za svého živobytí, poněvadž nepřestali přináležeti k člověčenstvu; oni

nám předpovídají osobní i obecné budoucí věci, když nám to může prospěšným býti v poměru své schopnosti, již jsou obdařeni, jak by to učinili rádci nebo přátelé. Jejich předpovědi jsou spíše ponaučení, jež neodbírají svobodné vůli, než prorokování ve vlastním smyslu, která by obsahovala v sobě svrchovanou osudnost. Jejich mínění jest ostatně skoro vždy odůvodněno, poněvadž nechťi, aby člověk zničil svůj rozum slepou vírou, co dovoluje oceniti jejich pravdivost.

18. Nynější člověčenstvo má též své proroky; více než jeden spisovatel, básník, učenec, dějepisec nebo mudrc předtušili ve svých spisech budoucí pochod věcí, jež vidíme se nyní uskutečňovati. Tato schopnost závisí často bezpochyby od dokonalosti rozsudnosti, jež odvozuje důsledné následky přítomnosti, ale často jest též následek obzvláštní nevědomé jasnovidnosti nebo cizího vnuknutí. Co tito lidé činili za svého živobytí, to mohou tím více a s větší dokonalostí činiti v stavu ducha, tehdy, když spirituální zrak není více od hmoty zatemněn.

Hlava XVII.

Evangelické předpovědi.

- a) *Nikdo není prorokem ve své vlasti.* b) *Smrt a trápení Ježíše.* c) *Pronásledování apoštolů.* d) *Nekající města.* e) *Zrušení chrámu a Jeruzaléma.* f) *Zlořečení farizeům.* g) *Slova má nezahynou.* h) *Úhelní kámen.* i) *Podobenství o zločinných vinařích.* k) *Jeden ovčinec a jeden pastýř.* l) *Příchod Eliáše.* m) *Přislíbení utěšitele.* n) *Druhé přišší Kristovo.* o) *Předcházející znamení.* p) *Vaši synové i vaše dcery budou prorokovati.* q) *Poslední soud.*

a) **Nikdo není prorokem ve své vlasti.**

Viz: Matouš k. 13., v. 54.—58. Ježíš vyřknul tu pravdu, jež platí pro všechny časy. Každý člověk jsa vychován ve středu jiných osob, byť by i sebe lepší nadání a schopnosti měl, nebývá od těchto oceněn, poněvadž svým každodenním stýkáním se s nimi sevšedněl. Narodil-li se nějaký učenec neb básník na vesnici a uplatnil-li tam své vlohy vrozené? Zajisté nikoliv! Sourozenci jeho neocení a neuvěří jemu proto, že jej viděli mezi sebou vyrůstat, že znali jeho povahu, jeho slabé lidské stránky. Proto musel Kristus do ciziny — a proto musí každý do krajů cizích, mezi lid, kde málo znám, poněvadž lidstvo náchylné jest uvěřiti každému, jen ne tomu, kdo s ním pod jednou střechou obývá.

b) Smrt a trápení Ježíše.

Kapitoly a verše následující označují nám zřetelně a jasně, že Kristus věděl a znal čas i způsob smrti a utrpení svého. Luk. k. 9., v. 44.—45. Mat. k. 13., v. 21., k. 17., v. 21.—22., k. 20., v. 17.—19. Luk. k. 18., v. 31.—34. Mat. k. 25., v. 1.—5. Luk. k. 23., v. 31.—32. Otázkou však zůstává, jak trpěl Ježíš? Jako člověk nebo jako velduch? Cítil bolesti skutečné, jako každý jiný hříšný člověk aneb jako velduch ovládal zákony nižší přírody a tím i zákon citlivosti, neb pocífování bolesti? Řekneme-li, že trpěl jako člověk hříšný, zda nebude to snižování jeho božské přirozenosti? Řekneme-li, že netrpěl a necítil bolesti fysických (hmotných), zda neurazí se mnčí a nebudou považovati celý tento děj za dobře sehranou komedii? Však snažme se alespoň částečně tuto zahadu objasniti. Co je cit? Vlastnost duše — duše cítí a ne tělo. Čím vyspělejší duše, tím vyspělejší i cit, avšak cit duše není fysická bolest, pocífování jest jen přenosem dojmu; poručme dojmu, aby nepřinášel pocity, a žádná fysická bolest nedotkne se více duševní bytosti, cit však zůstane přec jí vlastní vlastností. Tento rozkaz udělití může každá duše, která sama sebe ovládati umí, a činí tak mocnou svojí vůli; vůle jest pánem, city a dojmy pouhými služebníky. Kristus, který zajisté vládl všemocnou vůli, vládl též svými pocity a dojmy a mohl proto umrtviti cit fysických bolestí a nemusel jich pocífovati. Chceme-li však jen částečně pochopit, zda skutečně trpěl a v jakém směru, sledujme život a smrt mučedníků a svatých, s jakou radostí a veselice se mnohdy umírali, zda byla jim smrt bolestnou nebo radostnou?

c) Pronásledování apoštolů.

Kristus byv sám pronásledován, věděl a znal též, že všichni ti, již jej pronásledovati budou, budou též pronásledováni, proto předpověděl jim (viz Jan k. 16., v. 1.—4., k. 21., v. 18.—19. Luk. k. 21., v. 16.—19.) toto: By od světa nic dobrého neočekávali a k utrpení vždy připraveni byli. Neb tak již jest běh časného pomíjivého života, že každý, kdo v pravdě dobro přináší bývá

zneuznán a kaceřován, proto neočekávejtež nic dobrého ani vy, již v naukách duchovních chcete jej životem svým následovat, neb dokud neuhodila na orloji té které oběžnice hodina určená k jejímu pokroku, dotud bude míti zlo nad námi převahu.

d) Nekající města.

Však běda městům a běda lidstvu, kterému zjevována byla pravda ryzá a nebyla přijata. Běda vám spirité, jestliže zvěstují vám poslanci Boží čisté učení ducha pravdy a vy zůstáváte ve starém hříchu; běda těm, jimž snažíte se pravdu zjevnou a pochopitelnou učiniti a oni se vám posmívají. Neb rychle přijde den neočekávaný — převrat nastane a strašně budou želet a pykat ti, kteří poznají, čeho zanedbali. (Mat. k. 9., v. 20.—24.)

e) Zrušení chrámu a Jeruzaléma.

V kapitole Mat. 24., v. 1.—2. Luk. 19., v. 41.—44., k. 18. v. 33.—35., k. 21., v. 20.—24., dále k. 23., v. 27.—31. předpovídá Ježíš vše, co stihnouti má národ Izraelský a posvátný jich Jeruzalém i s nádhernou budovou chrámovou, a co také až do nejmenších podrobností se stalo. Však vše, co tuto praveno, platí též časům přítomným i budoucím a doslova splní se věci ty, jež předpověděny ve zjevení sv. Jana o šelmě a draku, o chrámu, a městu tom velikém, jež máti smilstva a nepravosti se nazývá.

f) Zlořečení farizeům.

Běda vám, farizeové a zákonníci, pokrytci! volá sv. Jan Kř. (Mat. k. 3., v. 7.—10., k. 22., v. 13.—36.) Klíče jste vzali a jiným přístupu nedovolujete, běda vám vy, jež vědomě lež kázete, lid v temnotě a bludu udržujete, poplatky vybíráte a za dlouhá modlení majetek chudých pojídáte. Vám platí tato slova, ať k jakému-koliv náboženství neb církvi přináležíte, běda vám všem, jestliže jiným kázete evangelium lásky a sami tak nežijete — běda vám!

g) Slova má nezahynou.

Ježíš zvěstoval světu pravdu. (Mat. k. 15., v. 12.—14., k. 24., v. 25.) Pravda jsouc jen jedna jediná nezanikne nikdy a nemůže zaniknouti. Lidstvo přijavši pravdu, nemohlo jejího jasu snést a proto přiodělo ji šatem obřadnickým dle pojmu svých smyslů a tak povstaly různé sekty a náboženské církve, jež hlásí se ve svém základě všechny ku Kristu, jako k svému zakladateli, avšak navzájem se potírají a prou mezi sebou, neplníce takto jediného jeho rozkazu, zákona lásky. Všecky tyto přidané formy a obřady církevní časem pomínou, ale zákony lásky, kterým Kristus učil, budou trvati věčně a nikdy nepomínou.

h) Úhelní kámen.

Učení toto učiněno kamenem úhelním (viz: Mat. k. 21., v. 42.—46.) to jest kamenem upevnění nové budovy víry, vystavené na zříceninách staré, poněvadž zákonníci a farizeové zavrhli toto učení a neplní je skutky svými a životem, setře je tak, jako setřel všechny ty, již znetvořili smysl jeho slov ku prospěchu své ctižádosti.

i) Podobenství o zločinných vinařích.

Hospodář vinice jest Bůh, vinice, zákon jest zachovávatí, vinaři, kněží a služebníci církevní, jimž poručeno, nad zákonem bdíti, jej plniti a pěstiti. Služebníky, které posílal a posílá, byli proroci a konečně jeho syn (viz: Mat. k. 21., v. 33.—41., Luk. k. 20., v. 9.—20.) Kristus, kteříž přicházeli připomenout vinařům jejich povinností a proto byli zmordováni. Co stane se nevěrným vinařům?

Pán vinice (Bůh) odejme jim vinici, odejme jim dary ducha, a tím i práva slouti jeho služebníky, knězi, vinaři a dá je chudým, t. j. prostému, avšak mravnému lidu, jenž lépe bude hospodařiti na této vinici. Ptejme se, kam dospěli vinaři s vinicí Páně dnes po 2000 letech, vidíme, že padli na kámen úrazu a roztržili se, dnes

čítá se ku 300 různých církví a sekt náboženských, každá sama o sobě hlásá, že je jedine pravou, na úkor druhé, nevěra se zmáhá a roste vřichledě, důkaz to, že nejsou budovy náboženských církví založeny na jediném kamenu úhelném, ale mimo něho, že neplní zákon lásky Kristem určený, ale sejí símě nsvornosti mezi sebe a mezi lid. Běda vám vinaři, již osvojili jste si vinici násilím, den odplaty již se blíží, a den soudu nastává.

k) Jediné stádo a jediný pastýř.

Z tohoto choasu nazorů vědeckých a náboženských vzejiti má jedno stádo a jeden pastýř. (Jan k. 10., v. 16.) Ač věc zdá se býti nemožnou, tak přec blížíme se k době, kdy tak státi se má a musí; pohleďte kol sebe a spatříte, jak poznenáhla nastává mezi-národní obchodní spojení, jak druží se k sobě živly stejnorodé, a tak stane se jednou na poli náboženském, církve a sekty, jež lpí na svých dogmatech, vymizejí nejdříve, neb budou nejvíce ze lži osvědčeny; ty, jenž duchovnějsími se přetvoří, odloží ze sebe ještě onu částku, jež nazývá se ustanovení lidská a duch Boží sjednotí je navzájem. Úkol největší připadá vám spirité a vaší nauce, proto přišel spiritismus, aby pokořil hrdé nevěrce a dokázal jim, že jest duchovní věčný život, proto přišel, aby odejmul vinici zločinným vinařům a předal ji prostému, neučenému, *ale lidu dobré vůle, proto vzhůru dělníci vyvolení na vinici Páně, shromáždějte se pod praporem jednotného vyznání víry, jednotného zákona lásky a brány pekelné nepřemohou vás, neb jeden pastýř shromážděje vás a jeden vůdce nad vámi bdí.*

l) Příchod Eliáše.

Eliáš zrodil se před příchodem Krista na svět a jeho duch obýval tělo Jana Křtitele. (Mat. k. 17., v. 10.—13.) Jest to jeden z nezvratných důkazů o znovuzrození ducha i pokročilého do lidského těla; tak dělo se, tak děje se a diti se bude i dále, jest to jeden ze zákonů věčných, nezměnitelných a v každé době platných.

m) Přislíbení utěšitele.

Kdo má být tento předpověděný vyslanec? Má to býti osoba, duch, bytost ojedinelá? Ne? Duchové dobří, řídící se rozkazem vyšším, přicházejí, aby odkrývali stará tajemství, aby osvětlovali během tisíciletí zatměné pravdy, přicházejí sami, vynašli si novou nauku, nauku duchovní, *spiritismus*; nauka tato není dílem lidí, jest dílem světa neznámého; dílem duchů samých, nikdo nemůže se z lidí chlubit, že ji založil. Proto zaslíbený utěšitel (Jan k. 14., v. 15.—26., k. 16., v. 7.—14.) přechází celým světem a hlásá mir, bratrství, svornost a rovnost všem.

n) Druhé příští Kristovo.

Spiritismus je předchůdcem pravdy, tak jako Jan Křtitel byl předchůdcem Krista. Kristus přichází po něm znovu na tento svět, ale ne jako člověk, by znovu kázal učení nové, nýbrž jako duchová podstata obživující vesmír. Jeho učení zneuznané, nepoznané a padělané přichází ku pravému naplnění skutkem, poznání jeho pravé podstaty — jeho oslavení se blíží. — Velikáni světa, jež jako hvězdy lidstvu svítí, se zatmí, padati budou s výše slávy své (z nebe) před mocným světlem duchovního slunce, jež v celém světě pomoci spiritismu bude rozsvíceno a ku oslavení jediného mistra Ježíše Krista slouží. (Viz: Mat. k. 16., v. 24.—28., Mar. k. 14., v. 60.—63.)

Duchové ve spiritismu se projevující přicházejí jako poslové s troubou, zvěstující poslední den životu starému a příchod života nového, věčného.

o) Předcházející znamení.

Předcházející znamení jsou zde; ohavnost spuštění na místě božím, smilstvo, nečistota, chlípnost, sobectví, závist, ctižádost, pýcha atd. rozmohly se následkem nemravného příkladu těch, již

určení ku hlásání pravdy Boží. Srdce člověka, tento chrám božství, stal se rejdištěm duchů zlých, ohavnost a nepravost usadila se tam, kde trůniti má láska a pravda, ozařující světlem míru ztýrané duše. Předpovězené proroctví (Mat. k. 24, v. 6.—38., Mar. k. 13, v. 12.—13.) splněno doslova; každý kdo má zrak vidí, že nemůže, to takto jíti dále, že musí přijít změna. Všeobecná nespokojenost hárající lidstvem, jest důkazem bližící se bouře, děsné a hrozné — avšak poslední.

p) Synové vaši a dcery vaše prorokovati budou.

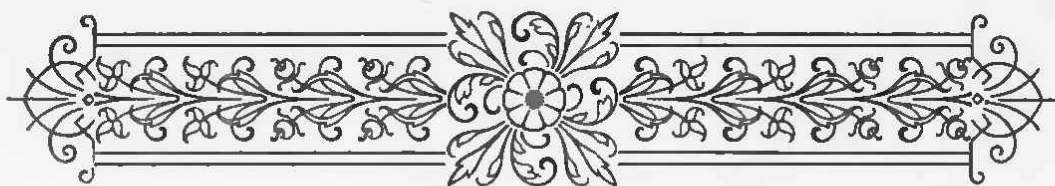
V posledních dnech, pravi Hospodin, vyleji ducha svého na všelijaké tělo, a prorokovati budou synové vaši a dcery vaše, mládenci vaši vidění vidati budou a starci sny miti budou. V těch dnech vyleji ducha svého na služebníky i na služebnice své a budou prorokovati. (Skutk. apošt. k. 2., v. 17.—18., Joel. k. 2., v. 28.—29.)

Vizte sdělování se duchů spiritickými mediemi, zda není to předpovězené seslání ducha pravdy, vylití Ducha Božího? Což neprorokují vám sdělivši se bytosti všechny věci příští, nejsou to vše zjevy naznačené novými jmény, somnambulismus, magnetismus, zkoumejte jich, pátrejte a pracujte, jest to přirozené rozšíření mediumity, jež jeví se v každém stáří za našich dnů pod vlivem duchů, neb bez duchovního účinku nebylo by žádného zjevení a žádné mediumity vůbec.

q) Poslední soud.

Stojíme v době přechodné. Vyvinutý rozum lidský neuspokojuje se více pouhým slovem věř! Proto přišlo zjevení spiritistické, aby základy víry upevněny byly na důkazech a přesvědčeních. Zjevivši se pravda, pochopená rozumem a dotvrzená četnými zjevy, odsuzuje všechny ty domýšlivé, hrdé a privilegované ze lží a bludů, umlčuje je a přivádí ku poznání jejich nevědomosti. Běda těm, kdož touto pravdou pohrdají, jí se štítí a nechtí ji poznati, ti

souzení jsou k ústupu na světy nižší a méně pokročilé, kam budou se muset po své smrti přestěhovati, by nerušili soulad těch, jež k sobě pojí vzájemná láska a touha po dobru. Vše co z látky — z hmoty — stvořeno, má své základní tři body, počátek, vrchol a konec vývinu, vše co bylo stvořeno a vzniklo, má též znak smrti, zániku ve své skrání. Každá přechodná doba jest posledním soudem pro pokolení to, které v ní žije. Každé zániknutí planety, ku svému vrcholu pokroku dospělé, jest koncem světa v přirozeném smyslu, v tomto bodu proměny nenalézá se ještě tento svět, neb stojíme pouze v době přechodné, pokolení, jež jej nyní obývají, vymřou, a jich místo zaujme pokolení jiné. To nestane se náhle, ale zvolna a klidným vývojem duchovních věd, pro zatvrzelce a nevěrce bude to však posledním soudem.

Hlava XVIII.

Časy přišly.

Znamení časů. — Nové pokolení.

1. Časy od Boha ustanovené přišly, praví se ze všech stran, kdy se splní veliké události pro znovuzrození člověčenstva určené. V jakém smyslu mají se vyrozumívati tato prorocká slova? Pro nevěřící nemají žádné vážnosti; v jich očích jest to výraz dětinské víry bez základu; pro větší díl věřících mají v sobě něco tajemného a nadpřirozeného, co se jim zdá býti předchůdcem zničení přirozených zákonů. Obojí tento výklad je stejně nepravým; první, protože obsahuje v sobě popírání Prozřetelnosti, druhý, protože tato slova neoznamují převrat přirozených zákonů, nýbrž jejich naplnění.

2. Všecko jest ve stvoření harmonie, ve všem zjevuje se prozřetelnost, musíme tedy především odstraniti každou myšlenku marnivou, jež se nesrovnává s Boží moudrostí; za druhé, když jest doba naznačená ku splnění jistých věcí, tak se tak děje, že mají příčinu zde býti při pokroku celku.

Toto předpokládajíce řekneme, že naše zeměkoule, jako všecko co jest, jest podrobena zákonu pokroku. Ona pokračuje fysicky přeměnou živelů, z kterých sestává, a mravně očistěním duchů vtělených i nevtělených, kteří ji obývají. Tento dvojí pokrok pokračuje zároveň spolu, neb zdokonalení planety jest v poměru se zdokonalením obyvatelstva. Zeměkoule podrobila se hmotným přeměnám od vědy dokázaným, které ji učinily poznenáhla oby-

dlitelnou pro bytosti více a více dokonalejší; morálně pokračuje člověčenstvo rozvinutím rozumu, mravního smyslu a ušlechtním mravů. Zároveň jak se stává pokrok země pod vládou hmotných živlů, přispívají k tomu též lidé namáháním své intelligence; oni učiní nezdravé krajiny zdravými, opravují obchodní dráhy a dělají zemi plodnější.

Ten dvojitý pokrok plní se dvojitým způsobem, z nichž jest jeden zdlouhavý, postupný a necitelný, druhý pak děje se více náhlými změnami, a u každé nastane rychlejší pohyb, který naznačuje výraznými znaky pokročující období člověčenstva. Tyto pohyby jsou jistým způsobem ve svém celku osudné, poněvadž jsou řízeny zákony podobnými těm, jež se dějí u pučení, u vzrůstu a při uzrání bylin. Proto jest pokračující pohyb někdy částečný, to jest: obmezený na jedno plémě neb na jeden národ, jindy pak všeobecný.

Pokrok člověčenstva se tedy uskuteční následkem zákona; poněvadž jsou všechny přirozené zákony věčný skutek božské moudrosti a vševědoucnosti, jest všecko to, co jest skutek zákonů, následek vůle Boží, ne vůle nahodilé a marnivé, nýbrž vůle nezměnitelné. Když tedy člověčenstvo jest zralé, pokročiti o stupeň, může se říci, že časy od Boha naznačené přišly, jak se též může v některé části roku říci, že přišla pro uzrání ovoce a pro žně.

3. Ačkoliv pokračující vzdělání člověčenstva jest nevyhnutelné, poněvadž jest v přírodě, nenásleduje z toho, že by při tom Bůh byl lhostejným, a že by byl po vyrčení tvůrčích zákonů byl nečinným, ponechávaje všechny věci jíti samy sebou. Jeho zákony jsou bez pochyby věčné a nezměnitelné; avšak poněvadž jest jeho vůle sama v sobě věčná a stálá, a že jeho myšlenka obživuje všechny věci bez přestání, jest jeho myšlenka, která všecko proniká, inteligentní a věčná mocnost, která udržuje všecko v harmonii. Kdyby tato myšlenka přestala jen jediného okamžení působiti, byl by vesmír jako hodiny bez řídicího kývadla. Bůh bdí tedy neustále nad výkonem svých zákonů, a duchové, kteří naplňují prostor, jsou jeho služebníci, jimž jsou uloženy podrobnosti dle stupně jejich pokroku a jim udělených mocí.

4. Vesmír jest ohromná strojirna, řízená počtem neméně nesčíslných intelligencí, nesmírná to vláda, kde každá inteligentní bytost má svůj podíl činnosti pod okem svrchovaného

Pána, jehož jediná vůle všechno udržuje v jednotě. Pod vládou této nesmírné řídicí moci se vše pohybuje, vše působí v dokonalém pořádku; to, co se nám zdá býti nepořádkem, jsou částečné, osamotnělé pohyby, jež se nám zdají býti nepravidelné jen proto, že náš zrak jest obmezen. Kdybychom mohli obejmouti celek, viděli bychom, že tyto nepravidelnosti nejsou než zdánlivé a že souhlasí s ním.

5. Člověčenstvo vykonalo do dnešního dne nepopíratelné pokroky; lidé dosáhli svým rozumem výsledky, jichž z ohledu na vědy, umění a hmotný blahobyť nikdy ještě nedosáhli; zbývá jim ještě uskutečniti nesmírný pokrok, totiž ten, aby panovala mezi nimi láska, bratrství a nerozdílnost, aby si zabezpečili duchovní blahobyť. Toto by nedosáhli nějakou církví, ani svými zastaralými ústavami, zbytky starověku, jež byly dobré svým časem a dostačovaly pro přechodní stav, jež by ale byly, dávše co mohly, dnešního dne překážkou v pokroku. Lidé potřebují nejen rozvinutí rozumu, nýbrž a to hlavně povznesení citů, a proto se musí zničiti všechno, co by mohlo v nich vzbuditi sobectví a pýchu.

To jest to období, do kterého mají budoucně vstoupiti a které má naznačiti jednu z hlavních změn člověčenstva. Tato změna, jež se právě nyní děje, jest nutný doplněk jinošství; mohla tedy předvídána a předpověděna býti, a proto se praví, *že časy, od Boha naznačené, přišly.*

6. V tomto čase nejedná se o částečné změně, obmezené na jednu krajinu, na jeden národ, na jedno pokolení; jest to všeobecný pohyb, jenž se děje v smyslu morálního pokroku. Nový pořádek věcí hledí se uskutečniti, a lidé, kteří se tomu nejvíce protiví, pracují na něm bez svého vědomí; budoucí pokolení, osvobozeno jsouc od předsudků starého názoru a složeno jsouc z více očištěných živlů, bude oživeno docela jinými ideami a pocity, než nynější pokolení, které odchází s obrovskou rychlostí. Starý svět vymře a bude žiti v dějepisu, jako žijí nyní časy středověku se svými barbarskými obyčejí a se svými pověrečnými náhledy.

Ostatně ví každý, jak mnoho jest při nynějším pořádku věcí ještě k napravení; když jest vyčerpán hmotný blahobyť, jenž jest plodem intelligence, přichází člověk k poznání, že doplňkem toho blahobytu nemůže býti než morální vzdělání. Čím více pokračuje,

tím více cítí, co ještě zchází, aniž by to mohl zřetelně naznačiti; jest to skutek vnitřní práce, která se děje pro znovuzrození; má žádosti, očekávání, jež jsou takřka předtuchou lepšího stavu.

7. Avšak tak radikální změna, jaká jest ta, která se připravuje, nemůže se uskutečniti bez pohybu; při tom jest boj ideí. Z toho boje nastanou nutně časně zmatky, pokud nenastane rovnováha. Z boje ideí tedy povstanou oznámené veliké události a ne z povodní neb z pouhých hmotných pohrom. Všeobecné pohromy byly následek stavu tvoření se země. Dnešního dne není to více vlnění tvořící se země, jež lidstvem víří, nýbrž nové tvořící se idee a názory.

8. Když země přešla již svou tvůrčí periodu, jest předce podrobená jistým převratům, jejichž příčiny jsou z vědeckého pohledu vysvětleny v následujícím ponaučení, daném od dvou vyšších duchův.¹⁾

»Každé nebeské těleso podléhá kromobyčejným zákonům, jež řídí rozdělení dnů a nocí, částí roku atd., převratům, které požadují tisíce staletí k svému úplnému výkonu, které však dějí se s tou největší přesností, jako ty, jež denně vidíme.

Člověk žije jen nepatrnou chvíli, nepozoruje proto události jež se teprve během tisíců a tisíců let stávají skutkem, ač příčina jich dávno předem již stávala.

V téže planetární soustavě účinkují všechna tělesa, jež od ní závisejí, jedno na druhé; všechny fisické vlivy jsou nerozdílné, a není ani jednoho ze skutků, které nazýváte jménem „*velikých převratů*“, jenž by nebyl následkem spoluúčinku vlivu celé té soustavy.

Jdu ještě dále: pravím, že planetární soustavy působí jedny na druhé následkem přiblížení neb vzdálení se, jež nastává jejich přenášením se skrze miliardy soustav, z kterých sestává naše mlhavina, ano ještě dále, pravím, že naše mlhavina, která jest jako skupení ostrovů v nesmírném moři věčného prostoru, a má též pohyb svého oběhu skrze miliardy mlhavin, pocítí vliv těch, ku kterým se přibližuje.

¹⁾ Výtah z dvou komunikací daných ve společnosti Pařížské a uveřejněný v »Revue spirite« v říjnu 1868, str. 313. To jsou následky komunikací Galileia uvedených v III. hlavě a doplněk IX. hlavy o převratech zeměkoule.

Tak účinkují mlhaviny na mlhaviny, soustavy na soustavy, jako působí oběžnice na oběžnici, jako účinkují živly každé planety jedny na druhé a tak vždy dále a dále až k athomu. Odtud přicházejí místní i všeobecné převraty, které se jen proto zdají býti nepořádky, poněvadž krátkost života nedovoluje nám pozorovati leč částečné účinky.

Organická hmota nemůže se vyhnouti tomuto vlivu; převraty mohou tedy změnití tělesný stav živých bytostí a působiti u některých ty nemoce, jež zuří všeobecným způsobem u lidí; tyto nemoce jako všechny pohromy jsou pro lidský rozum pohnutkou, jež jej nutí nevyhnutelně k vyhledávání prostředků potírati a k odkrytí přirozených zákonů.

Avšak organická hmota působí ze své strany opět na ducha; ten okusí svým stykem a svým vnitřním spojením s hmotnými živly vliv, který změnití jeho předsevzetí, aniž by však mu odejmul jeho svobodnou vůli, vzbuzuje neb oslabuje jeho činnost, a tím samým přispívá k jeho rozvinutí. Jitření se, jež někdy nastane v obyvatelstvu mezi lidmi toho samého rodu, není nahodilou věcí, ani následkem nějakého rozmaru, neb má svou příčinu v přirozených zákonech. Toto bouření se, které není než neurčitá žádost, nejistá touha k něčemu lepšímu, svědčí o potřebě změny, ukazuje se z počátku nevědomky, němou činností, pak ale skutky, které přivádějí společenské převraty, které mají též své období, jako fysické převraty, neb všecko se spojuje. Kdyby váš duševní zrak nebyl obmezen hmotným závojem, viděli byste tekuté proudy, které spojují, jako tisíce nitek, duševní svět se světem hmotným.

Když se vám tedy praví, že člověčenstvo přišlo k době proměny, a že se má země povznéstí o hierarchii světů, nespatřujete v těchto slovech nic tajného, nýbrž naopak splnění jednoho z těch určitých zákonů vesmíru, o které se zlomí každá lidská zlovůle.

Arago.

9. Zajisté člověčenstvo se proměňuje, jak se již proměňovalo za jiných dob, a každá proměna jest naznačena osudnou dobou, jež jest pro pokolení lidské tím, čím jsou osudné doby vzrůstu pro jednotlivce; osudné doby často trapné i bolestné, jež odnášejí sebou pokolení s jejich zřízeními, ale které následuje vždy změna hmotného i morálního pokroku.

Pozemní člověčenstvo, jež dosáhlo jednoho z těchto období vzrůstu, jest již od století úplně v práci na té přeměně; proto lomcuje se všech stran, jsouc obětí zimničné činnosti jistého druhu, pokud se neustálí na nových základech. Kdo je pak uvidí, nalezne je změněno velmi, ve svých mravech, ve své povaze, ve svých zákonech, ve své víře, zkrátka: v celém svém společenském stavu.

Jedna věc, jež se vám bude zdáti podivná, která jest ale nicméně přísnou pravdou, jest, že okusí říše duchů, jež vás obklopuje, odraz od každého hnutí, které účinkuje na svět vtělených: pravím, že beře na něm činný podíl. To není nic překvapujícího tomu, kdo ví, že duchové působí s člověčenstvem jen jediný celek; že z něho vychází, že se tam musí vrátiti. Jest to tedy přirozená věc, že se zajímají hnutím, jež se děje mezi lidmi. Buďte tedy jisti, že když se splňuje na zemi nějaký společenský převrat, dotýká se též neviditelného světa; všechny dobré touhy i zlé naruživosti jsou tam jako u vás vzbuzeny; nevyslovitelné jítření panuje mezi duchy, již působí ještě částku vašeho světa, a kteří očekávají okamžení opět tam vstoupiti.

K hnutí vtělených i nevtělených připojují se někdy fysické elementární převraty, poněvadž se v přírodě všecko spojuje. Tenkráte panuje dočasný všeobecný zmatek, jenž však přejde jako bouře, po které nastane opět čisté nebe, a člověčenstvo, na nových zásadách obnovené, novými ideami obdařeno jsouc, probíhati bude novou dráhu pokroku.

V tom období, jež se otvírá, uvidíte rozkvět Spiritismu, a jak ponese své ovoce. Pracujete tedy více pro budoucnost než pro přítomnost; avšak bylo za potřebí, aby tato díla byla napřed vypracována, poněvadž připravují cesty k znovuzrození sjednocením a odůvodněním víry. Blažení ti, kteří již nyní toho použijí; získají z toho tolik, a uspoří si mnohé nesnáze. *Doktor Barry.*

10. Z toho, co předchází, následuje, že nebeská tělesa vykonávají následkem svého kroužení prostorem na sebe větší neb menší vliv, dle přiblížení se a vzdálení, že tento vliv může přivésti okamžitý nesoulad do jejich elementárních součástí a proměnit poměry života jejich obyvatelů; že pravidelnost pohybů musí přivésti obdobný návrat těch samých příčin a těch samých účinků; že

když trvání jistých období jest dosti krátké, aby mohlo od lidí oceněno býti, vidí jiná období minouti pokolení i rody, již jich nepozorují a pro které jest stav věcí pravidelným stavem; avšak současná pokolení převratů okusí tento převrat a všecko se jim zdá vybočovati pravidelným zákonům. Vidí nadpřirozenou, podivnou a zázračnou příčinu v tom, co není v skutku než splnění přirozeného zákona.

11. Předvidění pokračujícího hnutí člověčenstva nemá nic překvapujícího pro bytosti odhmotněné, jež vidí cíl, ku kterému spějí všecky věci, z kterých některé mají přímou myšlénku Boží, a které posuzují dle částečných pohybů ten čas, v kterém se bude moci splniti všeobecné hnutí; jak se ocení napřed ten čas, jehož potřebuje strom, aby přinesl ovoce, jako vypočítají hvězdáři dobu nějakého astronomického zjevu, skrze čas, jež potřebuje nějaká hvězda k svému oběhu.

12. Člověčenstvo jest hromadná bytost, v které se uskutečňují tytéž morální převraty, jako v každém jednotlivci s tím rozdílem, že se ty jedny vykonávají od roku k roku, ty druhé od století k století. Následujte jej v jeho přeměnách od času k času a naleznete život rozličných rodů naznačený skrze období, která dávají každé době obzvláštní tvářnost.

13. Pokračující pochod člověčenstva děje se, jak jsme to pravili, dvojím způsobem, totiž: zdoluhavým, postupným a necitelným, když se pozorují blízké doby, jež se vyznačují poznenáhlym polepšením v mravech, v zákonech, a jež se nepozoruje leč v délce času, jako změny, které působí proudy vody na povrchu zeměkoule; pak na druhý způsob poměrně prudkými, rychlými pohyby, podobnými těm bystrinám, jež trhají jezy a které mu umožňují proběhnouti v několika letech prostoru, k čemu by byl potřeboval staletí. Tehdy nastane morální povodeň, jež pohltí v několika okamžicích ustanovení minulosti, a po které nastoupí nový pořádek věcí, jenž se usadí poznenáhla v tom poměru, jak se obnoví mír a stane se skutečným.

Kdo žije dosti dlouho, aby mohl obejmouti oba obrátové body nové doby, tomu se zdá, že vyšel nový svět ze zřícenin starého světa; povaha, mravy, obyčeje, všecko jest změněno; protože skutečně povstali noví neb lépe uspůsobení lidé; náhledy odnešené

s pokolením, jež vymírá, učinily místo pro nové náhledy v pokolení, jež nastává.

14. Člověčenstvo nyní vyrostlé má nové potřeby, obšírnější a vznešenější požadavky, pochopuje prázdnotu ideí, jimiž bylo ukolébáno, nedostatečnost svých ustanovení pro své blaho, nenalézá více v stavu věcí zákonní uspokojení, ku kterému se cítí býti povoláno; proto roztrhá své plenky a povznáší se puzeno jsouc neodolatelnou mocí k neznámým břehům, aby odkrylo nové obzory, méně obmezené.

Člověčenstvo přišlo k jednomu z těchto období proměny, neb když tomu chcete, morálního vzrůstu. Z jinošství přechází do mužného věku; minulost nemůže dostačiti jeho novým požadavkům; nedá se vésti těmitěž prostředky, neuspokojuje se více bludy a šalbami, má zapotřebí pro svůj zralý rozum podstatnější stravy. Přítomnost jest velmi prchavá, ono cítí, že jeho povolání jest rozsáhlejší, že tělesný život jest velmi obmezen, aby jej docela obsahovalo; proto vrhá své zraky do minulosti i do budoucnosti, aby tam odkrylo tajemství své bytosti a aby tam čerpalo potěšující jistotu.

Jest to v tom okamžení, když se nalézá velmi stísněno ve svém hmotném oboru, kde končí intelektuelní život, kde pocit spirituality se ztrácí, že lidé, jmenujíce se mudrci, míní naplniti prázdnotu naukou o nicotě a materialismu. Podivné to mámení! Títěž lidé, již jej hodlají přivesti ku předu, namáhají se obmeziti jej na úzký okres hmoty, z které usiluje vyjítí; uzavírají mu vyhlídku na věčný život a praví k němu, ukazujíce mu hrob: Non plus ultra! (Ne dále!)

15. Kdokoliv přemýšlel o Spiritismu a jeho následcích a neobmezuje jej na provedení některých zjevů, pochopí, že otvírá člověčenstvu novou dráhu a že mu odkrývá nekonečné obzory; zasvěcuje jej do tajemství neviditelného světa, ukazuje mu jeho pravou úlohu ve stvoření, úlohu neustále činnou, tak dobře v stavu duševním jako v stavu tělesném. Člověk nekráčí více v slepotě; ví odkud přichází, kam spěje a proč jest na zemi. Budoucnost se mu ukazuje ve své skutečnosti, sprostěna jsouc od předsudků nevědomosti i od pověry; není to více nejistá naděje, jest to makavá pravda proň tak jistá, jako že po noci následuje den. Ví, že jeho život není obmezen na několik okamžení případné bytosti,

že duševní život smrtí se nezruší, že již žil, že bude opět žiti, a že se nic z toho všeho neztratí, co si prací získá k dokonalosti; nalézá v minulých existencích, příčinu toho, čím jest nyní a z toho, jak se člověk nyní přičiní, muže souditi, čím bude svého času.

16. Co prospívá člověku další pokrok člověčenstva při té myslí, že činnost a spoluúčinek jednotlivců při všeobecném skutku civilisace jsou obmezeny na nynější život, že ničím nebyl a že ničím nebude? Co mu na tom záleží, že budoucně budou národové lépe řízeni, blaženější, osvícenější, ti jedni lepší než ti druzí. Poněvadž nemá z toho míti žádný prospěch, není to proň ztraceno? Co mu to prospěje pracovati pro ty, kteří přijdou po něm, když je nemá nikdy poznati, když to jsou nové bytosti, které za krátký čas vrátí se samy do nicoty? Pod vládou popírání budoucnosti pro jednotlivce všecko se obmezuje na malicherné poměry okamžení a na osobnosti.

Avšak jakou rozsáhlost dává myslí člověka jistota věčnosti své duševní bytosti. Co jest rozumnějšího, většího a Stvořitele hodnějšího, než ten zákon, dle kterého duševní život i tělesný život není než dvojí způsob existence, jež se střídají pro výkon pokroku. Co jest spravedlivějšího, více utěšeného, než myšlénka, že tytéž bytosti pokračují bez přestání z počátku v národech tohoto světa, a pak od světa k světu až k dokonalosti bez přerušení souvislosti. Pak mají všechny skutky svůj cíl, neb pracující pro všechny pracujeme pro sebe a naopak, tak že ani osobní pokrok ani všeobecný pokrok není nikdy ničemný; on prospívá budoucím pokolením i jednotlivcům, již nejsou než minulá pokolení a minulé jednotlivci, kteří dosáhli vyššího stupně vzdělanosti.

17. Bratrství má býti úhelním kamenem nového společenského pořádku; ale není skutečného, pevného a pravého bratrství, když se nezakládá na nevyvratném základu; tento základ jest víra, ne víra v to neb ono obzvláštní učení, jež se časem a mezi národy mění, neb když se proklínají, udržují různice, nýbrž víra v hlavní zásady, které mohou všichni lidé přijmouti: *v Boha, v duši, v budoucnost, v osobní nekonečný pokrok a ve věčnost poměrů mezi bytostmi*. Až budou všichni lidé přesvědčeni, že Bůh jest pro všechny tentýž, že ten nejvyšší spravedlivý a dobrotivý Bůh nemůže chtiti

nic nespravedlivého, že zlo pochází od lidí a ne od Něho, budou se považovati za dítky toho samého Otce a podají si ruku.

A tuto víru dává spiritismus, který bude budoucně pilíř, okolo kterého se bude pohybovati pokolení lidské, buď si způsob kultu neb obzvláštní víry jakýkoliv.

18. Intellektuelní pokrok, jenž se vykonal až podnes v nejrozsáhlejších poměrech, jest veliký krok, a naznačuje první změnu člověčenstva; ale samojediný nedostačuje jej znovuzrodit. Pokud bude člověk opanován pýchou a sobectvím, použije své intelligence a svých vědomostí k prospěchu svých náruživostí a svých osobních zájmů, proto jich užívá ku zdokonalení prostředků svým bližním škoditi a je zničiti.

19. Morální pokrok může jedině zabezpečiti blaho lidí na zemi, nedávaje uzdu zlým náruživostem; on jediný může učiniti, aby vládly mezi nimi mír, soulad a bratrství.

On odstraní hranice mezi národy, on zničí předsudky stavů a přivede pŕtky mezi sektami k mlčení ponaučuje lidi, aby se považovali za bratry, již jsou povoláni podporovati se, ne ale žiti jedni na útraty druhých.

Jest to též morální pokrok, nyní podporován od pokroku intelligence, jenž spojí lidi v jedné a téže víře, zbudované na věčných pravdách, jež nepodlehají hádkám a jsou proto ode všech přijímány.

Jednota víry bude nejmocnější pásmo, nejpevnější základ všeobecného bratrstva, jež se rušilo za všech časů náboženskými boji, které dělí národy i rodiny, a dávají viděti v jinověrcích nepřátele, jimž se máme vyhýbati, které máme potírat a vyhladiti, místo bratry, které máme milovati.

20. Takový stav věcí musí vyvolat radikální změnu v smýšlení lidu, všeobecný pokrok, který se nedá uskutečniti, leč vystoupením z okresů obmezených ideí. V rozličných dobách hleděli znamenití lidé přivesti člověčenstvo na tuto dráhu; avšak člověčenstvo, jsouc příliš mladé, zůstalo hluché, a jejich vyučování bylo jako semeno, padlé na skálu.

Nyní jest člověčenstvo zralé, aby mohlo povznésti svůj zrak výše, aby si prisvojilo obširnější myšlenky, a aby to pochopilo, co nepochopovalo dříve.

Pokolení, které zahyne, odnese sebou své předsudky, své bludy; pokolení jež nastává, v čistějším pramenu jsouc obmýváno, zdravějšími ideami obdařeno, vtiskne světu vznešenější hnutí ve smyslu morálního pokroku, jenž má naznačiti novou změnu člověčenstva.

21. Tato změna již počíná znaky patrnými, touhou po prospěšných reformách, velikými a dalekosáhlými ideami, jež přicházejí na světlo a počínají nalézati ozvěnu. Tak se vidí, že se zakládá množství ochranných, vzdělávacích a vyučovacích ústavů pod vlivem a usilováním lidí, patrně povolanych k uskutečnění znovuzrození; že se trestní zákony opravují každodenně v mírnějším smyslu. Předsudky rodů ochabují, národové počínají se považovati za údy té samé veliké rodiny stejnosti a lehkosti prostředků obchodu odstraňují hranice, které je rozdělují; ze všech dílů světa se shromažďují do společných hromad k mírnému cvičení intelligence.

Avšak chybí těmto reformám základ, aby se rozvinuly, doplnily a upevnily, jistá morální více obecná dojemlivost, aby zúrodnily lidstvo a byly od něho přijaty. Nicméně jest to značné znamení času, předehra toho, co se splní ve větším poměru, dle toho, jak se stane půda působilejší.

22. Neméně povážlivé znamení obcobi, do kterého vstupujeme, jest patrné zpátečnictví, jež nastává ve smyslu spiritualistických ideí; ukazuje se pudně odpor proti materialistickým ideám. Duch nevěry, jenž se zmocnil lidu nevědomého nebo osvíceného, jenž jej přiměl k tomu, zavrhnouti s formou i základ vší víry, zdá se býti sen, při jehož probuzení pocítí se potřeba dýchati zdravější vzduch. Nevolky hledá se tam nějaká podpora, nějaká naděje, kde se hlásá prázdnota.

23. Když se předpokládá většina lidí těmito pocity opojených, mohou se lehce pochopiti změny, které by zavedly do společenských poměrů: láska, bratrství, blahovolnost pro všechny, shovívavost pro všechny víry, takové bude jejich heslo. To jest cíl, ku kterému patrně spěje člověčenstvo, předmět jeho očekávání, jeho žádostí, aniž by si mohlo vysvětliti prostředky jej uskutečniti; ono zkouší, ono zkoumá, ale jest zdržováno buď činným odporem, neb moci předsudků, stávajících a pokroku protivných věr. Tyto odpory musejí se přemoci, a to bude skutek nového pokolení. Když se

pozoruje nynější běh věcí, pozná se, že se zdá býti všecko ustanoveno, aby mu klestilo cestu; ono bude míti dvojí moc v počtu ideí a zkušenost minulosti.

24. Nové pokolení bude pokračovati k uskutečnění všech humanních ideí, jež se srovnávají se stupněm vzdělání, kterého dosáhlo. Poněvadž spiritismus touží po tomtéž cíli a své žádosti uskutečňuje, potkají se na téže půdě. Lidé pokroku naleznou v spiritických ideách mocnou páku a spiritismus nalezne v těch nových lidech duchy docela ochotné jej přijmouti. Při tomto stavu věcí co zmohou ti, kteří by se chtěli tomu protiviti?

25. Není to spiritismus, jenž tvoří společenské obnovení, jest to zralost lidstva, jež činí z toho obnovení nutnost. Pro svou omračující moc, pro své pokračující úmysly, pro rozsáhlost svých náhledů, pro všeobecnost otázek, jež obsahuje, jest spiritismus více než každá jiná nauka schopen podporovati obnovující pohyb, proto jest s ním rovnoběžný. On přišel v okamžení, kdy mohl prospěšným býti, neb i pro něho časy přišly; dříve byl by se potkal s nepřestupnými překážkami, byl by nevyhnutelně podlehl, poněvadž lidé, spokojeni jsouce s tím, co měli, nepocítili ještě potřebu toho, co přináší. Nyní, jsa zrozen s pohybem myšlének, jež se vyskytují, naléza k svému přijetí připravenou půdu. Duchové, jsouce umdleni pochybováním a nejistotou, ustrašeni propastí, která se před nimi kopá, přijímají jej jako kotvici spásy a největší útěchu.

26. Počet protivníků jest sice veliký ještě, ale co mohou dělati proti proudu, jenž se zvedá, ne-li vrhnouti tam několik kamenů. Ten proud jest pokolení, jež nastává, kdežto oni se ztrácejí s pokolením, jež velkými kroky odchází. Až do té doby budou brániti půdu od kroku ku kroku; půtka jest tedy nevyhnutelná, avšak půtka nestejná, neb jest to boj zmalátnělé minulosti, jež se rozpadává v kusy, proti mladé budoucnosti, boj zpátečnictví proti pokroku vůle, tvora proti vůli Boží, neb časy od Něho naznačení přišly.

Nové pokolení.

27. Aby lidé byli blaženi na zemi, jest třeba, aby byla obydlena jen od dobrých vtělených i nevtělených duchův, kteří nebudou chtíti než dobré. Poněvadž tyto časy již přišly, děje se

veliké vystěhování v tomto okamžení mezi jejími obyvateli. Ti, již činí zlé ze svévole, kterými cit dobře nepohne, budou vyloučeni z přeměněné země, poněvadž jí nejsou hodni, neboť by tam opět přinesli různice a pomatenost, a byli by překážkou pokroku. Půjdou odpokutovati své zatvrzení, ti jedni do nižších světů, ti druzí k opozdilým vezdejšími rodům, jež vynahradí nižší světy, kam přinesou své nabyté znalosti, a které přivést k pokroku bude jejich úlohou. Budou nahrazeni od lepších duchův, již dají vládnouti mezi sebou spravedlnosti, pokoji a bratrství.

Dle vyjádření duchův nemusí býti země přeměněna potopou, která by náhle zničila celé pokolení. Nynější pokolení se poznenáhla ztratí, a nové pokolení přijde po něm též tak, aniž by se co změnilo na přirozeném pořádku věcí.

Všecko se tedy zevnitř stane jako obyčejně, s tím jediným rozdílem, ale ten rozdíl jest hlavní, že jedna částka duchův se tam více nevtělí. V dítěti, jež se narodí, bude místo ducha opozdilého a k zlému nakloněného, jenž by se tam byl vtělil, pokročilejší a k dobrému nakloněný duch.

Jedná se tedy méně o nové tělesné pokolení, než o nové pokolení duchův, bylo to tedy bez počyby v tomto smyslu, jak tomu vyrozumíval Ježíš, když pravil: »Věru pravím vám, že toto pokolení nezahyne, pokud se nevyplní tyto věci.« Na tento způsob budou omámeni ti, již by očekávali viděti, jak se stane přeměna nadpřirozenými a zázračnými skutky.

28. Nynější období jest přechodné; živly obojího pokolení se míchají. Jsouce postaveni do středu, jsme přítomni odchodu toho jednoho a příchodu toho druhého, a každé se již vyznamenává povahou, jež mu jest zvláštní.

To dvoje pokolení, jež přichází po sobě, má idey a náhledy sobě docela protivné. Na přirozenosti morálních náklonností, zvláště ale dle jakostí intuitivních a přirozených nachylností lehce se pozná, ku kterému z obou pokolení každý jednotlivec patří.

Nové pokolení, které má založiti dobu morálního pokroku, se rozeznává obyčejně předčasnou inteligencí a předčasným rozumem, ve spojení s přirozeným pocitem k dobrému a k spiritualní víře, a jest nepochybné znamení jistého stupně předešlého vzdělání. Nebude složeno výlučně z duchů významně vyšších, nýbrž z těch,

kteří již pokročili a jsou ochotni přisvojit si všechny idey pokračující a schopně podporovati znovuzrozuující hnutí.

Co naopak vyznamenává opozdilé duchy, jest především vzpoura proti Bohu, odpor uznání vyšší moci nad člověčenstvem; *puďni náklonnost k snižujícím náruživostem, k pocitům protibratrským: sobectví, pýchy, nenávisti, žárlivosti; konečně přítulnost ku všemu, co jest hmotného: smyslnost, žádostivost, lakomost.*

To jsou ty neřesti, od kterých musí země očistěna býti odstraněním těch, kteří se tomu protivi, se polepšiti, poněvadž se nesrovnávají s královstvím bratrství a poněvadž by dobří lidé vždy trpěli jejich stykem. Když bude země od nich osvobozena, budou lidé pokračovati bez překážek k lepší budoucnosti, která jim jest zde pozůstavena za odměnu jejich namáhání a jejich vytrvalosti, v té naději, že jim ještě úplnější očistění otevře přístup do vyšších světů.

29. Pod tímto vystěhováním duchův nemá se vyrozumívati, že všichni opozdilí duchové budou ze země vypuzeni a vyhnáni do nižších světů. Mnozí naopak se tam vrátí, neb mnoho jich jen povolilo uchvácení byvše okolností a příkladem zlým; u nich byla skořápka horší než zrno. Jsouce jednou od vlivu hmoty a od předsudků tělesného světa osvobozeni, budou mnozí pohlížeti na věci docela jinak, než za svého živobyetí, jak o tom máme četné příklady. Při tom budou podporováni od ochotných dobrých duchův, již se o ně zajímají a usilují je osvítiti a jim ukázati nepravou cestu, po které kráčeli. Našími modlitbami a naším napomináním můžeme též přispěti k jejich polepšení, poněvadž jest neustálá nerozdílnost mezi zemřelými a živými.

Spůsob, jakým se uskuteční přeměna, jest velmi jednoduchý, a jak se vidí, jest zcela morální a neoddaluje se v ničem od přirozených zákonů.

30. Ať jsou duchové nového pokolení novi, lepší duchové, neb ať jsou staří polepšeni duchové, jest následek tentýž; od té doby, jak přinašejí lepší smýšlení, jest to vždy obnovení. Vtělení duchové působí tedy dvojí třídu dle jejich přirozených vloh: z jedné strany opozdilí duchové, kteří odcházejí, z druhé strany pokračující duchové, již přicházejí. Stav mravů a společnosti bude tedy

u jednoho rodu neb v celém světě v poměru s těmi z jedné těch dvou tříd, která bude míti převahu.

31. Obyčejné porovnání dá to ještě lépe pochopiti, co se děje při této okolnosti. Předpokládejme nějaký pluk, který sestává z veliké většiny z rozpustilých lidí; ti tam neustále budou dělati nepořádek, jež potlačiti, bude míti přisnost zákona často obtíž. Tito lidé jsou nejmocnější, poněvadž jsou nejčetnější, oni se podporují, vzmužují a příkladem povzbuzují. Dobří, v malém počtu, jsou bez vlivu; jejich rady jsou opovrženy; jsou pohaněni i trýzněni od druhých a trpí v tom okamžení tohoto styku. Není-li to obraz nynější společnosti?

Dejme tomu, že se tito lidé odstraňují z pluku, jeden po druhém, po desíti, po stu, a že se vynahradí poměrně rovným počtem dobrých vojinů, i těch, kteří byli vypuzeni, kteří se ale opravdu polepšili; na konci nějakého času budeme míti vždy tentýž pluk, ale proměněný; dobrý pořádek tam nastoupí na místo nepořádku. Tak tomu bude u obnoveného člověčenstva.

32. Veliké hromadné odchody nemají pouze za cíl, urychlití výstup, nýbrž i aby přeměnily rychleji ducha lidu, osvobozující jej od zlých vlivů, a aby daly větší vzlet novým ideám.

To se děje, že mnozí odcházejí, poněvadž jsou na vzdor svým nedokonalostem zralí pro tuto změnu, aby šli se občerstviti v čistějším pramenu. Kdyby byli zůstali v tom samém středu a pod tíže vlivem, byli by vytrvali ve svém způsobu, viděti věci. Jeden pobyt v říši duchů dostačuje jim otevřítí oči, poněvadž tam vidí, co nemohli viděti na zemi. Nevěřící, fanatik, zatvrzelec může se tedy vrátiti s přirozenými ideami víry, shovívavosti a svobody. Při svém návratu naleznou věci změněné a podrobí se vzletu nového středu, kde budou zrozeni. Místo činiti odpor novým ideám, budou jejich pomocníci.

33. Znovuzrození člověčenstva nemá svrchovaně zapotřebí úplného obnovení duchův; dostačuje k tomu změna v jejich morálních vlohách. Tato změna se stane u všech těch, již jsou k tomu schopni, když se od nich odstraní škodlivý vliv světa. Ti, kteří se pak vrací, nejsou vždy jiní duchové, nýbrž často titěž jinak myslící a cítící.

Když jest toto polepšení osamotnělé a jednotlivé, stane se bez pozorování a jest bez patrného vlivu na svět. Zcela jiný jest skutek, když se zároveň účinkuje na veliké množství, neb pak mohou dle poměrů v jednom pokolení idey jednoho národa neb nějakého rodu zcela změněny býti.

To se též skoro pozoruje po velikých pohromách. Zničující pohromy nezničí leč tělo, ale nezastihnou ducha, uskutečňují pohyb příchodu i odchodu mezi tělesným i duchovním světem a následkem toho pokračující hnutí vtělených i nevtělených duchův. Musíme poznamenati, že za všech dějepisných dob, po velkých rozhodných společenských převratech následoval věk pokroku.

34. Jest to jedno z obecných hnutí, jež se v tomto čase děje, a které má přivésti polepšení člověčenstva. Množství příčin zničení starých předsudků jest vážné znamení časů, neb ty mají urychlití výbuch nových zárodků. Jest to podzimní listí nové, plně života, neb člověčenstvo má své roční části, jako mají jednotlivci své stupně staří. Ushlé listí člověčenstva odpadne, jsouc odnešeno od vichřice, ale jen aby se zrodilo více živo pod tím samým obživujícím dechem, již nezhasne nýbrž se čistí.

35. Pro materialistu jsou ničující pohromy nenahraditelné neštěstí bez užitečných následků, poněvadž dle jeho mínění zničí bytost bez náhrady. Ale pro toho, jenž ví, že smrt nezničí než roucha, nemají těch samých následků, a nepůsobí v něm nejmenšího úžasu; on pochopuje jejich cíl, a ví též, že lidé neztrácejí více, když umírají spolu, neb když umírají po jednom, poněvadž k tomu se musí vždy přijíti na ten neb onen způsob.

Nevěřící budou se těmto věcem smáti a je za mámení prohlášovati, avšak cokoliv i řeknou, neujdou společnému zákonu; umrou ze své strany jako ti druzí, a pak co se z nich stane? Oni praví: Nic! Ale budou žít na vzdor sobě samým a budou jednoho dne přinuceni otevřítí oči, třeba nechtěli, neb zákon znovuzrození obejítí nelze, poněvadž věčným jest.

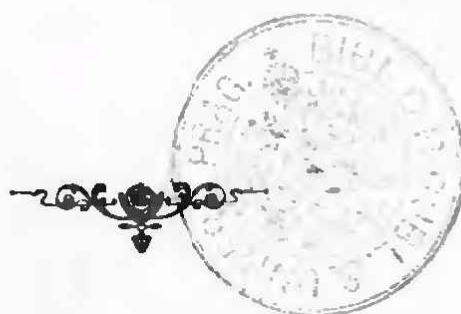
OBSAH

	Strana
Úvod	3
Hlava I. Povaha spiritického zjevení	7
» II. Bůh:	
1. Jsoucnost Boží	39
2. Přirozenosti Boží	41
3. Prozřetelnost	45
4. Zrak Boží	48
» III. Dobré i zlé:	
1. Pramen dobrého a zlého	51
2. Pud a intelligence	55
3. Vzájemné rušení se živých bytostí	60
» IV. Úloha vědy při stvoření	64
» V. Staré a nové soustavy světa	71
» VI. Všeobecné popsání nebes:	
<i>a)</i> Prostor a čas	78
<i>b)</i> Hmota	81
<i>c)</i> Zákony a sily	83
<i>d)</i> První stvoření	85
<i>e)</i> Všeobecná stvoření	88
<i>f)</i> Slunce a oběžnice	89
<i>g)</i> Průvodčí neb měsíce	91
<i>h)</i> Vlasatice nebo komety	93
<i>i)</i> Mléčná dráha	94
<i>k)</i> Stálice	96
<i>l)</i> Pustiny prostoru	98
<i>m)</i> Věčná posloupnost světů	100
<i>n)</i> Všeobecný život	102
<i>o)</i> Rozličnost světů	104

Hlava		Strana
VII.	Geologický nákres země:	
	1. Zemězpytné období	106
	2. Prvotní stav zeměkole	111
	3. První období	113
	4. Přechodné období	114
	5. Druhé období	117
	6. Třetí období	120
	7. Období potopy	123
	8. Období po zátopě neb nynější. Zrození se člověka	125
VIII.	Učení o zemi:	
	a) Učení o srážce	127
	b) Učení o stužení	129
	c) Učení o sloučení	130
	d) Duše země	133
IX.	Převraty zeměkoule:	
	a) Všeobecné a částečné převraty	134
	b) Stáří pohoří	135
	c) Biblická potopa	136
	d) Obdobné převraty	137
	e) Budoucí zátopy	140
	f) Vzrůst a ujma objemu země	142
X.	Dějepis organického stvoření:	
	a) První tvoření živých bytostí	144
	b) Princip vitální	150
	c) Samočinné zplození	151
	d) Postupník organických bytostí	153
	e) Člověk podle těla	154
XI.	Dějepis spirituelního stvoření:	
	a) Spirituelní princip	157
	b) Spojení se spirituelního principu s hmotou	161
	c) Podmínka o původu lidského těla	162
	d) Vtělení se duchů	163
	e) Znovuzrození	170
	f) Přistěhování a vystěhování se duchů	172
	g) Pokolení Adama	174
	h) Nauka o padlých andělech a ztraceném ráji	176

Hlava		Strana
XII.	Dějepis biblického stvoření světa:	
	a) Šestidní	181
	b) Ztracený ráj	189
XIII.	Povaha zázraků:	
	a) Zázraky v bohosloveckém smyslu	200
	b) Spiritismus nečiní zázraků	202
	c) Činí-li Bůh zázraky?	206
	d) Nadpřirozenost a náboženství	208
XIV.	Tekutiny (fluidy). I. Přirozenost a vlastnosti tekutin:	
	a) Tekuté (fluidické) živly	211
	b) Utvoření a vlastnosti perispritu	214
	c) Působení duchů na tekutiny. Vzdušné bytosti. Světlopis myšlenky	218
	d) Vlastnosti tekutin	220
	II. Výklad některých zjevů za nadpřiroz. považovaných.	
	a) Spirituelní zrak, dvojí zrak, náměsíčnictví, sny	223
	b) Strnutí, vzkříšení	227
	c) Uzdravení	228
	d) Zjevení a přeměna (transfigurace)	230
	e) Hmotný zjev. Prostřednictví (mediumita)	232
	f) Obsedlost a posedlost	235
XV.	Zázraky dle evangelia:	
	a) Vznešenost přirozenosti Ježíše	239
	b) Sny	241
	c) Hvězda třech králů	241
	d) Dvojí zrak (jasnovidnost)	244
	e) Uzdravení	244
	f) Posedlost	245
	g) Vzkříšení	246
	h) Ježíš kráčí po vodě	247
	i) Přeměnění na hoře Tábor	247
	j) Utišení bouře	248
	k) Svatba v Káni Galilejské	248
	l) Rozmnožení chleba	248
	m) Pokušení Ježíše	249
	n) Zázraky po smrti Ježíše	249
	o) Zjevení se Ježíše po jeho smrti	250
	p) Zmizení těla Ježíše z hrobu	250

Hlava XVI. Proroctví dle spiritismu.	Strana
Nauka o vidění do budoucnosti	252
» XVII. Evangelické předpovědi :	
a) Nikdo není prorokem ve své vlasti	261
b) Smrt a trápení Ježíše	262
c) Pronásledování apoštolů	262
d) Nekající města	263
e) Zrušení chrámu i Jerusaléma	263
f) Zlořečení farizeům	263
g) Slova má nezhynou	264
h) Úhelní kámen	264
i) Podobnoství o zločinných vinařích	264
j) Jediné stádo a jediný pastýř	265
k) Příchod Eliáše	265
l) Přislíbení utěšitele	266
m) Druhé přišti Ježíšovo	266
n) Předcházející znamení	266
o) Vaši synové a vaše dcery budou prorokovati	267
p) Poslední soud	267
» XVIII. Časy přišly. Znamení časů. Nové pokolení	
	269

V pravém přesvědčení ducha utišení.

Odebírejte a čtěte časopis

POSEL

ZÁHROBNÍ.

Spiritický časopis věnovaný záhadám duševním.

Vychází každého 15. dne v měsíci.

Předplatné obnáší na celý rok 1 K 50 h i s poštou,
na půl roku 75 h i s poštou.

Redakce a administrace:

PRAHA,

Soukenická ulice čis. 1188/25.

Z bohatého obsahu uvádíme jen následující:

Úkol spiritismu. — Adept. — Mysterie. —
O magnetismu. — Pozdravy ze záhrobí. —
Záhady duše. — Proč jsme na světě? —
Co jsou duchové? — Ve škole moudrosti. —
Symbolika bible. — Předvedení arabských
kouzelníků. — Z knihy utrpení českých
spiritistů. — Odplata zavražděné. — Čemu
učí duchové a m. j.

Presvědč se a potom sud!

Kdo v světě štěstí hledá, nalézá zklamání.

Kdo věčný život hledá, nalézá svou vlastní duši.

Dobrá četba — pravý lék

Čtete, poučíte se, pobavíte a vzděláte.

Jediný svého druhu.

Hypnoticko-spiritický román:

== Kříž ==

nad ledovcem.

Děje tuto popisované vzaty ze spiritické skutečnosti, takže není tu použito žádné obrazotvornosti. Dějem nadmiru poutavým seznamuje se tu čtenář se zásadami spiritismu, magnetismu, okultismu a učení indického, s vymoženostmi to nejnovějšími.

Celé dílo dostati lze za 6 korun
ve Spiritické knihovně.

K. SEZEMSKÝ, PRAHA

Soukenická ulice 1188/25.

*

Nemajetným též na splátky.

čítáme-li opatrně!

baví a současně poučuje,

povznáší mysl a bývá rozum,